

KNIHY ODVAHY

A DOBRODRUŽSTVÍ

SVAZEK 96

Marie M. Kadlecová

MUŽ A PES

V 96. svazku edice KOD nás zavádí autorka Marie M. Kadlecová na dobrodružné a odvážné putování po souostroví Nového Zélandu. V roce 1877 sem přijel přírodovědec Ondřej Rejšek, Rakušan, a jak jméno napovídá, po otci Čech. Zůstal zde plných jedenáct let a za tu dlouhou dobu procestoval celé území Nového Zélandu, nasbíral velké množství rostlin a nerostů, a především získal nejroztličnější, dnes již vyhynulé druhy ptáků. Mnoha vzácnými úlovky z jeho jedinečné sbírky se dodnes chlubí vídeňské muzeum.

To jsou však jen holá fakta o hrdinovi naší knížky. Vlastně o jednom z hrdinů, protože tou v pravém slova smyslu hlavní postavou vyprávění Marie M. Kadlecové je pes César, věrný a neúnavný pomocník Ondřeje Rejška a po deset let společného života na Novém Zélandu jeho nejlepší přítel. V knize, která byla napsána na základě deníkových záznamů Ondřeje Rejška, zažijete chvíle plné napětí při líčení cestovatelských i loveckých dobrodružství, nebezpečného putování muže se psem.

Knížka plná událostí a exotiky, vyzdobená ilustracemi Jiřího Krasla, byla vytvořena s úctou a obdivem k oběma: k badateli Rejškovi i jeho psu.

13 - 109 - 67 14/64

Vázaný výtisk 17, - Kčs

Z VYŠLÝCH SVAZKŮ:

J. O. Curwood: Kočovníci severu - *E. T. Seton*: Dva divoši - *A. Laurie*: Dědic Robinsonův - *E. Knight*: Lassie se vrací - *A. Ransome*: Klub Lysek - *J. Gunn*: Chatrč v horách - *J. F. Cooper*: Stopař - *V. Vladko*: Potomci Skytů - *O. Matson*: Brigga Tři lilie - *S. M. Chauffierová*: Ten druhý jsem já - *Sir Arthur Conan Doyle*: Pes baskervillský - *M. Pašek*: Ostrov tisíce drahokamů - *J. F. Cooper*: Průkopníci - *M. Bielicki*: - Lacho z rodu Ha - *A. Lindgrenová*: Kalle Blomkvist zasahuje - *P. Camarra*: - Dobrodružství Opeřeného hada - *A. Ransome*: Holubi pošta - *H. H. Swiftová*: Dráha na svobodu - *S. Tatay*: Pušky a holubi - *M. Pašek*: Lovci perel - *A. Branald*: - Tisíc a jedno dobrodružství - *A. P. Pearceová*: Poklad v jediné růži - *L. Renn*: Trini - *Y. Mauffret*: Krásná Amaranta - *S. O'Dell*: Ostrov modrých delfinů - *L. Kiršner*: Šifrovaná zpráva - *F. Pilař*: Dýmka strýce Bonifáce - *K. May*: Vinnetou I.-III. díl - *A. Dumas*: Tři mušketyři I.-II. díl - *H. Melville*: První plavba - *K. May*: Duch Llana Estacada - *J. Fabricius*: Plavčíci kapitána Bontekoea - *L. M. Pařízek*: Reka kouzelníků - *R. L. Stevenson*: Černý šíp - *M. Pašek*: Nesmrtelný kovboj - *M. V. Kratochvíl*: Napoleon z ostrova - *J. Volček*: Karaj - *M. Soriano*: Nezvěstný plukovník - *J. F. Cooper*: Prérie - *A. Bahdaj*: Bacha, černý paraple! - *V. Šustr*: Na Opičí řece - *A. Ransome*: Velká šestka - *M. M. Kadlecová*: Muž a pes -

PŘIPRAVUJEME:

A. R. Evans: Sobi táhnou
J. R. Wyss: Švýcarský robinzon
T. Mayne-Reid: Bezhlavý jezdec
E. Salgari: Černý korzár

Marie M. Kadlecová

MUŽ A PES

1967

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ
DĚTSKÉ KNIHY
PRAHA

Autorka této ságy o psu použila faktografie
uvedené v publikacích Andreas Reischek:
Sternbende Welt, Lepzig 1924; Andreas
Reischek Jr.: Cäsar, der Freund des
Neusselandforschers, Wien 1932

© Marie M. Kadlecová 1967
Illustrations © Jiří Krásl 1967

HINĚ

Muž a pes

Psal se rok 1877.

Muž, který vstoupil do dveří psí ohrady z nehoblovaných prken, mohl být kterékoli evropské národnosti. Snad Angličan, protože v jeho obličejí byl dostatek uzavřenosti, Němec, soudě podle přesnosti jeho pohybu. Dlouhá štíhlá postava trochu kupředu nakloněná mohla patřit i Francouzovi, který své nedbalé naklonění nehlídá. Ale i třeba Seveřanovi, uvyklému životu na otevřeném povětří.

Muž však byl Rakušan, pokud jde o příslušnost státní. Krví po otci Slovan, Čech. Kdybychom ho posuzovali podle obsahu jeho kapes, měli bychom ho za chudáka. Ale jeho pevná vůle, odvaha a odhodlanost znamenaly samy o sobě nezczitelný majetek. Měl pěknou tvář se sytě modrýma očima, bystrou a jemnou, s vysokým čelem, tmavé vlasy a hustý dlouhý vous. Bylo mu dvaatřicet let. Oděný byl něčím, co připomínalo mořeplavce i člověka vypraveného do hor. Zdálo se, že celý svůj majetek nosí s sebou. Neměl rád odklady. Přišel za prací a pustil se do ní bez otálení.

Byl květen, který se na Novém Zélandě rovná evropskému listopadu – deštivé období, docela jiné, než jaký bývá tento měsíc na druhé polokouli. Když déšť na chvíli ustal, tvořila se obvykle v ovzduší pára. Ani známky po tom, jak město Christchurch líčili usedlíci z Evropy v jeho nejkrásnějších obdobích roku: plno jasu a půvabu v širokých ulicích, v kvetoucích sadech hejna křepelek. Městem se vinula řeka Avona a dodávala osadě lesku jako každá řeka každému městu.

Toho dne bylo ráno výjimečně jasné. Přestalo pršet a dosud se neutvořila pára. Vzduch byl svěží a řídký, v dálce se rýsovaly hory.

Muž vedl na šňůře psa, který se vzpíral, protože to bylo zvíře neukázněné. Chtěl být puštěn na svobodu, aby se mohl rozběhnout ke svým kamarádům. Bylo mu zcela lhostejné, že muž, který ho přivádí, vrací ho obchodníkovi pro jeho špatné vlastnosti. Neposlušnost,

lhostejnost a naprostá neschopnost soustředění na lovu nebyly jeho plemeni ke cti.

Muž otevřel dveře bez hluku, což zde působilo trochu nezvykle. Návštěvníci – poplatní jakémusi chtěnému zálesáctví – otvírali obvykle kopnutím. Nikdo by ovšem nečekal takový způsob od příchozího s tichou bledou tváří.

Obchodník, který ho uvítal, byl zdvořilý Angličan, a proto nedal najevo své rozladění nad tím, že je mu vrácen už druhý pes. Živil se tímto obchodem a platil za znalce loveckých psů všech plemen. Bylo pohodlné jednat s ním. Nedával najevo své mínění. Byl zdrženlivý bez odmítavosti, ochotný, ne však vtíravý. Jeho zdvořilost nebyla jízlivá.

„Dal jsem vám své nejlepší kusy, Mr Rišik,“ pravil. Přízvuk této stížnosti byl zcela nepatrný. „Nevím, jak vám dál posloužit.“

Oslovený se usmíval, neodpověděl, a tak mohl druhý hned pokračovat.

„Brakýř byl správný pes pro badatele. Nepříliš vysoký, silné údy, bystré oko, neznám do terénu lepšího.“

Rejšek cítil, že rozladění nad dvěma neúspěšnými a zdlouhavými pokusy se psy ho pomalu opouští. Naslouchal obchodníkovým slovům. Pak mu skočil do řeči. Způsob, jakým vyslovoval Angličan jeho jméno, ho rozveseloval. Nikdy by nedal dohromady pravou formu tohoto jména. Dělal to ostatně všichni. Ondřej Rejšek přijal tento způsob oslovování jako jednu z mála nelahodností země uprostřed moře.

„Váš brakýř byl filosof,“ řekl obchodníkovi. „Měl jste ho vidět při vodním lovu. Zkoušel mou trpělivost. Ulehl, a pokud jsem nedal povel k odchodu zpět – tento jediný povel bral na vědomí – ležel a pozoroval mé počínání.“

Obchodník byl překonán a také trochu roztrpčen a zklamán. Podle jeho soudu nemohl nikdo, kdo není Angličan, pochybovat o britské schopnosti vyznat se v rasách a vlastnostech psů a koní. Rejška bavil výraz vědomé trpělivosti na obchodníkově obličejí. Jeho národní založení bylo by uvítalo temperamentnější reakci. V ovládanosti Angličanovy tváře byla až tísnivá jednotvárnost. Nevypadnout z role připadalo badatelovu smyslu pro humor naivně nudné.

„Dal jsem vám gordonsetra,“ vzpomněl si obchodník na druhý pokus. Rejšek držel ostatně psa dosud na šňůře, ačkoli pes se na ní škubal jako ryba. „Dal jsem vám psa s temperamentem pravého lovce.“

„Temperament má,“ připustil badatel. „Zhltně mi kořist dřív, než se k ní dostanu sám.“

Mezi muži, třebaš si byli navzájem sympatičtí, vzniklo trochu napětí. Rejšekův tichý smysl pro soulad to napravil. Shýbl se, aby konečně uvolnil rozladěného gordonsetra. Loučili se bez bolesti. Pes okamžitě odběhl k jednomu z kotců, kde měl dávnou známost.

Rejšek se napřímil. „Nabídněte mi takového psa, kterého byste nikomu nemohl doporučit. Mám dost vytrvalosti vychovat zvíře sám.“

Tvář mu přímo hrála rozmarností. Věděl, že druhý nepochopí jeho přání. Nezáleželo mu na tom. Jen když se nebude muset zase zdržovat se špatně vychovanými psy. Byl si jist, že by nikdy nesplnil obtížné úkoly badatele, kdyby neměl na pomoc dokonale připraveného druhu. Nepotřeboval psa otroka, vyžadoval spolupracovníka. Chtěl by nejraději štěně. Poznal, že starší pes ovlivňuje nové dojmy předešlými, což může choulostivé situace na lovu nepříjemně zkomplikovat.

V jednom z kotců sedělo vedle pěkné fenky neohrabané štěně, černé jako saze. Když se před ním Rejšek zastavil, zvedlo neúhlednou hlavu a upřelo na muže oči žluté jako jantar, zvědavé, plné světla a šibalství.

Muž byl upoután na první pohled. Zvedl štěně za kůži, takže na chvíli vypadalo jako velký pytlík s malým obsahem, a prohlížel si ho. V žlutých očích se objevil strach, že se nezalíbí. Mnohokrát byl takhle prohlížen. Ve svém krátkém životě zažil už příliš mnoho posměchu. I toho strachu si Rejšek všiml. Překvapilo ho rychlé střídání dojmů v očích tak malého psa. Poznal, že je zvíře bystré. Okamžitě odhadl, že tento pes bude ten pravý, i když jeho vlastnosti tělesné neukazují na budoucí krásu tvarů. Měl hlavu příliš hranatou, tělo malé a nohy dlouhé. Badateli nešlo o krásu. Potřeboval vtipného spoluhráče na lovu, pomocníka při práci. Věřil, že ho našel v této temné kouli z chlupů.

Obchodník a badatel se lehce dohodli.

Angličan opět uplatnil smysl pro přesnost, když vypočítával věk štěněte na den a na hodinu. Rejšek vzal na vědomí dva měsíce. Stěně se zatím prošlo po kotci kolem své matky, kňučelo nad něčím, co nebylo lidem zřejmé, a znovu usedlo na chundelatý zadeček. Fenka mu olízla uši, jako by ho chtěla odevzdat čistého. Netruchlila pro něj. Zdál se jí příliš velký, aby se držel jejího ocasu. Nepotřeboval ji. Jedl sám z mísy, která stála uprostřed ohrady a živila všechna odrostlejší štěňata a někdy způsobila rvačku mezi jejich matkami. Byla to kráska, i když o tom nevěděla. Stěně se jí nepodobalo a divně se vyjímalo vedle jejího půvabu. Někdy si ho udiveně prohlížela. Nenacházela na něm krásu a nepoznala, že je chytrý. Nemohla tušit nic z toho, co vycítil později tento její syn César, jakmile pozbyl své méněcennosti. Bylo koneckonců lépe být chytrý, vyvstane-li nutnost

volby. S chytrostí je život daleko větším, dobrodružstvím než s krásou.

Několikrát ještě krkolomným způsobem vyslovil obchodník badatelovo jméno a také jméno psa, než se rozešli.

Se jménem psa nebyl Rejšek příliš spokojen. Měl za to, že pojmenování psa má vyznačovat některé jeho vlastnosti, ať fyzické nebo duševní. Cenil si těchto zvířat. Dávat psům nevhodná nebo zesměšňující jména bylo podle jeho úsudku urážkou psího charakteru. Co například mělo společné toto rozpačité psí mládě s historickým Římanem?

„Musíš být bojovník,“ řekl se smíchem štěněti, když je vsunul za širokou blůzu, aby mu nepřekáželo při jízdě na koni.

Venku čekal kůň, přivázaný ke kůlu, a okusoval trávu. Pes si toho všiml, když ho nový pán odnášel. Neměl mnoho zkušeností ve svém krátkém životě, ale koně už znal a nelíbili se mu příliš. Měli zpropadeně velká těla a tvrdé nohy. Doufal, že s tímto zde nemají co dělat. Jakmile klapla vrátka, zvedl kůň hlavu s hubou plnou zelené šťávy a zaržál. I on byl chytré zvíře.

Měli tedy s koněm co dělat. Pes v mužově náruči snažil se s prohností všech štěňat učinit se co nejméně nápadným. Muž koně odvázal a obratně nasedl. Byl dobrým jezdcem. Tak malý César vyjel za svým osudem. Pach koně byl zneklidňující. Pýcha toho tvora rozrušovala malé psí srdce. Připadal si nepatrný. Dělej co dělej, nikdy nenarostu velký jako kůň, říkal jeho malý okrouhlý čenich. Hleděl před sebe nespokojeně a pak široce zívl. Jeho růžový jazyk se povytáhl z tlamy a pak se stočil nazpět do roličky. Opravdu by si rád zdříml. Kůň pružně čachtal v blátě, uklouzl a vzepjal se. Polekané štěně se ustrašeně přitisklo k lidskému tělu za sebou, které tak dokonale ovládalo koně.

Vzrušující život začínal a štěně se chvělo, protože vše bylo nové a docela jiné než u netrpělivé mámy. Život začínal vonět kůží, tabákem a potem toho potrhleho zvířete. Začínalo být vše složité. Složitě a odvážně, César schoval i hlavičku v pánově kazajce a celý tak zmizel očím světa. Spal v tu chvíli, ale jeho nožky i ve snu neklidně podupávaly po mužově žaludku. Vydával ze spaní slabý štěkot.

Muž pociťoval z nového společenství mnoho milého a blízkého. Dostával rozjařenou náladu, i když neměl důvod k bezstarostnosti. Před ním ležela namáhavá práce a závazky vězely za zády i před očima.

Myslel na vzdálenou zemi i město. Starost mu vykreslila do čela vrásku, pod níž jeho oči stárly. Nemohl doufat, že budoucí léta budou snadná. V rakouském Linci zanechal ženu. Na dálku se o ní bude starat. Nezbylo mu nic jiného. Neměl strach z námahy, nepočítal s pohodlím, bál se jen, aby mu vydrželo zdraví. Nastávají mu drsné časy. Říkali mu, že divočina badatele často zahubí. Aby postačil úkolům, které si určil sám a které mu ustanovili jiní, bude nutné přepínat se. Malý pes spící teď na jeho hrudi mu musí pomoci. Musí dorůst a být vycvičen.

Rejšek věděl, že na chléb si vydělá. Rozhodně jej však nebude zapíjet vínem.

Pes se probudil. Vystrčil hlavu a rozespálé štěněcí oči hleděly udiveně kupředu. Natáhl krk a uštědřil lidské tváři nad sebou pár mokrých polibků. Mužův sympatický pach vtiskl se rychle do Césarova srdce. Zjistil, že je velice příjemné zastrčit vlhký čenich do vousů na pánově bradě. Popřál si toho blaha ještě jednou.

Muž nad ním psí projev souhlasně strpěl. I on chtěl oddaného přítele. Měl koně, psa a pušku. To bylo zatím všechno.

Po světě rozhlížím se

Byli mladí všichni tři; kůň, člověk i pes.

Muž toužil projet se ještě po širokých ulicích Christchurch, vdechovat nasolený vzduch posílaný mořem do města. Přijel nedávno do země a přál si sblížit se s ní, poznat ji sám – bez prostřednictví druhých, prokřížovat ulice jen ve společnosti zvířat, která si rychle oblíbil. V jiskřivém ovzduší tohoto velkého ostrova měl se zmocnit záhad flóry a fauny, poznat nerostná složení horstev. Ale toho dne bylo souzeno jinak. Pes se mu vrtěl na hrudi, jako by jízda byla pro

něj pořádně nepohodlná. I kůň byl neklidný. Když Rejšek objevil příčinu, bylo už pozdě. Sám měl tělo v ohni. Malý César byl štědře obvěněn hmyzem svého rodiště v ohradě. I kůň to poznal. Bude třeba mu pomoci. Muž obrátil zvíře, a i když litoval překažené projíždky, dal se nejkratší cestou domů.

Brzy zastavil u laťkového plotu před čistým domkem. Za plotem stála statná stará žena, její velké ruce se držely příček. Důkladná tuhá sukně vypadala jako podstavec. Byla to novozélandská bytná Ondřeje Rejška. Pronajala mu malou, nepříliš pohodlnou místnost, která však měla jednu velkou výhodu: bylo odtud blízko do muzea. V muzeu zatím Rejšek pracoval a připravoval se na vlastní badatelskou práci a dlouhou cestu.

„Budu dnes jistě nepříjemný, missis Hush,“ řekl s omluvným úsměvem, jakmile zastavil. „Snad mi prominete.“

Oblíbila si ho pro ohleduplnost a zdvořilé počínání. Přijala teď vážně jeho slova a čekala na další. Všimla si koně, který házel hlavou a frkal. Nájemník sám vypadal vyšinutý z pořádku, a když si žena povšimla psí hlavičky vyhlížející z kazajky, věděla hned všechno. Dřívějšího psa si nedovedla zamilovat, ačkoli nebyla proti zvířatům. Byl nepořádný a kamkoli se ve svém domku hnula, tam bezpečně našla jeho mokré čenich.

Rozkolébala své těžké nohy, takže si daly říci a hnuly se k domu. Rejšek zbavoval zatím koně řemení a pustil ho do ohradky. Věděl, že to postačí. Blechy se držely spíš postroje, nesnášejí koňský pach a vyskáčou brzy samy. Myslel na sebe, protože i jeho kůži se nedobře dařilo, a na Césara. V jizbě stáhl opatrně své svršky, vyklepal je z okna, zatímco César usedl na vydrhnutou podlahu a zle se zakusoval do svého břicha v odvěké nenávisti k blechám, kterou si přinesl na svět. Sem tam kousl i sebe a fňukal.

Paní Hushová z opatrné vzdálenosti přihlížela scéně. Ničemu se nedivila. Její nebožtík stavěl jí před oči otřesnější situace.

Ondřej Rejšek byl první nájemník Hortensie Hushové. Když ji spatřil poprvé, musel myslet na její jmenovkyni – něžnou květinu hortensii. Litoval, že si rodiče svou dceru lépe neprohlédli, než jí dali takové jméno.

Žena uklízela v muzeu a pan Haast, ředitel sbírek, si pochvaloval, jak pečlivě se o všechno stará, s jakou důkladností oprašuje preparovaná zvířata. Vážila si pana Haasta a vyhověla mu, když ji požádal, aby přijala nájemníka, kterého jí doporučil. Přišel ze země, jejíž jméno nebyla s to vyslovit, ale byl to vážný muž. Rád přijal skromné ubytování, které mu mohla poskytnout vdova po námořníkovi.

Nájemník byl samozřejmě jiný než její poklad Jesse, ale byl to také opravdový mužský, a tak byla spokojena. Po svém divokém muži nebyla by v domě snesla nějakého třasořitku. Nejdůležitější pohnutkou zůstala ovšem důvěryhodná tvář Julia Haasta.

Mít v domě mužského bylo nezvyklé pro matku Hushovou.

Sedala proti Rejškovi večer co večer a vyprávěla o svém muži námořníkovi. Byl vlastně v domě hostem. Jeho návštěv nebylo mnoho, ale bývaly řádně ohlášeny. Říkala mu Jolly, ačkoli se jmenoval Jesse. Sousedé ho měli za ničemu a užívali tajně přezdívkou, kterou utržil na lodi.

Tedy Jolly řečený Bambitka ohlašoval se vždy nožem. Nejdřív přišel nůž. Nepřišel, přiletěl. Dlouhý námořnický nůž, který prosvištěl vzduchem jako vlašťovka a rovnou do prostředka dveří. Takové žerty měl rád. Když potom odešel, zacelovala Hortensie rány, které dveře utrpěly. Byla to její nejkrásnější údobí. Co rána, to osobnost bujného Jollyho. Přímo ho pod prsty na dveřích cítila, ba slyšela i jeho bezbožné hulákání.

Paní Hushová pocházela z Irska. V její paměti zůstala řádka šťastných kleteb dávné domoviny. Doplnila je výrazy námořníka Jollyho. Z této zásoby si sestavila pěkný slovníček, používala ho však zřídka a nikdy vůči nájemníkovi. Jednou ale udiveně naslouchal vodopádu starých šťastných slov. Hortensie oslovila kohosi před domem několika kousky ze svého skladu. Žasl, jakých prapudů se dokáže dotknout zapomenutá mateřština.

Mezi Jessem a Hortensii nebylo loučení. Odejel po jedné bouřlivé návštěvě doma, a než měli sousedé čas si oddychnout a nežli šťastná Hortensie vyspravila škody, jež nadělal, přišel přípis námořního úřadu. Jolly zvaný Bambitka se utopil. Padl na dno moře. Hortensie

to oznámila sousedům a přebarvila si šaty na černo. Slzy jí padaly do hrnce s barvou, která se na plotně vařila klokotem.

Přípis dala zarámovat a pověsila ho nad skříňku v pokoji, který nyní užíval Rejšek. Ve skříňce měl uloženy jedy k preparování zvířat. Pro jistotu nalepil na její desku velkou umrlčí hlavu. Záleželo mu víc na práci než na úhlednosti pokoje, a proto mu nevadilo, že znak smrtihlava nepěkně doplňoval osud námořníka Jollyho zanesený v černém rámečku. Byla tu jakási logická souvislost obou významů.

Matka Hushová stavěla vedle smrtihlava džbánek s květinami, to nepříjemný dojem mírnilo. Na tom místě prý stával džbánek vždycky a ona v něm neustále vyměňovala tentýž druh nazlátlých kvítků mamary s červeným středem v pěticípém okvětí. Dozvěděl se, co je důvodem takové jednotvárnosti. Jeden z těchto kvítků měla Hortensie ve vlasech kdysi v mládí, když stála zvědavě pod lodním můstkem a dívala se, jak přistála loď a jak se odtud vysypali námořníci. Právě násilník Jolly-Bambitka vypadl ze všech nejdřív a rovnou k ní. A jaký už byl, chytil ji v pase rudé suknice a vyhodil do povětří, než se nadálá. Něco přitom křičel, ale co, to už dnes vdova Hushová neví.

Od těch dob plynul život Hortensie Hushové mezi přijížděním a odplouváním lodí.

„Nenajdete ošklivějšího psa v celém Christchurchi,“ řekla teď paní Hushová a z dálky pozorovala Césara.

„Možná,“ odpověděl Rejšek, „ale také nenajdu chytřejšího.“ Posypal Césara zeleným práškem. Bedlivě teď štěně sledoval a počítal každého skokana, který mu vyskočil z kožichu.

Paní Hushová tvrdila, že skáčou rovnou do postele. Rejšek ji však ujistil, že hmyz se už nadýchal prášku a nepřežije pár vteřin. Moc tomu nevěřila, ale jakmile poslední blecha opustila černou kůži štěněte, připravila škopek a společně s Rejškem psa namydli.

Zatímco spolu vraceli štěněti pohodlí, myslel Rejšek na zvláštní vlastnost této ženy. Mluvila o nejvážnějších okolnostech lhostejným přízvukem. Nebylo to proto, že by byla lhostejná. Měla prostě takovou povahu. Tragické události vypadaly v jejím podání jako humoreska. Stávalo se, že lidé postižení neštěstím přicházeli k matce Hushové. Nezáleželo jim na tom, co povídá. Potřebovali nedbalý spád její řeči.

César seděl v mydlinách vyvrácený ze své bezpečnosti. Člověk, k němuž obracel z vody svůj přírodou ne dost úhledně modelovaný čenich, myslel na něco jiného než na vzájemné přátelství. Byl smutný. Mladý muž Ondřej myslel na vzdálenou ženu, kterou opustil, také, jako by byl námořník. Tak mu to aspoň připadalo.

Po chvíli zabalil mokré štěně pečlivě do houně a uložil je v nohách své postele. Znavený událostmi usnul malý César okamžitě. Mokrá štěněcí hlavička, zmenšená nyní o kyprost srsti, byla zcela bezmocná.

César se probudil první. Očichal pokrývku, aniž pohnul zabaleným tělem. Zvrátil hlavu nazpět, aby propátral okolí. Koulel očima na všechny strany. Nic ho zvlášť neupoutalo, a tak usoudil, že bude lépe ještě si chvilku pohovět. Čenich měl oschlý spánkem. Navlhčil jej jazykem a vzpomínal na některé příjemné věci. Zakňučel. Nepohrdl by troškou mléka. Nespěchal však. Doufal, že člověk, který zbavil jeho kožich trýzně, dodá i misku. Napadlo mu vysoukat se z deky, ale pak toho nechal. Chvílemi zastrčil čenich do krunýře pokrývky a očichal stopy páchnoucí věci, kterou ho včera namydli. Nelíbilo se mu to, ale teď byl rád. Nic ho už nekousalo i uhodl, že to, co včera zažil, nebylo nepřátelství k němu, ale k blechám. Hlava s nadýchnutými chlupy mu trčela z pokrývky jako z kornoutu. Zůstal celou noc zabalený, vůbec se neprobudil. Byl spokojený, že nepřišel o své teplo. V celém krátkém životě tak dlouho nespal. Nebylo třeba posílat nos co chvíli do kožichu po bleších stopách.

Krátce zastříhal ušima – jen tak, aby je procvičil. Párkrát zív. Byl celkem připraven na další události. Nevěděl ovšem, jak to s ním vypadá v pokrývce. Opatrným manévrováním se posadil, aniž se dostal z obalu, a zadíval se na člověka. Dlouhé zabalené tělo bylo natažené až k němu. Dotýkalo se ho prsty nohou. César byl by se po těle rád prošel. Velmi si to přál, ale nechtělo se mu z tepla. Napadlo mu, že to udělá později. Několikerým zakroužením zadečku utvrdil svou pozici. Potom znovu namířil pohled do spícího obličej a čekal. Uvážil, že člověk nemůže spát věčně.

Když se Rejšek probudil, chvilku přemýšlel, než otevřel oči. Pes to věděl a vyčkával. Podle rytmu spáčova dechu poznal bezpečně, že jeho spánek skončil.

Muž myslel na ředitele von Haasta, s nímž se dopoledne v muzeu setká. Obdivoval schopnost Haastovu. Dovedl si najít právě lidi a pak jim mohl klidně nechat volnou ruku v práci. Tak si to také představoval s Rejškem. Haast zakládá pracovní vztahy lidí na důvěře. Byl to vážný, do práce v muzeu zahlubaný člověk, posedlý snahou shromažďovat stále lepší a dokonalejší exempláře ostrovního ptactva. Potom si Rejšek představil Haastova asistenta Dobsona, melancholického a náladového. Uvažoval o jeho zvláštní touze po volnosti a osamocení. V souvislém sledu mu napadli ostatní pracovníci muzea. Útlocitný Strass, plný ohledu a tesknící pro zabitá zvířata, sveřepý nimrod Houton, cítící se pánem světa, jakmile měl pušku v ruce.

Rejšek otevřel oči a setkal se s Césarovým pohledem, hlubokým a plným pátravosti. Pomalu se posadil, chvíli na sebe hleděli. Muž natáhl ruku a dotkl se v určitém bodě psího krku. Malý César se zachvěl blahem. „Můj člověče,“ zeptaly se žluté oči, „jak jsi poznal to právě místo?“

Potom člověk vstal a oblékl se. César seděl dál ve své pokrývce. Když ho pán vybalil, bylo štěněti chladno a litovalo příjemného pocitu. Pak musel ještě snést, aby ho pán sevřel mezi kolena a pečlivě prohlížel. César věděl, že je to zbytečné, sám by přece poznal, co má v kožiše, ale strpěl to. Toužebně šilhal po houni. Znovu pomyslel na svou snídani, teď už naléhavěji, a přemýšlel, kde asi tady leží miska. Nechtěl vypadat hloupě. Vystrčil jazyk a několika dlouhými tahy osvěžil své břicho. Malým líznutím se tu a tam upravil. Pravou zadní si podrbl důkladně ucho. Nebylo to dnes sice zapotřebí, ale noha na to byla zvyklá.

Obešel opatrně pokoj. V koutě našel dvojce těžké boty. Okamžitě odhadl nosem, komu patří. Uvažoval, proč je každý pár jiný. Pach ho trochu znepokojil. Kromě pánovy stopy zachytil na obuvi i jinou, cizí. Usoudil, že boty vykonaly cestu v jemu neznámém místě. Pro jistotu každou botu olízl. Césarův nedospělý ocásek se vlnil přemýšlením. Odhadoval, kde se to ocitl. Vysokého člověka už

pročichal. Měl ho plné srdce. Tu ho člověk poslal do zahrádky, a když se vrátil, už tu byla také miska. Přinesla ji matka Hushová a hlasitě přitom sténala, protože jí toho rána nohy špatně sloužily. César seděl a pozoroval. Nedal najevo nedočkavost. Lehce mu proletěl hlavou obrázek snídaně v psí ohradě, jak se jeden přes druhého tlačil k míse a uplatňoval své právo tak sveřepě, že nebylo žádnou výjimkou dostat se do mléka až po pás. Nechal ženu postavit misku pod okno. Odhadl, že to člověk určil. Matka Hushová naříkala, než se znovu napřímila. César si jí nevšímal. Šinul se pomalu k misce, uchovávaje si svou nedbalost, dokud nezavřela dveře. Olizoval obsah nejdřív svrchu, ale pak jej zhltl najednou. Byl rád, že toho dne nic z jeho těla nepřípadne blechám. Mléko s rozmočenou zemlí bylo poprvé v jeho životě sladké a teplé. Nezmohl se na víc než na hluboký povzdech štěstí. Jeho krátké fousky obílené mlékem trčely na všechny strany. Chvilku si jimi voněl pod nos. Potom je začal pomaloučku olizovat a hlasitě přitom mlaskal.

Matka Hushová přinesla také pánovi jeho misku a natřásala místo, na němž César s člověkem spali. Césarovu deku pro jistotu vytřepala z okna. César všechno pozoroval. Přemýšlel, zda je dosud v houni to nádherné teplo.

Ráno připadal už César matce Hushové mnohem přijatelnější. Zbaven hmyzu, pořádně vyspalý a nasycený, jevil stopy blahobytu. Uvažovala, čím ještě přispět ke psí spokojenosti. Z kapsy své zástěry vylovila kus kandysového cukru a rychlostí blesku jej strčila Césarovi do tlamy. Vykulil oči leknutím a nafoukl tváře. Sousto podané mu s takovou srdečností bylo příliš velké. Opatrně ochutnal předmět jazykem. Rozhodl, že nejde o jídlo. Nevěděl, co s tím. Snad nějaká zábava. Poťouchle mžoural po matce Hushové. Hleděla na psa s napětím. Považovala kandysový cukr za největší pochoutku. V kapsách schovávala vždy pár kousků.

„Nu,“ vyzývala ho. V tom okamžiku Césarovy líce splaskly a kandysový cukr mu vylétl obloukem z tlamy. Matka Hushová se rozesmála. Měla ráda uličníky. Vzpomněla si na Jollyho Bambitku. Byla si jista, že by se zachoval stejně. Nemohl kandysový cukr ani cítit, ale Hortensie Hushová se své záliby nevzdala.

„Ferino,“ zvolala hlasem dutým jako polnice, neboť toho dne byla trochu nastydlá. César vycítil, že za slovem zůstává naděje. Hleděl za vdovou, když se kolébala do kuchyně. Kroutil hlavou a nastavoval uši. Odhadoval, co přijde po kandysovém cukru. Přišel odřezek syrové hověziny, chutný a šťavnatý. Chtěje dokázat, jak si pochutnal, mával ohnivě ocasem. Pro větší důraznost přidal velký okruh, to znamenalo zakroužení ocasu kolem vlastní osy. Tento projev vděku připojoval jen výjimečně. Doufal, že to dávkyně ocení. Vyslovil tím současně, že pozornost, podobnou dnešní, je hotov přijmout kdykoli.

Potom s člověkem odešli do Canterburského muzea. César začínal být zacvičován do povinností svého pána. Bylo to, jako by chodil do školy.

Vdova Hushová je dovedla k vrátkům. Hleděla za nimi. „Nechcete nechat zvíře zde, Mr Ar?“ volala. Byla to pohotová žena. Nesnáz s vyslovováním nájemníka jména vyřešila zkratkou. „Bude vám překážet.“

Rejšek zamával levicí. V pravé nesl psa, protože v ulicích stály hluboké louže bláta. César také otočil hlavu, ale jeho pohled už postrádal zájmu.

Matka Hushová nevěděla, k čemu Rejšek Césara cvičí. Pokládala psa za dočasnou libůstku. „V práci mu bude vadit,“ bručela, vracejíc se po mokré pěšině k dřevěnému domku. Sáhla do zástěry a strčila si do úst velký kus cukru. Blesklo jí hlavou, že se psem by bylo v domku veseleji. Zvíře bylo bystré a matka Hushová dala na vtípnost. Ten malý měl za ušima.

V muzeu stali se Rejšek se psem středem útoků. Asistenti nešetřili výsměchem. Měli své přesné představy a požadavky, jak má pes vypadat. Obklopili malého Césara a vypočítávali jeho nedostatky. Rejšek byl mrzutý. Věděl, že chytré zvíře výsměchem trpí. César byl shrbený pokořením. Sklíčeně se odšoural, a protože byl nejbliže právě onen vlídný starší muž, který všechno řídil, hledal u něho útočiště a posadil se na jeho střevíc. Dobrák Haast neuhnul, ale Césarovi se ulevilo jen nepatrně. Otočil hlavu po svém člověku. Rejšek zrovna preparoval malého ptáčka. Rád by měl Césara při sobě, ale pes se odvracel, zápach preparačních látek mu byl protivný.

Rejšek vstal a zvedl ho k sobě. Pes se mu v rukou natáhl a schoval nos do člověčího vousiska, hned mu bylo líp.

Potom byl César ponechán sám sobě, aby poznával všechno nové kolem. Potuloval se melancholicky po budově. Nikoho tu neznal, musel se tedy spokojit náhodnou zábavou. Poznal, že sem tam se nějaká nalezne. V koutě ležela hromádka smetí. Nemusel se ani příliš namáhat, aby rozprášil smetí na všechny strany. Ještě stačil spolknout pohozenou slupku. Objevil skříň a uvažoval, k čemu je dobrá. Pro jistotu ji trochu ohryzal. Vypátral hranici papíru a vylezl na ni. Napadlo mu, že by ji mohl přerovnat a pustil se do toho. Unavil se tím. Vrátil se chodbou zpět a nakoukl do dveří. Za stolem rokovala řada mužů. Neměl je rád. Právě něco vykládal jeho člověk, a tak César setrval okamžik ve dveřích. Pak se znovu vrátil na chodbu. Vzpomínal, co se stalo s věcí, kterou ráno vyplivl. Teď, kdy se nudil, bylo by hezké pohazovat si s ní.

Na konci chodby se otevřely dveře. Ozval se zvuk mnoha hrdel. Dovnitř se vhrnuly děti zaměstnanců muzea. César měl děti rád. Vlajka ocasu zavlála vzrušením. Hnal se radostně kupředu. Děti nadšeně pokřikovaly. Obklopily psa a řítily se s ním do zahrady. Dřívější plán byl zapomenut. Zvenčí se ozývalo jásání dětí a vzrušený mladický štěkot Césarův.

Za stolem zatím vykládal ředitel Canterburského muzea Julius Haast svým asistentům a Ondřeji Rejškovi plány nejbližších cest. Bylo rozhodnuto vést cestu Jižním ostrovem k západu náhorní plošinou přes Porterův průsmyk. Cílem bylo jezero Brunnerovo při západním břehu Greyovy hory. Rejšek podnikne lov na vzácné druhy ptactva a doveze je živé pro zoologickou zahradu v Christchurchi. Druhy určené k preparování zpracuje na místě. Haast chtěl především zachránit a uchovat vymírající druhy ptáků. Vyprávěl, jak si asi sběr představuje. Odhadl, že jednotlivé, dosud neprobádané ostrovy na severu, jsou jedinečnou ptačí rezervací. Uchovat doklady o kouzelných darech ostrovů považoval Haast za svůj životní úkol. Promýšlel přesný postup cesty. Přál si, aby Ondřej Rejšek skončil nutné přípravy k odjezdu do začátku prosince. Počítal rovněž s nejnnutnějším výcvikem psa. Soudil, že když oba překonají obtíže první, tříměsíční cesty a dostatečně se otuží, budou moci po krátkém

odpočinku v Christchurchi vyrazit na delší a náročnější cestu. Druhou cestu plánoval Haast do Jižních Alp zélandských, na jejichž strmých útesech měl muž se psem pátrat po tajemství ptačích hnízd. Při této cestě by se k oběma připojil.

Haastovy plány byly velkorysé. Rejšek si prsty zamyšleně hladil vous. Uvažoval, zdali na všechno postačí tři roky, na které se upsal do služeb muzea. Myslel na ženu, která trpělivě čeká v Linci. Přál si, aby nebyli oba tak chudí. Předpokládá snad Haast, že Rejšek úvazek prodlouží? Bylo mu úzko. Vyhledal pohled Césarův, pes se právě vrátil a přisedl k jeho noze. V Césarových moudrých očích bylo mnoho příslibů, především vřelá přichylnost. Malý pes dával velkému muži celou svou náklonnost, dával se mu zcela do služeb.

Lov vzácného ptactva nebyl jediným úkolem, současně bylo třeba pořizovat sběr vzácného rostlinstva pro botanickou zahradu při muzeu. O třetí cestě, dlouhé a svízelné, se zmínil Haast jen letmo. Měla být rozvržena do dvou částí. První odhadoval na dvě léta. Vedla by po Severním ostrově. Ředitel Haast předpokládal, že by lovec se psem vyplul na škuneru Torea. Po přestávce a odpočinku ve městě by se vydali na druhou část cesty a propátrali nejsevernější ostrůvky. Počítal tam s velkým úlovkem ptactva i s tím, že by nasbírali potřebné kameny a rybí kostry. Haast kladl váhu i na geologický průzkum míst. Velké požadavky a rozsáhlé plány vypadaly jako fantazie. Haast však předpokládal, že jediný spolehlivý a schopný muž se psem mohou splnit tak náročný úkol.

Asistent Dobson, který rychle přilnul k badateli, projevil přání připojit se k některé z Rejškových pozdějších cest.

Když se večer vracel Rejšek s Césarem z muzea, stála matka Hushová na pěšině. Celý den se těšila, jak psa překvapí. César zdvořile pohnul ocáskem. Než se nadál, vrazila mu pod nos plátek čerstvé sekané.

César byl rád, že už je zpátky. Okamžik u vrátek vymazal řadu svízelu, které ho během dne sklíčily. Nejprve se mu lidé smáli, to bylo ze všeho nejhorší. Potom chtěl zůstat vedle svého pána, ale jeho stůl nesnesitelně páchl. Děti s ním nešetrně zacházely. Jednu chvíli se o něho tahaly a málem ho přetrhly. Měl toho dost. Začalo se mu stýskat po houni. Doufal, že v ní zbylo trochu tepla.

Pozorování v muzeu bylo Césarovou psí čítankou. Rychle upevňoval svou pozici. Ukázalo se, jak je chytrý a bystrý. Inteligenci asistenti obvykle přisuzovali pouze ušlechtilým rasám, proto byli Césarem překvapeni.

Rejšek převzal Césara jako novofoundland'ana. Bylo mu lhostejné, byl-li jím skutečně. Jak pes rostl, uvědomoval si Rejšek stále znovu, jak se obchodník mýlil. Odhadoval, že příměs, která se vpletla do Césarovy krve novofoundland'ana, byla rasa zvaná retriever. Barva těla a délka nohou ji připomínala. Pro silnou hlavu a kratší trup nevylučoval krevní příměs psa zvaného barvář.

Od prvního okamžiku jako by k sobě patřili – člověk a pes. Rejšek měl pocit, že César ho provází odedávna. A César si ani nevzpomněl na svou minulost v ohradě. Co tam měl konečně za život. Psi neustále vyvolávali spory. Co chvíli se do toho vměšovali lidé a dělali ještě větší zmatek, zvláště když tahali štěňata z kotců. Při nedostatku ohleduplnosti lidí ke psům, nebylo to příjemné.

Césara musel mít každý rád. Dělal rychlé pokroky, byl chytrý, samostatný a zvědavý. Rejšek ho rád pozoroval. Největší záhadou pro Césara zůstávala pánova práce s ptáky. Ředitel muzea přistihl psa v okamžiku, kdy propátrával Rejškův stůl. Jediný preparační nástroj nešel jeho čenichu. Zatímco se Haast podívoval vtipně uspořádané skupince ptáka kivi, maličkého zélandského pštrosa, čichal César k nezpracovanému ptáku na přísluvné desce. V očích měl napsáno, co si myslí. Ten pták je mrtvý, pane. Proč se jím zabýváš? Páchne. Zahrab ho!

Jakmile César ponejprv uviděl preparovaný kus, považoval ptáka za živého a rozběhl se k němu. Hned však polekaně ucouvl. Ptáčkovi chyběla vůně života. Páchl odpornou látkou, jíž se César z lásky k člověku pokoušel snášet, ale nesmírně ho odpuzovala. Psí čenich vypátral, že v ptácích je dosud stopa zmizelého života. Bývalý pták byl pryč, a přece tady jaksi zůstal. Usoudil, že lidem se ptáci líbí, ale bojí se jich. Zabijí je, aby si je mohli prohlížet. S velkým zájmem okukoval kostru vyhynulého ptáka moa vysokou půlčtvrtu metru. Udivilo ho to a zmátlo.

Rejšek využíval každé minuty. Od šesti ráno do šesti večer pracoval v muzeu. Nezahálel ani večer v pokoji matky Hushové. Zatímco César odchrupával první sloky, studoval člověk Hookerovu příručku novozélandské flóry. Pes mu k tomu někdy štěkal ze sna a kňučel, převaloval se, funěl a vzrušeně znovu prožíval svůj den.

V muzeu neznal Rejšek odpočinku. Mezi preparováním zvířat a konzervováním koster zkoumal mapy. Studoval dějiny a řeč Maorů. Hledal v Taylorově slovníku názvy ptáků a chystal materiál na cestu. Ve sklepech muzea čekaly ještě na konzervování bedny zvířecích kostí. Do tohoto programu práce zařazoval navíc nutná pochodová cvičení s Césarem a navykal pro začátek psa jednoduchým lovům. Uléhal v půlnoci a vstával ve čtyři. Jediným odpočinkem pro něj byly chvíle, kdy cvičil Césara.

S každým kouskem se pochlubili vdově Hushové a ona měla vždy po ruce malé chutné sousto. Když Rejšek některý den zapomněl vyprávět, co umí pes nového, César se připomenul sám. Chtěl svou odměnu. Točil se kolem pána, a když upoutal jeho pozornost, opakoval mu před očima pohyby, které souvisely nebo nějak

připomínaly to, co se zrovna naučil. Rejšek býval vždy znovu překvapován Césarovou vtipností.

Jakmile podal César důkazy své ukázněnosti, směl do botanické zahrady. Radoval se z toho. Tráva byla vysoká a svěží. Nikde rušivá stopa. Pes měl dobrou paměť a pánovo důrazné slovo si vzal k srdci.— Za nic si ho nepřál pohněvat. Vyhýbal se proto místům, která mu pán zakázal. Procházel se pomalu a pátral nosem v trávě nebo lítal jako splašený, ale vždy byl dokonale spokojen. Někdy sežral kus trávy z pouhé bujnosti a divil se, když žaludek nechtěl toto sousto. Připadalo mu chutné. Nechal toho a počíhal si pod stromem na ptáka. Nemohl udělat nic jiného než zastrašit ho, ale cítil se při tom silný a to byl hezký pocit. Rostlo tu plno rozličných květin. Ochutnal je, ale nezdály se mu. Nejkrásnější byla svoboda, která voněla jako povětrí. Z radosti se začal válet po zemi. Drbal si záda o travu, kroutil se a mružel. Když se znovu postavil, měl v nohou velkou sílu, takže se dal do trysku, aby se jí zbavil. Rovným tahem pádil od jezírka k maorské chýši, přenesené do muzejní zahrady. Udýchal se a sedl si. Nic dalšího mu nenapadlo, díval se tedy vzhůru, kde v největší výšce převalovaly se velké šedé skvrny nebo ubíhaly divné bílé polštáře. Nevěděl, proč to tak je, ani nemohl tušit, jaké ty samozřejmé věci mají jméno. Věděl jen, že tady jsou. Cítil, že vše dohromady je krásný svět, rozdaný spravedlivou přírodou veškerému tvorstvu. On se na světě podílí a je v něm rád. Vyzkoušel si několik kousků, kterým ho pán naučil.

Jednou přinesl Rejšek psovi míč. Tvrdý nezničitelný černý míček. César byl nepřítel radostí. Strkal do míče nosem, nosil jej v zubech, koulel jím po nerovných pěšinkách anebo jej pustil, aby s úžasem sledoval jeho dráhu. Zdálo se, že získal absolutní hračku. Když se míč po šikmém terénu odkutálel příliš daleko, štěkal na něj. Čekal, že se přikoulí nazpět. Někdy ulehl do trávy s míčem mezi tlapkami a studoval předmět čichem, jazykem i očima. Nemohl prozkoumat jeho podstatu. Někdy před ním couval a lekal se ho. Rval se s ním, zakusoval se do tvrdého povrchu. Položil se na ucho s míčem těsně před nosem a šilhal po něm výhrůžně a ostražitě. Na chvějícím se čenichu ležela přísná otázka: „Jsi zvíře, nebo věc?“

Nakonec se vzdal trýznivých úvah a oddával se jedině rozkoši ze hry. Uspokojovalo ho to. Míček a on si zcela postačili. Někdy se do věci vložil pán a pak ovšem stoupla úroveň hry. Psímu rozumu přitom samozřejmě nenapadlo, že hraním cvičí svou pozornost, pohotovost a učí se aportovat.

Jiné to bylo s prvou vycházkou za město. Na tu vzpomínal César s hanbou. Rejšek uspořádal malý lov, aby zbavil psa základních zlovyků. César se vrátil poučený. Bylo mu jasné, že hlučnost a mávání ohonem jsou naivnost, která se pro lov nehodí. V tajném koutku psí duše měl i zrníčko pýchy, že lekci pochopil rychle. Na poučení nezapomněl. Přiznal si, že svého ocasu dost nerozvázně užíval. Teď, kdy chápal, že tyto pohyby vyjadřují psí myšlenky, dá si pozor. I v tlaku pánových prstů vězela poučná síla. Byly ovšem v stisku rozdílly. Když byla dlaň sevřena zesponu tlamy, znamenalo to nežrat. Když se sevřela shora, poroučelo se mlčet. Každý pohyb určoval své. Césarovi nepřipadalo učení vždy lehké, ale narodil se bystrý. Také zvědavost mu pomáhala.

Byl by rád něco ze svých moudrostí ukázal dětem v botanické zahradě. Leckdy se pokoušel to nebo ono naznačit, ale neměly smyslu pro lov. Někdy dostávaly prapodivné nápady. César těžce nesl, když ho zlobily a tahaly, ale odpouštěl jim to. Jednou však ho zatáhly k jezírku a marně se jim snažil vysmeknout. Pršelo a kdykoli se opřel o zemi, ujely mu nožky. Jen tak se stalo, že se záměr dětí podařil. Hodily psa do vody.

Nejprve jásaly a čekaly, co se bude dít. Pak si všimly, že se César v hlubině divně plácá a zmlkly. Potom nechaly zvíře osudu a utíkaly k budově.

César byl zděšený. Pršelo mu na hlavu. Potopa byla všude, kam se podíval. Zavřel oči, ale hned je zas otevřel dokořán a zahlcen vodou zoufale hleděl za dětmi. Odnikud nepřicházela záchrana. Cítil se ztracen. Děti už nebyly v dohledu. César šlapal vodu, ale současně ji polykal a stával se těžším a těžším. Pozbýval síly, podléhal. Slyšel hlučet děti v dále.

Rejšek je zaslechl pod okny muzejní pracovny. Napadlo mu podívat se na Césara, jak dovádí. Děti byly pohromadě, ale psa mezi

nimi neviděl. Když se na něj ptal, ukázalo jedno z dětí k rybníčku. Ondřej se polekal. Zaujat prací, neviděl už zvíře celé hodiny. Práce mu přibývalo. Kromě čerstvě ulovených ptáků musel konzervovat také staré muzejní kousky, které se kazily.

Vyběhl z budovy a rozhlížel se. César na zavolání nepřišel. Než doběhl Ondřej ke břehu, viděl černé temeno Césarovo mizet pod hladinou. Několika skoky byl u psa. Přišel v posledním okamžiku. Z trsů vodního rostlinstva vytáhl polomrtvého Césarů.

Nedoufal, že psa zachrání. Dělal vše možné. Vyléval vodu z Césarových plic. Rytmicky tiskl a uvolňoval úzký hrudník zvířete, aby přivedl plicím dávku vzduchu.

Měl chlapíka rád. Chtěl mu popřát radostné hry s dětmi. Zapomněl na dětský nerozum. Vyčítal si to. César ležel a škubal sebou. Rejšek trpělivě pokračoval. Chvillemi se zdálo, že pes se vzdává boje o život, ležel jako zvadlý. Potom však rozevřel čelisti a lapal po vzduchu. To dalo Rejškovi naději. Konečně pootevřel César oči, do jeho údů se vracel pohyb. Brzy se obrátil na břicho, ale zůstal ležet a prudce zvracel do trávy. Běhy rozhozené, ležel splasklý jako stažená kůže. Bylo mu zle, ale jeho oči spěchaly se poděkovat. „Můj člověče, nezapomenu na to.“

Když se později Rejšek vyptával na všechno dětí, řekly mu, že hodily Césarů do vody, aby ukázal, jak plave.

V náručí odnesl Ondřej Césarů do péče matky Hushové. Ujala se ho. Chtěla psa potěšit a slibovala pochoutky, zabalila ho a ponechala u sebe. Aby se zahřál, zatopila zvláště pro něho v železném sporáku. Celkem si to liboval. Sliby byly závazné a on se těšil vidinami. Nejvíce se mu sbíhaly sliny na červený hovězí plátek. Olízl se, ale jeho patro bylo bez chuti. To mu připomnělo ošklivý zážitek. S nenávistí myslel na vodu. Potom zamhouřil ospalé oči a unaveně přijal od matky Hushové mléko. Teplá tekutina lahodila útrobám, vracel se mu pocit spokojenosti, cítil naprosté pohodlí. V teplém zábalu příjemně osychal. Nechybělo mu nic kromě pánovy přítomnosti. Olízl matce Hushové ruku. Dobrácká žena byla v sedmém nebi.

Po příhodě v jezírku uvěřil César, že jeho zázračný člověk odstraní každou nesnáž.

Svým bujným kouskem děti bezděky způsobily badateli velké zdržení ve výchově Césara. Pes se teď vodě vyhýbal. Když ho Rejšek přivolával k okraji jezírka, vzdaloval se. Chlupy se mu ježily a už z dálky prosil tlapkou, aby nemusel přijít.

Po tvrdých zážitcích přestal se však toulat a zůstával při svém člověku, pokud pracoval nebo studoval. Seděl na jeho botě a hlídal ji, aby neodešla a neodnesla s sebou pánovu tvář, kterou miloval a kterou chtěl mít neustále při sobě. Nic jiného si nepřál než být s ním stále. Proto byl ochotný naučit se všemu. Ondřej byl ke psu laskavý, pečlivě ho ošetřoval, neplýtval jeho silami. Jednal s Césarem jako s malým přítelem. Vychovával ho. Nikdy na psa nekřičel a nikdy ho neuhodil. Věděl, že pes má dostatek soudnosti. Dával mu jen rozumné příkazy a byl důsledný.

Matka Hushová pomohla vyléčit psa z nepříjemné koupele. Rejšek si uvědomil, že úsluhy matky Hushové překračují oněch osm liber, které jí platil měsíčně za sebe a psa. Srdečná ochota, kterou přidávala, nebyla zahrnuta.

Bytná se samozřejmě zajímala o dřívější život svého nájemníka. „Vaše ubohá žena,“ vzdychávala, „jak se jí asi daří samotné.“ A Rejšek čítal účastnému uchu úryvky z dopisu poslaného přes tři oceány. Dívala se na obrázek Rejškovy manželky. Dala si vysvětlit, jak žije. Vyprávěl o malém obchůdku s přírodninami v Linci. Řekl, že jej vede paní Rejšková, aby se nějak užívala. Odtud pak sám zásoboval obchod zásilkami. Někdy připlula z Lince do Christchurchu bednička Rejškových oblíbených doutníků. V jednom balíčku došel i obraz města Lince – zvláštní pozornost pro vdovu Hushovou. Její radost byla veliká, i když celkový pohled nebyl dost názorný, aby si mohla učinit představu. Rejšek musel o městě hodně povídat a ukázat přibližně místo, kde bydlí jeho žena. Potom teprve byla vdova spokojena.

V Linci zůstala statečná bytost. Neznala sobectví a byla odhodlána čekat léta na manžela, až splní svůj badatelský úkol i uspokojí dobrodružnou touhu po životě a práci v divočině.

Přípravy na cestu pokračovaly. Rejšek byl nucen vzdát se polední přestávky a zůstávat celý den v muzeu. Vycházeli s Césarem tak časně, že kouzelné zahrádky před domky byly ještě tiché. Matka

Hushová pro ně připravovala úhledné balíčky. César si nosil svou denní dávku jídla sám. Velmi si na tom zakládal. Byl na něj žertovný pohled, jak kráčel vedle svého pána, v tlamě balíček převázaný provázkem. Nevěděl, že i tohle je součástí výcviku, a zvedal pyšně mokrý nos do prostoru ulice. Oba se těšili z půvabu města, které bylo opravdu krásné v ranním klidu. Christchurch ještě spal, ale dva nerovní chodci nezapomněli na své úkoly. Kdykoli zvedl pes hlavu k pánovi, potvrdil to očima. Rejšek myslel na to, kde asi budou s Césarem v lednu. Řekli mu, že v lednu je tohle město nejkrásnější; aleje ulic v plném lesku, všechny cedry, bambusy a kaštany kvetou. V sadech voní smetanové magnólie vedle růžových a bílých keřů dlouhokvětých tamaryšků. Pak se přidají bledě žluté agáve, blahovičníky a rudé cesmíny.

Jen jediná nepříjemnost rušila tyto hezké ranní cesty: potulní psi. César neměl rád psy pobíhající po městě. Považoval je za flákače. Nikdy se s nimi nepřátelil ani se k nim nepřiblížil. Chodil s očima upřenýma na vše kromě těchto darmošlapů. Také jeho pán si žádného ze psů nevšiml a to velice uspokojovalo Césara. Vyšlapoval si vedle člověka se sebevědomím psa, který je cvičen a vychováván k pořádnému cíli.

Jenže psi nedali pokoj Césarovi. Nahlíželi za rohy zahrad a brzy poznali, že ranní cesty muže a psa jsou pravidelné. Jednoho rána prostě Césara napadli. Nic by si z toho nebyl dělal, kdyby nebylo balíčku. Dorážení tuláků bylo však nesnesitelné. Zatarasili mu cestu vpřed a různě ho provokovali. César se odhodlal psům odpovědět. Pohlédl na Rejška a zastavil se. Opatrně položil svůj balíček k pánově noze, zavrčel výstrahu a dal se do toho. Nedalo mu práci rozprášit je. Jeden z nich, žlutý dlouhonohý chrt, byl však zlomyslnější než ostatní, vrátil se, popadl Césarův balíček a odkvapil s ním. César byl tak užaslý, že se nemohl pohnout z místa a dopadnout zloděje. Rejšek se smál, to bylo zlé. Zlomen hanbou svěřil César hlavu. Celý den za nic nestál. Výsměch pána ho důkladně roztrpčil, rozhodl se, že se sám potrestá. Když mu Rejšek v poledne nabídl polovinu svého přídelu jídla, César odmítl a zůstal o hladu. Teprve večer lahodné sousto matky Hushové mu vrátilo sebevědomí.

Rejšek byl by rád oplatil laskavosti své bytné. Smála se však, když o tom začal, tvrdila, že má jen jediné přání a nic jiného nechce: nikdy se nedostala z Christchurche, ale jednou se rozjede na sever do Aucklandu. Mají prý tam překrásné morušové aleje a ona by je ráda viděla, než zemře. Nepřestávala se divit Césarovi, tvrdila, že rozumí každému slovu. Nebyla dosud zvyklá na psy. Vlhké nosy bývaly jí dokonce protivné. Neměla zkušenost, jak chytrá jsou to zvířata. Oblíbila si Césara, byl milý a nevtíravý jako jeho pán. Přistihla se dokonce, že se denně těší na psův návrat. Někdy se ho ráno snažila získat pro sebe, lákala ho, aby zůstal doma, mluvila s ním svým lhostejným naladěným hlasem. Césarovi se to líbilo. V hlase matky Hushové bylo všechno jasné, nic nemusel luštit jako u mnohých jiných lidí. Kdyby nebyl tolik zaujat pozorováním života, byl by možná jedinkrát vyhověl její žádosti a zůstal den v jejím domku. Pečovala o něho a koneckonců existovala jakási vděčnost, César si toho byl vědom. Musel však s pánem, to věděl. Snažil se to vdově říci očima, a protože tyto zraky si každého podmanily, uznala jeho pohnutky. „Jdi a vrať se!“ říkala. Slíbil to mírným hnutím ocasu. Věděl, že se za nimi dívá. Někdy se tedy v aleji otočil, aby zopakoval pozdrav.

César postupně obohacoval své zkušenosti. Pozoroval pánovu práci s ptáky. Považoval ji sice za zbytečnou, ale připustil, že snad tady je jakýsi důvod. Nedovolil, aby padl třeba jen stín na jeho jistotu, že cokoli pán podniká, je oprávněné, neschvaloval jen zbytečně dlouhé hodiny práce.

Naučil se rozeznávat drobné lesklé nástroje, pozoroval je bedlivě. Někdy jmenoval Rejšek předměty nahlas, aby cvičil bystrost zvířete, a přesvědčoval se potom, dokáže-li si pamatovat názvy věcí.

„Pátradlo,“ označil sondu a César vždy pohlédl na věc, ležící při pravé ruce badatele. Jednu po druhé ohmatával očima. Pohledem označil velké i malé nůžky, jehlu, droboučké kopí i nožik. Sedal často na lavici proti Rejškovi a pohyby hlavy sledoval každé hnutí jeho ruky. Udiveně pozoroval, jak malý skalpel v mužových prstech dovedným tahem otvírá břicho ptáka.

César neměl rád, když Rejšek zpracovával savce. Bylo při tom v místnosti příliš mnoho zápachu. Jednou bylo třeba konzervovat bizona, vinou dřívější nedbalé práce kazily se nejstarší kusy uložené v muzeu. S hněvem myslel Rejšek na vadnou práci svých předchůdců.

Césarovi se bizon nelíbil ani trochu. Přímo ho popouzel. Nesmlčel to a byl napomenut. Zkoumal, proč je mu bizon tolik nepříjemný. Působila to asi změť pachů. Příliš dlouho by musel pátrat čenicem, než by bizonovi přišel na kloub. Césarovi také chybělo pohodlí na pánově botě. Uznal, že při této práci nemohl jeho člověk sedět, ale rozmrzelo ho to a naplnilo netrpělivostí. Chodil pánovi v patách kolem ošklivého tvora a snažil se člověka přimět, aby se spolu proběhli. Člověk nedbal. Pak najednou z ničeho nic prošel kolem Césarů a rovnou ven. Pes sotva postačil proklouznout za ním, než zapadly dveře.

César se podivil. Ani slovo nebo nějaký pokyn. Vyměnili si role. Pes věřil nepořádek. Jindy to býval Rejšek, kdo kráčel za utíkájícím psem. Tentokrát muž psa předběhl a ten mu sotva postačil. Césarova bdělost sílila, vzrušeně muže sledoval. A tu se leknutím zastavil. Člověk před ním padl náhle tváří do trávy a zůstal nehybný. Jako zběsilý dal se César do běhu. V mžiku stál nad Rejškem. Kňučel a nutil ho se zvednout. Dobýval se nosem k jeho obličejí, lízal mu bradu a uši, pustil se i do šíje. Ale člověk se nepohnul. César byl zděšený. Obíhal kolem ležící postavy. Srdce se mu strachem svíralo, v údech pociťoval chvění, od paty až k hlavě nebyl sám sebou. Otevřel tlamu zrychleným dechem a zase sklapl čelisti a kňučel. Pak usedl vedle muže a hlídal ho, zcela roztřesen. Nic nepomáhalo. Uvážil, že by se něco mělo změnit. Nebyl tu ani hlas, ba ani pánův známý dech, chyběl družný pohled a hlavně pohyb zmizel. Cítil, že na věc nestačí. Ještě jednou olízl pánovu tvář, jako kdyby řekl: „Vydrž, přivedu pomoc“, a pádil nazpět k budově.

Pamatoval si, kde je studovna Julia Haasta. Sotva popadaje dechu běžel rovnou k němu. Prudce zaškrábal na dveře. Naklonil ucho, naslouchal a čichl k prahu, aby se přesvědčil, že hledaný je uvnitř. Hned vyskočil na zadní. Předními běhy bubnoval a škrábal jako posedlý. Nervózně zaštěkal. Rozhněvaný Haast otevřel, bál se o

čerstvý nátěr dveří. Vše tu bylo nové. Zazlíval Rejškovi, že psu vše dovolí. Rozkřikl se, odháněje zvíře. Pes nedbal, nedal se zahnat, dorážel. Dokonce sevřel v zubech Haastovu nohavici. Nechápatící ředitel žasl, takto Césara neznal. Obvykle býval plachý, spíš se lidem vyhnul a zalézal. Nepamatoval psa tak rozčileného. César pustil látku a běžel k východu z budovy, ale ihned se vrátil. Několikrát manévr opakoval. Haast pochopil, že pes se pokouší něco mu sdělit. Zavřel své dveře a přešel rychle chodbu k Rejškově pracovně. Pes za ním. Místnost byla však prázdná. Haast pohlédl znovu na Césara. „Veď mě k pánovi!“ poručil. César byl bez sebe radostí, že mu bylo rozuměno. Vyskočil na Haastova kolena, ale hned se spustil a běžel po trávníku. Haast byl psu v patách. Ve spěchu volal na své lidi, tušil, že se přihodilo něco zlého.

Zanedlouho César stanul na místě a překvapený Haast našel Rejška v bezvědomí. Obrátil ho na záda, uvolnil mu oděv. Uhodl, co se stalo. Při dlouhé preparační práci nadýchal se Rejšek arzeniku a přiotrávil se. Nevinnost ho vyhnala do zahrady.

V přirozenější poloze na čerstvém vzduchu nabyl Ondřej brzy vědomí. César pozorně sledoval, co dělá Haast s jeho člověkem, připravený zakročit, kdyby se mu něco nezdálo. Pochopil, že tento dobromyslný starší muž pomůže. Důvěřoval mu a přivedl ho. Když dorazili na místo dva asistenti muzea, postavil se pes proti, cenil zuby a nedovolil nikomu z nich přiblížit se. Museli odejít.

Haast doporučil Rejškovi zůstat na vzduchu, než si odejde domů lehnout. Opakoval znovu, jakou zásluhu má chytré zvíře o svého pána. Rychlý zásah zabránil škodlivým následkům dlouhé mdloby a ředitel teď může Rejška klidně ponechat péči Césarově. Podotkl ještě, že Césarovi chybí řeč, ale i tak se domluví. Pohládl psa, neboť zasluhoval pochvaly, a vrátil se ke své práci.

Césarův čenich sdělil pánově tváři, že se od něho nehne ani na krok. Posadil se vedle ležícího Ondřeje, olízl mu nos, přidal malé polichocení za ucho, ale pohled měl vážný. Čichl k pánově rukávu a znechucen trvalou stopou formalínu, zavýčítal očima: Vidíš, varoval jsem tě.

Césarova hrůza z vody zůstávala dál pro Rejška problémem. Po své nehodě uznal Rejšek za nutné zdržet se několik dnů práce s jedy. Rozhodl se vypravit s Césarem k moři a zbavit ho strachu z vody. Bylo to nutné pro blížící se výpravu. Kdyby se zvíře nepřestalo bát vody, nastalo by v divočině mnoho komplikací. Plavání bude jednou z nepostradatelných znalostí.

Vypravili se ráno po Rejškově zotavení. César vytušil změnu a radoval se z ní, dychtil po nových zážitcích. Psova zvědavost nikdy neustala. Pro Césara se život skládal z mnoha zajímavých věcí, svět se jimi hemžil.

Opatření balíčky s obědem vydali se do Lytteltonu. Cestu vlakem strávil César sedě mezi pánovými koleny. Prožíval opět cosi otřesného. Pod ním klepaly kolejnice, až tělo brnělo, rámus byl nesnesitelný. První cesta dráhou Césara příliš netěšila, chtělo se mu štěkat, aby hřmot přehlušil, ale nechal toho. Usoudil, že jeho hlas není dost silný, aby se mohl pustit v nerovný zápas. Přemýšlel, co má člověk za lubem, ale nemohl přijít na nic, co by vysvětlovalo nepohodlnou jízdu. Poprvé nic nechápal, třebaže obvykle vycítil okamžitě, kam člověk míří.

Neměl dosud podobnou zkušenost. Čekal, že se něco dozví, ale muž hleděl mlčky z okna a kdoví kde byly jeho myšlenky. César cítil, že jsou daleko a jeho se netýkají. Neměl rád nejistotu. Zvedl tlapku a nechal ji tvrdě dopadnout na člověkovu koleno. Přivolal jeho pozornost. Člověkovy prsty se položily na psí šíji a tiše tam setrvaly. Pes byl ihned elektrizován, jakmile se prsty pohnuly a vjely do husté srsti na krku. César byl doma. Prsty mu totiž daly najevo polaskáním srozumitelným jedině jim dvěma, že cesta je cosi přechodného a brzy budou ze železné věci venku. Zakňučel, jako že rozumí a těší se, a položil na pánovo koleno nedočkavý čenich. Setrval tak, až vjeli do výhybky, vlak začal brzdit a volně vjel do stanice.

Stejně jako všechny přístavy, i Lyttelton útočil na smysly. Stavěl před oči rozmanitost a neklid. Ovzduším naplněným solí vlnil se chaos zvuků. Všude plno spěchu. Vítr od moře narážel na vše, co mu stálo v cestě.

César se dal na pochod přitisknut k pánově noze. Necítil se valně. Na jazyku měl neznámou příchut' změny. Nosem ji ochutnával.

Chvílemi zvedl vzhůru své výmluvné oči. Z jejich jantarového lesku četl Rejšek neklidnou otázku: Musíme tady být, můj člověče? Nejsem si tu jist. Rád bych byl s tebou sám. Neliboval si mezi lidmi. Jeho hloubavému duchu dařilo se lépe ve dvou. Jediný člověk mu nahradil všechno. Zvířata jako bližní nepotřeboval.

Brzy došli k velké šedomodré ploše. César pojal podezření. Natáhl nos a zavěštil. Ačkoli se vůně trochu lišila, přece základní měla společné. Nedal se mýlit solí a vzpomněl si na zlé místo v botanické zahradě. S úzkostí pohlédl na člověka, nebylo nejmenších pochybností, ocitli se u vody. César byl zhnusen.

Chvilku se potulovali na pobřeží. Kolem nebylo nic známého. Nic, co by Césarovi dalo jistotu. Voda před ním nebrala konce, odvracel oči. S úzkostí vzhlížel k člověku. Postřehl, že pánova ruka sahá do kapsy. Leccos příjemného z ní přicházelo, visel očima na ruce. Těšil se. Jakmile vyšla ruka z kapsy, nechtěl věřit svým očím. Útěcha zde byla. Na dlani člověka ležel psův pohádkový předmět, černý míček. Pes se vypjal štěstím. Čekal přitisknut k pánově botě. Věděl, co teď přijde. Člověk zvolá pozor a hodí míč rovně před sebe. Pak se César odrazí a vrhne se po hračce. Chytí ji do zubů, když se nejrychleji koulí, a v tu chvíli bude vůdcem hry. Zalilo ho radostné teplo. Potěšení, že míček je blízko, setřelo význam nepřátelské vody. Vyslal pohled vděčnosti. Člověk se obvyklým způsobem rozpřáhl. Okamžik, a César vyrazí. Rozmáchlá ruka člověka hodila však míček do moře. Nikoli daleko, pes by jej dosáhl dvěma kroky. César byl zdrcen. Jeho očásek, ochotný právě ohlásit šťastné rozrušení, zplihl. Vítězné zašteknutí, které si současně v hrdle tvořil, selhalo a zlomilo se v lítostivé zakňučení. Hlava mu klesla. Byl ohromen pánovou krutostí. Soudil, že člověk chce míč utopit. Nevěděl, proč by měl být trestán. Zapátral ve svědomí. Důvěra v člověka byla v sázce. Pes očividně trpěl. Otočil se k míči zády, nechtěl hledět na jeho zkázu, odcházel od břehu, nevěděl, kam zamířit. Byl sám. Nemohl tomu uvěřit. Zaváhal. Po několika krocích se otočil a smutně pohlédl na Rejška. Viděl, že muž učinil dlouhý krok k okraji moře a pak druhý do vody. Brzy zvedl Césarovu hračku. César se k němu rozběhl plný naděje. Jeho krásné oči hleděly opět v důvěře. Ale co se stalo s člověkem? Než se César nadál, byl znovu míč ve vodě a vzdaloval

se. Rozbolestněný pes, neschopný překonat oddanost k člověku, rozhodl se protrpět pánovu divnou hru. Zůstal na místě. Rejšek opakoval pokus mnohokrát, ale byl to vždy on sám, kdo lovil míč. César nemohl. Nechtěl do vody. S uspokojením však pozoroval, kdykoli byl míček zachráněn.

Unaven neúspěšnými pokusy vrátil Rejšek míč do kapsy. Seděli pak vedle sebe na břehu, muž a pes. Muž byl mrzutý a pes nešťastný. Poznal, že člověk něco žádá a hněvá se. Posílá ho do vody, aby přinesl míček. Nebo chtěl něco jiného? V duši zvířete se objevilo ošklivé podezření. Chce člověk utopit jeho? Zachvěl se hrůzou. Otočil hlavu a nenápadně po člověku zašilhal. Nalezl tvář, kterou miloval; jediný zlý tah ji nekazil, nic nepěkného v ní nebylo. Zastyděl se za svou domněnku. Přimhouřil oči a jakoby za trest pohlédl na hladinu. I když se člověk toho dne rozhodl Césara trýznit, lnul k němu pes stejně, chtěl být s ním. Nic jiného si nepřál. Tušil, že zkoušky nejsou u konce. Jinak by odešli a nechali vodu za sebou.

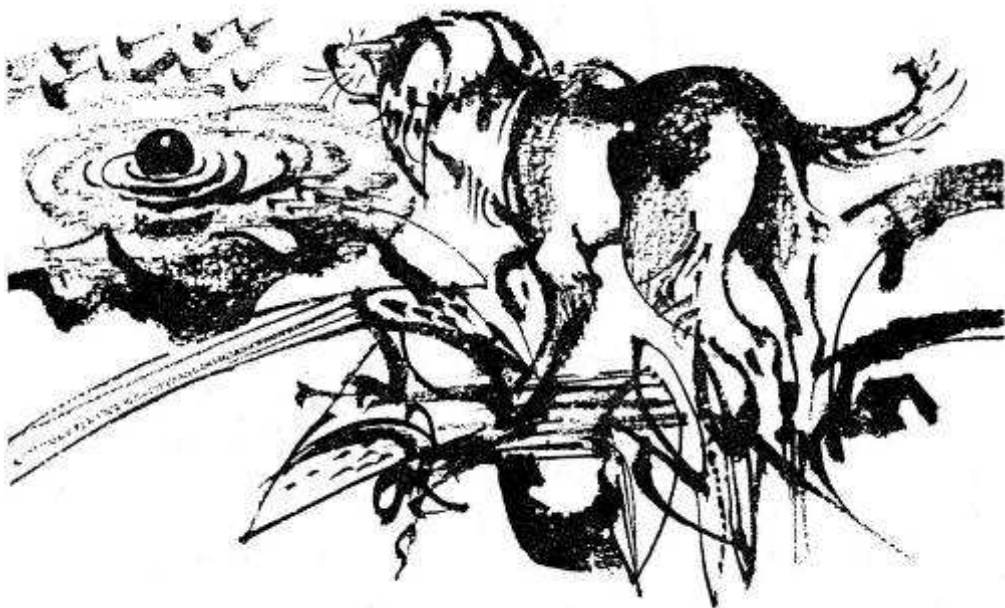
Seděl tedy a hromadil v mladém srdci udatnost. Učinil rozhodnutí; nebude se bát. Ale strach tu někde byl. Pod černou srstí naskákala husí kůže. Aby se jí zbavil, představoval si příjemné věci. Letmo si připomněl kuchyni vdovy Hushové. Jak bylo snadné opatřit si tam potravu! Mrknutím oka mohl získat plátek slaniny. Tučný odřezek byl by v této chvíli útěchou. Připomněl si, že dlouho nejedl, a pomyslel na svůj balíček. Pohlédl stranou. Oběd ležel nedotčený. Zůstala naděje na příjemné okamžiky.

Člověk asi také cítil prázdnotu. Rozbalil svůj oběd a pustil se do jídla. Jako by tu César nebyl. Pes si připomněl, že jeho balíček byl vždy rozbalován nejdříve. Uvážil znovu, za co je trestán. Sliny se mu sbíhaly. Začichal a uhodl okamžitě, z čeho se pánův oběd skládá. Cítil se nesvůj. Ostýchal se hlásit o jídlo. Proč na něj člověk zapomněl? Césarova čelist poklesla lítostí. Rozhodl se nejíst, ale slin stále přibývalo. Dokonce je přistihl, jak lezou z úkrytu jazyka, stékají koutkem tlamy a střádají se v loužičku vedle jeho nohy. Styděl se. Doufal, že si toho člověk nevšiml. Překonával zlý den. S otrlejšími srdcem hleděl teď na moře. Ačkoli se uvnitř chvěl hrůzou, byl rád, že navenek není vidět jeho strach z vody, ani nesnesitelná touha po jídle.

Slyšel, jak člověk skládá papír. Snědl tedy oběd do posledního drobečku. Nedotčený Césarův balíček ležel a čekal.

Myšlenky muže a psa se křížovaly. Rejšek v tu chvíli sáhl po Césarově obědě. Pes zadoufal, že věci dostávají správnou podobu. Vzpřímený čekal. Důmyslný pohled zlatohnědých zřítelnic pomáhal člověku v rozbalování. Vtom ucítil obsah. Dlouze vdechl. Nos se chvěl díkem: „Můj člověče, málem jsem mrtev hladu.“

Rejšek vybral zvlášť oblíbený kousek, žlutě nadýchnutý piškot matky Hushové. Dala si toho dne záležet. César byl mile překvapen; obvykle si takové balíčky nenesili. Zavřel oči. Vzácné sousto se nedalo přijmout jen tak. Avšak k nosu nepřicházelo nic, vůně se dokonce vzdálila. Ulekaně otevřel oči a viděl svého člověka házet piškot vodě. César strnul ohromením. Tušil, že měkká věc nasákne v mžiku vlhkem a zmizí. Pánův čin mu dal ránu. Sedl si a tu přišel Rejškův povel aportovat. César se nehnul. Kus po kuse dostalo obsah balíčku moře. Césarova tvář byla po každé dávce krabatější, vzal na vědomí, že kruté skutečnosti života mají převahu a nic proti tomu nezmůže.

Také Rejšek se už vzdal naděje, nevěděl co počít. Ruka v kapse kazajky bezděky nahmatala míček. Bez uvažování, spíš v zamyšlení než v nějakém novém plánu jej hodil znovu do vody. César za míčem melancholicky hleděl. Skoncoval už s touto radostí. Zvedl hlavu k stojícímu člověku, laskavé oči byly bez lsti. Muž se zastyděl. Dobrá vůle psa spěchala vstříc nepochopitelné vůli člověka. Rejšek odevzdaně znovu vkročil do vody, zželelo se mu Césarova. Musel dostat zpět svou hračku. Nesměl se v člověku zklamat. Míč se vzdaloval. Brzy by jej sotva dosáhl. Ve vysokých nepromokavých botách brodil se dlouhými kroky. Za ním zůstala napjatá postava Césarova, ocas mu ztuhl strachem. Voda měla teď míček i člověka, César tu zůstal. Zdřevěnělý, odhodlával se ke všemu. Snad chce člověk utopit sebe. Vydal pár zoufalých zvuků, znělo to jako fe-ú fe-ú. Potom se vrhl do vody.

Nejprve běžel po dně. Šlo to docela dobře. Ale pozvolna vody přibývalo. Neměl teď čas strachovat se. Zvedal vysoko nohy, kroky byly stále měkčí. Nová zkušenost Césarova zaujala, zůstával stále nad vodou. Najednou zjistil, že o chůzi nemohlo být řeči; kroky se proměnily v něco jiného. Všema čtyřma přemáhal vodu, plaval. Nebylo to zlé, naopak, dobré to bylo. Voda Césarova poslouchala. Dělal, co si přál. Nesla ho, kam chtěl. Ovládal ji. Už nikdy nemohla na něho vyvrát. Natahoval nos vzhůru, aby si nešňupl soli.

Rejšek stál po kolena ve vodě a pozoroval psa. Byl už teď daleko za ním. César se nemohl nabažit, nabyl nové síly, přemáhal vodu. Obrátil směr zpět k člověku a vzhlédl k němu chytrácky. Nic pokorného nebylo teď na pyšném nose. Césarovy oči mluvily však jinak. Řekly člověku, že z lásky k němu přemůže všechno. Bok po boku vyšli z moře. V zubech vynesl César z vody svůj míček.

Ukázalo se, že kdesi v pánově blůze byl ukryt další balíček. César si pochutnal jako nikdy, měl ukrutný hlad. Přestože jedl dost, nezapomněl, co bylo ztraceno. Litoval žlutého piškotu. Aby si ulevil, svěřil to člověčímu vousu.

Cestou zpět do Christchurch se muž a pes rozhodli pustit vážně do lovů. Cítili se připraveni.

Pták obléhá zemi

Jednoho dne podnikli malý lovecký výlet do laguny v Brightonu. Rejšek uvážil, že vhodně Césara zapracuje. Místo bylo snadno přístupné, deset či dvanáct kilometrů na sever od Christchurchu. Asistent Strass a Ondřej Rejšek nepovažovali cestu za příliš dlouhou. César souhlasil se vším. Cituplný Strass, marně se ucházející o přízeň zvířete, měl jedinou obavu. César byl podle jeho úsudku příliš mladý pro únavný pochod. César sám neschvaloval třetího v partě. Neušlo mu však Strassovo přátelství, strpěl ho tedy. Jinak lidi bez výjimky odmítal. Nezapomněl na minulost, kdy mu nikdo neřekl pěkné slůvko, všude se setkával jen s posměchem. Kdo mu kdy přejel vlídně po hřbetě? Před Rejškem nepamatoval žádné prsty, jež by ho polaskaly; svěšoval tedy ohon i před Strassem.

Řekli psu o lovu večer před výletem, vyslovili určitá hesla. Noc nebyla pro něho k překlenutí. César cítil, že jeho duch postačí na zážitek jakékoli velikosti. Natahoval nos z okna, sotva zhasly hvězdy. Vzduch voněl. Na Novém Zélandě má listopad vlastnosti evropského května.

Muži se rozdělili o přípravy, Césarovi bylo ponecháno vzrušení. Mělo podpořit jeho loveckou výkonnost. Přehnal to, byl začátečník. Málem pozbýval vědomí. Dostal se do stavu úplného oblouzení, vidiny lovu ho přemáhaly. Překážel, úsilím dostat se k pušce málem převrátil stůl. Pročichával brokovnici, neodborně cpal čenich do hlavně a dostal napomenutí. Ucouvl a zapsal si je za uši. Rozuměl všemu; krátká škola života mu dala nejpotřebnější znalosti. Poznal, že slova souvisejí s věcmi, každá věc měla své slovo. V hlavě se věc a slovo sloučily v signál, pak už to bylo snadné, dokonce hračka to byla, když hleděl současně člověku do obličeje. Některá slova si César rychle oblíbil; zvuk svého jména, jak jej vyslovoval jeho člověk, signály lovu a některé příjemné pokyny. Jídlo bylo jedním z nich. Objevil už také význam svého hlasu. Přistihl člověka, že porozuměl štěkotu a řídil se jím.

Nepřestal se potrhle do všeho plést, obzíral výzbroj, nořil hlavu do torny, prohledal zásobu jídla. Kladl na to důraz, vždy byl při chuti a tím také při síle. Ovládal jistou psí moudrost: bez potravy není odvahy, život zůstává mdlý, prost každé podnikavosti.

Několikrát přeslechl „fuj“ anebo „pust“, a nebyla to příjemná slova. Byl napomínán v okamžicích, kdy se mu v hlavě rodily nejslibnější nápady. Aby se uklidnil, šel znovu pátrat pod okno. Vdova Hushová, přinášející snídaní, tvrdila, že César zkoumá počasí. „Dočkáte se s ním úspěchu,“ ujišťovala svého nájemníka. „Je to nejvtipnější ohař v Christchurchi.“ César otočil hlavu. Přátelsky vdovu oceňoval, ovšem nebyla to přízeň hluboká.

Cestou se mnoho nedělo. César, nedočkavý konečné akce, se nudil. Strass si to vyložil jako únavu. Rozhodl se, že psa kus cesty ponese. Tím se cestovalo Césarovi nádherně. Natahoval hlavu z tlumoku na Strassových zádech. Mohl si to jen chválit, za sebou měl volný prostor, příjemně mu foukalo na šíji. V ostrém vzduchu létali ptáci jako šipky. Obracel po nich hlavu, rozhled měl skvělý. Kdykoli chtěl, opřel si bradu o Strassovo rameno a napínal zraky kupředu. Napětí se mu dostalo až do nohou i musel podupávat. Stal se tím o něco těžší a Strass mu to vytkl. Nato mu pán nařídil hned běžet. César okamžitě předstíral, že to si právě přál. Oprášil zadními běhy cestu a začal klikatě slídit. Na některých místech mu nos doporučil se pozdržet. Muži se zatím vzdalovali. Ztratil stopu, polekal se a doháněl lovce úprkem, až se zadýchal úsilím. Znovu zatoužil po špetce pohodlí, předběhl Strasse, lehl si mu do cesty a zvedl neodolatelné zraky. Byl to malý vyděrač. Dobrácký Strass se zastavil, rozvázal tlumok a César vlezl dovnitř.

Muži se zatím dohodli o podrobnostech. Rejšek předpokládal, že se spolu rozdělí o práci. Zatáhnou místo v Brightonu z obou směrů. V lese měl César nosit úlovek pro oba. Později se oddělí. Zatímco Rejšek zatáhne prostor mezi lesem a lagunou, César Strassovi poslouží ve vodě.

Na pěkném krytém místě při lese rozložili tábor. César znovu vše přehlédl. Přesvědčil se, že potraviny jsou na svém místě. Několik pokynů – a pustili se do toho.

Vtip a rychlost psa Rejška udivily. Jakmile vešli do lesa, zklidnil se. Postupoval při člověku jako tichý stín. V okamžiku navázaly smysly psa na smysly člověka a spojily se. Jako by vůle mužova vstoupila do Césarova vědomí. Instinktivně konal svou práci. Rejšek jen tak na zkoušku vystřelil na ptáka. Pes nepohnutě sledoval dráhu střely, pak kolmé padání ptáka a dopad. Odhad byl přesný. S nataženým krkem, měkce našlapuje, řítil se César do houštiny.

Rejšek čekal. Jehličnatá bedra lesa se chvěla, vydávala jemné šumění, tisíce úzkých jehliček útočilo na ovzduší. Z houštiny brzy zavrčely žluté oči, pes se vracel. Citlivá, leč pevná tlama přinášela kořist. Složil ji k Rejškovým nohám a vzhlédl. Dychtil po uznání a dostal je. Césarovo úsilí se zdvojnásobilo. Běhal stále, každá pánova rána nesla užitek; pracovali spolu v dokonalé souhře. Spadlo mnoho holubů a kachen. Z dálky padaly rány Strassovy.

Sloužit jinému bylo podle Césarova odhadu ochuzování vlastního střelce. Rozhodl, že užitek lovu patří Rejškovi. Pracoval houževnatě. Kládl kusy na určené místo s pozoruhodnou přesností. Rejšek přecházející kolem shromaždiště byl udivený. Ptáků tu leželo mnohem více, než kolik měl zásahů. Mátlo ho to. Pak mu náhle svíto. César byl zvláštní pytlák, právě přinášel nový kus, aniž Ondřej zvedl pušku. Viděl úžasné úsilí mladého psa. Malý zloděj byl milý. Ondřej mu ponechal jeho lstivou představu. Jinak měl vynikající vlastnosti lovce.

„Nedivím se Césarově únavě,“ řekl později sklíčený Strass v táboře, počítaje Ondřejovy úlovky. Rejšek se tvářil poťouchle.

„Co vaše úlovky, Strassi?“ Mladý asistent se styděl. „Hanba povídat. Vypálil jsem mnoho ran, dobře mířených. Ptáci nebyli k nalezení. Jediný mi spadl před nosem a co byste řekl? Váš zlodějský chlapík mi ho sebral.“

Rejšek se hlasitě smál. Shýbl se a k asistentově údivu oddělil řadu pěkných kousků. „Jsou vaše,“ pravil. „Césarova lovecká morálka prikazuje aportovat mi všechno, co padne v mé blízkosti. Považuje mě za pána prostoru.“

Mezitím César čichal k ptákům. Tvářil se, jako by je sčítal. Odhadoval, co se mezi muži odehrává. Sněs Strasse jako svého nosiče, nosičem zvěře byl sám, odnese ji, kam chce. Začal znovu ptáky pořádat. Nelíbilo se mu, že je Rejšek rozdělil. Rejdil kolem a k údivu obou mužů je v krátkosti opět srovnal na jednu hromádku; žádného nepoškodil.

Jako pomocník a přítel člověka se César toho dne proslavil. Jako tvor společenský selhal.

Odpoledne se lovci rozdělili. Jak bylo domluveno, pustil se Ondřej sám do prostoru. Césarovi poručil setrvat v laguně. „Tiaho! Zůstaň! Přinášej Strassovi!“ přikázal. Údiv přikoval psa k zemi. „Sloužím tobě,“ naznačoval jeho uražený výraz. Člověk si toho nevšímal. Byl zcela zaujat lovem. Césarův ocas zdůraznil poklesnutím, že pro jiného nepracuje. Setrval na místě, tolik si z příkazu vybral. Cítil se volný. Udělá se pro sebe, propátrá lagunu. Toužil po dobrodružství, které by lidem zatajil. Chtěl shánět spíš

dojmy než ptáky. Věděl, že se později naskytne práce, nepochyboval, že povinnost hravě dohoní.

Rozhlížel se. V laguně čachtala divoká kachna a ty mu nebyly po chuti. Znal je z dřívějších cvičných pochodů. Páchly, protivily se mu. Kachna psa přehlížela. Kdyby toho nebylo, co mu je po ní. Její nafoukanost Césara dopálila. Kachní osud byl v jeho zubech. Děřlala, že o tom neví. Kdyby si to vzal do hlavy, mohl jí zakroutit krkem. César se rozhodl nahnat kachně strachu. Rozehnal se po ní. Zabodl čenich pod její zadní pírko a hnál ji před sebou do bažiny. Tloukla křídly a kvákala jako zběsilá.

Kachny se zbavil; tu přišla jiná příležitost: začal mu před očima poskakovat maorský kohoutek a lehkomyšlně si pískal. Také nevěděl, že může být zahuben. Divoký kur nebyl psu o nic milejší. Skoro byl hloupější než strakatá kačena. Byl to drzý pták. Pud velel Césarovi vyrazit a použít psí moci. Zavrčel, ale tu si vzpomněl na člověka. Člověk vidí věci po svém. Kohout zasloužil trest, o tom nebylo pochyb, César zalitoval svých závazků k člověku. Představil si, jak by neřád kohout přišel o své peří. Zavrčel znovu a vzdal se pokušení. Je na člověka vázán a člověk nedovoluje trhat ptáky, bude se řídit podle člověka.

Vzal kohouta opatrně do huby. Pták nemohl pociťovat bolesti, přesto přehnaně křičel. César považoval za nutné trochu stisknout. Tiše našlapoval po měkkém terénu. Vycítil, že se kohout děsíl vody. Přeběhl lehce suchá místa a naplněn pocitem triumfálního štěstí posadil vřeštícího kohouta do velké louže uprostřed bažiny. Spokojeně ubíhal zpět. Nad hlavou se mu hnala družina zelených holubů. Dal se s nimi do závodění. Holubi přeletěli a objevil se Strass. Chvilku trvalo, než se ho César zbavil. Pak si našel malé kryté místečko a pěkně si zdřímł.

Domnívaje se, že věci běží, jak určil, vracel se Rejšek spokojeně do laguny. Sňal s ramen dobré úlovky a rozhlížel se. Asistent nikde nebyl, uviděl však Césara povalovat se na kusu oschlého písku. Klepl párkrát ocasem.

„Kde je Strass?“ oslovil psa Rejšek. César věděl, o koho jde, ukázal jen hlavou k moři. Rejšek postoupil po břehu a spatřil asistenta stojícího po krk ve vodě. S odevzdaným výrazem v obličeji

sbíral s hladiny sestřelené ptáky. Vyšel z vody s plnou náručí. Složil břemeno a strásal vodu.

Rejšek žasl. Strass byl roztrpčen. Ukázal na Césara, který se zvolna blížil. „Podívejte se na psa, Ondřeji. Zde ho máte, nevděčníka. Tahám se s ním celou cestu a co myslíte, že dělal? Odmítl nosit. V rozčilení jsem ho uhodil. Nic jsem tím nezískal, vycenil na mne zuby a pak ležel a sledoval z dálky mou námahu. – Je mi zima.“

Rejšek naléhal, aby Strass svlékl promočené šatstvo a dal mu pár suchých kousků. César stál nedaleko a sledoval vše s největší pozorností. Jeho zájem přicházel a odcházel s Rejškem. Bolely ho nohy. Cítil v nich vše, co během dne prožil. Neviděl důvodu, proč se řídit Strassem. Splnil svou povinnost, mohl odpočívat. V lese prokázal svou pracovitost. Slyšel přece, že je schopen velké výpravy.

Přistoupil k oběma mužům. Hleděl laskavě na svého člověka. V pohledu spočívala naprostá oddanost. V očích nebylo lsti ani viny. Sedl si na Rejškovu botu a pevně se přimkl. „My dva“, mohlo být nazváno toto živé sousoší.

Césarovu pojetí lovecké služby dostalo se dodatečného uznání vdovy Hushové. Prohlásila, že pes je jí teď ještě milejší. Smála se svým uklidňujícím kontrabasem.

Na počátku prosince začali s konečnými přípravami k první cestě. César byl při tom, když Rejšek kupoval koně. Zachoval však odstup. Kůň se rozháněl kopyty na všechny strany. Pes nechtěl nic riskovat. Očichal raději novou celtu, nástroje a zásoby. U těch setrval nejdéle. Potom se nos letmo dotkl munice a už byl jako na jehlách. Věděl vše: dobrodružství bylo zde.

Nový kůň byl jiné povahy než dřívější, zapůjčený Rejškovi Canterburským muzeem. Muž a pes, každý svým způsobem, brzy poznali, že kůň je podivín a samotář, duše rozmáchlá a dobrodružná. Patřil k nim. Všichni tři byli stvořeni z jednoho těsta.

Zbývající dny se zacvičovali v krajině. César si zapamatoval další znalosti: vezme-li člověk sebou pušku, nařizuje se psu slídit po zvířatech, odejít bez výzbroje znamená ptáky pozorovat. Potom musel César zůstat tichý a klidný.

Pes nejednal mechanicky, jistě uvažoval. V rozdílných okolnostech provedl úkon odlišně, neopakoval se. Byl dost vtipný, aby poznal, že na jiném terénu neplatí předešlé praktiky. Někdy se choval jako člověk. Mnozí to tvrdili, ale jen Rejšek věděl, že ve vtipnosti, umírněnosti a kázni César mnohé lidi převyšoval.

Na vyjížděcích za lovem ptáků v okolí Christchurche měl Ondřej konečně čas přemýšlet o sobě. Měsíce za ním byly poznamenány chvatem a zvykáním si na cizí prostředí. Nastávala doba, kdy se opravdu důkladně seznámí s touto cizí zemí. Zatím věděl celkem hodně o novozélandském tvorstvu. Mnohé z nich už v muzeu preparoval, aby se jejich podoba uchovala natrvalo. Teď je uvidí uprostřed volného života a snad spatří a bude moci podat důkazy o dosud neznámých ptácích. Myslel i na rostlinstvo, které nalezne, na kameny a ještěrky, na kostry vyhynulého ptactva. Uvažoval, jestli dosáhne toho, o čem snil, jestli uskuteční to, po čem toužil od dětství. Po vzoru dávného osamoceného lovce prozkoumá neznámé končiny. Vše, co dosud konal, nebylo ničím. Před sebou měl obrovské úkoly. Neuskutečnitelné stálo na dosah. Byl v letech své největší síly, byl zdrav, vymění tuto sílu za chlapské dílo. Malý čtyřnohý druh má všechny předpoklady pomoci mu v jeho úsilí. Je stejně inteligentní a obratný jako snaživý a milující, má vůli vykonat pro svého člověka cokoli. Vnikne do míst, kam tento člověk nedosáhne. Dokážou spolu všechno, s Césarem se ničeho nebál. Co ostatní jen předpokládali, věděl Ondřej s určitostí: César dokáže divy. Je obětavý. K divokému životu bude patrně oběma třeba tohoto citu.

Muž tušil, že se bude v krajině jezer setkávat se stále většími nesnáze. I na severu byly neprobádané části, čeká ho průkopnická práce; nebál se. Drsné podmínky ho spíš lákaly než odpuzovaly. Měl houževnatost badatele. Ledovce, sopky, gejzíry a subtropické pralesy čekaly na něho. Projde jedno po druhém. Myslel na poslední dopis Ferdinanda Hochstettera, vědeckého vůdce expedice, který ho před časem doporučil Juliu Haastovi. Jejich zásluhou dosáhl Ondřej splnění svého přání – věnovat se výzkumu vzdálené jezerní země a všeho, co na ní roste, létá či běhá. Květenství, zvířena a zemské složení jsou hodný zkoumání. Hochstetter mu dal cenné rady. Navazoval na vlastní zkušenosti a zajímal se o Rejškův způsob práce.

Nad hlavou mu přeletěl párek holubů s duhovými peříčky. Rupe – divoký holoubek mu připomněl něžnou píseň Maorů, kterou slyšel v muzeu. Opakoval si verš písničky do zvuku koňských kroků. Na sedle si vzal ke zpracování pár malých buňáků. César, utmácený do nemožnosti, klímal stočený do kotoučku před Rejškovým sedlem. Čtyřnohý výzkumník neznal míry. Nutil své mladé nožky donekonečna honit zvědavý čenich, pátravé oči a neúnavné slechy po tvrdých cestách. Byl udolán neustálou snahou naučit se všemu potřebnému co nejrychleji, být člověku ve všem užitečným. Vycházel mu vstříc: často ho překvapil, jak pudově pochopil úkon dříve, než mu byl určen. Mohl být po právu nazván pracujícím psem.

Malé odměny za výkon přijímal s radostí. Nebylo to něco za něco. Bylo to potvrzení snahy vyhovět druhému a vyrovnat se mu v úsilí. Každá malá odměna daná Césarovi znamenala přitakání, že správně provedl úkol.

Veliký důraz kladl Rejšek na pozorování ptáků. Preparované skupinky dostaly pak pod jeho rukou pravou životnost a pohyb. Měly být dokladem toho, jak se chovají ptáci v přírodě, i ukázkou způsobu života jednotlivých druhů. César dovedl sedět hodiny bez hnutí, aby nerušil. Sám sledoval ptáky očima, tichý a zaujatý, aniž jedenkrát selhal. Občas vrhl na člověka pohled plný obdivu. Zvířecí moudrost v Césarových očích přesvědčovala, že v oddanosti a věrnosti je veliká síla a krása.

Rejška Nový Zéland uchvátil. Pozoroval nádherné stromy, lesy; vše tu bylo jakoby znásobené. Buky připomínaly domov, jenže byly pohádkově zvětšené, obrovité. Ohromné kapradiny stály v chomáčích jako bohatá ozdobná péra. Lenovník pokrýval stráně v nekonečných trsech. Ondřejovi spíš připadal jako hyacint nebo lilie než jako drobný modrý kvítek jeho příbuzného, lnu, který znal z domova. Vysoké stvoly místy převyšovaly člověka. Dlouhé listy vroubily vše, co bylo vlhké nebo kypré, vyplňovaly snad všechna volná místa krajiny. Len dosud zůstával nejlepším vývozním zbožím Nového Zélandu. Evropa cenila a dobře platila lněné předevo. Rejšek slyšel v Christchurchi, že Maoři mají pro lenovník padesát názvů. Nejčastěji mu říkali harakeke.

Kůň Tom se začal trochu plašit a César se probral. Rejšek ovládal klusáka pevnou rukou. Před svým sedlem utvořil pro psa ze složené pokrývky pěknou plošinku. César sledoval ryzáka s nedůvěrou. Na koňově neklidném hřbetě si uvědomil, že není nad vlastní nohy. Nikdy nevěděl, co zbrklé zvíře udělá. S pohledem upřeným na cestu sledoval každý jeho krok.

Chystejte výpravu

Cesta se už nedala víc odkládat. Sbalili vše a sedli na koně. Osmnáctého prosince brzy zrána vyrazili z Christchurch. Pustili se Canterburskou plošinou k Malvernhillu a pokračovali volným klusem. Světle natřené domy při cestě začaly právě ožívat. Rozlehlé verandy olizoval brečen ještě orosený, slunce zahřívalo gumovníková pole, ve vzduchu nápadně voněly eukalypty. V ovocných sadech drůbež prohledávala trávu, nad zelinářskými záhony kroužili holubi, hlasy telat volaly po snídani a na lukách mečela jehňata.

Krajina se rychle střídala. Césarův čenich na Tomově hřbetě měl napilno, sotva stačil pachy zpracovat. Nevycházel z údivu; svět byl neustále větší.

Za malou karavanou běžely děti a César veselý doprovod schvaloval. Vztahoval samozřejmě zájem na sebe a cítil se potěšen, že je takto doprovázen. Shlížel dolů na děti dobromyslně. Děti jásalý, když viděly sedět psa před sedlem člověka, bylo to zvláštní a neobvyklé. Běžely za trojicí jezdců kus cesty. Pak však křik dětí slábl, mezera se zvětšovala a náhle malá výprava v krajině osaměla. Začaly se objevovat jen ojedinělé farmy. César natahoval krk vzhůru. Sdělil chladným nosem pánově tváři, že by se rád proběhl. Pán mu vyhověl a pes pelášil a zase se zastavoval, když objevil něco zajímavého. Byl dokonale spokojen.

Člověk vzpomínal. Dětské hlavičky mu připomněly vzdálenou domovinu. I doma se vždycky chumel dětí hnal za koněm. Hlásky

děti všude zvonily. Vzduchem zněl tentýž rytmus pohádkové rolničky.

Uprostřed křiku ovládlo Ondřeje vědomí tichého míru.

Před očima vytanula mu tvář vzdálené ženy. Připomněl si žluté pletence kolem její hlavy. V duchu ji viděl v nedělním. Tyrolský klobouk vrhal stín do očí modrých jako hořec. Slyšel hlas při jednom z pozdních návratů z lovu: „Co tě zase zdrželo, Ondřeji?“ Pak slyšel její smích.

S uzdou v ruce sestoupil s koně, aby zmenšil zvířeti náklad. Vrabci, přistěhovalci z Evropy, řádili v polích pšenice. V ohromných korunách stromů zpívali cvrčci, dvěma tóny, veselým a smutným,

předváděli divy. Mezitím už sem tam se objevovala palma, bylo slyšet i hlasy vzácných ptáků. César nepostřehl, že s ním utíká i čas. Nohy začaly být pomalejší, i žaludek se ozýval. Vtom si César všiml, že člověk už nesedí na koni. Kůň začal škubat trávu. César přimhouřil oči a poznal, že jídlo je na dosah. Pustil se k němu rovnou cestou.

Chýlilo se k večeru, brzy budou v poštovní stanici, kde přespí. Uhnany César bral si k tomu opět zálohu na Tomově hřbetě. Nad upachtěnou psí hlavičkou myslel člověk na nejvzácnějšího novozélandského ptáčka, Maory nazývaného tiora. Těšil se, že ho získá, neměl však potuchy, kde by ho měl hledat. Tato naděje poněkud vyrovnávala skutečnost, že týdný nebude mít zprávy z domova, ty milé listy s olivovou dvacetikrejcarovou známkou na obálce. Počkají na něj v Christchurchi.

Pták tiora – *Pogonornis cincta*, skvěle vybarvený, nebyl větší než pěnkava. V Ondřejově vědomí stál ptačí krasavec na světle hnědých nožkách. Temnější oči, hlavička sametově černá s ostny stříbrného peří na každém uchu. Ukolébán samotou, kladl si Ondřej otázku, žije-li vůbec tento skvostný pták, není-li jen přeludem jeho putování a výmyslem maorským. Má prý zlaté chmýří na začátku křídel, ostře žlutý pruh na hrudi, hnědá křídélka zeleně obroubená. Jako by fantastická příroda chtěla ukázat svou dovednost právě na drobném ptačím těle. Rejšek tušil, že získání ptáka tiory by bylo zlatým vláknem jeho putování.

Ve stanici musel Rejšek nechat překovat koně, protože dosavadní cesta byla kamenitá. Kovář se bavil pohledem na trojici cestovatelů. Z jedné strany přihlížel jeho práci pes, z druhé Rejšek přidržoval koně. Dopálený Tom hryzal uzdu, divoce koulel očima, v té chvíli nemohl nikoho ani vidět.

Za Malvernem nastával přechod k Alpám. V údolí zůstávaly zbytky pralesů s mnoha potoky. Nad nimi se zvedaly travnaté kopce. Hromadily se zde nánosy kamení stržené ledovci. Chůze byla stále namáhavější. Po cestě se válely kameny. U skalní průrvy zvedl Ondřej brokovnici, aby zamířil na kroužícího sokola. Padla rána, která radostně vzrušila Césarů, avšak poděšila koně a tak ho vyvedla z rovnováhy, že se dal na úprk. Zmizel a dvě hodiny hledali jeho

stopu. Pak ho César vypátral na širokém pruhu zeleně. Pokojně se pásl. Spatřil psa, klidně k němu přiklusal a krácel s ním vstříc člověku. Zavazadlo na jeho hřbetě však bylo porušené. Rejšek je prohlédl a pohřešil řadu nejcennějších věcí. Rozmrzele pokračoval v cestě. Postřehl, že minuli pravý směr. Začalo se šerit. César se sotva vlekl.

Rejšek byl tak utrmácený, že dostával závrať. Když však spatřil v dálce světlo, ožil. S úlevou se dali po směru záře. Nenalezli však pohostinný dům: otevřela jim žena, která se zděsila Rejškovy pušky a přibouchla před nimi dveře. Nedala se pohnout prosbami, museli dál. Tma už byla tak hustá, že neviděli na krok. Nezbylo než spolehnout se na vrtkavého koně. O půlnoci je dovedl k hostinci na Porterově průsmyku. Dostali seno, studené skopové a čaj. Všichni tři spali ve stáji. Ve čtyři ráno vyrazili znovu. Zažili kouzelné jitra; obtíže minulého dne byly zapomenuty. Serpentinou průsmyku dosáhli výšky tisíc metrů. Kůň se cestou šťastně pásl, chvílemi zvedl hlavu, aby mohutným ržáním projevoval spokojenost.

Užaslý César stál na úpatí Lyndonského jezera a pozoroval život ptactva. Dosud je neviděl v takovém množství. Zajímal se o dva druhy, nos mu prozradil, že jde o kachny. Sotva tomu mohl uvěřit. Byly nápadně úhledné. Šedá kachna parera měla podlouhlé tělo s jemným peřím. Druhá, rajská kachna, byla pestrou krasavicí. Maori ji nazývali putangitangi. Ani si na ně César netroufal, nevěděl co s nimi. Později člověk pár kachen složil. Byla mezi nimi i modrá kachna whio. Hnědá kachna pateke kroužila jim nad hlavami, když sbírali své úlovky.

Césarovi se ulevilo, poznal, že také tyto kachny podléhají lovu. Aportoval je z vody s největší ochotou. Bažiny se hemžily směšně pokukujícími kohoutky maori. Ondřej se pilně oddal lovu. César nadšeně nosil.

Náhle z ničeho nic je přepadl prudký vítr s deštěm, rozpoutala se bouře. Tom se poděsil klikatých blesků. V mžiku byli promočeni. César se posadil pod koně, aby uhnul lijáku, ale voda si ho našla. Zpod Tomova břicha vykukoval na Ondřeje. Vyzýval ho očima: „Nebojím se, můj člověče, ale zabije nás hrom. Vydržím to, když si

přeješ, jenže jsem mokrý. Rád bych se schoval a zahřál. Pojd', najdeme si nějakou díru.“

Potmě dostihli útulku. Nebylo vyhnutí, museli jít v dešti. Od jednoho stavení k druhému byl plný den cesty.

Dostali se na Bruceho farmu, kde byli srdečně přijati a našli pohodlně zařízený dům. Rejšek měl dostatečný prostor k zpracování úlovků. Zatímco venku hustě pršelo, preparoval. Některé ptáky vykostil a sestavil jejich kostry. Z nedaleké poštovní stanice Bealy odeslal Juliu Haastovi do Christchurche podrobnou zprávu o postupu cesty. „Věci jsou v pořádku, vše se daří,“ končil list.

Po překonané bouřce a obtížné cestě nemohl Ondřej únavou usnout, ačkoli měl pohodlné lůžko.

Ráno musel vyrábět patrony, měl jich už málo. César hleděl s odporem střídavě na Ondřejovu práci a na padající děšť za oknem. Ani tady nedáš pokoj, naznačoval psův pohled. Uštvaný kůň se v teplé stáji nabažil sena a blaženě dřímal. Úzkostlivá Tomova duše byla znavena. Na strmých cestách se neustále lekal, nezvyklý život v něm vzbuzoval neklid. Rejška cestou málem strhl několikrát do propasti.

Brzy se opět vypravili na vysoká zalesněná pohoří. Narazili na hejna papoušků. Od Arthurova průsmyku objevovali romantickou krajinu s mohutnými stromy. César zvědavě prolézal jeskyněmi. Proti vrcholu Rollestonovy hory hučely vodopády. Na výčnělcích hnízдили ptáci. V temné pralesní zeleni visely ohnivě rudé květy stromů *Metrosideros lucida*. César se bavil pronásledováním divokých včel, jen o vlásek unikl jeho čenich žahadlům. Začal být opatrnější. Zjistil, že hmyz posedlý sbíráním pylu nezná slitování. Pohněvalo ho, že sám lovec se málem stal předmětem lovu. Raději vyhledal člověka, brzy spolu objevili ocelově zeleného ptáka, který si bezstarostně pískal. Nadouval hrdélko, na němž jako by měl mašličku z bílého peří. Jmenoval se pastor, což nebylo pro Césara nijak důležité. Pták tu nebyl sám. Ten, který mu odpovídal podivuhodnou písní, byl pták zvaný zvonečkový. Rejška přemáhalo pohádkové kouzlo tohoto lesa. Usedli s Césarem a tiše naslouchali zvukům a hlasům.

Pokračovali po cestě vymleté deštěm. Byli uprostřed léta, ale počalo náhle sněžit. Za obrovitou roklí se zapletli do lián, až se

Rejšek musel prosekávat. Sníh se zatím proměnil v chladný déšť. S radostí uvítali hostinec u potoka Otiry. I když byl Ondřej sebevíce unaven, pokládal za samozřejmost postarat se nejdříve o psa a o koně. Byli ošetřeni, nasyceni a dostali dobrý odpočinek. Pak si teprve Ondřej popřál suchého šatstva a najedl se. Zatímco sušil promočený oděv nad ohništěm, zpracovával přinesené ptáky. Na lavici vedle člověka chrupal César. Ani ho nenapadlo odejít na svou houni dřív, dokud nepůjde i pán. S čenicem odvráceným od preparačních látek tiskl se zadečkem k Ondřejovu boku, libuje si v živočišném teple.

Na Štědrý den si Ondřej usmyslil přejít rozvodněný potok Otiru, ačkoli byl varován. Když převáděl koně, Tom uklouzl a muž vydal mnoho síly, aby uchránil jeho nohy od zlomenin. César spěšně přeplaval a netrpělivě vyčkával na opačném břehu. Na hřbetě si nesl malé zavazadlo v nepromokavém obalu. Prošli údolím Teremakau do hustého pralesa. Ve výši sedmi set metrů našli mezi buky a stromy miro divoký ptačí svět. Rejšek byl překvapen neznámými druhy, pro něž neznal jména. Podrobil své znalosti ornitologa hlubokému zkoumání.

Les mu připadal nekonečný, setmělo se. Na Ondřeje padl smutek. Byl Štědrý večer a on sám v tmavém lese s koněm a se psem. Tichý a oddaný krácel César vedle člověka, přitisknut k jeho noze. Rejšek rozuměl psovu přílnutí, věděl, co by mu César řekl, kdyby uměl mluvit: „Nic mi není důležité, člověče, jen tebe potřebuji, bez tebe bych nežil.“

Ondřej si vzpomněl, že v této chvíli rozsvěcují v rodném Linci svíce. V domech voní smrkové větve, na pohostinných stolech svítí bílé ubrusy, na mísách voní ryby. Rty vytvářejí slova vánoční písně. Rozhodl se zazpívat si také píseň z vánoc v době svého dětství. Zastavil se v temnotě. César si mu sedl na botu, neboť jen tak ho měl ve tmě jistého. S tváří obrácenou k večernici zpíval Ondřej pralesu svou štědrovečerní „Stille Nacht – Tichá noc“.

V jedenáct hodin našli uprostřed pralesa primitivní noclehárnu, špinavé a nepohodlné místo. Vyšla z ní stařena jako vystřižená z pohádkové knížky. César nedůvěřivě vrčel. Tomovy nozdry zaznamenaly pach stáje, i pustil se k ní bez otálení. Žena, uvyklá samotě, nečinila zřejmě rozdílu mezi světem zvířat a lidí, pověděla

koni také pár slov. Muži a psu oznámila, že dostanou vánoční plum-pudink. César rozuměl, co je to dostat něco. Nadějně mával ohonem. Kůň už své seno našel. Žena mu donese kbelík. Je tu dobrý pramen a dobré jídlo, řekla, má znamenitou kuchařku. Ondřej věděl, že plum-pudink je anglický vánoční pokrm uvařený v páře ze směsi švestek, hrozinek, mandlí, ořechů, cukru, vajec a dalších dobrot, spojených dohromady nastrouhaným sucharem.

Muž a pes čekali, ale přišlo něco hrozného. Jídlo bylo husté a bez chuti, tvrdé a nepoživatelné, nedalo se ani ukousnout. César se svou porcí zápasil. Zuby ani předsudky mu nebránily. Naložil s jídlem jako s kostí, použil nohou jako páčidla. Když Rejšek odložil netrpělivě příbor, nalehl César na jeho talíř. Vzal věc prakticky; hlad bylo třeba utišit. Zhltl moučnick na pár polknutí. Neolízal se, jak míval ve zvyku. Nic nepředstíral. Uvítal přicházející čaj; věděl, že bude dávka i pro něho. Cítil, že požil těžké sousto. Leželo mu v žaludku, s chutí je zapije.

Ondřejův žaludek se svíral prázdnotou. Sklíceně oslavil svátky čistým čajem, nepamatuje tak odříkavé vánoce. Césarovy první vánoce v životě. Neměl čeho želet, nemusel nic srovnávat, aby věděl, že jedl mizerně.

Odešli, sotva se rozednilo. V otevřené krajině nasbíral Ondřej alpské rostliny. Mezi kameny v trávě sledoval ho olivově hnědý papoušek kea, krásný malý dravec. Chvillemi kolmo vzlétal ztrácej se v nepatrné tečce. Shora dopadalo volání kia kiaaaa.

Zamyšlený Tom donesl zavazadlo na ovčárnu. Hlad byl zapomenut, dostali silnou potravu, dobrou horkou skopovou. Nalezli spokojené přístřeší a okusili dokonalý sýr. Spatřili tisícová stáda, viděli balíky slisované vlny připravené k odeslání.

Ranec, který kůň nosil, bylo vlastně velké nepromokavé plátno uspořádané do čtvercového tvaru, přizpůsobené koňskému hřbetu. Obsahovalo všechno. César se v něm dokonale vyznal. Když se předem dobře informoval o jednotlivostech, vybral z něho vždy pravou součást. Ráno vytáhl boty na pochod, večer připravil střevice, v nichž se pánovým nohám ulevilo. César byl znamenitý ve vytrvalosti, na pochodu i v práci. Večer co večer ošetřil Ondřej jeho rozpukané tlapy lojem. Pes to vyžadoval. Ondřej si nemohl přát

druha lepšího, spolupracovali v naprosté jednotě. Na horních plošinách nalézali pohromadě cenné druhy ptactva. Lovili uprostřed vůně, která omamovala hejna neuvěřitelně barevných motýlů.

V kleči spatřili zdivočelé ovce, jejich nestříhaná vlna visela až na zem. Snесли do údolí velké množství ptáků. Začali však pociťovat únavu. Vykonali ohromné pochody a spali jen nepatrně. Tom kráčet jako ve snu, několikrát ho Ondřej přistihl, že klímá v rovné chůzi. Rejšek musel splnit velký úkol, nezbylo mu než honit sebe i zvířata.

Při sestupu potkali domorodou hnědou pěnkavu a dlouhoocasou zélandskou kukačku. Jakmile se setmělo, narazili na místní druh malé sovy. Za zády znělo nekonečné soví moapork moapork.

Aby koně méně unavoval, uvazoval ho Ondřej častěji v nižších polohách a pokračoval jen s Césarem. Tom však nechtěl být sám. Ondřej mohl být jistý, že kuň mu pokluše v ústrety, až se budou se psem vracet, právě z opačné strany, než kde byl připoután. Dovedl rozvázat každý uzel.

Na Silvestra vystoupili do útesů. Na skalní plošině založili tábor. Rejšek nanosil dříví, zapálil veliký oheň a přistavil kotlík. O půlnoci pozdravil rok 1878 výstřelem. Připíjel čajem vzdálené ženě.

V tu chvíli si přál mít ji po boku, přesvědčený, že i ona na něho myslí s touhou.

Náhle César zakňučel. Ondřej, vyrušený ze vzpomínání, střelil do prázdna. K jeho úžasu aportoval pes obratně vzácného chřástala obrovského. Muž přijal tuto náhodu jako novoroční dar pralesa ornitologovi.

Seskupily se mraky a povětrí se proměnilo. Rázem větrná bouře rvala stromy z kořenů, uvolněné kameny řítily se hlučně do údolí. Ačkoli v lednu mělo být na Novém Zélandě plné léto, začal opět padat sníh. Navršil pokrývku třiceti centimetrů.

Teprve o další půlnoci dostihli tři druhové stanice s odpočinkem a vydatným jídlem. Torna stfelce však byla plná. Dorazili vysílení, když předtím přebrodivili rozvodněnou řeku.

V nejbližších dnech nalezl Ondřej provázený odpočinitým Césarem v chýši na Brunnerově jezeře osamělého rybáře. Kuň zůstal ve stanici. Na malém člunu propátrali úzkou, avšak hlubokou řeku mezi obrovskými stromy. Proplouvali jen s velkou námahou.

Pozorovali a získali jedinečné ptactvo. Nedbajíce deště prokřížovali okolí a Rejšek neustal, dokud nezískal, co potřeboval. V rybařově chýši sušil promočený oděv. Sklíčený, prokřehlý César seděl nejbliž ohni, zatímco jeho člověk rychle preparoval úlovky. Postupoval neobyčejně zručně. Neztratil jediný okamžik.

Než bylo všechno hotovo, ustal déšť; Ondřej s Césarem mohli stoupat k salaši. Rejšek se změnil v botanika. Mezi sebranými bylinami nechyběla ani drobná protěž žlutá. Na místě odkostil několik ptáčků. Cestou zpět našel v místech opuštěného maorského sídliště malé nefritové šperky.

Mladý pes byl podrobován velké námaze. Nikdy však nevyšel ze své samozřejmosti. Rejšek na zvíře ve všem spoléhal.

César se rád vracel do útesů. Náramně ho bavilo pomáhat člověku v pátrání po ptačích hnízdech. Vyplašit ptáka považoval za životní úkol.

Při jedné výpravě uklouzl neúnavný Ondřej po ohlazeném hrotu skály. Stíněným ústím skalní rozsedliny váhou těla snadno propadl do širokého jícnu. Útesy se k sobě tvrdě skláněly, uvízl. Nikde nebylo člověka, který by mu pomohl. Nemohl se pohnout. César pobíhal kolem sháněje své nekonečné informace o krajině. Několikrát zvědavě přiběhl, aby se přesvědčil, co dělá člověk na jednom místě. Uběhlo několik hodin a nic se nezměnilo. Z jedné strany řvalo z dálky moře, na druhé stály lesy – nebylo koho zavolat. Rejšek se nemohl ani pokusit vysoukat vzhůru. Nebyl schopen akce, ruce zůstaly podél těla. Prostor byl tak úzký, že nemohl paže uvolnit. Skála ho svírala ze tří stran, čtvrtou zatarasila země. Považoval se za ztracena. V úzkosti přivolal Césara, který přiběhl s výrazem nedočkavosti a setrval před rozsedlinou. Bylo mu nápadné, co tam člověk dělá. Pokusil se dostat k němu, ale nešlo to. Jediný přístup mezi skály byl zavalen půdou. César se o ni opřel předními běhy a napjatě člověka pozoroval. Nebylo to obvyklé, aby takto mrtvě stál a jen oči byly živé. Člověk byl v tísní, potil se. César natáhl čenich. Pot neměl obvyklou vůni, byl cítit strachem. Něco nebylo v pořádku. César se pozorně zahleděl do Ondřejovy tváře. Viděl únavu a bezmocnost. Poděsil se. Pobíhal kolem rozsedliny. Pochopil, že člověk uvízl a nemůže ven. Usilovně uvažoval. Napjatá kůže na čele,

pod níž šev kosti tvořil nepatrnou kolmou úžlabinku, svráštěla. Nevěděl co dělat. Pojednou začal šíleně hrabat a vrčet, jako by se chtěl do země zakousnout. Vypadal jako pominutý. V malém těle vzplanuly zapomenuté prapudy. Rejšek považoval Césarovo počínání za strach. Pozoroval psa spíš z radosti, že není sám, opuštěn ve své pasti. Byl vyčerpán.

Kámen neuhne, to César věděl, ale byla zde země, dobrá měkká stará hlína. Podíval se na člověka a s vítězným štěknutím se do ní pustil. Ondřej pohled nepochopil. „Vydrž“, znamenal Césarův štěkot. „Tiaho! Udělám to rychle.“ Předními běhy vyhazoval hlínu mezi hranami útesů věznicích Ondřeje. Pracoval usilovně. Jeho člověk potřeboval pomoci. Hlína vysoko odletovala.

Nejdřív nebyla Césarova námaha příliš patrná, měl jen dvě nožky k hrabání a cítil, že by potřeboval několik párů. Najednou se však jáma očividně zvětšovala, pes zapadal pořád hlouběji. Vydával nespokojené kňučení. Césarův duch pracoval rychleji než běhy, a proto se zlobil. Tu teprve Rejšek pochopil. Před očima mu narůstalo neuvěřitelné dílo záchrany. Zmocnil se ho úžas. César našel způsob, jak ho vysvobodit z jisté zkázy. Podhloubil prostor a vytvořil průchod ze stěn skály. Po třech hodinách Césarovy námahy propadl Ondřej ze sevření kamenného jícnu do jámy. Byl volný. Pes mu prohrabal cestu k životu.

Dlouhé úsilí Césarova vyčerpal. Opřel se o vyházenou hlínu a pohlédl šťastně na člověka. Rejšek ohledal jeho tlapky. Drápky byly ubroušené až k srsti, nožky krvácely s nesčetných ranek. Rejšek, vděčný a stejně unavený, ošetřil zranění. Dal psu napít. Cestou ke koni ho nesl, protože César ztratil zřejmě všechnu svou sílu. Muž doufal, že je kůň na svém místě a netoulá se jako obvykle. Vzpomněl, že někdy museli se psem čekat na Torna celé hodiny.

Césarovy měkké tlapky nebyly dost odolné pro dlouhý zápas se zemí. Avšak odvaha a smysl pro povinnost k lidskému příteli učinily ho silným. Unavené, ale vítězné oči obracely se k člověku. Měl ho zpět, úzkost byla pryč. Cítil, že něco zlého sahalo po jeho příteli a on se tomu opřel.

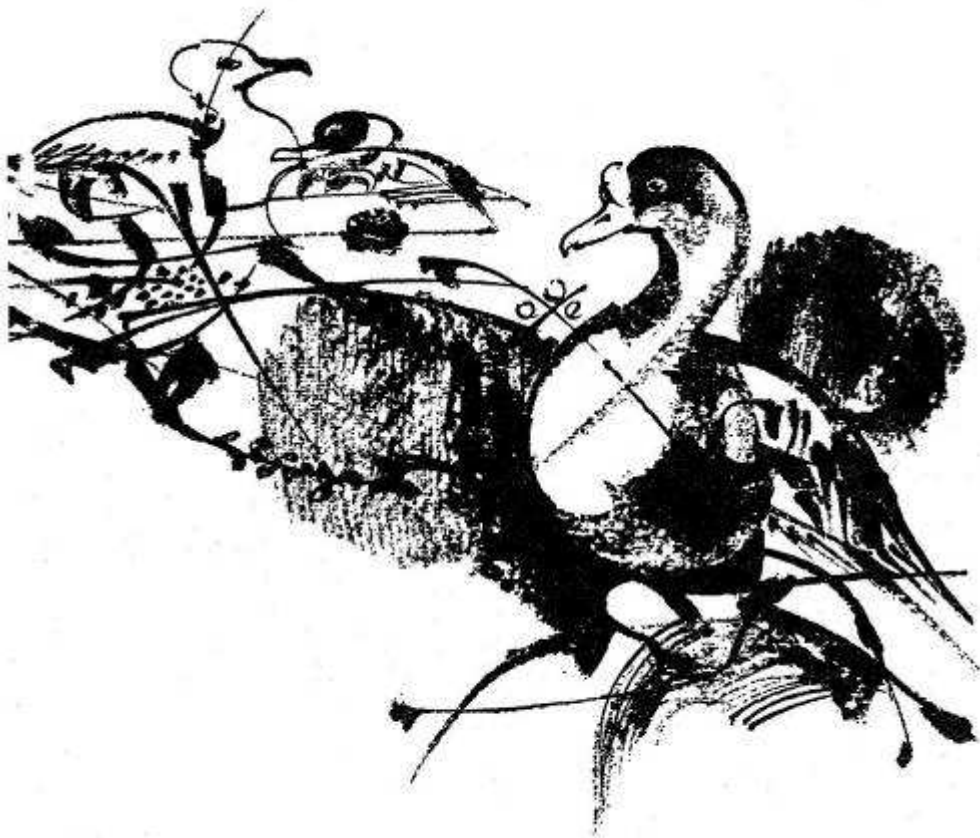
Určené týdny ubíhaly v dešti i slunci. Někdy to bylo svízelné. Stávalo se, že na některých místech nesehnali nocleh. Trýznění nevlídným počasím a noční tmou táhli dále dlouhé hodiny k vzdálenější stanici.

Třiadvacátého ledna skončili v Malvernu. Rejšek s Césarem usedli v poštovním voze a Tom byl připoután ke korbě. Cestou do Christchurchu vystřídal koně vpředu, který na nějaký čas šel na jeho místo.

V Canterburském muzeu byli přivítáni s jásosem.

Tom se nemohl nabažit pohodlné stáje, vděčně třel měkkou hubu o Rejškův, rukáv.

César byl spokojený, že den a noc jsou znovu na svém místě. Člověk byl cestou tak neúnavný, že si pes málem oba pojmy pletl. Tlapky měl opět v pořádku a spánku si popřával vydatně.

Cesta, trvající dva měsíce, byla úspěšná. Ondřej dovezl dobře zpracované úlovky. Julius Haast obdivoval pěkné exempláře. Nemýlil se, Ondřej byl spolehlivý a přesný. Co slíbil, dodržel. Smlouvu překročil, odevzdal dokonalou práci. Ve výčtu úkonů tvořily hodiny odpočinku nepatrný podíl. To jediné Haast neschvaloval. Trval na rovnováze odpočinku a práce. V duchu se ale rozhodl přimět Ondřeje všemi způsoby, aby prodloužil svou smlouvu s muzeem.

Ondřej skrýval ovšem jedno zklamání. Nesetkal se s ptákem tiora.

Ondřej vyřídil úkoly, které na něj čekaly v Christchurchi. Ve spěchu preparoval slona a nosorožce. Pro zoologickou zahradu podnikl čižbu – chytání živých ptáků v okolí města. Pro Césara nastalo cosi nového. Velmi se poučil, napodobil člověka. Všiml si, že pozoruje určitý druh ptáka. Dělal to také. Už dříve vyzkoušel, že je dobré vše, co odkouká.

Sledoval ptáka stejně pozorně jako Ondřej. Cosi v něm uzrávalo, odhadoval jeho velikost. Césarův nos se chvěl odhodláním.

Náhle byli znovu na cestě. Šlo o krátký průzkum neprobádaného území Alp Jižního ostrova. V doprovodu Julia Haasta odjeli koncem února. Dráhou se pustili do Colgatu. Postup vyznačovala kvapnost, která Césara rozladřovala. S Ondřejem si počínali vždy v tichosti a souhře. Tentokrát tu byl neklid. César vyběhl radostně z vlaku, ale nedostalo se mu volnosti: čekal zde dvoukolák, do něhož přestoupili. Nevěřil očím. Cestou necestou pustili se přes potoky a bažiny. Kára uháněla kupředu a Haast byl nadšen. Vzpomínal na podobnou cestu s Ferdinandem Hochstetterem před dvaceti léty. César považoval jízdu za nesmyslnou. Do poskakování káry pískal vítr. Pes znovu zatoužil po cestování ve dvou. Usoudil, že dobromyslný vousáč cestuje podivným způsobem. Nejprve vlakem, jež neměl César rád. Potom nepohodlným vozidlem, které divně zacházelo s Césarovým tělem. Házet sebou na všechny strany, měnil polohu, zatímco jeho uši sebou mrskaly, aniž je k tomu zmocnil. Přitom mu z plic vyrážely zvuky nepodobné těm, které mu určila příroda. S uspokojením postřehl, že se vítr zabývá nejen jeho ušima, proháněl se i dlouhým vousiskem Julia Haasta. César naskakoval víc než mohl snést a dával to najevo.

Chtěl protestovat a štěknot, ale zvuk zůstal v hrdle. Místo toho hlasitě sklapy čelisti, až se sám ulekl. Co to bylo za jízdu! César byl rozezlen. Nemohl si také všímat krajiny, nemohl pročichat okolí. Zůstával v kraji cizincem. Už se začal domnívat, že život bere nějaký divný obrat, jízda trvala dlouho, když tu s úlevou uvítal před sebou obrys stavení. Vycítil, že Rejšek je s ním zajedno. Jeho prsty totiž něco takového sdělovaly příslušnému místu za psovým uchem. Kára konečně stanula před krčmou U větrné píšťaly.

César seskočil první. V nohou i v nose ucítil zemi, pevnou půdu. Brnělo ho tělo. Považoval za nutné srovnat si údy. Zahleděl se upřeně na svůj ocas a začal jej honit. Kroužil nejdříve z jedné a pak z druhé strany. Posílil tím svůj krevní oběh. Když se zastavil, trochu se mu točila hlava, ale svaly byly opět v správné poloze. Zaštěkal. Zkusil, zda neblahou jízdou neztratil svůj hlas. Upokojil se, vše bylo opět v

rovnováže. Silné jídlo v chatě na alpském předhoří vrátilo Césarovi odvalu. Ucítil sice obvyklé skopové, ale navíc kus vonící hověziny. Všechno bylo zase v pořádku.

Posílení pokračovali v cestě po horských serpentínách. Zbavili se vozu a získali koně. César si liboval na teplém hřbetě zvířete. Spatřili obrovská stáda skotu, koní a ovcí. Nahoře odevzdali vypůjčeného koně ovčákovi a pustili se po svých. Haast dychtil zopakovat si dávný zážitek. César se držel vedle Ondřeje; vousáč mu připadal příliš podnikavý.

Uprostřed mečících ovcí sbíral Ondřej rostliny, nalézal jedinečné mechy. Vyhověli Haastovi a zabalení do celt přespali na otevřeném povětří. César dlouho hledal pravou polohu a točil se dokola. Vinil ze svého nepohodlí Haasta. Usnul rozmrzelý a několikrát se probudil tlumeným pískáním ptáků.

Ráno pro mlhu neviděli na krok. Jakmile se rozptýlila, nevěděli kam pohlédnout dříve, jak krásná tu byla příroda. Připojili se k nim další tři mužové z horské stanice a pokračovali na horu Alcides.

Obdivovali strnulou zář ledovců, modré zřítelnice jezer v údolí. Řeky rýsovaly své lesklé trati, potoky hbitě přeskakovaly kamení. Výprava potkala zdivočelý dobytek. Julia Haasta posedl pošetilý nápad. Rozhodl se složit kus skotu a připravit všem jídlo. Ondřejovi se to nelíbilo, neměl k tomu chuti. Starší muž však byl tím posedlý. Nedbal námitek, že několik mužů a pes nestačí zužitkovat celé zvíře. Haast se své myšlenky nevzdal. Zastřelil a vyvrhl pořádný kus. Dychtil se vyrovnat Rejškově mladé síle. Pustil se do práce s elánem, ale byl velmi unaven dříve, než ji skončil, nebyl už mlád.

Po dlouhých pochodech se vracivali na stanici a jako obvykle večerfeli skopovou pečení, chléb a čaj. Protože vstávali už o třetí, posilovali se před spaním nápojem, obecně zvaným „noční čepice“. Byla to směs horké vody, cukru a whisky.

Při sbírání blatouchů a horského vřesu našel Rejšek zvláštní druh motýlů, hlavně však sledoval stopy ptáka kivi, slukovitého pštrosa velikosti kohouta. Haast zůstával v táboře, který sroubili na závětrné plošině a třídil nasbírané rostliny.

Ondřej se pustil na ledovec. Ochetný César kráčel s ním. Ani ho nenapadlo zůstat dole. Stoupal udatně. Urazili větší díl cesty, pak

však narazili na lavinu a museli se vrátit. Rejška to pořádně rozmrzelo, utěšoval se však sledováním ptáků. Na skalních výstupcích sídlil nestor. Neznal plachost, klidně pozoroval muže a psa. Nad bystřinou zasáhl Ondřej horskou kachnu *hymenolaima*. César ji nemohl aportovat, sotva se vlekl únavou. Velmi si zazlívá, že selhal v povinnosti. Uklidnil se teprve, když Ondřej přinesl ptáka. Nebyl by snesl, aby zasažený kus zůstal na místě.

Nesplněné úkoly nedaly Ondřejovi pokoje. Myslel na zvláštního ptáka, kterého zahlédl na horském hrotu. Vzácný karoro to nebyl, jak předpokládal, ale velmi ho připomínal.

Průsmykem Whitecombe nad řekou Rakaia stoupal po nebezpečné cestě znovu vzhůru. Dosáhl svého. Šestého března vystoupil na ledovec, jež byl pak po něm pojmenován. Nadšený Julius Haas pořídil později akvarelový obraz místa. Ukazoval nadevše jasně, jak namáhavý výstup Rejšek uskutečnil. Vrátil se do tábora unavený, ale šťastný. Podal neuvěřitelný výkon.

Po pánově návratu odměnil César svou vtipností jeho námahu. Přiběhl s nafouklou hubou. Krk natažený pýchou. Ondřej začal psa podezřívá, že využil jeho nepřítomnosti a cpal se masem ptáka. Přísně si psa prohlédl. César nebyl pokrytec, teď však bylo patrné, že něco skrývá.

„Otevři hubu!“ poručil Rejšek. César se rozmýšlel, podezření se ho dotklo, byl viněn v okamžiku největší vtipnosti. Zdokonalil lov a chtělo se mu uznání. Byl mrzut. Člověk, jindy bystrý, selhal. V roztržitosti nebral v úvahu, čeho César je a čeho zas není schopen. Pes váhal, jenže rozkaz přišel znovu. Nezbyvalo než poslechnout. Otevřel tlamu. Rejšek nevěřil očím: z Césarových čelistí, živý a neporušený, čile vylétl ptáček *huia*. Tentýž, o němž vyprávěla maorská píseň:

*Třpytivě černý, vzácný
huia s bílým hrdélkem,
co z dálky velké přilétá...*

Pustil se rovnou vzhůru a byl pro badatele ztracen. César ptáčka zklamaně sledoval. Nemýlil se, byl to stejný druh, jaký pozorovali s

člověkem při čižbě. Obrátil oči k Ondřejovi. Přinesl jsem ti ho, nerozuměl jsi. Je pryč. Aspoň mě pochval.

Druhý den se vrátili do Christchurchu. Byli na cestě šest týdnů. Vdova Hushová je přivítala slzami. Její hmotné podmínky se zhoršily. Rozhodla se proto přesídlit k příbuzným. Rejšek naslouchal jejím stížnostem, César seděl na mužově botě. Vdova mluvila víc k němu než k nájemníkovi. Věděla, že všude se psům nedostává stejné vlídnosti a spousta slz padla na Césarovu hlavu.

Rejškovi bylo ženy líto, jí zas bylo líto Césarů. Zdálo se, že pes rozumí všemu. Vyhlížel úzkostlivě. Pochopil, že něco ženu trápí. Upřel na ni pohled a podal jí packu, aby dokázal svou účast. Rejšek byl situací sklíčen. Uvykl si vracet se k matce Hushové jako domů. Věděla o něm téměř všechno. Projevovala mu štědré sympatie. César jiného domova neznal. Také byt odpovídal Ondřejovým možnostem, byl nejlevnější, jaký mohl získat. Nastane mnoho komplikací. Tentokrát to nebyl veselý návrat. César, matka Hushová a Ondřej snažili se prožít poslední společné časy v upřímné sdílnosti.

Cesta je volná

Se zvědavým Césarům po boku opustil Ondřej na škuneru Torea rejdu v Lytteltonu. Pes byl rozrušený první mořskou jízdou. Bylo 17. července 1878. Měli před sebou dvouroční cestu po Severním ostrově. Kormidlo trhalo hladinu mezi lodí a přístavem, vzdálenost se rychle zvětšovala. César hleděl z paluby do hněvu vln. Opět byli odkázáni jeden na druhého.

V Christchurchi nechal Ondřej koně, uznal, že je nutno odejít bez něho. Cesta k severu byla komplikovaná a Tom byl citlivý. Nesnesl by cestu. V první expedici však dobře posloužil. Přes Tomovy povahové zvláštnosti lnuli k sobě všichni tři. Teď leželo mezi nimi moře. César se Ondřeje pevně držel. Rád by si byl vše lépe prohlédl, ale kymácející se paluba nebyla valnou zárukou, voda dorážela do výše. Rozhodně byl raději nahoře než dole. Rejšek byl rád, že se

zbavil města, v tom byli s Césarem stejní, cítili se nejistí mezi lidmi příliš pečlivého ústroje a přehnaného chování. V městě bylo takových mnoho. Ve volné přírodě se oba cítili lépe. Ondřej to dával najevo. V uších mu zněly hrdinské zpěvy Maorů. Myslel na verše mořeplavců. Prozpěvoval si píseň veslařů:

*Chystejte výpravu, plujte,
pak pod lunou vyslovte své jméno
a sláva člunů vašich
nebude zapomenuta.*

César zvedal k člověku oči. Poznal, že je radostný a plný odvahy, i on byl takový. Chtěl se mu podobat.

Škuner se nesl jako pták, jehož jméno nesl, voda stříkala kolem boků lodi. Pokropila oděv muže i záda zvířete, ale nezahnala je proto. Vlídlost či nepřízeň živelů snášeli bez vzrušení. Patron lodi, mořský pták torea, naplňoval v tom okamžiku Ondřejovy myšlenky. Uvažoval, má-li jej ve svých sbírkách. Měl za to, že jeden preparovaný exemplář předal Canterburskému muzeu. Možná že jich bylo i více. Práce bylo tolik, že ztrácel přehled.

Několik velkých ptáků provázelo škuner. Rackové a buňáci se snášeli k zábradlí. Ondřej pohlédl na psa, ten se tvářil lhostejně. Nic nevyznačovalo situaci lovu, nebylo povinnosti. César považoval za správné ptáky nevidět. Přijal jízdu, jako by ji konal denně. Samozřejmost, s níž bral nové okolnosti, Ondřeje vždy znovu bavila. Pes vypadal dokonale vyrovnaný. Byla zde nová situace, i vzal ji na vědomí. Tak se tvářil celou cestu.

Dvanáct dní poplují k ústí řeky Kaipara. O jedné půlnoci proplují Coočkovou úžinou. Oddělovala Severní ostrov od Jižního. Rejšek začal přemýšlet o pořadí peších cest. Mezitím propátrali s Césarem palubu a rozložili své věci uvnitř škuneru. Pes byl připraven na vše. Uměl všechno, co bylo pro lovce potřeba. Naučil se tomu. Ovládal i mnoho jiného, čemu se nelze naučit. Měl v sobě zákon náklonnosti, hodnotu pevnou a nezcizitelnou, s níž se narodil. Plýtvat jí vůči Ondřejovi. Jinak byl náramně hospodárný. Nesnesl, aby cokoli přišlo nazmar. Stávalo se, že Ondřej nemohl potřebovat ptáky poškozené

špatnými zásahy. K preparování se nehodily takto znehodnocené kusy. Když se vracívali z lovu, odhazoval je do houští, aby César nevěděl. Na psa si nepřišel, jeho nosu nezůstalo nic utajeno. Vracel se, znovu odbíhal, až byly úlovky pohromadě. Všechny ptáky objevil. Nemělo význam něco před ním tajit. Nedovolil Rejškovi čehokoli se vzdát. Césarova vědychtivost počítala s množstvím. „Tady je všechno,“ hlásil utmácený pohled. „Udělej s tím něco!“ Stal se z něho úplný poháněč. Césarova pracovní horlivost přerůstala často plány člověka.

Ondřej měl zvláštní zálibu vychovávat zvířata, která mu pomáhala v práci. Přesvědčil se, že učit tvora něčemu zcela neznámému je daleko snazší než zbavovat ho návyků, které si dříve osvojil. Zkušenost ho poučila. Odvykání starému stojí více času. S novým je to lehké, neboť zvíře se učí rádo a rychle.

V Aucklandu, čilém a hezkém městě Severního ostrova, si obstaral Ondřej nového koně. Byla to úhledná plavá klisna jménem Fuksa. Když si ji lépe prohlédl a mohl ji řádně ocenit, řekl si, že není plavá. Toto označení nedávalo za pravdu jejímu zbarvení. Byla zlatá. Jasná srst jí přímo svítila. Nebyla příliš vysoká, což považoval Rejšek pro severní terén za výhodné. Po překonání počátečních nesrovnalostí nabyla vyrovnané povahy. Krásná Fuksa neprošla dosud výcvikem; nic ji nemohlo Ondřejovi lépe doporučit. Těšil se, že tříletou klisničku plnokrevníka vychová po svém. Byla divoká, odmítala sedlo, protivilo se jí nosit břímě, mrtvé nebo živé. Stála hrdě na svém: chtěla být volná. César sledoval člověka při jeho prvním pokusu s klisnou. Sedlo jí bylo vnuceno. Dokonalý jezdec stěží se však do sedla dostal, a když v něm seděl, málem přeletěl klisně přes hlavu. Pes sledoval výjev s nechutí, jeho oči byly plny odsudku.

„Velká zvířata nás zdržují,“ naznačoval pes člověku pohledem, ale člověk byl krocením zcela zaplněn. César nedoufal, že se zvíře něčemu naučí. Co jeho se týkalo, byl by se obešel bez koně. S údivem však spatřil, že po opakovaném úsilí se člověk na hřbetě klisny udržel. Z největšího bočení a vzpínání na zadních nohou nebo podivného tance kolem vlastní osy dala se náhle Fuksa do klidného klusu. Podrobila se vůli člověka. César jí to schvaloval, dost se nazdržovala, a on neznal slitování. Kdo se jeho člověku protivil,

nezasluhoval ohledu. Laskavostí přemohl Ondřej postupně neklid klisny. Za krátký čas mu byla tak oddána, že ho následovala jako psík. César žáril. Vyčítavě sledoval Rejškovu ruku, kdykoli hladil šíji klisničky.

Césara brala Fuksa s humorem a strpěla, aby se jí pletl do cesty. Poznala přichylnost mezi člověkem a psem; vzala to na vědomí a nemínila mezi ně zasahovat. Měla svůj vlastní vnitřní svět. César s ní lépe vyšel než s Tomem, ale sem tam si na něho vzpomněl, poznal, že vzpomíná i člověk, který oslovil někdy klisnu Tomovým jménem. César zapomínal, že s nimi Tom není a rozhlížel se někdy po něm.

Později nosila Fuksa náklad trpělivěji než Tom. Stála, kde se jí určilo, a nikdy nic neztratila. S Tomem měla společný jen odpor k dešti. Když ji v nejhorším lijáku přikryl Ondřej plachtou, hleděla mu vděčně vstříc. Na hřbetě Fuksy zatoužil někdy César po dobrodružném chvění Tomových zad. Rozpoznal rozdíl. Fuksa byla divoká, ráda se dala do trysku. Milovala pohyb a rychlost, ale nebyla dobrodružná.

V Aucklandu musel Rejšek kupovat preparační materiál a doplňovat nástroje. Součástky byly drahé, drobné pomůcky se brzy opotřebovávaly. Rejšek zpracovával mnoho ptáků, stále bylo něco nového třeba. Byl tedy nucen uspořádat malý koncert ve svůj prospěch. Nabídl se k produkci s nepatrným nástrojem přivezeným z Evropy, jímž často odháněl stesk po domově: malou foukací harmonikou. Vyluzoval způsobem překvapivě melodickým celé nápěvy. S neuvěřitelnou přesností reprodukoval na drobném nástroji malé hudební kousky. Posluchači se tomu nesmírně divili. Protože jeho finance byly omezené, i část cesty musel hradit sám, přišel mu návrh uspořádat koncert víc než vhod. Byl to nápad ředitele aucklandského muzea Cheesmana, s nímž domluvil Ondřej i větší zakázky sběru. Koncert měl úspěch a navíc se Rejšek domluvil současně s několika soukromníky, že jim dodá určité množství preparovaných ptáků.

Pak nastaly cesty po ostrově.

V bažinách podél toku Kaipary vykukovali nezbytní kohoutci maori. César je téměř přehlížel. Snášel kohouty pouze proto, že člověk je schvaloval. Jinak – podle jeho úsudku – patřili k tvorům, kteří nemají na světě co pohledávat. Všeteční kohouti neprojevovali psu dostatek respektu. Vyskytovali se všude, nikde od nich nebyl pokoj.

César se v novém terénu učil odlišnému táboření. Stávalo se, že si rozdělili úkoly. César hlídal místo sběru nebo tábor, někdy byl Ondřej zaneprázdněn bez zastávky. V takové dny se staral César o potravu pro oba. Živil se teď většinou ptáky. Pes se je naučil rozeznávat. Přinesl, co se mu řeklo. Rejšek vždy připravoval jídlo před Césarovýmá očima. Zvědavému psu nic neušlo. Strkal nos do přípravy. Ondřej dával mu předem očichat a prohlédnout si kus určený k úpravě. Tak postupně nabyl César znalostí. Učil se rychle a přesně. Věděl brzy, který z ptáků slouží k zpracování na rozdíl od jiného, určeného za potravu. Takové dovedl sám chytit a přinést. Společně postavili kus práce. Spolu také odstraňovali nesnáze. Ondřej potíže příliš nerozebíral, v jeho povaze nebylo váhavosti, řešil věci klidně a rychle. Jestliže se jednou rozhodl, provedl úkol bez odkladů. Vnukl svůj řád i Césarovi. Nezatěžovali se strachem nebo

rozmýšlením. Byli rychlí v záměru a odvážní v akci. Neváhali, neztráceli čas, měli jej vždy přesně vyměřený.

Život připadal Rejškovi příliš krátký, aby si mohl dovolit okamžiky zahálky. Musel pracovat. Ba musel pracovat stále více. Taková byla jeho povaha. Čemukoli novému se naučil, vždy se mu to ihned stalo pomůckou k naučení se něčemu dalšímu. César přijal tuto Ondřejovu filosofii. Dělal víc a hlavně uvažoval víc, než kdy před ním kterýkoli pes. Byli stejní, pracovali, dokud nepadli únavou, a pak po několika hodinách odpočinku začali znovu. Neměli sobě rovných. Neznamenalo to jen sílu těla, ale bylo potřebí i síly ducha, vůle i radosti z neúnavné činnosti.

Dostali tak mnoho vzácných ptáků.

Na Novém Zélandě nejsou šelmy; po kraji se však potulovala zdivočelá stáda. Jednoho dne se Ondřej a César střetli s rozzuřenými býky. Konali právě jeden z malých lovů v bažinách. Spíš vlastně šlo o jednu z pozorovacích příprav k lovu. Ondřejovi visela na rameni jen lehká brokovnice. Dřív než mohli uvažovat o zvuku, který zaslechli, proměnil se v dupot. Před nimi se objevilo stádo. Pro Césarův mohl být únik snadný, stačilo pár skoků stranou a byl by se skryl v porostu. Nic takového mu ovšem nenapadlo, jeho místo bylo vedle člověka. Hleděl užasle. Nikdy neviděl pohromadě tolik nohou. Odhadl, že jsou to tvrdé nohy. S úlevou pozoroval člověkův rychlý pohyb. Ondřej strhl pušku a vystřelil do houfu. Měl za to, že se zvířata polekají a dají na útěk. Broky zasáhly čelo nejbližšího zvířete, což situaci jen zhoršilo. Oslepené zvíře se hnalo kupředu a s ním rozzuřené stádo.

Césarův pud odhadl velké nebezpečí, že mohou být s člověkem rozdupáni. Směšně nepatrný proti býčkům, stal se stejně zuřivý jako oni. Proti mohutným tělům zvířat a jejich množství jediný udatný pes. Měl odpovědnost za člověka; nemínil se jen tak vzdát. Vyrázil tvrdě a neúprosně. Svrástil nos vztekem a obnažil zuby. Odrasil se a skočil. Ondřej s údivem zíral, jak se Césarovy čelisti zařaly vůdčímu býčkovi do nozder. Výsledek byl neuvěřitelný. Postižené zvíře strnulo. César se pustil. V šílené hrůze se býk otočil a uháněl z místa. Celé stádo za ním.

V okamžiku muž a pes osaměli. Překvapený Ondřej stál na místě. Scéna se odehrála tak rychle, že nevěděl, zda se mu vše jen nezdálo. Ohlédl se po psu. César si opodál lízal usilovně nožku. Uhodil se při pádu. Jinak byl v pořádku. V očích měl ochranný výraz. Ondřej mu porozuměl, věděl, co mu César chce říci: Každému se postavím. Nic se neboj, člověče. Jsem tady! Čenich se zachvíval jistotou. Začichal po směru, jímž býčci zmizeli, odhodlán kdykoli čin opakovat.

Jisté bylo, že Césarův duchapřítomný zásah zabránil zlému. Byl si toho vědom.

Toho dne ulovili další, nový druh ptáka, bronzovou kukačku.

Přechod bažinami nebyl na některých místech bezpečný. Aby je mohli překročit, vymyslel Rejšek jednoduchý způsob. Svázal suché větve stromů v dlouhé ploché snopy. Dva z nich hodil vždy zkusmo na měkkou plochu bažiny. César ho poprvé bedlivě pozoroval. Snadno pochopil člověkův záměr. Čekal, až svazek pevně dosedl. Potom na něj lehce skočil. Okamžik balancoval. Když umělý most udržel jeho váhu, ohlédl se po Rejškovi a vyzval ho pohledem. Ondřej skočil na svou plošinku s dalším snůpkem v náručí. Házet je postupně kupředu a skákali jeden po druhém. Bylo to pomalé. Neměli však na vybranou. Pokračovali s největší opatrností. Rejšek myslel na svou bezpečnost stejně jako na Césarovu. Život obou považoval za důležitý. Jeden bez druhého nebyli by nic zmohli.

Když překračovali toky řek, zkoušel vždy César pevnost dna. Ponořil se do vody. Když našel bahnitou půdu, vrátil se, ale na pevném dnu zůstal stát. Dal hlavou znamení člověku. Pak ho Ondřej následoval. Pes úzkostlivě plaval kolem člověka. Dokud nebyl Ondřej bezpečně venku, César nevystoupil. Mělké toky však rychle přebrodil a očekával člověka na břehu.

Úlovky nad bažinami při řece byly denně bohatší. Zalétala sem hejna mořských ptáků. César se často hodně naběhal. Při lovecké praxi, kterou nabyt, připadalo mu všechno jako hračka. Držel se navyklých zásad lovu, jak si je s člověkem utvořili. Předem vybral vždy Ondřej místo, na něž pes aportované kusy skládal. Na to byl César dbalý. Když lov skončil a Ondřej ještě propátrával okolí, seděl

César a opatroval úlovky. Nedovedl si představit, že by hlídané ptáky nepředal člověku v pořádku.

Někdy bylo stanoviště napadeno mouchami, ptačí mrtvolky je přilákaly. César byl celý usoužený. Nestačil na takové množství. Mouchy postavily mocné šiky. Vzal si do hlavy, že budou sázet svá odporná vajíčka právě do pánových úlovků. Zpočátku se pokoušel je odehnat, ale nedaly se. Otočily tím více. Zřejmě si s Césara nic nedělaly. Myslíl si, že je teď pochyta. Měl dost velké úspěchy, měřeno podle jeho obratnosti. Jenže much byly tisíce. Strašlivá nenávist popadla Césara a už se mu v hlavě rodil nápad, jak na hmyz vyzrát. Začal ptáky opatrně rovnat na hromádku. Nakladl je na sebe jednoho na druhého. Pěkně se mu to povedlo. Přehlédl svou práci a byl spokojený. Zuřivou hubou hmyz rozehnal. Pak opatrně usedl na srovnané ptáky. Soustředil útoky na sebe. Hleděl na mouchy vyzývavě. Bzučely mu kolem hlavy. Troufejte si, posmíval se jeho pohled. Neřádi! Zlobil se, že musí ztrácet čas hloupými maličkostmi.

Na řece Kaipara zápolila současnost s minulostí. Usedlosti Evropanů byly daleko od sebe. Rozsáhlý prales nedovolil zkrátit vzdálenosti. Divoká půda byla kvapně obdělána, nepřístupné lesní plochy obhospodařovány. Bez ohledu na půvab přírody vnikala do všeho praktičnost. Kauri, nádherné, pryskyřičné stromy Nového Zélandu, jehličnaté damaroně, musely být bezohledně káceny. Dávaly cennou pryskyřici. Damaronový porost byl neuvěřitelně mohutný, vzpřímené kmeny dosahovaly místy šedesátimetrové výšky. Tvořily sloupy podobné svícím a stávaly se často obětí požárů. Smolnaté kmeny vzplanuly a hořely pak celé týdny jako pochodně. Césara toto prostředí skličovalo. Kdykoli s Rejškem procházeli vypálenými místy, kde zuhelnatělé černé pahýly žalovaly přírodě na své zmrzačení, svěsil ocas a jeho oči přijaly výraz strachu. Nikde nic živého, ani pták nezapípnul. Jediná živá koruna stromu nikde. S žalem v srdci prošli muž a pes rychlými kroky. Oba smutní, kráčeli těsně při sobě. César se v chůzi bokem dotýkal člověkovy nohy.

Les nezadržitelně vymíral. Kouzelný svět novozélandských živočichů mizel. Kolem řečišť a na pahorcích ležely ruiny maorských vesnic, mrtvé stopy bývalého života. Tvar nové skutečnosti se neladně mísil se starým. Mezi roztroušenými farmami stály ojedinělé maorské chýše zdobené složitými řezbami. Střídaly je baráky z vlnitého plechu. Byl to nesourodý obraz.

Maoři, starobyle tetovaní v obličejí, chodili oděni v tapu, ve zvláštní tkaninu vytloukanou z vláken lenovníku. Lpěli tak na dávných zvycích. Vedle nich tu byli jiní Maoři, kteří dávali přednost oblékání po evropsku. Stejně to bylo také na polích. Půdu náčelníka obdělávala moderní mlátička dovezená z Evropy. V jejím sousedství pachtil se na kousku políčka chudý Maor s nejjednodušším rádlím. Pole dávala většinou sladké brambory zvané kumara.

Ondřeje Rejška zajímala stará kultura. Bylo na čase zachytit její stopy, než nadobro zmizí. Všímal si dávného způsobu řeči, sledoval staré zvyky. S Césarem poznali farmy Evropanů a poseděli v maorských chýších a barácích. Prohlédli si sloupové síně z damaronového dřeva.

César byl strážcem. V divočinách ostrova stal se vůdcem. Neomylně vedl Ondřeje po správných cestách. Moudře se vyznal v lidech. Prožíval s Rejškem nesčetná nebezpečí. Vycítil nedůvěru a nevlídnost Maorů lpících na svých zvycích. Bylo snadné pohněvat je. Chránili starodávné svatyně, což Evropan nemohl chápat.

Oni zase neporozumění neomlouvali. Vznikalo napětí, docházelo k nebezpečným situacím. César dovedl prozíravě vystihnout, co je dobré učinit a čemu třeba se vyhnout.

Jeden čas byl Ondřej hostem starého evropského zemědělce Wilsona. Jeho dům se stal Rejškovým stanovištěm, zatímco křížoval pralesy, studoval svět ptactva, sledoval dávná sídliště, zkoumal vykopávky opevnění. Novodobí Maoři se stýkali s Evropany a postupně přijímali jejich kulturu. Zříceniny sídel svých praotců považovali však za nedotknutelné. Úzkostlivě je střežili před vetřelci. Byli schopni kruté odvety k těm, kdo by tato místa znesvěcovali. Nazývali svá opevnění „pa“. Rejšek nebyl dost opatrný a nechtěl brát zřetel na pověřivost Maorů.

Jednoho srpnového dne si umínil propátrat sídlo Marikuri a kráčel zamyšleně ke svému cíli. César vedle. Vyplašili kormorána. Pták se lekl a vzlétl. Jeho varující hlas přivolal Maory, před Ondřejem se objevili dva mužové. Postavili se mu do cesty a žádali vysvětlení jeho přítomnosti v posvátných místech. Odůvodnil svou vycházku lovem. Nezdáli se být tím přesvědčeni. Zatímco pokračoval v chůzi, mužové ho v určitém odstupě sledovali. Ondřej se jich chtěl zbavit, vybral si tedy namáhavější cestu přes útes. Hora zakryla jeho stopu, César nevydal šelestu a vystoupili k vrcholu.

Chráněn kamennou stěnou našel Ondřej košaté křovisko a sklonil přes ně štíhlý peň stromu. Vznikl tím přirozený úkryt. César pochopil a vzkouzl dovnitř, Ondřej za ním. Tiše čekali. S nosem položeným na rameno sedícího člověka, odkud měl blízko k jeho uchu, pes slabounce kňučel. Maoři přešli kolem skryše. Hlíдали zakázané pásmo. Usedli před „pa“. V křoví bylo ticho, skrčení čekali vedle sebe muž a pes. Dlouho zůstali v nepřirozené poloze. Jak se setmělo, měli vyhráno. Maoři se zvedli a odcházeli. Strach z nočních duchů je vyhnal z místa.

Vzrušený César kráčel loupeživou nohou. Když Rejšek vnikl do pevnosti, pes usedl ke vchodu jako stráž, nosem pátral po nebezpečí a netrpělivý pohled obracel k člověku.

V rozpadlých chýších našel Ondřej cennou kořist. Bylo tu vzácně ryté dřevo i kamenné nářadí maorské minulosti, zbraně, řezby dějinných bůžků. Pravé muzejní kusy. S naplněným vakem vrátil se k čekajícímu Césarovi.

Temnota noci byla neprůhledná, dali se nesprávnou cestou. Vyrušili vesnici. Ozval se štěkot psů, blížily se hlasy Maorů. Ondřej a César setrvali bez hnutí. Psi se dali ošálit tichem a zmlkli. Maoři se znovu uložili k spánku. Ondřej se rozhodl ponechat velení Césarovi. Psův instinkt pracoval bez omylů. Šel za ním, zatímco César bezpečně kráčel z pralesa. Dorazili vyčerpáni.

Časně ráno pustil se Ondřej k místu zvanému Aratapu. Předal nálezy z „pa“ kapitánu lodi. Jmenoval se Grundy a měl dovést zásilku do muzea v Christchurchi. Ondřej považoval za lepší věci ihned odsunout. Měl pravdu. Po návratu našel na farmě dva Maory. Jeden byl kouzelník kmene, druhý se prohlásil náčelníkem vesnice. Poháněli Rejška k odpovědnosti. Co hledal kolem opevnění? Kouzelník se dožadoval důkazů, přáli si vidět cizinceva zavazadla. Hledali zřejmě předměty, které před chvílí Ondřej odnesl na loď. Rejšek byl na to připravený. Ochotně otevřel svou brašnu. Vyňal plechovou krabici a předstíraje neopatrnost, upustil ji. Obsah vypadl. Pavouci, stonožky a ještěrky uvítali svobodu. Rozběhli se po nohou Maorů. Muži oněměli hrůzou, ne pouze z odporu k broukům a hmyzu. U ještěrky to bylo ještě vážnější; podle maorské víry byla ještěrka vtělením strašného boha moře a války.

César vše vychytrale pozoroval. Byl zcela spokojen výsledkem. Muži nedali jeho člověku pokoje, pronásledovali je, kamkoli se hnuli. Na dálku rozeznal z jejich kůže pach nepřátelství. Líbilo se mu, že se Ondřej bránil. Sám si protivil pavouky a stonožky snad považoval za nechutný vtip přírody, avšak jako obrana proti nevěli se dobře hodily. César dal mírnounce najevo spokojenost s vývojem věcí, ocas se párkrát pohnul jako kyvadlo.

Maoři se dali s výkřiky na útěk a Ondřej byl zbaven slídění. Mohl nerušeně pokračovat v práci a znovu sledovat ptáky. Hleděl na křivky

jejich letu. Pátral po neobyčejném druhu zvaném vědecky Puffinus assimilis. Jednou, téměř náhodou, se mu podařilo vzácného ptáka objevit, měl z toho nesmírnou radost. Jeho zásluha nebyla zapomenuta, později byl po něm pták pojmenován.

S Césarem v patách se pustil Rejšek na hřbetě Fuksy do maorské vsi Mataköhe. Projížděli pralesem tak hustým, že na mnoha místech sestoupil s koně, aby prosekal cestu. Větve rostly někde až k zemi. Všichni tři dorazili značně utmáceni. Na místě byli uvítáni se zájmem. Ondřej s Césarem navštívili učebnu. Škola zde byla zařízena zcela po evropsku, maorští žáci bystří, znalosti, zvláště v počtech, měli značné. Učili se neobyčejně snadno. Ondřej je v duchu srovnával s evropskými.

„Nau mai,“ oslovily ho děti, „bud' vítán!“ Jásaly nad chytrým psem. César se mezi nimi blaženě probíhal, s dětmi byl šťastný. Pracovní vážnost z něho spadla. Připomínal si své štěněcí časy. Rejšek dětem předvedl, co jeho přítel dovede. César ukázal, že rozumí každému slovu. Aby dětem způsobil radost, zakoncertoval Ondřej na své harmoničce.

Na mořském břehu u Waikomite našel Ondřej zkameněliny mořských živočichů, rozličné druhy korýšů a krabů. Nedaleko postavil stan. Rozpočetl sběr na několik dnů. Každé ráno zašněroval celtu a pustili se s Césarem k vodě. Putovali po břehu co nejdále. César sem tam užil své schopnosti a něco ulovil.

Když se jednoho večera vraceli, našli kolem svého tábořiště stopy bosých šlápůt. Ráno tedy odešel Rejšek sám. César zůstal a hlídal.

Unavený a sběrem obtížený Ondřej se večer vracel. Trochu zneklidněl, protože tentokrát mu César nepřiběhl naproti, dosud ho nikdy nepropásl. Rejšek složil náklad a rozhlížel se po psu. Zavolal. Brzy zaslechl štěkot. Pes nepřiběhl, ale štěkal mocněji. Znamenalo to, že nemůže přijít, přivolával člověka. Ondřej se pustil po zvuku. Zakrátko Césara našel. Seděl pod stromem a nahlížel do jeho koruny. Otočil po člověku hlavu, dával mu pohledem znamení. Ondřej se podíval vzhůru. Na větvi se krčil mladý Maor s očima vyřeštěnými strachem. Jakmile uviděl Rejška, začal naříkat a stěžovat si na černého psa, který ho uvěznil na stromě. Dřív než muž

mladíkovi pomohl, vyzpovídal ho. Hoch tvrdil, že přišel jen ze zvědavosti. Chtěl vědět, co skrývá cizinec pod plátnem. Netušil, že je uvnitř pes. César byl přesvědčený, že chytil zloděje. Vydržel celý den pod stromem, kam Maora zahnal a držel v šachu, dokud nepřišel Rejšek a nedal věci do pořádku. César fanaticky obhajoval zájem svého člověka.

Maor se víckrát nevrátil.

Z farmy, vzdálené osm hodin cesty v sedle, došel Ondřejovi vzkaz. Farmář mu chtěl ukázat svou sbírku koster živočichů. Podařilo se mu získat i čelist téměř už vyhynulého maorského psa, kterou chystal farmář Thomas Coats pro Rejška jako osobní dar. Ondřej se rozhodl netrmáčet po této cestě, kdy se nejednalo o lovecký výlet, unaveného Césara. Měli za sebou několik dnů pilného lovu.

Odešel. Předtím přikázal psu, aby zůstal na místě. Sedl na Fuksu a už se za ním prašilo. Ozvalo se klisnino zařehání. Měla to tak ve zvyku, když cítila daleký cíl, vytrubovala svou fanfáru. César zneklidněl. Kam se vydali? Nechtěl být opomíjen. Sedl si a uraženě pozoroval cestu, na níž klisna zmizela. Odnesla jeho člověka. Nevěřil, že by koňské nohy dokázaly totéž, co jeho. Kromě hřbetu nebyl kuň člověku nic platný. Nemůže ho ochránit. Psí čenich nemohlo lovcem nic nahradit. César měl tisíc chutí ničeho nedbat a pustit se za člověkem. Když o tom chvíli přemýšlel, rozhodl se však vyčkat. Člověk by ho mohl pokárat, zahnat ho třeba dalším příkazem. Nebo mohl trestat neposlušnost mlčením, nepromluvit na psa slůvko, takový trest César nesnášel. Bylo to daleko horší, než kdyby dostal ránu. Uvědomil si, že člověk ho nebije nikdy. Ta připomínka mu rozpálila srdce. Začalo se mu velmi stýskat. Přál si, aby už člověk byl zpátky. Cítil se opuštěný. Zůstalo zde pánovo zavazadlo a dodávalo naději. César se na ně položil a čekal. Oddal se nezvyklé nečinnosti. Rovnováha dnů vzala zaslav. Uvažoval, kam se člověk poděl. Nevěděl, k čemu to bylo dobré. Mohli spolu udělat kus práce. Hlídal pánův majetek, jenže už tu byla noc a nic se nezměnilo. Na farmě pánova přítele rozžali světla a zase zhasli. César se podíval na připravené jídlo, ale neměl na ně pomyšlení. Nepřirozená poloha na zavazadle ho trýznila, bolelo ho tělo. Připadalo mu to hloupé. Bez člověka nebylo zavazadlo k ničemu. Nechal je samotné a šel se projít

před dům. Pročichal světové strany. Z žádné nepřicházel známý pach. César si začal předstírat, že jsou věci v pořádku a on se jen tak prochází. Dlouho to nevydržel. Začalo mu být úzko. Zkusil nemyslet na to, ale nemohl vydržet na místě. Ať dělal cokoli, věci se neměnily. Rozhodl se vydržet do rána. Prostál noc před domem. Jakmile se rozednilo, začal pobíhat po polích. Možná že ho člověk někde potřebuje. Jeho pach tu musel kdesi zůstat. Hledal. Podařilo se mu zachytit stopu. Je třeba najít člověka, jemuž sloužit stalo se Césarovi životním obsahem. Pustil se bezhlavě kupředu.

Záhadným zpravodajstvím divočiny dozvěděl se za tři dny Ondřej, že César opustil své stanoviště. Popadla ho stejná úzkost jako předtím jeho psa. Nechal práce, konzervoval právě darované věci, osedlal koně a dal se do hledání Césarů. Sledovali teď jeden druhého. Ondřej putoval od farmy k farmě. Ano, všude Césarů viděli. Postupoval stejně jako Ondřej. Nikde psa nepřehlédli. Znali dobře oba lovce. Všude sdělili Rejškovi totéž. Pes se přesvědčil, je-li na místě jeho pán. Jinak se nezdržoval, nepřijal potravu a odkvapil. Kdosi viděl Césarů přelavet rozvodněnou Wairu. Tvrdili, že se pustil k Paparoi. Ondřej pochopil. V živém městečku byli s Césarem už dříve. Tehdy odhodil Ondřej za městem nepotřebnou celtu. V Paparoi měli mnoho přátel. Snad u některého z nich Césarů nalezne.

Pes však u nikoho nebyl. Na opuštěné cestě za městem dosud ležela pohozená celta. Fuksa se zastavila a muž seskočil. Na celtě spočíval César, vyčerpaný dlouhou cestou, hladem a zármutkem. Soustředil poslední sílu. Vyskočil a objal Rejška v pase. Kňučel štěstím. Pohled na zoufalý vzhled psa a pak na projev náklonnosti k člověku Ondřeje rozplakaly. Poklekl a nasýtil přítele zásobami svého tlumoku.

Vraceli se v tiché shodě. Opět seděl César před Rejškovým sedlem. Ujížděli v zamyšlení. Patřili k sobě. Nesli s sebou toho dne tuto nově ověřenou zkušenost a připadali si nepatrní před její silou.

Do města vstoupil Ondřej neuspokojený. Ani na této cestě nenalezl ptáčka tioru. Do poslední chvíle doufal. Přemýšlel, kde se malý krasavec skrývá. Nikdo to nedovedl přesně určit. Cestou se

vyptával Maorů. Krčili rameny. Badatel ztrácel trpělivost. Nalézt ptáka stalo se mu nezbytností.

Nastrádalo se mnoho materiálu, který se nedal zpracovávat během putování, takže přestávka v městě přišla vhod. Čas utíkal a vše šlo zase dokola: lov, sběr, příprava a poté konzervace nebo preparování. Ondřej teď určil za dočasný domov Auckland. Neznamenalo to přerušení styků s Christchurchem, zůstal v neustálém spojení s Juliem Haastem, smlouva trvala. Dodával předměty pro Canterburské muzeum, Auckland však poskytoval snazší výpadovou příležitost. Sběr přírodnin byl odtud vhodněji přístupný. Ředitel aucklandského muzea Cheesman měl pochopení pro Ondřejovu práci. Věděl, že je třeba pohodlné, světlé místnosti pro preparování. Nalezl takovou ve svém ústavu. Rejšek měl dostatek místa, mohl rozložit své nástroje, aniž bylo třeba je večer ukládat do tlumoku a příští ráno znovu rozbalovat. Cheesman představil své spolupracovníky. Jednal prakticky. Věděl, že badateli je třeba přispění. Staral se mu o výdělek. Obdivoval nejen jeho badatelské úsilí a neobyčejné výkony. Jako všichni ostatní oceňoval také Rejškovo umění preparátorské. Ptačí exponáty, vyšlé z Ondřejových rukou, uchovávaly barvu i tvar živých tvorů. Byly názorné jako učebnice. Ředitel přivedl pro Ondřejův sběr i zákazníky. Zájem byl všude. Badatel se ve své práci vyznal, uměl složit dokonalé exempláře ptáků a dovedně je zpracoval. Kdekdo obdivoval přirozené scény ze zvířecího života.

Putování na chvíli ustalo, práce zůstala. Ondřej odesílal část zpracovaných úlovek do Vídně přátelům odborníkům. César s radostí uvítal odpočinek, avšak s nechutí přijal pánovu preparátorskou činnost. Zvykl si na volné ovzduší. Člověk mu rozuměl. Dovolil mu dosyta se zdržovat v zoologické zahradě muzea. Považoval to za výhodu. Lidský lovec spoléhal na psího. Věděl, že César se zajatých ptáků nedotkne. Znali se navzájem dokonale. Věřili jeden druhému. Psu ani nenapadlo vybočit z pořádku. Byla to věc důvěry a nemínil se o ni připravit. K jeho přednostem patřila i kázeň. César měl za sebou řadu zkušeností. Byl plný ohledu k zajatým zvířatům. Tato mírnost byla v protikladu k jeho prudké bojovnosti v terénu.

V zoologické zahradě si pes všiml, že zvláštní bezkřídlí ptáci novozélandští jsou zde zcela jiní, než jak je poznal v divočině.

Maličký pštros kivi s dlouhým tenoučkým zobákem žil v pralese v odloučenosti nočního samotáře. Hleděli s člověkem mnohokrát na jeho schovávačky. V zoologické zahradě se proměnil v společenskou bytůstku. V odlišných podmínkách se zvířata měnila. Byl tu nápadný rozdíl, César kiviho nepoznával. S určitostí věděl, že jde o téhož tvora, kterého s člověkem pozorovali v přírodě. I kdyby mu totožnost ptáka neprozradilo bystré oko, neutajil by nic čenich. Psí nos si pamatoval všechno. Při procházkách zahradou hleděl často César na kiviho. Po délce tenkých nožek narůstalo ptáku peří do tvaru kalhotek. Pštrosíci si osvojili zvláštní způsob hopkování, který se jevil psu nesmyslný. Dovádivé pohyby ptáků připomínaly tanec. Často Césara obtěžovali, točili se kolem něho, napadali ho drobnými zlomyslnostmi. V každém pohybu spočívala schválnost, snad chtěli psa vyvést z rovnováhy. Odpouštěl jim a jednal přímo shovívavě. Zůstali neúnavní. Neměl jiné možnosti. Chtěl-li být na vzduchu, musel zůstat v zahradě. Jinak měl pán starost, že se toulá. Unaven obtěžováním, našel si někdy César pěkně prosluněné místo. Těšil se na malé zdřímnutí. Měl ostatně prázdniny. Nechtěl víc, než aby mu dali pokoj. Nedali, vyslídili ho a začalo to znovu.

Kiviové leccos pochytily od sovích papoušků. Líní ptáci měli dost odvahy skákat Césarovi po hřbetě. Když naplnili své chtivé žaludky, vyhledávali s oblibou psova záda. Chtěli být nošeni po zahradě. Stávalo se, že César schválně klopýtal. Papoušci ztráceli rovnováhu, padali na zem. Zatímco psu nadávali, ztratil se.

Zlem zůstal i barevný kohoutek maori. Rozplemenil se v rozmanitých druzích, ostrov se divokými kohouty hemžil a nic před nimi neobstálo. Byli chytří a mrštní. Césara soužilo jejich lupičství. Psova poctivost zle zkoušela. Drze a nelítostně rozkrádali kohouti pánův majetek, sebrali vše lesklé. Přinesli Césarovi přímo pod nos hodinky jeho člověka. Než se vzpamatoval, byli tu s drobnými preparačními nástroji. Nemohl tomu uvěřit. Spolupráce kohoutků byla přesná. Zobáky zůstávaly v činnosti. Někdy se Césarovi podařilo sebrat uloupené věci. S nacpanou hubou uháněl s nimi k člověku. Kohouti za ním. Pletli se mu do cesty, kličkovali, podráždili mu nohy. Snažili se zmařit svědomité úsilí. César se začal cítit nesvůj.

Pes byl zvyklý na společné úkoly. V muzeu se souhra porušila. Člověk se ponořil do osamocené práce. Jeden po druhém byli tu ulovení ptáci opět v plné parádě. Na pracovním stole se vedle jiných objevila i rodinná skupinka papouška kakapo. Hnědozelený pták byl velký jako husa. César jich aportoval řadu. Pamatoval si, že se špatně nosili. Teď tu stáli před jeho očima znovu. Natáhl se a přičichl. Vedle pachu zapamatovaného z lovu vězel v peří opět onen další dodaný člověkem. Čerstvý, známý zápach formalínu. Psí čenich se chvěl ošklivostí. Toho odporu se nezbavil. Cítil se zbytečný vedle této práce. Nemohl se jí zúčastnit. Nedával v souvislost význam loveckých putování s člověkem v divočině s činností v uzavřené pracovně. Neměl náladu. Jedinou výhodou teď bylo, že se mohl dosyta vyspat. Přes den však bloumal, kde se dalo. Ptáci v zahradě ho už nebavili, v terénu byli jiní. Rád by je měl tam, a ne zde. Z divokého postoje přešel k dobromyslnosti. Dopřával ptákům pokoje. Nehonil je. Chyběl mu k tomu pocit divočiny. Dokonale vycvičen v lovu, cítil se nyní stísněn. Neuvědoměle přijal vnitřní zákon člověkův. Život spočíval v práci. Vytvářeli spolu dílo. Tím, že se práce neustále opakovala, nesla výsledky.

Pes vycítil to, co věděl člověk. Jeden je malý a slabý. Dva dokážou mnoho. S touhou vzpomínal na minulé doby. Při námaze ve dvojici byl zcela šťasten, přijímal vše, co člověk určil, provždycky se rozhodl poslouchat ho. Jedině prací mohl člověku dokázat, že je s ním rád. Toužil ho o tom přesvědčovat. Chtivost dobrodružství byla silná. Považoval za nutné chodit za člověkem. Dával mu najevo, že nepohrdne vpádem do krajiny.

V podobě pachu vracela se touha nalézat v srdci znovu udatnost k dosažení cíle, objevit v nohou nejdřív sílu a pak slabost ze splněného úkolu, přemáhat překážky. Neustále se o něco pokoušet, vyhrávat, vyzrát krátkým odpočinkem na únavu. Jak mu to vše chybělo! Přál si vyrazit a od člověka dostat už příslib. Pobyt v městě skončí, půjdou opět po svém. Znal přesný význam slov „čekej, potom!“ Důležité bylo druhé slovo. Znamenalo krátké údobí, přijde společná cesta. César trnul nedočkavostí. Čekání bylo nesmírně těžké.

Když už si pes z jednotvárnosti málem zoufal, začal člověk konat přípravy. „Jdeme!“ zavelel jednoho rána. Nadšený César se dal do zmateného nesouvislého tance.

Vyrazili k severu, důkladně zásobeni vším, co potřebovali k práci i k životu. César tlumok překontroloval. Zvláště dlouho si prohlížel věci, které byly nové a neměl s nimi zkušenosti. Zjistil okamžitě, že zásoba jídla byla bohatší než jindy. Vytrvalou prací v městě získal Ondřej dostatek peněz, mohl tedy lépe zajistit nastávající cestu. Koupil dobré nástroje, pokrývky a celtu nejlepší jakosti. César vše vyzkoušel. Natáhl se na houni, její měkkost slibovala příjemné teplo. Na nové dokonalejší výstroji se i on přičiňoval. Usedl na celtu, aby k ní utvrdil spoluvlastnictví. S člověkem měli své způsoby dorozumění. César si pamatoval, že donesl mnoho ptáků. V řadě pochval, jimiž býval odměňován po každém lovu, nalézal pánův souhlas a vděčnost. Během svého dospívání pochopil, že není takového rozdílu mezi úkoly člověka a povinnostmi psa. Věděl, co ho znovu očekávalo. Vše do sebe zapadalo. Jeden úkon sledoval druhý. César si pamatoval postup. Zatímco on vystopoval ptáka, člověk ho složil. Pak César aportoval. Potom se pustil člověk do svého. Některé ptáky částečně konzervoval, jiné, jejichž zpracování nesneslo odkladu, preparoval na místě, ať byli kdekoli. Postavil ptáka na bidélko. Nebyl to samozřejmě už tentýž pták, ale připomínal ho. V městě viděl César přicházet lidi. Věděl, co chtějí. Sledoval páново jednání s nimi. Vyslechl množství slov, z nichž porozuměl jen některým. Cizí mužové brali do rukou pánovy výrobky. Potom si mnohé odnášeli. Část ptáků se ocitla ve skříních aucklandského muzea. Ani skleněná stěna nečinila předěl mezi tím, co bylo uvnitř, a schopností Césarova nosu rozeznat to.

Mnoho ptáků ukládal Ondřej do krabic a pevných obalů. Odesílal je domů do Rakouska. Rejšek v badatelském úsilí ničeho nedbal. Zapomněl na soukromý život. Domovina byla vzdálena. Toužil po ní a po své ženě, ale zůstával zde dosud nesplněný úkol. Doprší-li své dílo, splní i další úkol: nashromáždí dost peněz, aby se mohl vrátit domů. Donese své ženě, co si předsevzal, a od té chvíle poputují spolu. Těšil se, že pak bude její život bez starostí. Určil si mnoho.

Nemohl ze svého rozhodnutí slevit. Prozatím byl jeho domovem široký prostor zde. Nejbližším milým tvorem zůstal César. Dobromyslný pes to vycítil. Vnímavým smyslem vše rozpoznal a pochopil. Práví se, že pes bývá vždy takový, jaký je jeho pán. César to potvrzoval. Rejšek byl člověk udatného srdce, odvážný, neúnavný a otužilý. Jeho badatelské i lidské vlastnosti neměly kazů. Césarův charakter byl rovný jako přímka. Nebyl zlomen hrubým zacházením. Měl vědomí povinnosti silnější než mnozí lidé. Práce se mu stala nutností. Oddanost k člověku dodala obsah jeho životu. Člověk mu oplácel přátelstvím. Linie Césarovy povahy nebyla ničím zkřivena. Měl život plný námahy, ale zůstal volný, svobodný. Žil v naprosté rovnováze.

Neúnavná činnost Rejškova stala se také lékem na každou starost a nejistotu. Má-li člověk velký cíl, překračuje malost a sobectví. Chtivost a nízké pohnutky jsou mu vzdáleny. Nemá času na malicherný prostor zloby. Pro svá pevná stanoviska býval Ondřej všude oblíben a vítán. Ochotně informoval o svých výzkumech. Kdo s ním přišel do styku, věděl, že se v něm střetá s mužnou přímostí. Zamyšlený muž neplýtvá slovy. Netlachač a nevymýšlel si, podal o všem pravdivé slovo. César byl všude přijímán jako nerozlučný badatelův pomocník a přítel. O chytrém psu tvořily se legendy; vědělo se o něm, co už dokázal. Nikomu nepřipadalo divné, že Rejšek jednal se psem jako s člověkem.

Více a krásnějších ptáků slibovala severní část Nového Zélandu. Ondřeje vábila kouzla ostrova Hauturu. Poháněl ho neklid. Konečně se něčeho dopátral. Dostalo se mu zpráv o hledaném ptáku. Několik Maorů, znalých přírodních poměrů na sever od Aucklandu, ho ujistilo, že tady získá tioru. A nejen tohoto ptáka, ale i další ptačí jedince nevídané krásy. Na ostrůvcích Morotiri a Taranga nalezne jiné zázračné ptáky. Maorové zaručovali Rejškovi neobyčejné úlovky. Ondřej byl by rád i za mnohem méně, než slibovali. Přemýšlel, do jaké míry informátoři přeháněli. Maoři však znali svou zemi. Mnozí byli nesdílňí, pokud se však uvolili cizince poučit, podali cenné rady. Ondřej jim věřil.

Odvaha je přídí plavidla

Dostat se na Hauturu nebylo jednoduché. Lod' vezoucí muže a psa nemohla sama přirazit ke břehu, museli přestoupit do šalupy. Tím však nebyla věc vyřešena. Celé hodiny Rejšek manévroval kolem divokého břehu ostrova, hledaje místo k přistání. Celou tu dobu se obával o cenný náklad ve člunu. César seděl vedle a divoce se rozhlížel. Před očima se táhly houštiny. Místy se střídaly ostré skalní útesy. Ondřej na dálku odhadoval předhistorickou tvářnost ostrova. Padala na něho sklíčenost. Césarova pohled odpuzoval. Hleděl raději na dno člunu, jako by mu nevěřil a hlídal jeho pohyby. Seděl bez hnutí, bezděky udržuje rovnováhu. Věděl, že se vlny snaží na člun vyzrát. Sledoval Ondřejovy pohyby. Zcela mu důvěřoval, leč nikdy se nenaučí věřit vodě, i když ji přemohl a nebál se jí.

Krajina, do níž přicházeli, zůstávala dosud světu neznámá. Neměli tu jen lovit; Ondřej se v Aucklandu zavázal k složitému úkolu – zmapovat severní divočinu.

Ani přistáním obtíže nekončily. Bylo třeba zajistit člun, aby jej vlny neroztříštily o strmý břeh.

Vstoupili na neobydlenou půdu. Před očima se tyčila strmá pobřežní skála. Ihned pod ní rozložili svůj tábor, utmácení přistáváním. Večeře jim nezabrala mnoho času, každý rychle zhltl svůj díl. Než se César uložil ke spaní, táhla psí hlavou neurčitá vzpomínka, viděl Christchurch s vdovou Hushovou, chutná malá sousta, která dostával od dobré ženy, její teplé krmě. Vzdychl. Potom si vyhloubil své místo a stočil se do kotoučku. Jakmile přišlo očekávané pohlazení, zamhouřil oči a usnul. Přitištěn k člověku dostával příjemný díl tepla.

Nádherná noc ovládla samotou. Moře se potáhlo stříbrnou mlhou a nebe bylo pod hvězdami temně modré. Píseň vln nesla se vzhůru jako zvuky varhan. Osamělost v divočině soustředila Ondřejovy myšlenky. Uvažoval o lidstvu, o rozmanité práci, kterou musí konat, aby udrželo pohromadě svůj velký svět. Obklopovala ho krása bez

kazů. Přál si naučit se od přírody její rovnováze. Ukazovala se mu v nelíčené dokonalosti.

César tlumeně štěkal ze sna. Ondřej mu položil dlaň na čelo. Pes rozespale vzhlédl. Olízl člověku ruku. Ihned usnul znovu. Hrud' se mu počala otřásat novými zvuky. Sen pokračoval.

Ve tři ráno se objevila na nebi kometa. Dlouhý ohon ozářil temnotu bledým svitem. Jakmile zhasl, Ondřej nakrátko zdříml.

Ráno překročili skalní stěnu. César dychtil po zážiticích. Dobře se vyspal, chtěl lovit. Po několika krocích ocitli se vprostřed hustého pralesa. Stejně dobře mohli být na dně moře. Porost se nad nimi uzavřel. Neprůchodná spleť zastřela pohled. Nebe nebylo k spatření. Tíseň sahala na poutníky.

César postupoval tiše. Ondřej jen co noha nohu mine. Nacházeli tajemný, vzdálený svět. Nic dřívějšího se mu nepodobalo. Ondřejovi připadalo, že putování nebude mít konce. Takto bez hlesu, nezanechávající stop, zmizí snad se psem navždycky. César občas vzhlédl s otazníkem v žlutých očích. Nezastavil se. Proplétal se dál. Otřel se o mužovu nohu a pohledem sděloval, jak je vše divné. Jsou skutečně sami. Jsou-li spolu, nikoho nepotřebují. Přesto jim něco chybělo. Věděl, co to bylo. Potřebovali široký prostor, po němž se proháněl vítr. César zjistil, že ptáci tu hnízdí v křovinách při zemi. Nesmírné množství jich šelestilo v podrostech. Bude třeba změřit propátrat, to věděl. Proto tady s člověkem byli. Ale nechtělo se mu do toho hned. Nedostal ostatně žádné pokyny. Snadno poznal, že člověk cítí stejně. Hnízdili tu zcela neznámí ptáci. Muž i pes věděli v téže chvíli, že takové druhy dosud nespátřili. Některými místy nemohli vůbec projít. Stále častěji použil Ondřej sekyrky. Suché větve praskaly. Postup byl pomalý a namáhavý. Pustili se zcela náhodně. Ondřej neměl ponětí, kudy kráčí a kam vyjdou. V Aucklandu jim nikdo nemohl poradit. César zapíchl sem tam čenich do houští, aby získal přehled. Nedozvěděl se mnoho. Ucítil sice zvířata, ale nedávalo mu to jasnou představu. Na tento lov se příliš netěšil. Přál si nalézt nějakou mýtinku, ale jak pokračovali v chůzi, nikde se žádná neobjevila. Ondřej poklesal na mysl. Nedovedl si představit, že by v husté změti mohl objevit tioru.

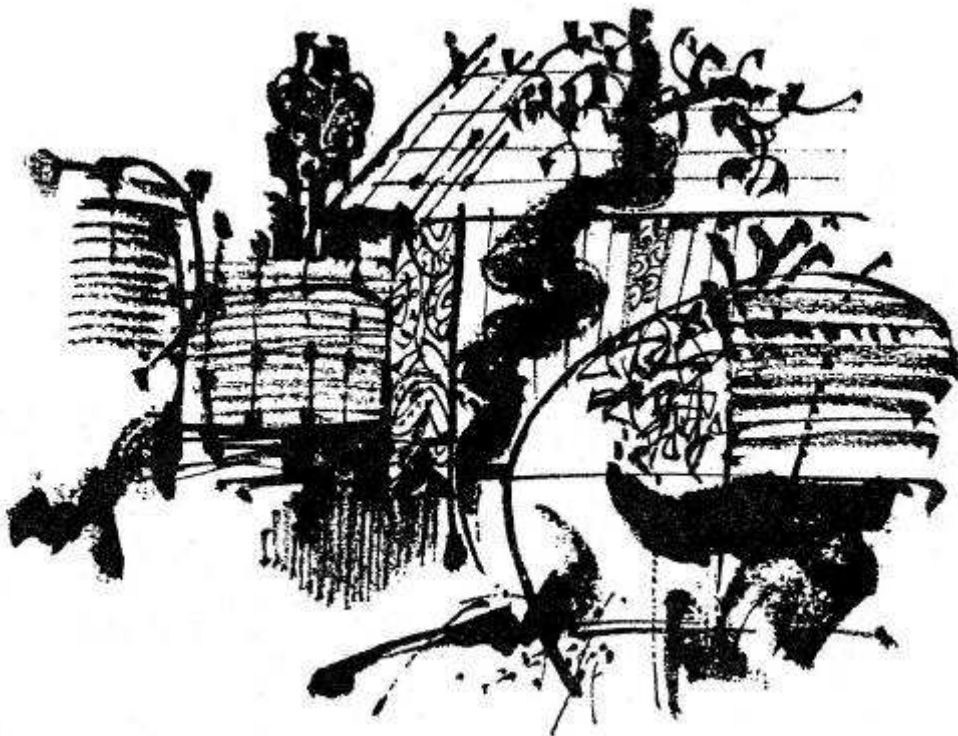

Když houština přestala, oddychli si oba. Krajinou opět létali ptáci jako šipky. Žádné tajemné úkryty. Tak to chtěl César mít, vidět na všechny strany, přehlédnout prostor a rozvažovat činy. Půda byla nerovná. Klopýtali o kameny, před nimi ležely útesy. Měli hlad, byli utmáceni. Toužili po odpočinku. Nalezli závětrné místo a oddechli si úlevou. Nasytili se a uvolnili svaly. Přistihli jeden druhého v dřímotě. Později vytáhl Ondřej tuhý papír a rozložil jej. Do změti čar a nárysů vyplnil jedno místo temněji. Zakresloval prales, kterým prošli. César na to hleděl překvapeně. „Co to děláš?“ ptal se očima. Olízl Ondřejovi tvář, potom sklonil hlavu a opatrně čichl k papíru. Nos nic zvláštního nenalezl. Zvedl tedy tlapku a chtěl ji nechat tvrdě dopadnout doprostřed listu. Tvář se mu protáhla nedůvěrou. Ondřej zachytil tlapku, aby neporušila nákres. Drže ji pevně v dlani smál se psí zvědavosti. César nemohl klást otázky slovy, ale našel svůj způsob. Dopátral se všeho.

Césarův orientační smysl byl skvělý. Většinou spoléhal Ondřej na tuto psovu schopnost. César s čenichem nataženým rovně kupředu ucítil moře na velkou vzdálenost. Vyvedl vždy člověka z houštin. Dovedl vtipně řešit zlé situace. Ondřej se mohl na něho bezpečně spolehnout.

Měli už přesnější představu o tvářnosti ostrova Hauturu. Opět našli damaroně. Střídal je skalní srázy nebo strmé zelené kopce. Porost je přivítal hned na začátku. Jakmile začali s putováním, padli do hlubin pralesa. Nešlo jen o úvodní průchod, ukazovaly se stále další houštiny. Byl to zvláštní pocit, oba byli vzrušeni. V Aucklandu ujíšťovali Ondřeje, že na tato místa nevkročila lidská noha. Nejen Evropan, ani Maor zde dosud nestanul.

Ondřejovi teď připadalo, že jsou osamoceni uprostřed planety. César byl z množství ptáků málem pominutý. Neznal míry, nevěděl, jak to stačit. Byl by nejraději svému člověku aportoval všechny. Ondřej jednou Césarů přistihl, jak se pokouší dostat na strom. Mohutné větve dorůstaly široce až k zemi. Ležely nad ní rozloženy jako vějíř a rostly nad sebou hustě do stupňů. César zkoušel skákat z jedné na druhou. Koruna stromu se chvěla pod vahou ptáků. Ve snaze dostat se za nimi, přeháněl César své možnosti.

Bořil se, padal, ale trpělivě to zkoušel znovu. Člověk ho pobídl k rozumu. Pes zahanbeně ustal, ale toužebně hleděl po větvích.

Za pomoci mravenců pořizoval Ondřej kostry ptáků. Mravenci pracovali rychle a čistě. César byl novinkou zaujat; nevyžadovalo to pro něho žádné štvaní, ledaže se mu před očima štvali mravenci. Činili se, Césara ten pohled ohromoval. Mravenců se sběhly houfy. Na ptačí mrtvolce bylo černo. Usilovně pracovali. César nemohl odvrátit pohled. Celou dobu mravenčí pile seděl bez hnutí a hleděl s úžasem na čisté dílo. Dokud byl nezkušený, pustil se do toho příliš horlivě. Usedl těsně vedle mraveniště, měl za to, že člověk i zde od něho vyžaduje, aby hlídal. Viděl už předtím Ondřeje zvedat z mraveniště kostru ptáka. Snadno uhadl, že situace se bude opakovat.

Přál si, aby mu neušlo nic ze zajímavé práce hmyzu. Díval se a sám byl málem sežrán. Tak se mu pár mravenců dostalo do kožichu a

nepříjemně sežehlo kůži svou kyselinou. Vnikli mu na záda, pobíhali po něm a štípali ho.

Nakonec mu vše připadalo divné. Mravenci dostali do svého středu celého ptáka; vraceli z něho cosi jiného. Mrtvý pták uchoval pach zvířete, jeho kostra však už nosu nic neříkala. Páchla jediné mravenčí kyselinou. César se rád vrátil k živému ptactvu. Pobíhal a pronásledoval je. Líbilo se mu, že se zvířata nebála. Nebyla dosud zvyklá na pronásledování. Neznala strachu, jako by patřila nějaké rájské zemi. César byl nepřetržitě vzrušený a plný úžasu. Nos se zachvíval bez přestání. Pachy, které čenich zachytil, mu dodávaly znalosti o tajemství porostů. Psovi se už podařilo odlišovat rozmanité druhy. Co chvíli visel proti obzoru Césarův čichající čenich.

Terén ostrova Hauturu byl svízelný. Příkře stoupali nebo klesali do údolí po drobících se kamenech. César se naučil brzdit zadními nožkami, nabyl obratnosti. Chvilími se však také skulil a tu šilhaje po člověku, stavěl se zahanbeně na nohy. Někdy si oba vzpomněli na koně. Tom zůstal v Christchurchi, Fuksa zapomínala v Aucklandu. Na Hauturu se tato zvířata nehodila. Připomínka mohutných těl s teplými hřbety zůstala přesto posilou v osamělosti.

Na hlavy muže a psa se snesla velká bouře. Na řadu dní odnesla náladu. Bylo to takové, jak vyprávěl starý verš maorského lidu:

*Blesky jiskřivé, křížující,
ostré vrcholy skal rozčísly.*

Proudy vody zastudily kůži. Nebylo úniku. Voda podemlela stan, promáčela zásoby. Nezůstalo jediné suché věci. Tvrdé suchary se proměnily v kaši, do plechovky s čajem vnikla voda. Preparační nástroje rezavěly.

César začal vyhledávat zahřáté kameny a sušil se na slunci. Dost si to líboval. Kolem něho osychaly promoklé části výstroje. Z rozmáčených potravin se vlivem tepla vypařovala voda. Omytá krajina byla ještě pěknější.

Ačkoli spadlo dost vody, aby uškodila lovcům, náhle procházeli místy, kde nebyl k nalezení pramen. Jednoho dne vyvstala

nezvyklejší nesnáž, neměli co k pití. Ondřejovi nikdy předtím nenapadlo zásobit se pitnou vodou. Dosud žízni netrpěli, vždycky našli pramen. Při křižování nezmapovaného ostrova dali se nevhodným směrem. První den vystačili s vlhkými suchary. Následující byl horší. Slunce vydatně hrálo; stopy po průtrži v krátké době vyschly. Třetí den bylo na psu vidět strádání. Césarův jazyk byl naběhlý žízni. Chodil jako omámený. Olizoval trávu, ale nemělo to význam. Suchý porost mu nemohl dát osvěžení. Pes moudře chápal, že jde o dočasné zlo. Nedorážel, ničeho se nedomáhal. Vyvinul dokonalé sebeovládání. Rejšek věděl, že pro zvíře musí být daleko horší přemáhat žízeň než pro člověka. Přesto jediným hnutím – kromě neklidu – nedal César najevo, že je něčím trýzněn. Zůstával opravdovým druhem v obtížích, aniž vůči člověku projevil podráždění nebo odmítavost.

Pes pracoval, jako by se nechumelilo. K Ondřejovu údivu objevil v úzké rozsedlině skály malého alpského papouška, který dosud nikdy nebyl nalezen na severu. Nedbal nového deště a pátral s člověkem po dalších párech. Nebylo to pohodlné. Mlha bránila přehledu. Rejšek spadl do hloubky dvou skal a potloukl se. Pokud přšelo, zapomněli na žízeň. Nezdržovali se chytáním vody, olizovali ji s vlastních rtů.

Děšť však netrval dlouho. Byl listopad, tedy na Novém Zélandě plné jaro s příjemnostmi evropského května. Opět vyšlo horké slunce. V hrdle začalo znovu vysychat. Pokračovali dál.

Někdy se Ondřej zastavil a naslouchal. Pes učinil totéž, nastavil ucho, aby mohl zachytit zvuky. Neslyšeli však šplouchání bystřinky, byla to jen ozvěna jejich přání. Pohlédli na sebe zklamáni. Ondřej se na Césara usmál. Pes zavrtěl ohonem. Občas se zastavil a ztěžka oddychoval. Aby se ochladil, pustil jazyk z otevřené tlamy. Usilovně hledal pramen. Člověk byl mrzutý, ale pes nevyšel z rovnováhy, snažil se vystopovat vodu. „Musí tu někde být,“ umíněně trval na svém oschlý čenich.

Jednou měli naději. Minuli polorozvalený pramen plný kalu a hniloby. Brzy se však ztratil.

Další ráno uvítali s největší sklíčeností. César protáhl mdlé údy a zabodl malátný čenich do prostoru, nevzdával se naděje. Zhluboka

nasával vzduch, zkoumal ovzduší. Mnohokrát zkoušku opakoval. A pak začal náhle běhat dokola. Ondřej uhodl, že pes zachytil stopu. Dával to okatě najevo. Kňučel radostí. Běžel kousek kupředu, pak stanul a ohlédl se. Vrhla na Ondřeje významný pohled. Znovu vše opakoval. Nebylo pochybností, vyzýval dát se na pochod. Ondřej neváhal. V rychlosti složil stan. Sebral náklad. Hodil na záda svou těžkou celtu. Pustil se vpřed podle Césarových pokynů. Nelitoval dlouhé chůze. César ho dovedl k nepatrné maorské vesničce. Jak se ukázalo, bylo toto malinké domorodé sídliště jediným bodem lidského života na ostrově Hauturu. V Aucklandu patrně neměli o něm tušení.

Pár Maorů jim vyběhlo překvapeně vstříc. Dosud znali jen nejužší okolí své obce. Neměli spojení se světem. Příchod cizince a psa vzbudil údiv. Dřív než cokoli vysvětlil, požádal Ondřej o vodu-wai. V té chvíli byl rád, že se včas učil a mohl se dohodnout s Maory jejich jazykem. Zdlouhavé dohadování odpadlo.

César pil dlouho. Byl by vysál rybník. S rozkoší nořil nos znovu a znovu do vody. Pak se teprve rozhlédl a začichal. Propláchnuté chřípí dělalo divy. Roztřídilo pachy, rozdělilo lidi a zvířata, odhadlo zásoby vesnice. Dozvěděl se všechno.

Spousta domácích psů se povalovala kolem, udiveně hleděli na příchozí. Obklopili Césara a prohlíželi si ho. Jezdili mu po těle drzými nosy. César přehlédl lenošivá zvířata. Nebyli příliš čistí. Poznal na první pohled, že služby, jež konali svým lidem, nestály za mnoho. Svaly měli ochablé, oko bez jisker.

Psi na něho zvědavě civěli. Některý se snažil navázat kamarádství, César se však ostře ohradil. Pár odvážlivců Césara nepřátelsky napadlo. Několika skoky je srazil k zemi. Získal tím okamžitě převahu. Opovrhoval polodivokými vtíravci, držel se u svého pána.

Uprostřed zvědavě přihlížejících Maorů pustil se Ondřej do preparování ptáků, které přinesl. Práce nesnesla odkladu. Domorodci ztracení na osamělém Hauturu neměli o něčem takovém tušení. S úžasem brali do ruky badatelovy nástroje. Chtěli se vše dovědět. Žádali cizince, aby je naučil svým znalostem, chtěli, aby César vycvičil domorodou smečku. Ondřej jim vyhověl. Dal v tom smyslu Césarovi pokyny.

Pes přijal výzvu s nechutí, nečekal a také nevítal toto uznání svých schopností. Mrzutě začal vodit psy po krajině, snažil se, aby opakovali jeho úkony. Neměli se k tomu, ale sledovali Césara se zájmem. Pozorovali bezvadné aportování, nic však nepochopili. Jakmile donesl César před svého pána úlovek, pustila se celá smečka kupředu. Před očima znechucených lovců se rvali o maso ptáka. Bylo to nesnesitelné. Psi měli za to, že lov je pořádán pro uspokojení jejich čelistí. César, vychovaný k dobré práci, trpěl. Chtěl odejít. Sedal žádostivě před Ondřejem, jeho pravá přední tlapka se zavěšovala do prostoru v úpěnlivé prosbě: rychle odtud.

Maori sami jednali jinak než jejich psi smečka. Na loveckých výpravách s Rejškem se pravidelně střídali. Vedli si obratně. Naučili se v krátkosti zásadám civilizovaného lovu, ale neustálými dotazy přesto Rejška nesmírně zdržovali.

César zůstával opatrný na každý úlovek, protože smečka mařila jeho úsilí. Kamkoli pták zapadl, vždy ho César našel a přinesl. Plahočil se mezi boky skalisek. Nelekal se ničeho, brodil se vodou, plaval v moři, pro jediného ptáka dovedl propátrat prales. Věděl, že každý kus je pro člověka cenný.

Jeho učedníci se nechtěli nechat ovládat. Lovili na vlastní pěst. César je pronásledoval a bral jim kořist. Vznikaly rvačky. César byl přísný, neposlušné psy trestal. Při lovu na vodní ptactvo neměla jeho napomínání konce. Jednoho zvlášť umíněného psa zahnal do moře. Držel ho a potápěl, dokud ukradeného ptáka nevydal.

Césarova nespokojenost vyvrcholila toho dne, kdy zacílil Ondřej na malého loupeživého papouška. Barevně přitažlivému ptáku říkali Maoři kakapo. César zkušeně sledoval dráhu střely. Neztratil ani vteřinu, než vyrazil. Řítil se busem s rozpálenýma ušima. Srdce mu tlouklo zodpovědností. Zvedl však se země jen polovinu papouška. Křoví praskalo, slyšel unikat viníka. Zuřivý César se hnál k člověku. Nikdy ještě neodevzdal tak nečistou práci. Položil Rejškovi k nohám roztrhaného ptáka. „Fuj!“ řekl člověk. César vztahoval tento odpor na sebe. Byl velmi uražen. Vyštěkl a pustil se zpět do porostu. Odtamtud zazněla psí váda. Ondřej našel trestající spravedlnost. César vyplácel člena smečky. Nakládá s ním tvrdě. Pes ječel a kroutil se. Rejšek Césara okřikl. César pustil psa, který nepřestával naříkat. Zalezl do křoví a začal si v rezavé srsti hledat utržené rány. César ho očima hněvivě sledoval. Pak pohlédl na Ondřeje: vidíš, tady je zloděj. Dostal své.

Neukázněná smečka začala zneklidňovat i Rejška. Výpravy přinášející malý užitek byly jen náhradou pravého cíle. Neúnavně sledoval vzácného pogonornise. Báł se, že jednoho dne jej nalezne a vzápětí mu ho některý ze psů sežere. César věnoval výchově smečky čas a sílu, Rejšek obětoval řadu ptáků, kteří mohli být ozdobou muzeí. Výcvik však nepřinášel výsledky, psi se mnoho nenaučili. César dozrával k nejtěžším úkolům a nebylo vhodné plýtvat jeho silami.

Naplňený novou odvahou vyběhl César jednoho dne z vesničky. Ani otočit se nechtěl. Ačkoli jindy šel rád vedle člověka a rozmlouval s ním výmluvnými zraky, teď udělal výjimku. Nožky se mu spěchem míhaly. Měl velký náskok. Byli už daleko, když se k Ondřejovi vrátil. Pohlédl vzhůru. V jeho očích ležela velká úleva. Nevychovaná smečka ho málem zničila. Naznačil to člověku.

Ondřej uvítal návrat ke klidnému lovu. Příroda ostrovů byla tak bohatá, že by z něho jistě udělala badatele, i kdyby jím už nebyl.

Chtěl se pohybovat v tichu její krásy dokonale soustředěn na práci. V domorodé vsi zaléhaly uši. Maoři sice zdržovali cizince v odchodu. Avšak vykoupil se několika preparovanými kusy. Teď spěchal. Nechtěl dále ztrácet čas. Využije znovu každé chvílky.

César napínal v běhu svaly, sem tam zaštěkal. Sláva, znamenalo to. Sláva, sláva, sláva! Mnoho bylo před nimi, než se vrátí Rangotira a odveze je nakrátko do Aucklandu. I člověk přidal do kroku.

Příštího dne za úsvitu zaslechli kouzelné vábení, Ondřej poznal ptáka tioru. Zvuk přicházel shora, zprava i zleva, odevšad, kam se otočili, z bezprostřední blízkosti a hned zase z dálky. Ptáka však neviděli. Zvuk narážel do čirého ovzduší jako do strun. César se točil dokola. Čarovná ozvěna! Nestávalo se, aby muž a pes byli takto klamáni. Jako by to ani nebyl ten tolik hledaný pták, snad to zazněla pouze Ondřejova touha po něm. Jen César nepochyboval. Do úplné tmy číchal, naslouchal a rozhlížel se. Nedám na zdání, naznačoval rozkývaný ocas. Je tady, najdu ho.

Nejcennější ptáci hnízdili na výšinách. Když se pustil Ondřej vzhůru po útesech, César šlapal za ním. Přeslechl příkaz počkat dole. V očích měl umíněný stín. Ani mu nenapadlo posadit se a čekat, až mu pán ze skaliska spadne k nosu. Báł se o něho. Zahráváš si, oznámily oči. Chci s tebou. Ondřej tedy připoutal psa k lanu a vytahoval ho vzhůru z jedné plošiny na druhou. Myslel, že se poleká a vzdá se. Malé tělo se kymácelo v povětří. César se rozhlížel, neznal závrať. Bylo to pěkné, líbil se mu nový pohyb. Svět byl z výšky jiný. Soutěsky tu ležely přehledné, odhalovaly, co skrývají.

César pátral očima v zákrutu skalisek. Pohled se mu zamlouval. Otáčel se, kam jen mohl. Nahoře si sedl na plošinku a číchal ke světu. Ptáci vířili kolem. Neměl jedinou bojovnou myšlenku, dobře se mu dýchalo, uši plandaly větrem. Ostrý vzduch se mu prohnal nosem. Byl spokojený, sledoval pána vděčným zrakem. Vymýšlel příjemné věci.

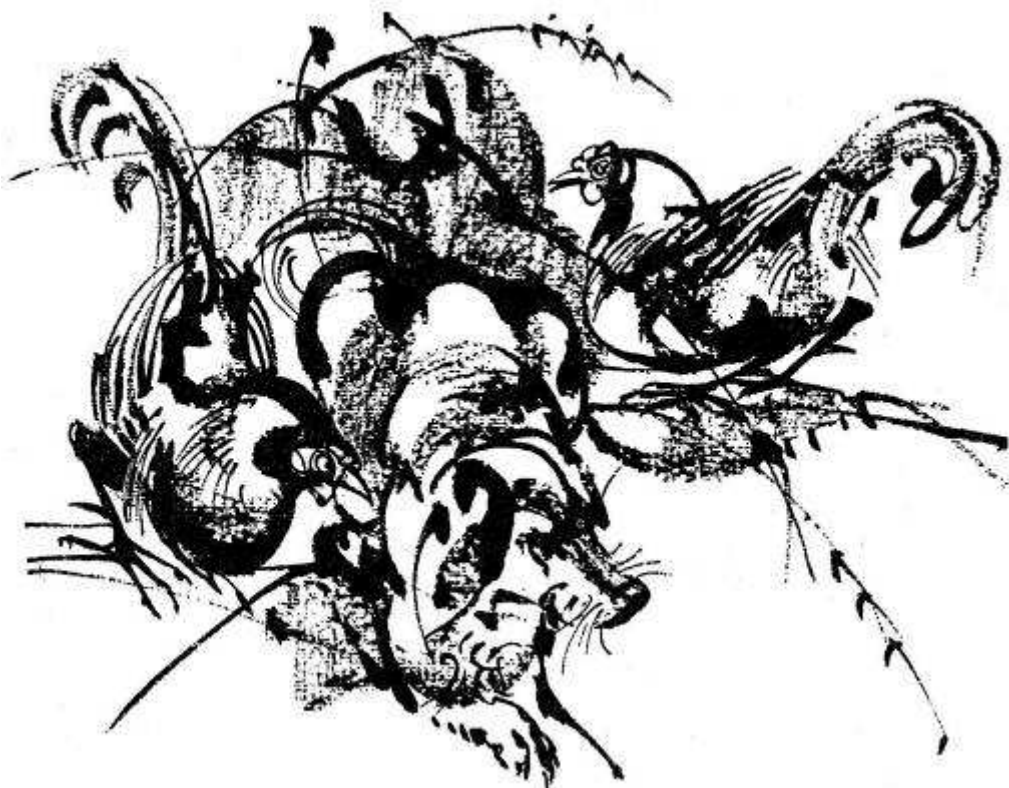
César si usmyslel, že nebude spoléhat pouze na provaz. Prohlížel si kameny pod sebou a zkoušel pohledem, jak by sestoupil. Rozhodl se sledovat člověka při každém výstupu. Dostal suchar za statečnost, docela si pochutnal. Zálibně hleděl za buňňákem, který jim létal nad

hlavami a obracel se po křídle způsobem Césarovi dosud neznámým. Život byl dobrý jako chutné sousto, člověk tu seděl blízko, Césarovi docela nic nechybělo.

Byl to César, kdo objevil tioru. Pátral toho dne na vlastní pěst. Zjistil, že mu roste v těle síla. Mnoho věcí už uměl. Dávalo to dobrý pocit, dovolovalo víc vydržet a mnoho se odvážit.

Ondřej, zabraný do práce na sběru, slyšel Césarův štěkot. Nedbal ho však příliš. Pes patrně dává obvyklým způsobem najevo svou radost ze života, myslel si. Stávalo se, že s potěšením zkoušel svůj hlas. Štěkot však pokračoval. Přestávky mezi zvuky podávaly zprávu, že César něco našel.

Ondřej, který se prodral křovím, našel Césara pod nízkou větví. Na dosah ruky houpal se na větvi pestrý pták, velmi hlasitý a rozhněvaný. Rovněž César nešetřil projevy. Uprostřed pralesa si vyměňovali dva rozdílní tvorové svá mínění. Ondřej si přál jim rozumět, v projevech jistě nebylo pranic zdvořilého. Pták potřásl hlavičkou. Za každým uchem se chvělo strnulé bílé peříčko. Nebylo pochybnosti, před jeho očima se vzácný pták, zvaný tiora, divoce hádal s jeho psem. Vypadalo to až směšně jednoduché. V tu chvíli Ondřej znovu viděl v duchu řadu obtížných cest za malým krasavcem. Nebezpečné výstupky a bolestivé pády vytanuly mu před očima. Kolem nohou otřel se mu César. Postrádal obvyklou pochvalu, svůj nenáročný honorář. Usnadnil přece on, že Ondřej mohl konečně vložit malý ptačí skvost do své lovecké torny a nést si ho jako nejceněnější kořist.

Ondřej si vzpomněl na varování Tinatahy, kapitána kutru Rangotira, který je dovezl k Hauturu. Předpovídal nesnáze, snažil se zvrátit Ondřejův úmysl. Považoval celý podnik za nesmysl. Nevěděl nic o touze dostat ptáka tioru. Ostrůvky nemají lodní spojení, upozorňoval, v neštěstí ocitnou se lovci bez pomoci. Kapitán prorokoval výpravě ve dvou neúspěch. Ondřej však na to nedbal, přál si dostat neznámé ptáky. César chtěl pomáhat člověku. Navykl objevným pochodům, vypěstoval svůj lovecký talent. Oblíbil si dobrodružství. Po zkušenostech v terénu připadal mu někdy pobyt v městě mdlý a nezábavný.

Pes starostlivě hlídal zásoby. Nebyl spokojený. Potravin ubývalo. Bylo mu divné, že o to člověk nedbá.

Blížil se však smluvený čas návratu Rangotiry, malebné lodi poletující po vlnách mezi ostrovy. Nový Zéland, tento líbezný kus ostrovní země, dával lidem bujnější představivost. I jeho lodi dostávaly vzletná jména. Rangotira znamenalo cosi jako Cestující motýl.

Rangotira vezme na palubu muže se psem a doveze je na ostrov Morotiri. S Ondřejovým sběrem vrátí se pak kutr do Aucklandu. Muž a pes sbalili a dali se k pobřeží. Náklad měli značný. César se svým zavazadlem pyšnil. Otáčel hlavu, aby se přesvědčil, že na zádech je všechno v pořádku. Když dorazili k stanovišti svého člunu, našli na

jeho místě třísky. Bylo nutné pokračovat pěšky. Obtíženi nákladem, skákali z kamene na kámen. Na strmém břehu moře sundal Rejšek psu jeho zavazadlo. César si připadal hned lehký jako vážka. Učinil pár rychlých skoků, aby si protáhl záda.

Viděli blížít se Rangotiru. „Volej,“ poručil muž psu a César štěkal ze všech sil. Mával přitom divoce ohonem. Z dálky musel vypadat jako tečka tak nápadně pohyblivá, že vzbuzovala pozornost,

Na lodi přiložil kapitán k očím dalekohled. Dobře rozeznal mávající postavu badatele a povykujícího psa. Snadno uhodl, že je moře připravilo o loď. Zápasí-li vlny s útesy, není mezi nimi dobře třetímu. Tušil, co udělaly s lodí. Bylo třeba poslat další člun a veslaře, aby naložil poutníky.

Na ostrově Morotiri byly jeskyně. Ty ještě César neznal, začal je tedy prošetřovat. Do první z nich strčil jenom hlavu. Měl zkušenost, že není dobré lézt do neznámých míst celý. Ovanul ho chlad. Počkal, až si oči zvykly na tmou. Čenich zatím nezahálel, poznal, že prostor je obydlený. Tma trochu zšedivěla. Objevily se obrysy dvojice zvířat. V nejvzdálenějším koutě leželo dlouhé prapodivné tělo. Neznámý tvor, který se nehýbá. César to nemohl pochopit. Postřehl ve tmě lesklá pohyblivá očka. Zvíře bylo tedy živé. Vedle něho seděl starý známý Césarův, pták buňňák. César hleděl na nerovné společníky. Neviděl dost přesně, přál si dostat se blíž, ale netroufal si. Natahoval krk co nejdál. Byl rád, že tělo mu před jeskyní zahřívá slunce. Hlavu muže snadno stáhnout zpět. Cíhavě sledoval nehybného tvora. Viděl, že mnohá zvířata zprvu strnou, znehybní, aby jejich útok byl pak tím prudší. Pozoroval bedlivě, ale nezdálo se, že by něco hrozilo. Malá očka neznámého se pohybovala s naprostou lhostejností. Nebyla v nich špetka myšlení nebo bojovnosti. Jednu chvíli dokonce César zauvažoval, jde-li o zvíře, nebo o věc. Usoudil, že dá rozhodnout člověku. Buňňák se strnulého tvora nebál, to bylo jasné. A přece v době nebezpečí se pták nejdříve leká. Tu zkušenost už César učinil. Buňňák seděl dlouhému téměř na hřbetě a neměl strach. César vycouval zpět. Sluneční světlo dopadlo mu na hlavu, přišlo vhod. Uvědomil si, jak bylo uvnitř nepříjemně. Běžel pro člověka.

Vstoupili do jeskyně společně. Ondřej zapálil louč, kterou mu dali předtím Maoři.

„Ještěrka,“ řekl tiše. César výraz neznal, ale přihlížel s neobyčejným zájmem a jeho pozornost ohledávala nové slovo. Ještěrka tedy. Soudil, že je to jméno toho tvora. Nikdy je neslyšel. Zamával ohonem na znamení, že je ochotný dál naslouchat a poučit se. Polekal tím buňáka, který tloukl křídly, vydal zděšený zvuk a snažil se dostat ven.

„Přestaň!“ okřikl Césara Rejšek. Pes stáhl ocas, zastyděl se a tiše stál. Doufal, že nebude zapomenuta jeho zásluha. Přiložil nos k tuhé kůži ještěrky a zkoumal ji. Páchla hlínou a plísni. Zjistil, že její tělo je stejně studené jako jeho čenich. Nemohl zvíře odhadnout. Divil se, jak jen tu buňák vydrží.

Člověk pak vynesl ještěrku z jeskyně a buňák vyletěl za nimi s hlasitým skřekem směrem k moři. César se vrátil a znovu jeskyni prohledal. Je prázdná, hlásil očima. Nelíbilo se mu ve studené vlhké dřevě. Díval se na kroužícího ptáka a chvílku s ním měřil síly. Nestačil a vrátil se. Připojil se znovu k člověku, který dosud prohlížel ještěrku. Patřila k vymírajícímu dávnému druhu zvířat. Kůže olivové barvy byla poseta bílými skvrnami. Ondřej odhadl délku na tři čtvrtiny metru. Na temeni hlavy zůstala stopa třetího oka. Už nesloužilo zraku. Bylo jen zbytkem podoby po obrovských ještěřích prapředcích. César pozoroval člověkův zájem. Čekal, až mu přidělí práci.

Člověk vzal ještěrku s sebou. Znamenalo to, že je budou sbírat. Césarovi se to nelíbilo. Uvažoval, jak se dá velký tuhý tvor nosit. Divil se člověku, zvíře přece nemělo žádné přednosti.

Co s tím? dotazoval se pohledem.

„Hodí se mi, chlapče,“ pravil člověk.

César se přidržel posledního slova. Kdykoli mu člověk řekl „chlapče“, byli si velmi blízcí. Následovalo obvykle pomuchlání některého ucha. César se zachvěl blahem. Nastavil hlavu. Okamžiky pánovy vlídnosti mezi prací patřily k nejsladším zážitkům.

Všechno šlo pak tak lehce, že ani únava nezkazila pocit životní krásy. Ucho dostalo, co chtělo. Přemohlo to odpor k ještěrkám. César se okamžitě rozhodl, že je bude aportovat. Zjistili společně, že tahle

zvláštnost je na Morotiri pravidelností. V každé jeskyni seděl pták buňňák vedle této ještěrky, které Maoři říkali tuatara.

Druhý den přibalancoval César a držel v hubě další velkou ještěrku. Tvářil se důležitě, když ji položil. Byl to pěkný exemplář, ale nebyla celá.

„Kde je ocas?“ zeptal se Rejšek Césara.

Pes ještěrku bedlivě prohlédl. Poznal, že něco skutečně chybí. Pohlédl poťouchle na člověka a odběhl. Dlouho se nevracel. Když konečně udýchaný dorazil zpět, odevzdal zbytek. Ztracená část ještěrčího těla byla zde. Ulomila se při transportu. Ondřej se psu podívoval. Proplétal se obrovitými přesličkami, jež vytvářely nepřehledné chomáče. Kapradiny byly vysoké a husté; někde mezi nimi ztratila ještěrka kus ocasu a César jej našel.

Rangotira přesná jako kompas opět přijela a odjela, když vysadila dva pasažéry. Teď byli na ostrově Taranga.

Tento ostrov byl zvláště krásný. Připomínal pohádkový kraj ze stránek knih. Barevní ptáci létali v hejnech zcela blízko. César natahoval uši. V křoví se ozývalo mlaskání černého tetřeva weka. Dlouhé ocasy zélandských kukaček visely se stromu a zelené řady holubů v letu vrkaly. Ondřej viděl, že by tu mohl lovit týdny, aniž by ptáků zjevně ubývalo. Na keři pepřovníku seděla rodina temného pastora s bílou náprsenkou. Zvonečkový pták řečený korimako opustil větev svého příbuzenstva a přidal se k velkému nestorovi, druhu domorodci nazývanému kakapo. Dosahoval velikosti půl metru. Šedivé temeno ptáka se nápadně odráželo od zeleného těla. Když papoušek rozepjal křídla, Ondřej odhadl rozpětí na třicet centimetrů. César zvedl hlavu po šumotu křídel. Od pobřeží se blížil šik temně hnědých rackovitých ptáků, natahovali špičaté zobáky a nabodávali hmyz. Na červené borovici rimu osamoceně číhal sokolovitý dravec zvaný pochop. Šedý druh buňňáka ovládal krajinu svým křikem.

Ostrov působil dojmem obrovské klece. Ondřej litoval, že se zde může zdržet pouhé čtyři dny.

Postupovali stále dál podle plánu. Aby si usnadnil dopravu ulovených kusů, převážel badatel náklad na další stanoviště na loďce. Nechala ji tu Rangotira. Objížděl tak ostrov, aniž se nadřel a

zdržoval. Břeh tu nebyl strmý, ani zatarasen skálou jako na Hauturu. Byl však zarostlý a nepřehledný. Většinou se Ondřej orientoval Césarovými pokyny. Vyváděl ho z houštin ve směru moře, které na dálku větril. Stávalo se, že člun byl přetížený sběrem a pro psa už nebylo místa. Aniž mu to člověk přikázal, plaval César ukázněně podél plavidla a doprovázel je na určené místo.

I tu byla Césarova pomoc všestranná. Bez něho nemohl by Rejšek splnit ani část svého poslání.

Čtvrtý den na ostrově zastihla lovce průtrž mračen. César zůstal v táboře, aby opatroval sběr živých ptáků, Ondřej spěchal na skalisko. Lákalo ho tam hejno sněmujících fulmarů, o nichž se věřilo, že věští bouři.

Pak se obrovské vody vylily z mraků a rudé jazyky blesků dráždily hladinu. Vlhká skála se stávala kluzkou. Dřív než mohl Ondřej uvážit svou situaci, zřítíl se do moře, zapleten do řemení pušky. Postavila se ústí proti jeho hrudi a spoušť se napjala. Kdyby spustila, nic Ondřeje nezachrání. A kdyby zůstal jen zraněn, utone. Snažil se odtáhnout řemeny, ale tlak vody mu bránil. Propadne-li strachu, přestane uvažovat a udělá opak toho, co by bylo pro jeho záchranu dobré.

Moře kolem Ondřeje vřelo. Rázně se nad ně vyhoupl, uchopil hrot útesu a vytáhl se vzhůru. Vyšla rána. Ondřej tedy uhnul kuli, unikl o vlásek. Úleva z toho mu vzala vědomí. Klesl na skálu, až vlna, která se přes něho přelila, ho vyvedla z mdloby.

Krvácel z mnoha ran. Neměl síly vzpřímit se. Cítil nesmírnou bolest. Musel se plazit ke stanu po čtyřech. César mu pádil naproti, očichával ho a naříkal. Kdo ti ublížil? ptal se uděšený pohled. Z člověka páchlo moře. Na vteřinu se Césarovi vrátila nenávist k vodě. Nezapomněl, že se ho kdysi chtěla zmocnit.

Co mám dělat, můj člověče? tázalo se žluté světlo pohledu. Ondřej těžce stahoval mokrý oděv. Sténal, zatímco se obaloval houní. César chytil okraj do zubů, snažil se mu pomoci. Olízl mu tvář a ulehl vedle něho. Přitištěn těsně k tělu člověka, pokoušel se ho zahřát.

Brzy přepadla Ondřeje zimnice. Na plátno stanu tloukl déšť. César přilehl pevněji. Malé tělo sálalo. Podařilo se mu skutečně dodat

mužovu tělu tepla. Zahříval Ondřeje svým horkým dechem. Nakonec zraněný usnul. César bděl, upíraje úzkostlivý pohled na spící tvář. Ohnivý svit blesků pronikající otvorem v celtě osvětloval mužův obličej. Césarovy oči vysílaly výčitku k zavřeným víčkům člověka. Nebyl jsem s tebou, nechránil tě. Moře ti ublížilo.

Ráno se Ondřej nemohl postavit. César byl zoufalý. Vybíhal na skalisko, aby pozoroval moře. Očekával loď. Nepřetržitě vyl až do setmění. Ze tmy mu odpovídalo jenom smutné volání sovy ruru. Loď nepřišla.

Ráno doprovázel Ondřeje, když se po kolenou plížil k prameni, aby se osvěžil. Pes kňučel lítostí, nestaral se o potravu a zhubeněl.

Pátý den se postavil Ondřej na nohy. César jásal. Vyskočil a objal mužovy boky. Běhal kolem něho. Sledoval každé jeho hnutí. Pátral v Ondřejových očích, zda z nich zmizela bolest. Společně snědli pár sucharů.

César šel opět vyhlížet na moře a brzy nato spatřil člun, blížící se k ostrovu. Oznámil to člověku.

Člověk byl opět na nohou. Césarovi se vrátila odvaha, vrhl se do moře a plaval člunu v ústrety. Ukázalo se, že lodníkův člun přepadla bouře brzy potom, co odrazil od Rangotiry. Nemohl zpět ani kupředu. Moře s ním svévolně nakládalo. Pět dní zápasil s vlnami.

Rejšek zavěsil přeplněnou pirogu k lodníkovu plavidlu, přisedli k němu a pustili se k Rangotiře.

Když odrazili od břehu, vyplašili korari a tutumatu, dva druhy kolihy písečné. Na kraji vody pozorovala odjezd bílá volavka. Ondřej cítil, že se na Taranga vrátí.

Cestovaly s nimi klece chycených ptáků pro aucklandskou zoo. Ptáci strkali ztichlé zobáčky mezi dráty klecí, zatímco pod oblaky se proháněli jejich šťastnější druhové. Byl mezi nimi i buřňák fulmar, malý vodní pták, pro kterého Rejšek málem zahynul v bouři. Odjeli jen nakrátko do Aucklandu, aby dali věci do pořádku. Chystali se na výpravu do maorského království, rezervace v pohoří Pirongia, spadajícím do údolí Mokau. Vládl jí král Tawhiao, poslední vladař maorský.

V zemi, co štědře rodí kumaru

Dostat se k Maorům nebylo ovšem snadné.

Maoři neměli důvod důvěřovat Evropanům. Mnozí Evropané se snažili uchvátit jejich zemi. Nepovažovali Maory za sobě rovné. Oni to věděli a stranili se Evropanů. Nedůvěřovali žádnému z nich. Za takové situace se domáhal Rejšek vstupu na jejich území. Sledoval stále stejnou myšlenku: potřeboval získat některé zvlášť cenné ptáky, sídlící právě v maorském království. Musel však přesvědčit Maory o tomto svém jediném důvodu ke vstupu do rezervace. Byli nedůvěřiví, a šlo-li o vážnost k vlastnímu kmeni, i neobyčejně citliví. Ondřej hledal v Aucklandu vhodnou osobu, která by byla za něho Maorům

zárukou a doporučením. Tu se rozkřiklo, že král Tawhiao přijede do Aucklandu.

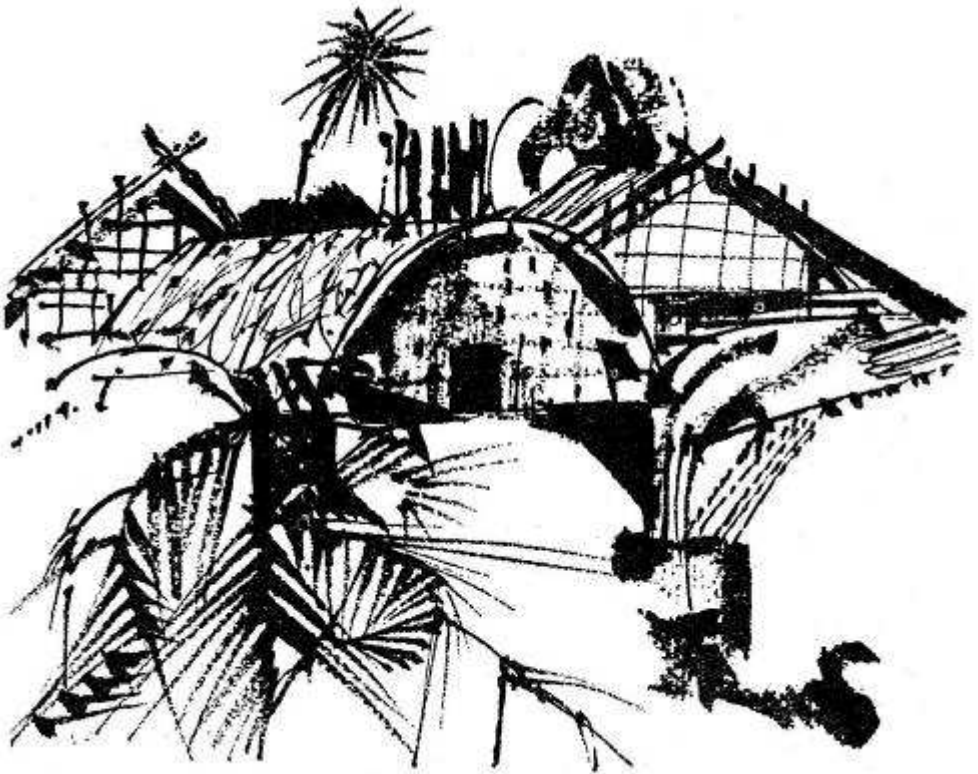
Někteří z Maorů si však brzy uvědomili, že se Evropanům stejně neubrání a že bude tedy lepší vycházet s nimi v přátelství. Tawhiao, byl mluvčím tohoto mírového směru, v jehož jménu přicházel do města. Byly mu zaručeny tytéž pocty, jakých se dostávalo Evropanům. Bude se svým průvodem přivítán a jednáno s ním s respektem, jaký přísluší nositeli míru a pokoje.

Město Auckland bylo na nohou. Místní milice prošla v plné slávě ulicemi. V modři stejnokrojů a v tropických přílbicích se postavila před nádražím. Lidé na chodnicích tleskali. Velitel eskadrony šestnáctého pluku kopiníků dával uprostřed nástupiště hlasité povely mužstvu v červených kabátech. Nohy v modrých kalhotách strnuly ve třmenech. Hulánské přílby se leskly, koně frkali.

Natlačeni mezi diváky sledovali podívanou i Ondřej s Césarem. Césara podívaná velmi bavila! Diváci na kraji chodníku jim uvolnili místo, Césarovy zraky každého získaly. Nepoděsil se vřavy a lidé obdivovali jeho chladnokrevnost, jiný pes by dávno utekl. Sem tam někdo natáhl ruku, aby mu dal pamlsek. Důstojně ho přijal. Objevil se vysoký snědý muž. Tělo plné pevných svalů a síly zahaloval plášť z peříček ptáka huia. Ostře modelované rysy obličeje byly namodralé tetováním. Široký plášť dělal jeho postavu vznosnou. Ondřej byl překvapen dojmem pohádkovosti. César upřeně zíral na nezvyklý obraz. Kdyby ho nebyla držela člověkova pevná ruka, byl by se k Maorovi rozběhl. Kroutil se, když ho pán uchopil za obojek. Chtěl kupředu a hned.

Ondřej uvažoval o svém příštím setkání s králem Tawhiaoem. Nedovedl si je představit. Znamý Angličan George Brown přislíbil, že zprostředkuje návštěvu. Měl k tomu dobrou příležitost. Jeho žena byla Maorka, neteř králova ministra.

Ondřej viděl, jak ocyldrovaní zélandští hodnostáři krčí rameny nad Tawhiaem a jeho družinou. Oděv předků, v němž se král objevil v městě, jim připadal nevhodný. Rejšek spatřoval v tom spíš důvod k respektu než k posměchu.

Pohled Tawhiaoův spočinul nejprve na pestrých uniformách, lahodily patrně maorskému smyslu pro barvy. Pak Tawhiao, který doufal v bratrské přijetí, našel hlouček tuhých černých panáků.

Zástup se vlnil posměchem. Návštěvník nedal najevo, že vše poznal a je tím zklamán. Vítání se odbylo velmi spěšně.

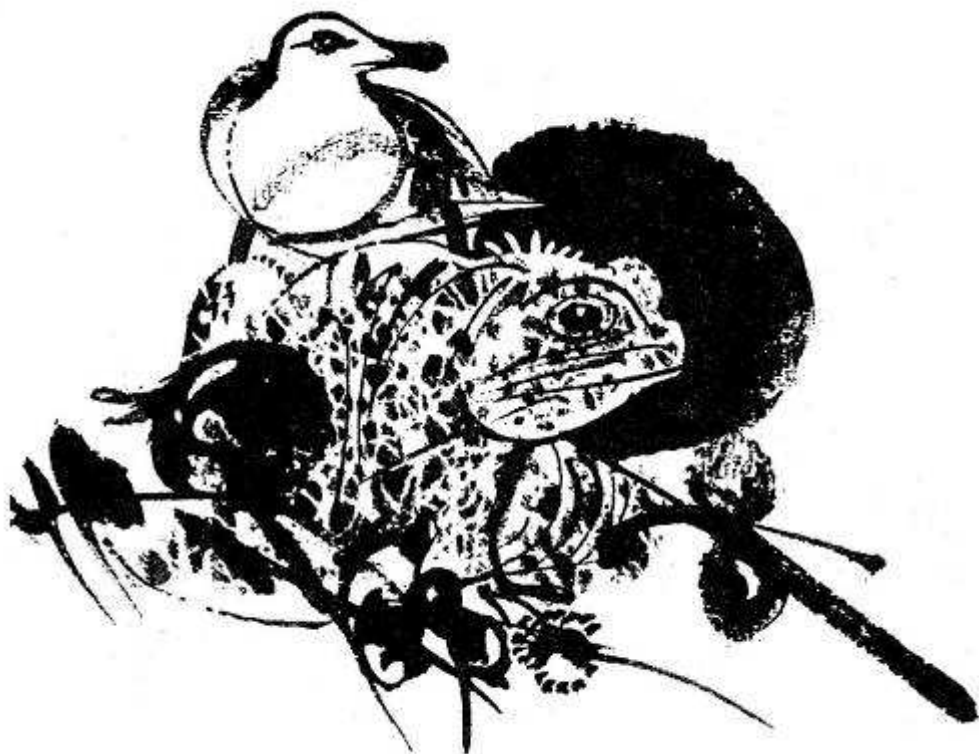
Večer byl Ondřej přijat na prahu nevzhledného špinavého domu pro hosty. Toto obydlí vyhradilo město Auckland úředním návštěvám. Tawhiao přišel Rejškovi vstříc obklopen svými náčelníky. Přivítal ho pozváním do maorského království. On a jeho pes mají volnou cestu, pravil. Slyšel mnoho o badateli a jeho vlastnostech. Vyprávěli mu o dobrém díle, jež koná. Provází ho bystrý pes. Oba budou vítanými hosty.

Dřív než mohl král toto vyslovit, uplatnil se však César. Předběhl svého pána. Rozběhl se k Tawhiaoovi a dal mu najevo svou přichylnost. Ondřej nevěřil očím, nedovedl si to vysvětlit. César vždy

odmítal dospělé lidi a měl se pouze k dětem. Teď vyskočil a udělal to, čím dokazoval svému pánu náklonnost, radost a štěstí. Stál na zadních nohou a objímal Tawhiao v pase. Upíral na něho své moudré oči. Pak se pustil, vyskočil ještě výš a olízl mu tvář. Maor byl získán. Bez obřadnosti nebo přehánění se naklonil a pohládl psa po hřbetě. Pes zůstal stát vedle krále. Vypadalo to, jako by s Maorem vítal přicházejícího Rejška.

Bylo domluveno, že králův ceremoniář Honana te Maioha doprovodí Rejška na území maorského království. Dohodli si den a hodinu.

Dva lidé rozdílné vlasti, výchovy a postojů se rozešli jako přátelé.

Hranice překročili v pětistupu. Opět měli s sebou koně. Honana ho dal přivést, aby nesl Rejškova zavazadla. César po zvířeti nesouhlasně šilhal. Měl zkušenosti, že koně přinášejí do života jen

komplikace. Mladý Maor, který koně vedl, nebyl dost klidný k této práci. Po úzké stezce pralesa vedl zvíře kus cesty před ostatními. Pod neklidnou rukou chlapce i vinou nepřehlednosti cesty uprostřed noci kůň znervózněl.

Brzy slyšeli chodci zděšený pokřik a zvuky kopyt. Kůň byl pryč i s celým nákladem. Rozhněvaný César pohlížel do tmy. Došlo na jeho zkušenost, tušil to. Jenže on to odnese. Vtom už slyšel člověkův příkaz: „Přižeň koně!“

Chvilku naslouchal pes slovům Honanova hněvu. Pak vypálil do tmy jako puma. Neznal zde ani metr půdy. Neměl ponětí, jak koně chytit. Neměl také zkušenost s tímto úkolem. Mrzutě utíkal kupředu zcela bez plánu. Jen pořád za pachem koňského potu. Táhl se před ním jako šňůra. Stopa tu byla, ale co s ní? Neviděl na krok. Přidával ve tmě na rychlosti. Strach, že někam spadne, ho rozlad'oval. Ve dne by si z příkazu nic nedělal. Pěkně by se rozhlédl a začichal. Viděl by před sebe a možná že by i hloupé zvíře zahlédl. V každém případě by odhadl jeho rychlost.

Vzpomněl si na pánovo zavazadlo. Aspoň pánovy věci kdyby tu byly. Koněm César opovrhoval. Tím spíš ho musí doběhnout a přemoci.

Pádil kupředu. Na východě se objevil šedý proužek. Pomaloučku začalo noci ubývat. César se zaradoval, svítání mu pomůže, usnadní mu cestu. Kůň měl velký náskok. Césarovy nožky se však míhaly tak rychle, že jejich obrys splýval v jediný.

Hněv nad nesmyslným úprkem koně ho rozpaloval stále více. Kdyby nešlo o pánův majetek, ať si běží. Takto ho musejí dohnat stůj co stůj. „Přived ho!“ poručil člověk. A César koně přivede, kdyby mu měly nohy upadnout. Srdce mu bušilo, krev stoupala do hlavy, ale běžel. Letěl přímo. Skoro jako jeden z racků.

Úsvit pokropil krajinu. Vše se probouzelo. Vzpomněl si na ptáky a zašilhal vzhůru. Nebe bylo bledé a hladké. Pod šedomodrou plochou se začaly odrážet tmavé stíny ptáků. Byli ještě tiší, jen zpola probuzení, jako by se báli rozkřičet se do dne dosud příliš čerstvého a

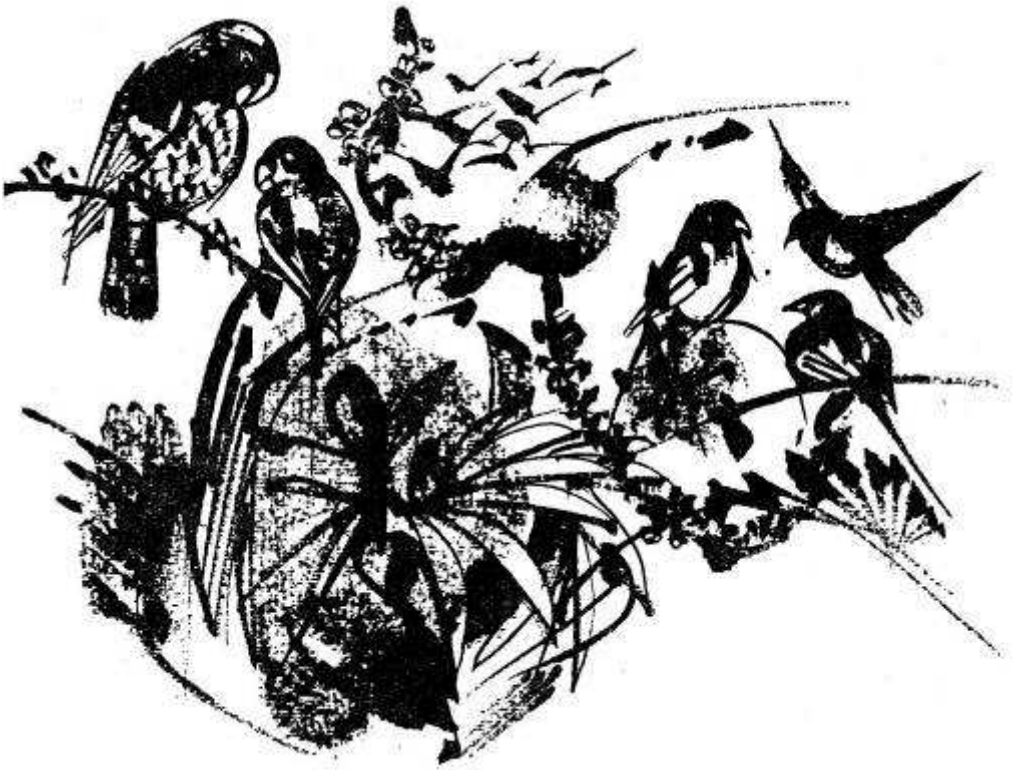
nesmělého. César neměl čas sledovat ptáky. Jistě ho však viděli. Měl dojem, že ho provázejí. V každém případě se nemusel za svůj výkon stydět. Cítil velkou únavu, kdoví jak dlouho už tak běžel. Neměl kdy sledovat noční proměny. Začal mít strach, že se mu úkol nezdaří. Nechytí možná to bláznivé stvoření.

Náhle před sebou zaslechl zvuk kopyt. Přední nožky se mu podlomily a César na vteřinu klesl. Hned však pádil dál. Zajásal. Viděl koně několik skoků před sebou. Brzy doběhne k potoku. Rýsoval se v dálce jako stuha. Jestliže ho César nepředběhne, než dorazí k vodě, bude pozdě. Znal takové potoky. Z mělkého dna vyčnívaly velké kameny, místy ostré jako nůž. Dno bylo vymleté vodami průtrží. Měkké psí tlapky nemohly soupeřit s kopyty koně.

César se nadýchl, aby nabral víc vzduchu. Plíce se mu nadmuly jako měchy. Zdálo se, že to ulehčilo nohám. Dostaly novou rychlost. Césarova naděje vzrostla. Ještě pár skoků.

Přední noha splašeného koně málem rozbila Césarovi hlavu. S takovou prudkostí přeběhl podél koňova boku. Zvíře vydalo zvuk divokého ržání. Dosud mělo převahu. Jeho vůle nebyla prozatím spoutána. Velké tělo se řítilo dál. César držel teď s koněm krok. Bylo to odvážné a nebezpečné. Mohl být zabit, ale nemyslel na to. Sledoval určitou myšlenku. Až do té chvíle, kdy doběhl koně, nevěděl, jakým způsobem zvíře přiměje zastavit se. Teď to začínal tušit. Césarovy okamžité nápady bývaly znamenité. Věděl, že člověk dovede chytit divokého koně za hřívku a přinutí ho k poslušnosti. Pes neměl lidské ruce. Musel učinit něco jiného, měl své zuby. Pohlédl vzhůru. Kůň byl plně osedlán. César si s žalostí všiml, že pánovo zavazadlo na sedle už nebylo. Blázen kůň je někde shodil. Pod silnými čelistmi se houpala uzda. Tu to bylo!

Nezbývalo mnoho času. César byl nyní o koňský skok před zvířetem. Byli těsně u břehu. Potok byl mírně rozvodněný. Znamenalo to pro Césara plavat, kdyby nastala nutnost dostat se na druhou stranu. Nevěděl, jak by pak koně přiměl k návratu. Musí ho dostat teď hned. Vztyčil se na zadní nohy. Nad ním byla rozčilená koňská huba. Vypadala jako rudý jícen. Mezi ní a malým psem tvrdá kopyta. Každou vteřinu mohla dopadnout. Vzpřímený a napjatý měl César pouhý zlomek vteřiny.

Hleděl upřeně na kymácející se uzdu. Ještě víc se vzepjal a natáhl bradu. V tom okamžiku měl kůži uzdy mezi zuby. Pevně se chytil. Kůň ucítil tíhu psova těla. Udiveně trhl hlavou, zaváhal a zastavil se. César znal z dřívějšíka náhlé změny koňských nálad. Okamžik visel ve vzduchu. Pak uzda povolila a její oko se přetřhlo, vhodně se tím prodloužila. Césarovy nohy se znovu dotkly země. V hubě pevně svíral prodloužený pásek. Uštvaný se zastavil. Chvěl se. Cítil, že jeho síla je pryč. Kůň byl mokrý potem, z huby mu kapaly sliny. Třásl se od hlavy k patě. César držel dál uzdu pevně v zubech. „Teď bude po mém!“ oznamoval vítězný pohled.

Chvilí odpočívali, pak se dali pomalu cestou zpět. S uzdou v sevřené tlamě, César chvílemi mžoural na koně. Pátral po jeho výraze. Hnědák se zdál klidný. Pohazoval hlavou, měl žízeň a byl velmi unavený.

Když se kůň splašil, byla noc. Triumfující César ho přivedl zpět za prudké záře dopoledne. Honička a cesta zpět byly dlouhé.

Ondřej čekal v neklidu. Vyčítal si, že odeslal Césara za koněm. Byli na neznámém území, psu se mohlo leccos přihodit. Byl mu příliš drahý a cenný, aby ho mohl ztratit.

Jak radostně teď psa přivítal! César přicházel se slávou. Mladý Maor civěl na scénu v ohromení. „Je to člověk,“ křičel a ukazoval na psa. César se po něm nespokojeně otočil. Bylo mu jedno, co povídá. Báł se jen, aby kůň nezačal nanovo vyvádět. Těžko by ho znovu doháněl. Měl v nohách velkou tíhu.

„Člověk v psí kůži,“ volal dál Maor. Třeštil oči na přicházející párek. Malý pes zcela ovládal vysokého koně.

Césarův výraz se nedal popsat. Rozuměl mu pouze Rejšek. Spoléhej na mne, naznačoval utmáčený pohled. Nebylo to snadné. Kůň je jankovitý. Zvládl jsem ho. Nevěnoval chlapcově křiku nejmenší pozornost, ani jej nevztahoval na sebe. Měl další starost, potřeboval sehnat ztracené věci. Člověk se po nich začal shánět. Césarův pohled naznačil, že neví.

„Hledej!“ poručil člověk. V hrdosti nad Césarovou chytrostí chtěl ukázat jeho další schopnosti. Pes běžel znovu. Jen mírně vytkl člověku očima, že odchází velmi unaven. Ondřej pohledu rozuměl. Než mohl vzít svůj příkaz zpět, byl však César pryč.

Další polovinu dne přinášel pes jednotlivé menší předměty rozházené koněm po krajině. K velkým kusům člověka zavedl. Zapomněl na únavu. Byl prodchnut dílem účelnosti. Kdykoli se s něčím vrátil, přesvědčil se, že mladý Maor pevně drží koně. Předal mu ho jen nerad. Nevěřil žádnému z nich. Jeden se plašil pronic zanic a druhý bezdůvodně křičel.

Postupně zavazadlo opět srovnali. César je propátral. Oddychl si. Pánův majetek byl opět pohromadě. Sotva se mohl hnout. Naštěstí ho člověk z nové vděčnosti kus cesty nesl. Zbývající část pochodu mladík stále nepřičetně vychvaloval psa. César ho nebral na vědomí.

Když došli na místo, Honana líčil svým druhům, co viděl. Naslouchali velmi překvapeně, jejich zkušenosti se psy byly jiné. Prohlédli si Césara. Byli to obřadní mužové. Požádali cizince o vysvětlení a jejich řeč oplývala zdvořilostmi.

Vybídli Rejška, aby usedl v jejich středu a vyprávěl, jak naučil svého psa chytrosti. César sedící vedle Ondřeje postřehl, že se mluví o něm. Zvedl oči a nespustil pohled z pánových úst. Vypadalo to, že rozumí každému slovu. Ondřej hovořil maorsky. Na určitá slova dával místy přízvuk přesně takový, jaký nesly výrazy stejného významu v Césarově anglické mateřštině. Psi se dohadují podle přízvuku, César mu tedy místy opravdu rozuměl.

Mužové byli překonáni. Nechtěli uvěřit prosté historce Césarova života, jak ji líčil cizinec. Ondřej sám Césara obdivoval. Nedovedl pochopit změnu jeho chování k dospělým.

Pro Maory byl zjevením. Pes rozuměl lidskému hlasu, řídil se jím. Vykonoval přesně cizincovy pokyny. Nejen to, pracoval i podle vlastní úvahy a dovedl dát najevo, co si přál, i když neuměl mluvit. Maorové si mysleli, že narazili na zázrak. Byli vzrušeni. Jeden druhému o tom vykládal. Seděli do noci a vyměňovali své poznatky, jejich temperament vybuchoval. Překonávali se v líčení Césarových

schopností. Znovu všechno prožívali a pak náčelník svolal poradu. Nechtěli nechat neuvěřitelné věci jen tak projít.

Vedle náčelníkovy chýše postavili hostitelé novou pro Rejška a Césara. I Honanova žena obdivovala psa a zřídila mu vlastní lože vedle lůžka jeho pána. Pokryla je látkou tapa a sušeným kapradím. César se na lůžku cítil náramně. Přidělili jim maorského hochu, který dostal úkol vodit je po krajině při lovu.

Ondřej vstával za šera. César byl okamžitě na nohou. S mladíkem však byla potíž, nebylo snadné jej vzbudit. Čím více jím badatel trásl, tím pevněji se balil do pokrývky. „Vzbuď ho!“ přikázal jednoho rána Ondřej. César šel a stáhl chlapi deku. Nepomohlo to, spal dál a hlasitěji. César váhal, pohlížeje na spáče. Nevěděl, co by mohl učinit. Byl malý. Potom se mu objevilo na nose známé šibalství. Postavil se za chlapi hlavu a okamžik váhal.

Náhle chytil do zubů hochovy dlouhé vlasy a cloumal jimi, jak jen mohl. Okamžitě byl spáč na nohou. Ustrašeně hleděl na psa. César mával přátelsky ohonem. Byli připraveni, mohli vyrazit.

Náhoda přinášela příhody, které dávaly vyniknout Césarové chytrosti. Psova pracovní morálka se vystupňovala. Sám Rejšek žasl nad jeho soustředěností. Průběh lovů byl znamenitý. Ve skutečnosti hájil César jen zájem svého člověka. Vůbec mu nemohlo napadnout, že se nějak zvlášť osobně ukazuje. Tím se psi nezatěžují. Přemáhal překážky, rozvažoval, běhal, uváděl věci na pravou míru. Byly to jeho obvyklé úkoly. Své výkony nepočítal. Zkušenosti ho naučily rychlému postřehu. Schopnost odhadu a vtip měl v povaze. Žil s člověkem v neustálé souhře. Nebylo tu nic neobvyklého. Rozhodně nikoli pro něho samého. Člověk s ním byl spokojen, to bylo rozhodující.

V maorském království byla dvojice oblíbena. Pakeha – spřátelený cizinec Rejšek byl ctěn a vážen. Podle zvyku země uspořádali Maoři k jeho potěšení a poctě obřadní tance. Král mu propůjčil titul Ihaka Reiheke Te Kiwi rangatira te Auturia. Znamenalo to: Ondřej Rejšek Kivi svobodný Rakušan. Kivi byl velmi ceněný malý pštros zélandský. Jeho čestné jméno bylo tedy vyznamenáním. Nikdy nebyl Rejšek vyčastován tak velkou hostinou jako u krále Tawhioa. Jídla byly doslova hory. Úhoři, prasátka a

spousta rozmanitých ptáků. Aby Césara uctili, nutili i jeho pozřít velká množství. Nemohl a zoufale hleděl na člověka. Byl šťastný, kdykoli byl poslán proběhnout se. Cítil se těžký jako hora.

Když se setmělo, byli oba cizinci usazeni na čestná místa. Naproti stál obřadní dům zdobený starými řezbami. Perleťové oči bůžků svítily do noci. Ondřejovi se zdálo, že je malým chlapcem, který se ocitl uprostřed své dávné pohádkové knížky. Cítil, že nezapomene na tento večer.

César vedle něho uvolnil svaly. Položil se na trávu a zapíchl si nos kolmo mezi přední tlapky. Upřeně upíral oči na perleťové blesky štítů.

Rejšek poznal, že Maori jsou plemeno moudré a silné. Měli svá pevná zřízení. Naslouchal zpěvům starým věky. Obsahovaly mrav věčně platný; vážnost k životu předků, pevně vyhraněný pojem cti, úctu k odvaze a statečnosti. S hněvem si Ondřej připomínal Auckland. Vzpomněl na přivítání krále. Jednodušší způsob života nezbavoval přece Maory nároku kráčet cestami všech civilizací.

Požádali pakehu o vyprávění. Chtěli slyšet zkazky jeho vlasti. Ondřejovi napadlo, že Maorové porozumí lépe řeči melodie než střízlivému významu slov. Vytáhl svou malou harmoničku. Uprostřed fantastického království Maorů zahrál prosté motivy vzdálené části Evropy.

Maorská rezervace zaujímala krásnou část Nového Zélandu.

Ranní procházky kolem řeky Wanganui byly poučné pro muže i psa. Když právě nelovili, potulovali se po březích a pozorovali ptáky. Nesmírné množství jich hnízdilo podél vody, nespočetné druhů útočilo na hladinu. Na každém místě bujné vegetace sedělo nebo skrývalo se hnízdo. Rozmanité hlasy ptáků vytvářely melodickou souhru. César strkal zvědavý nos do břehu. Co chvíli se přiřítíl a vedl člověka k novému objevu.

Tišeji bylo u jezera Taupo. Kouzelný svět se tu projevoval méně hlasně. Ptáci leželi tichými zobáky na vodě. César objevil rozdíl mezi černou a šedou čírkou. Vyplašil je, nahnal strachu a hleděl potom, jak se s křikem třepotaly vzhůru.

Za jednoho časného návratu našli vesnici na nohou. Chystala se nějaká sláva. Mnoho mužů se tu shromáždilo.

Rejšek a pes se zastavili a pozorovali obraz hemžení. Honarra s hustě tetovanou tváří jim spěchal v ústrety.

Pak nastaly podivné věci, jež uváděly Rejška v napětí. Maory pak ještě pevněji utvrdily o výjimečnosti psa jménem César. Pes následoval náčelníka s naprostou samozřejmostí. Zastavil se na vyprázdněném prostranství. Vlídně pohlédl na svého průvodce, čichl k jeho skvělému plášti z peří. Poznal bývalé ptáky. Zaujat pohnul ohonem. Jeho oči přijaly výraz touhy po lovu.

Ondřej uhlodl, co zamýšlejí. K tomu tedy vedla řada porad. Rozhodli se odměnit Césarovu chytrost neobvyklou nejvyšší poctou. Provolají ho tabu – nedotknutelným. Proto svolali kmen k domu porad. Nařídili slavnostní vystrojení. Určili pro oba složité obřady.

Udivil opět César. Kráčel vedle Maora zcela přirozeně. Vypadalo to, jako by k obřadním úkonům byl předem vycvičen. Psova přizpůsobivost budila úžas.

Ondřej očekával, že César projeví nevoli. Obřad, jemuž byl podrobován, se vlekl. Jistě mu nebyl po chuti, ale nedal to najevo. Zdálo se dokonce, že ho postup věcí baví. Sledoval každé hnutí náčelníka Honany. Strpěl, aby kolem jeho hlavy kroužila vyřezávaná hlavice kyje. Dobrácky pohlížel na Honanu, věděl, že je pánův přítel. Poznal v jeho hlase slavnostnost, vzrušení a vážnost k něčemu, co sám nechápal. Uhodl, že musí počkat, dokud vše neskončí. Byl ostatně zaujat těmito Maory. Rozuměl jim lépe než lidem, s nimiž se stýkal v městě. Měli přirozenější gesta. Připomínali něčím rozmach ptáků. Proto je César přidružoval spíš k dětem, které miloval, než k dospělým, jichž se stranil. Neohnal se, když tvrdý kyj spočinul symbolicky na jeho hlavě. Nedal znát své překvapení. Vychován pro každou okolnost, nezneklidňoval se zbytečně, šetřil silami. Čekal. Neukvapovat se je význakem pravého lovce. Rozumí se, že tohle nevěděl César vždycky. Měl svou pošetilou minulost. Zpočátku býval hodně splašený. Slova pánových domluv a řada zkušeností mu pomohly. Nyní se už vyznal. Otočil se po svém člověku. Spojili spolu pohledy. V modrých očích našel tichý souhlas se svým jednáním. Jeho žluté oči naopak ujistily člověka, že potřeboval souhlas. Jedině na něm Césarovi záleží. Náčelníkovi ani králi neušel tento hovor očí. Důstojný Tawhiao přihlížel z místa cti před domem porad Césarově počtě. Pes vrhal na něho své působivé pohledy. Viděl, že je oblíben a hýčkán. V té chvíli dokonce uctíván. Mínil si přízeň udržet. Chytře pokukoval po králi.

Pozoroval, že všem přítomným činí obřad potěšení. Rád jim vyhověl, byli k němu dobří. Nevšimli si, jak netrpělivě čeká, až slavnost skončí. Nohy mu brněly touhou po činnosti. V paměti se motaly nejrozmanitější ptáci. Některé druhy viděl poprvé. Dychtil prohlédnout si je podrobněji. Začínal být trochu mrzutý. Doufal, že se brzy dají s člověkem opět do lovu. V zákrutu řeky vyhlédl si písečnou kolihu korari. Málem mu vlétla do huby, když vyčihoval z rákosí. Měla vyděšené oči, když ho spatřila. Poznal, že ji pěkně

postrašil. Třaslavě vzlétla. Varovala před ním ostatní a to jí César nemínil zapomenout.

Připomínal si ptáky a málem štěkl, zaslechnuv Honanovu zpěvavou formuli. Vychvaloval udatné činy lovu obou pakehů. Zvážil a ocenil skvělé vlastnosti muže a psa a zvláště vynikající podíl Césarův. Žádnému psu dříve ani později nedostalo se tak jasného uznání.

Obřad skončil. César se pohnul, jakmile bylo vyřčeno poslední slovo, a vrátil se k svému pánu. Zatímco mužové narovnávali údy, šibalsky vzhlédl. Nazdar, pravil kamarádký pohled. Jsem zpět. Obstál jsem. Jsi spokojený? Rozhlížel se, jak by vybočili z chumlu. Cítil, že procházku nemůže dál odkládat.

Dál vlny moře dmou se, klesají

César se pustil do nových zápasu s divočinou. Jeho lidský přítel to vyžadoval, oba byli tuláky, pustiny je přitahovaly. Smyslem života stalo se jim prolézání neprozkoumaných oblastí, pátrání, po neznámém, objevitelské okouzlení. Prohlídky malých ostrovů odhalily překvapující ptačí tajemství. Byla to místa opravdových pokladů. Vzrušení přecházelo z druhu na druhu. Těžko říci, kdo z obou cítil více nadšení. César je samozřejmě nápadně projevoval, ale i Ondřej býval vzrušen, až mu v uších šumělo.

Rejškův cílevědomý lov držel stále určité hranice. Nehonil jen pro vlastní potěšení. Sledoval stále tentýž cíl. Hodlal zachovat civilizaci tajemství ostrovní divočiny. Nešlo jen o sběr čarovného ptačtva pro vědecká bádání. Jednalo se o zachování jeho podoby vůbec. Budoucnost by se o některých druzích nikdy nedozvěděla. Nejvzácnějších ptáků valem ubývalo. Vymírali. Brzy by upadli v zapomenutí i těmi několika lidmi, kteří je mohli spatřit. Svět by se o nich nedozvěděl. Rejšek byl prodchnutý úsilím uchovat budoucímu pokolení mizející nádheru ostrovů aspoň na bidělcích v muzeích. Často si přál zachovat ptáky živé. Bylo mu líto krásných bytostí,

jejich pestrých barev a švitoření. S vděčností myslel na své zážitky zaplacené námahou. Toužil je přenést v celé jejich neuvěřitelnosti před oči světa. Zasazení do svého prostředí až neskutečné přírodní bujnosti ptáci, ale i třeba motýli s ní divoce zápasili o barvy a rozmanitost tvarů. Příroda nanášela silným štětcem. Plýtvala. Vše se skvělo, hýřilo a bilo do očí.

Pocit neskutečnosti, který Ondřeje zaplavoval, vyrovnával tíhu námahy. Sám César se často zastavil a rozhlížel se s údivem.

Tentokráte se chystali na výpravu ve třech. Měli se znovu vydat na prohlídku malých ostrovů. Nejprve byl vyslán asistent muzea v Christchurchi Dobson. Měl připravit chatu, kterou sroubil sám Rejšek, než odešel poprvé z Hauturu. Pamatoval si, jakou mu to tehdy působilo radost. Sám vykonal úžasnou práci. Odkázán jen na vlastní sílu, postavil stavení. Předtím samostatně připravil kmeny. Když bylo dílo hotovo, zůstal překvapený. Stála zde chata, pevná a prostranná.

César se upřímně radoval z pevného obydlí. Uvědomoval si výhodu důkladnější Střechy nad hlavou. Myslel na příští dobrý spánek. Pod širým nebem nebylo klidu ani tepla. Malý prostor si zadýchají. Jakmile rozbalil Ondřej v chatě své zavazadlo a dával jednotlivým součástem dočasné místo, napomáhal César, jak nejlíp uměl. Sám opatrně vybíral předměty z tlumoku a přinášel je člověku v zubech, aby je umístil. Nechtěl se zříci žádné práce, ať byla malá nebo velká. Cítil se zcela spokojen. Měli boudu, stvořili si s člověkem domov.

Rejšek pochybil, že poslal nyní předem Dobsona samotného na Hauturu. Právě tam prožívali s Césarem velké svízele. Citlivý asistent, nezvyklý obtížím tohoto druhu, ocítl se nadto ještě v úplném osamocení. Byl to člověk jiného druhu než Ondřej Rejšek. Dychtil po stejných zážitcích. Jeho zájem na bohatství ostrovů byl stejně intenzívní, neměl však Rejškovu odolnost. Postrádal jeho rovnováhy. Proto si také nerozuměl s Césarem, neboť pes v ztékání divočiny se svému pánu podobal a byli ve všem sjednoceni.

Dobson byl dráždivý, neustále rozrušený člověk. Každá drobnost ho vyvedla z míry. Rozeznal to zvláště César; zvířata vycítí nerovnováhu a děsí se jí. Byl první, kdo poznal, že asistent není

zdráv. Později si Rejšek připomněl, že pes býval ve společnosti asistenta neklidný a neustále ve střehu.

Ondřej s Césarem našli na ostrůvku asistenta vzrušeného. Neklidně očekával jejich příchod. Vyčistil chatu. Připravil vše potřebné k lovu. Udělal, co jen mohl. Přál si Rejškova uznání a dostalo se mu jej. Badatel opravil, co třeba, nenápadně a taktně, takže nic neporušilo souhru. César pána pozoroval s vnímavým pochopením. Rejšek byl přesvědčen, že rozumí a schvaluje. Někdy ho psův pohled přiváděl do rozpaků. Jako by četl jeho myšlenky. Jako by oba byli lidmi. Césarova inteligence bývala nápadná. Ondřej se nedivil, že prosté duše Maorů považovaly psovu chytrost za neuvěřitelnou, a měly ho proto za člověka v psím rouše. Nevěděli o psech totéž, co Rejšek. Tato zvířata žila vedle člověka tisíciletí. Byla mu oddána. Naučila se rozumět lidským způsobům.

César pocítoval Dobsona na Hauturu jako vetřelce. Zdál se mu nevítaným třetím. Dali se společně do lovů. Muž a pes měli tvrdou zkušenost a věděli, co očekávat. Dobson byl otřesen. Nemohl pochopit Rejškovu houževnatost v přemáhání překážek. Ničemu se nevyhnul. Překvapovala ho Ondřejova i Césarova odolnost. A hlavně jejich klidné přijímání věcí.

Svízelné dny v místech, kde postup byl zatrasen a cesty bylo nutno vysekávat, zbavovaly asistenta sil. Oslábl nápořem průtrží. Prudké slunce naproti tomu vyvolávalo v hlavě bolestivé pocity. Pobyt ho zcela vyčerpával. Rejšek byl nucen nabádat ho stále častěji k odpočinku.

Jednou vybral zvlášť vhodné ráno a pustili se sami s Césarem za ptáčkem huia. Zůstával tak ojedinělý, že se sotva dal postřehnout. Maoři však pověděli Rejškovi o hnízdě visícím na strmém útesu. Museli stoupat a hledat co nejbedlivěji. Výstup byl pomalý a obtížný. Nahoru dorazili vysíleni. César věděl, oč běží. Usilovně pátral, běhal bez ustání, nos se mu chvěl. S hanbou si přiznal, že nezachytil nic, co by připomínalo pach živého, peří. Začal být netrpělivý. Nepotrpěl si na průtahy. Postrádal obvyklý spád věcí. Ondřej začínal podezřívát Maory, že je ošálili, ale pak je v duchu odprošoval.

Málem se už chystali k návratu. Za horou začalo známé šednutí, slunce do něho bez námitky kleslo a vyhlíželo na lovce za rudým okrajem svého kotouče. Nastával čas pustit se do údolí. V té chvíli objevili hnízdo. César radostí zapomněl na opatrnost. Překvapení bylo příliš prudké. Ocas je dal najevo odvážným způsobem. Ihned to napravil a zastyděl se. Z hnízda vyhlíželo čtvero čilých hlaviček. Jejich matka seděla na okraji a hleděla zcela bez bázně. Tenoučký dlouhý zobák zahnutý na konci nořila mezi mladé, jako by je počítala. Otec, poletující předtím v blízkosti, odlétl. Jeho zobák byl širší a zcela kratičkový. Aniž postřehla nebezpečí pro sebe a svou rodinku, zvedla se samička a zakroužila nad hnízdem. Hlavičky se otáčely po matčině letu. Rejškovi bylo zatěžko porušit tuto důvěru. Hleděl na lesklou čern ptáka a uvažoval, jak je někdy lov těžký a krutý. Byl by se nejraději vrátil, ale nemohl jinak, musel splnit úkol a přinést muzeu vzácné exempláře.

Když opatrně sestupovali, padla úplná tma. Ondřej neviděl Césara před sebou, plně však na něho spoléhal. Sestup ve tmě byl nebezpečný. Každý krok mohl znamenat zkázu. César se neustále vracel. Jednu chvíli byl sestup tak nesnadný, že jedině máváním ocasu mohl pes udávat směr. Kdykoli se jím ve tmě dotkl Rejškovy tváře, věděl badatel, že krok dopředu je bezpečný. Cesta za dne zcela krátká se zdála v temnotě nekonečná. Pak se César náhle ztratil. Ondřej jen těžko vyhmatával cestu. Velmi se unavil. Z dálky k němu přicházel Césarův štěkot.

V údolí se Ondřej pustil kupředu po směru tohoto zvuku. Přebrodil potok. Před chatou ho vítal César. Vyšel nevrlý Dobson. Vysvětlil, že pes ho vzbudil z nejlepšího spánku, že na něho dorážel. Řekl, že César je sobecké zvíře a hájí vlastní zájem, chtěl být v suchu. Rejšek věděl, že se asistent mylí. Poznal, co pes sledoval. Jeho člověk byl v nebezpečí, pustil se tedy pro asistenta, aby mu pomohl. Pro tento jediný případ, kdy pán potřeboval naléhavě přispění, vzal César ještě asistenta na vědomí. A Dobson selhal. César lákal Dobsona z chaty, věděl, že mohl pánovi přinést světlo. Dobson však nepochopil, k čemu ho pes vyzývá.

Ondřej se okamžitě pustil do preparování. Na spánek neměl pomýšlení. Nevysvětloval asistentovi jeho omyl. Stejně by patrně nepochopil a neuvěřil. Neměl za sebou Rejškovu zkušenost. César seděl v záři lucerny vedle svého člověka a pomáhal mu v práci svým nekonečným pochopením. V prostoru odděleném celtou převaloval se na svém lůžku Dobson. César ho nebral na vědomí. Se svým druhem Ondřejem si rozuměli beze slov.

Pes byl šťastný, že dostal svého pána zpátky. Žil v neustálé hrůze o jeho život, poznal svým silným pudem zvířete, že bývá často v nebezpečí.

Později se přeplavili na Tarangu. Dobson, stále nervóznější z pobytu na Hauturu, očekával úlevu na dalším ostrově. Viděl v prostředí ostrůvků nepřátelství. Nedovedl hledět Rejškovými očima na jejich tvrdou krásu. Než dosáhli Tarangy, pluli řadu dní rozbouřenými vodami. Mokří a vyhladovělí museli přihlížet, jak svévolně si s nimi moře pohrávalo. Několikrát se jim podařilo

přiblížit se zemi. Už měli téměř vyhráno. V tom okamžiku člun a břeh rozdělila nová vlna. Bylo po naději. Všichni byli na konci svých sil, když se podařilo udržet člun u břehu. Jakmile se dotkli půdy, pocítili v plné síle překonanou námahu. Jejich svaly změkly nedostatkem potravy.

Rejšek se okamžitě rozhodl podniknout lov na holuby. Viděl, že opět hrozí bouře, ale nedbal. Všichni potřebovali vydatnější sousta. Rejšek si připomněl svou dřívější zkušenost, po velké ztrátě sil našel mnohokrát posilu svalů po polévce z určitého druhu holuba. Vyzval Césara a vydali se za tímto holubem. Asistent zůstal v táboře, aby připravil ohniště.

Dobson měl snahu a dobrou vůli. Rád by se byl podobal Rejškovi. Nebyl však stvořen pro nástrahy tvrdého prostředí. Dělal, co mohl; nedovedl však nedbat obtížů divočiny. Unikala mu neopakovatelná krása prostředí, neměl trpělivost sžít se s ním. K tomu přistupoval neustálý neklid jeho založení. Pociťoval svízele a činil je sám druhým.

Ondřej se cítil velmi sláb, když vystupoval po kluzké stráni. Mezitím se rozpoutala bouře a zpomalovala pohyb kupředu. Ptáci se skryli. Vichřice rvala mohutnou větev stromu. Dílo se jí zdařilo a shodila ji lovcům do cesty. V tu chvíli dal César znamení. Lámaje před sebou větve, prodíral se Rejšek kupředu. Ve spleti porostu objevil pes holuba. Ondřej ptáka složil. César skočil dopředu.

Vraceli se zvolna na cestu. Ondřejovi se točila hlava únavou. Náhle ztratil rovnováhu a řítil se křovinami. Vztáhl ruku po vyčnívající větvi před sebou, v okamžiku ucítil ránu v týle a ztratil vědomí. Kmen stromu, jehož ramene se zachytil, byl ztrouchnivělý. Zatížen vahou Rejškova těla pukl a skácel se na jeho hlavu.

Teprve Césarovo úzkostné úsilí přivedlo Ondřeje k vědomí. Ucítil ve tváři psův horký dech. Omýval jazykem Rejškův obličej tak dlouho, až se mu podařilo odehnat mdlobu. Radostně kňučel, vida pána vstávat. Muž pociťoval tupou bolest v týle, ale přemohl ji a dostal se na nohy. Proud krve mu stékal po šíji, když těžkými pohyby se sunul do tábora. César sebral holuba a sklíčeně ho následoval. Cítil teplý pach pánovy krve. Věděl, že nastalo něco velmi zlého.

Dobson jim spěchal naproti. Chvěl se zděšením. Příhoda byla poslední kapkou společných útrap. V duchu sháněl vědomosti o úrazech hlavy. Nemusel být ani velkým znalcem, aby poznal povahu Rejškova zranění. Lebka byla proražena a rána zle otékala. Asistentovi se třásly ruce, když obvazoval Ondřejovi hlavu. Bylo to zlé zranění. Badatel snášel věc odevzdaně, Dobson byl bledý jako křída. „Mám železnou náturu, kamaráde,“ uklidňoval asistenta zatínaje zuby bolestí. „Buďte zcela bez obav. Dostanu se z toho.“ Ve skutečnosti byl polekán; pomyslel na ženu v dálce. Teď považoval za nutné rozrušeného druhu uklidnit. Co by si počal v tomto svém stavu, kdyby Dobsonovi zcela selhaly nervy. Každou chvíli byl hotov se zhroutit.

César dával pozor, co asistent s jeho člověkem dělá. Sledoval každý pohyb. Pozoroval, jak pás obvazu obtáčí hlavu. Viděl, že krev přestala prýštit. To bylo dobré. Všiml si pánovy tváře. Dobson podal mužovi doušek alkoholu. Dodalo to strnulým lícím barvy. Pes byl by rád učinil něco pro pánovo pohodlí. Nic mu nenapadlo, olízl tedy aspoň ruku visící přes opěradlo lavice. Byla vlhká a studená. Prsty visely zcela bez pohybu. Na to nebyl César zvyklý. Tato nehybná ruka dokazovala nejvíc ze všeho, jak se člověku špatně daří. Co se pamatoval, nespátřil pánovu ruku bez činnosti. Olízl ji ještě jednou. Šťastně zamával ohonem a zakňučel, když se ruka pomalu zvedla a dotkla se toho určitého místa za psím uchem. Byl to šťastný okamžik. Přesvědčil Césara, že člověk se dostane i z téhle věci jako ze všech ostatních předtím. Rozhodl se dávat pozor. Bude hlídat bezpečí člověka, bez něhož by život ztratil cenu. Nehne se od něho, dokud znovu nevykročí, aby se dali do lovu. Lehl si do nohou pánova kavalce a pozoroval střídavě jeho tvář a ruce asistenta Dobsona, roztřeseně škubající holuba. Rejšek trval na polévce. Tvrdil slabým hlasem, že je všem třeba její horké síly. Ačkoliv chvílemi bolestí téměř omdlával, považoval za nezbytné mluvit o věci lehce, aby upokojil Dobsona a zbavil psa strachu. S chladným obkladem na očích pronesl sem tam slovo, ale jazyk se mu pletl. Poznal, že konečně asistenta uklidnil. Zůstával však přesvědčený, že Césara těžko ošálí. Ten věděl přesně, jak je člověku. Visel mu očima na rtech. Všiml si jeho dechu.

Poznal, že pánovo tělo je horké. Instinkt zvířete pracoval bez poruch. Rozeznal, jak se Rejškovu tělu daří, na rozdíl od toho, jak by se mu dařit mělo.

Když byla polévka hotová, nedotkl se své porce dřív, dokud Ondřej pomalu nevypil svou dávku. Pak shltl spěšně své a vrátil se na stanoviště v nohou kavalce. Minutku si zdříml. Jakmile však ulehl Dobson, byl opět vzhůru a bdělý. Za nic by si byl nedovolil dál usnout. Měl vážný úkol. Uložil si zodpovědnost za pánovy zítřky.

Rejškovo tělo se rozpalovalo a chladlo v prudkém střídání. Blábolil ze sna. César mnohokrát přiložil nos k pánovým ústům a sledoval rytmus jeho dechu. K ránu se Ondřej uklidnil, jeho dech stal

se volněji a tělo přestalo sebou pošukávat. Tento spánek byl pravý. César to poznal a ležel tiše, aby jediným hnutím nerušil člověkům odpočinek. Ačkoli měl žízeň a toužebně šilhal po misce, nehnul se. Jeho srdce bylo schopno každé oběti. Ve srovnání s obavami, jež přestál, neměla tato maličkost pražádného významu.

Dovolil si lehounce zdřímnout, ale jen na půl oka. Opatrně se dřív odplazil výš, aby dosáhl čenichem k pánově ruce. Měl tak zaručeno, že se přebere při nejmenším jejím pohybu.

Přechodit zlomenou lebeční kost bylo odvážné a nebezpečné. Rejšek to dokázal. Ráno po osudném úraze se nutil vstát. Ačkoli se potácel a cítil velké bolesti, udržel se. Chodil jako ve snu. Na nějakou práci nebylo pomyšlení, ale skutečnost, že je na nohou, udržela asistenta v rovnováze a uklidňovala Césara. Psova oddanost připadala Rejškovi jako lék. Nemohl mu ve zranění pomoci, ale jeho mysl byla zaujata útěšnou starostlivostí. Ondřej nebyl sám.

Césarovo srdce bylo s ním. Připadalo to divné, ale musel si přiznat, že psova nemá účastnost znamenala víc než ustaraný nářek asistentův, proklínající divočinu.

Rejšek měl Dobsona rád. Ukazoval mnoho dobrých rysů. Chyběla mu však trpělivost a klid, vlastnosti nejsilněji vyznačující badatele. Vnášel neklid i do běžných okolností. Tato nezvyklá, obavy vzbuzující situace při vážném zranění vyžadovala rovnováhy a vyrovnanosti. Obojí Dobsonovi chybělo. Přesto byl přesvědčený, že nikdo jiný by se k Rejškovu putování nehodil lépe. Slovo se nedalo vzít zpět, Ondřej byl s asistentem smluven. Jako pracovník muzea dával samozřejmě svým zaměstnavatelům určité předpoklady. Měli za to, že vycvičen Rejškem, nahradí ho případně později, až cizincovy smlouvy uplynou. Rejšek si nebyl jistý, že se tak stane. Dobson byl nepochybně dokonalý pracovník pro civilizované podmínky. Putování v drsných okolnostech vyžadovalo však pracovníka zvláštního druhu. Dobson neměl průkopnického ohně. Nedovedl zapomenout na drobné nesnáze pro velký cíl. Viděl vždy nejdříve obtíže samé. Vysiloval se tím, že o nich mluvil, že zveličoval jejich význam. Unavil své okolí a ochromil svou odvalu. Zdržoval se. Zcela zamotán v nespokojenosti dovolil svému cíli, aby se ztrácel v dálce.

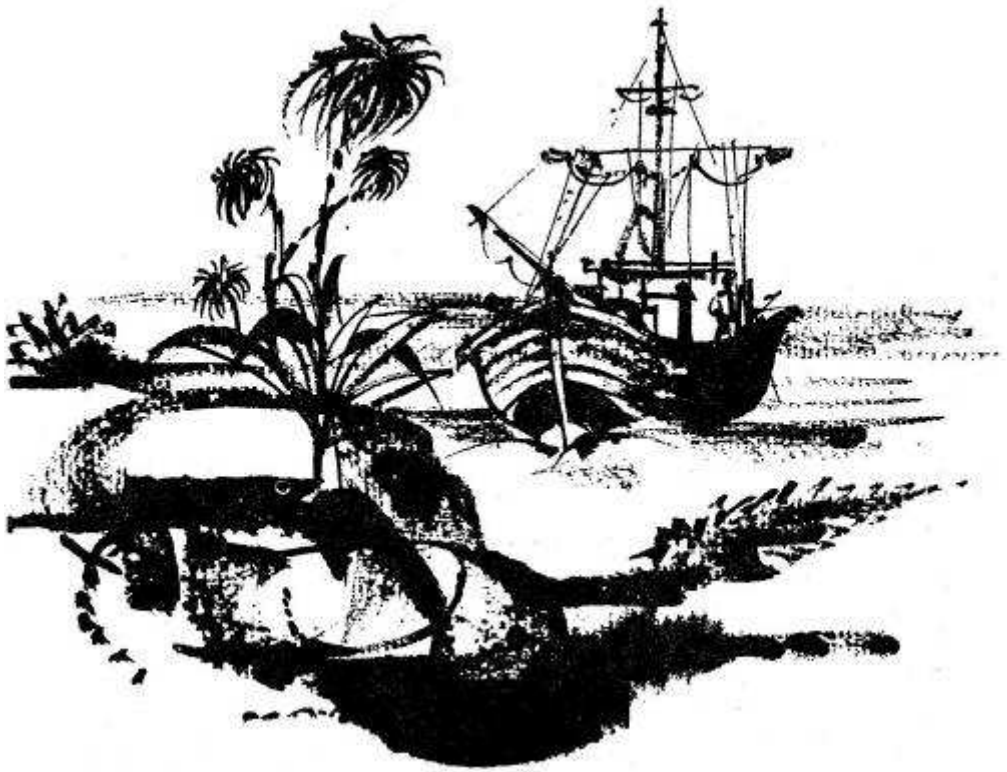
Dobson žil v neustálém vnitřním rozporu. Byl přitahován činností v terénu. Dychtil po spolupráci s Rejškem. Léta čekal na velké společné lovy na malých ostrůvcích. Současně ho útrapy v osamělých neprobádaných prostorech dráždily. Ačkoli mu zůstával Ondřej vzorem muže a lovce, Dobson ho zatěžoval svou nervózností. Působil napětí a neklid. Stále více rozrušoval Césara. Rejšek často toužebně vzpomněl na tichou rovnováhu lovu ve dvou.

Unavenější než kdy předtím, vracel se tentokrát César do Aucklandu, města ležícího pod vyhaslou sopkou Mount Eden.

Když se Ondřej zotavil ze svého zranění a dali se opět do práce, museli postupovat volněji. Jako by i na Césara padala část pánova oslabení. Cesty vodou podél naloženého člunu ho začaly vyčerpávat. Také živly zle doléhaly. César se cítil opotřebovaný. S chutí užíval dnů odpočinku. Ondřej se snažil připravit psu v městě klidné dny. Spolupráce s ním byla cenná po všech stránkách. Zkušenosti posledních časů ukázaly ve světle ještě ostřejším jeho ukázněnost a vtip. Rejšek si nemohl přát lepšího společníka. Pokud šlo o oddanost, pak nikdo z lidí nemohl mu být větším přítelem. Považoval se za šťastného, jak psal domů. Vybral si namáhavé dílo. Léta neužil pořádného odpočinku, mohl však uskutečnit všechny své sny. Život mu uplýval v práci, která ho uspokojovala a dařila se. Dokonale ji ovládal. Pomáhal mu v ní tvor stejně dychtivý dobrého výsledku, hotový vydat všechny své síly. Chtivý učit se stále novému.

Ondřej věděl, že žádný člověk nebyl by tak ochotný a nenáročný současně jako César.

K odpočinku započítali společnou procházku městem a návštěvy přátel. Byli zahrnuti vítáním a dary. César oblízl ledacos chutného. Ondřej přijal i odeslal řadu dopisů. V bedně poslané do Evropy cestovala řada krásných ptáků s přesnými nápisy na bidélkách. Byly mezi nimi také dva druhy vzácné vrány. Jedna z nich byla sytě modrá, druhá se skvěla oranžovými peříčky. Maorský název obou zněl jako slovo z dětské říkanky. Jmenovaly se kokako.

Na nový rok 1883 spustil Rejšek na vodu malý kutr *Naturalist*, Přírodovědec. Byla to badatelova soukromá radost. Současně měl i trochu výčitek svědomí. Pořídil loď z úspor, které bylo vlastně třeba použít jiným způsobem. Potřeboval však trochu úlevy. Celá léta tahal na zádech těžká břemena. Plavidlo mu usnadní práci, bude neustále při ruce, žádné čekání na cizí lodi. Zakotví ji a donese na palubu úlovky. Po časech námahy potreboval si věci usnadňovat.

Připravoval plavbu na ostrov Kawau, další bohatou přírodní rezervaci. Už samo jméno ostrova dávalo romantickou představu. Kawau znamenalo v maorštině jméno černého kormorána. Ondřejovi připadalo, jako by se opět vracel v dětská léta. Stejně přiléhavě slušel by název pirátské lodi. Cítil se svěží a omládlý po odpočinku v městě. Rovněž César planul obnoveným ohněm.

Chystaje se k novému lovu, probíral Ondřej v mysli minulé léta. Stále znovu prodlužoval původní plán. Tři léta první smlouvy se

zdvojnásobila a pokračovala. Léta se vršila. Zvykl si. Nedovedl si už představit jiný život než s Césarem, nejlepším přítelem a spolupracovníkem. Byl zvědavý, jak se pes zachová v nastávajících časech. Na místě nastanou nové okolnosti, setkají se s klokany, které César dosud nepoznal. Dovedl se ovšem vyrovnat s každou novinkou.

César svým pudem vystihl, že poměr k novému plavidlu je jiný než k dřívějším lodím. Rychle upevnil své panství na palubě. Nebylo místa ani zařízení, jež by podrobně neprozkoumal. Rozlišil každou maličkost, obcházel kolem a očíhával. Ondřej pozoroval jeho chování, uvědomil si s pobavením, že César se tu cítí pánem. Vykračoval si a rozhlížel se jako opravdový kapitán. Z malé přední paluby upřeně zíral k obzoru. Patrně spřádal v psí hlavě příští nová dobrodružství. Rejšek si často připomněl tvrzení Julia Haasta: Césarovi opravdu chyběla jen řeč. Jinak měl vše potřebné, v ničem neselhal. Při terénní práci dokonce předstihl, co se od něho očekávalo.

Jaké blažené, zcela nezvyklé časy nastaly, když se spolu plavili! Naturalist byla pěkná plachetnice, lehká jako pták a stejně rychlá. Oba lovci cítili, že tato čistá jízda je vrcholem společného putování. Moře se s lodí přímo mazlilo, žádné nepřátelské nadouvání. Ptáci se na svých letech dotýkali paluby. César je vítal jako malý hostitel. Mírné hnutí ohonu dávalo najevo, že jsou vítáni nikoli jako předmět pronásledování nebo lovu, nýbrž jako čilí druhové v objevování světa. Nebylo obvyklé oddávat se na lodích lovu. Tuto morálku si César zapamatoval.

První zvíře, které spatřil César na Kawau, byla klidná klokaní samice. Seděla na mohutných kyčlích a z dálky si překvapeně prohlížela příchozí.

„Tiše,“ poručil člověk, takže César se nemohl k neznámému tvoru rozběhnout. Bylo to mrzuté, ale i tak viděl dost. Všiml si důkladných zadních běhů, ale jaksi se mu nezdálo ostatní. Přední nohy byly podivně krátké a zvířeti trčely kupředu, jako by k ničemu nebyly. Na hlavě neviděl nic neobvyklého. Ale bylo tu něco jiného. Césarův pohled sjížděl po těle porostlém hustou srstí. Tu si všiml pohyblivého bodu na klokanově bříše. Podíval se podrobněji a už to rozeznával.

Byla tam ještě jedna hlavička, podobná té hořejší hlavě, jenže zcela malá. Otáčela se na všechny strany. César byl ohromený. Z jednoho zvířete hledělo druhé, menší. Rozhodl se prozkoumat záhadu zblízka. Člověk nedal právě žádný rozkaz. Naopak. Postavil pušku ke stromu a usedl s tím uzavřeným výrazem odloučenosti ve tváři, který se někdy dostavoval a vylučoval z jeho myšlenek veškeré okolí. Nastával jakýsi pohov. César to tak přijal. Chvilíčku okouněl, aby dokázal, že je po ruce. Pražádný další zákaz nebyl vysloven. Člověk si opřel hlavu o ruku, což znamenalo, že se nepracuje. César si sedl, stále přítom sledoval klokana, kterému se zřejmě zalíbilo také pozorovat příchozí. Tak se na sebe dívali a nevěděli, kam se zařadit. César vstal, aby vyzkoušel, bude-li člověkem napomenut. Opět usedl, ale nic. Usoudil, že člověk patrně usnul. Nebyl proti tomu. Trocha volnosti se mu právě hodila. Učinil pár kroků a ohlédl se. Zjistil, že člověk o něm neví. Rozběhl se plnou rychlostí proti klokankovi.

Nedorazil až k němu, protože zvíře zvedlo silnou zadní nohu jako k obraně. Zůstalo sedět, ale dokázalo zblízka svou velikost a sílu. Slo tu o klokany obrovské, dosahující až dvoumetrové výšky. César objevil pocit méněcennosti. Zaplavil ho a rozladil. Klokance na něj klidně shlížela. César spíš vyčenichal, než zjistil, že druhé, menší zvíře je mládě statné matky. Klokance hleděla na psa bez neklidu, Césara rozněvala její jistota. Sám byl malý, to si nemohl zapřít. Měl však své prostředky. Zavrčel, dívaje se jí do očí. Stříhla překvapeně ušima a pohleděla dolů na malého. César proti samici s hněvem vyrazil. Ostře vyštěkl. S potěšením poznal, že ji polekal. Tento zvuk dosud neslyšela. Překvapovali se vzájemně. S ohromnou silou se její zadní odrazily a doplněny předními běhy předvedly podivuhodné skoky. Jako obrovská rychlá veverka řítila se klokance kupředu. Césarovi bylo jasné, že ji nechytí, kdyby se jakkoli namáhal. Mohl to však aspoň předstírat. Ukáže klokankovi, že takto budou vypadat všechna další setkání. Hnal ji před sebou, aby jí ukázal svou sílu. Pádil s hlučným štěkotem, viděl, že kurážnou matku vskutku zastrašil. Řítila se vpřed se stoupající rychlostí. César běžel ještě chvilku a pak se vrátil. Cítil, že to postačí. Povšiml si, že zvíře je vybaveno širokým silným ocasem. Uvažoval, k čemu jej klokank potřebuje.

Vrátil se k člověku. Byl by mu rád naznačil, co vypátral. Uvažoval, jakým způsobem dát najevo svá zjištění. Vtom mu položil muž otázku: „Co víš nového, výzkumníku?“ Tón, jímž to bylo řečeno, nepřipadal Césarovi dost vážný pro tak zneklidňující skutečnost, jakou byla neznámá zvířata. Rozhodl se, že si vše nechá pro sebe. Sám poznáš, naznačil stručně pohledem. Byl přesvědčený, že člověk neví, kudy na to. Svrašťoval čelo a to byla známka přemýšlení.

Pes dával najevo nedočkavost, měl dost obvyklého pozorování, splašená klokaní samice podnítila jeho zvědavost.

Situace lovu se nyní proměňovala. César se cílevědomě přetvářel, zatím jen v myšlenkách, brzy však přijdou na řadu činy. Jakmile s člověkem přikročí k závažnější akci, použije své zkušenosti. Tak začali klokany lovit. Ne všechny na potkání, rozumí se. Jen sem tam výjimečný exemplář. César byl spokojený. Dosti si důvěřoval.

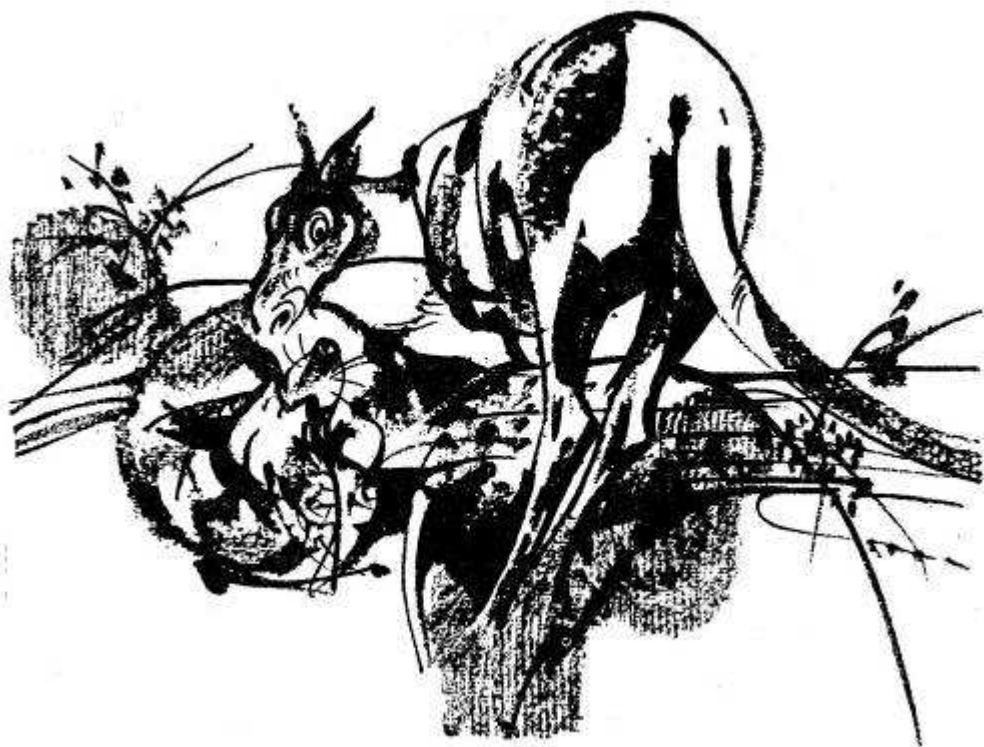
Tu narazili na obzvlášť pěkný temně hnědý kus. Měl na tom zásluhu César. Napínal pozornost, přizpůsobil své oko, aby rozeznalo krycí postavení zvířat. Zapojil do práce všechny smysly. Když měly podezření oko a sluch, přezkoušel domněnku obou čenich. Pak už to bylo snadné.

César poznal, že na vybraném kusu záleží. Nenápadně tedy klokanovi nadběhl. Vyměřil si oblouk, ježž bylo třeba opsat. Dostal se tím kangarúovi do zad. Vyštěkl, překvapil ho, a když se dal do běhu, nadháněl ho k Rejškovi. Tento kangarú nebyl však žádný blázínek. Neměl chuť jen tak se poddat. Skákal kupředu, leč náhle se nečekaně otočil. César neměl čas obrát ocenit a poučit se. Klokan si počkal, až pes doběhne, a chňapl po něm. César ztratil odhad. Hněv, špatný rádce, ho oslepil. Vyštěkl a skočil na klokana. Mířil tak nepřesně, jak se mu ještě nestalo. Vteřinu visel na chlupaté hrudi nepříteli. Pak byl shozen jako pířko. Kangarú znovu chňapl, chytil psa za kůži a zamával jím ve vzduchu. César nedbal bolesti. Vědomí, že je s ním nakládáno jak s mizerňoučkou onucí, ho rozzuřilo. Nehodlal to strpět. Divoce se zmítal v klokanově sevření. Rozhodl se, že raději nechá kus těla v klokanově hubě, ale na zem se musí dostat stůj co stůj. Tam je odvážný a silný, tam mu také přicházejí myšlenky. V pokořující pozici nedostal jediný nápad. Nechtěl

podlehnout přihlouplému býložravci, který obstarává svou sílu okousáváním rostlin.

Kde zůstal člověk? César se zlobil, že není po ruce. Musel ho přivolat. Rozvřeštěl se hlasem zcela nepodobným svému. Rejšek přispěchal. Jednání velkého zvířete ho nejdříve překvapilo. Domníval se jako všichni ostatní, že klokan je mírné, plachoučké zvířátko, zcela nevinné. Vypadali neohrabaní svými podivnými proporcemi. Teď si všiml, jak výkonným svalstvem jsou opatřeny jeho zadní běhy.

Kangarú se právě hotovil Césara umlčet. Zvedl zadní nohu a chystal se k ráně. Rejšek se polekal. S příchodem člověka vrátila se Césarovi udatnost. Začal se v klokanových zubech zmítat silněji. Věřil, že má vyhráno. Člověk si s darebákem poradí. Jenže muž si rady nevěděl. Kdyby vystřelil, zasáhne Césara. Psu bylo třeba pomoci rychle. Ondřej jednal bez uvažování a zcela nesportovně. Chytil klokana za tlustý ocas a táhl ho vši silou. Doufal, že zvíře zastraší. Klokan se však ještě víc dopálil. Odhodil psa a neuvěřitelně mrštně se obrátil proti člověku.

Kňučící, rozbolestněný César se belhal k Rejškovi. Rozhněvaný kangarú zamýšlel novou akci. César mu začal nadávat, seč mu plíce stačily. Ondřej bez dalších úvah zvedl pušku a použil proti rozkuráženému zvířeti pažby. Když se uklidnil, prohlédl Césara. Pes měl řadu zranění. Na hřbetě zela velká rána v roztržené kůži. Klokan se vyznamenal. César tiše strpěl, aby ho muž ošetřil. Největší ránu bylo nutno sešít. Pes se chvěl, ale neuhnul, zcela důvěřoval člověku. Poznal nutnost zákroku, věděl, že jeho přítel nezpůsobí bolesti víc než musí.

Na Césarově černém těle se růžová náplast divně vyjíkala. A člověk dělal na psí účet všelijaké poznámky, on však dovedl rozeznat smích úlevy od pouhého posměchu a nevadilo mu to. Nebyl sice ohebný jako jindy a chtěl-li se rozběhnout, musel dělat malou rozcvičku, aby zbavil svaly tuhosti, ale netrápil se proto.

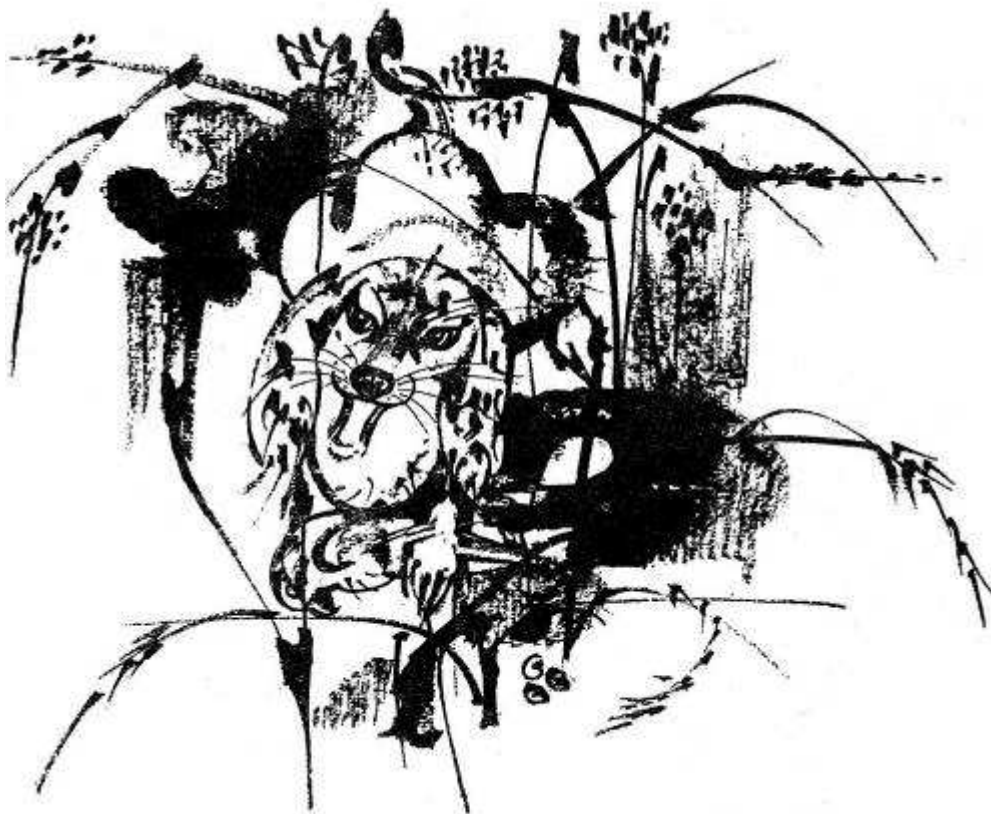
Olízl člověku tvář, jako že se dostali z bryndy, a dal se znovu prohlédnout, aby nebylo nic opomenuto. Nato se opatrně otřepal, aby získal starou jistotu a mírně se proběhl. Pár kroků kupředu a zpět. Duševní rovnováha to vyžadovala. Potom se vrátil k člověku a natáhli se spolu pod košatý jasan. Oba pociťovali následky překonané bitky.

César položil nos na pánovo koleno. Sešitá kůže začala nepříjemně trnout. Usoudil, že bude nejlépe to zaspat. Zavřel oči a čekal na blažené bezvědomí. Dost dlouho trvalo, než se dostavilo, ale pak tu bylo s fanfárami. Ozvalo se hlasitým chrápáním, které rušilo člověka. Také by nebyl pohrdl malým zdřímnutím. Césarova hlava svezla se s Ondřejova kolena. Měl ho však i tak zajištěného. Přední nožky ležely na pánově těle a škubaly sebou ve spánku. Čenich spadl do trávy. Zvuky, jež vydával, poděsily brouky mezi stébly a rozprášily je na všechny strany.

S klokany neměli štěstí. Ondřej se rozhodl útočit napříště z větší vzdálenosti. Brzy zacílil na statného samce. Nemířil přesně, zranil zvíře a popudil. Neuteklo, ale zůstalo na útesu, pohlížeje směrem k útočníkovi. Unavený, zafačovaný César odložil sklíčenost. Dřívější zkušenost neoslabila odvalu. Naopak, byly zde jakési účty, které chtěl vyrovnat. Pustil se kupředu. Když Ondřej došel na místo, byla

rvačka v plném proudu. Vrhali se jeden na druhého. César zlověstně mručel. Nic nedbal, že je znovu zraňován. Boj zůstal ostrý. Kangarú zvedl nohu a zasadil psu tvrdou ránu. César přidal. Zaklínění do sebe, dostali se k okraji skály a zřítili se do moře.

Zde byl podle Rejškova soudu konec. Nemohl předpokládat, že César vyplave. Viděl, že ve vodě se opět rozpoutal zlý zápas. Zdálo se, že César podléhá. Klokan tlačil psa pod vodu. Pokaždé však vyplula černá psí hlavička. Rejškův strach se proměnil v obdiv. Pes byl úžasný. Trýzněn a oslabován, využil náhle výhody lehkosti a vyhoupl se klokanovi na záda. Měl vyhráno. Nejdřív to Ondřej považoval za náhodné. Zakrátko však uhodl, jaký má César záměr. Potopil hlavu klokanu, opřel se tlapkami a držel plnou silou. Voda stříkala, nikoli však od nohou Césarových. Klokan se bránil. Pomalu začal být klidnější. Najednou ho César pustil a spěšně zamířil ke břehu. Neměl dál ve vodě co na práci.

Ondřej s úlevou objal druha, sotva vylezl z vody. Césarovy rány se však znovu otevřely a musely být tím důkladněji ošetřeny. César nelitoval. Stálo to za to, Zatímco tělo bylo zkrušeno, duch narostl. Odvahu to jen upevnilo.

Jako by v tom byl jakýsi zvláštní zákon. Kdykoli se jeden z nich zranil, co nejdříve potom nastala podobná situace opačná. Opláceli si své úsluhy. Divočina jim poskytovala neustálou příležitost. Nebyla ohleduplná ve své kráse. Dávala najevo, že jsou vetřelci v jejím království.

Aby psa naladil, navrhl Ondřej pro změnu malý lov na ptáky. César byl nadšený. Nemělo to sice obvyklou úroveň a rychlost, ale šlo to. Měl vše, co právě potřeboval. Byl tu člověk, kolem hlavy ptáci a tělo drželo spleené dohromady, což bylo nejdůležitější. Očekával horší důsledky. Když po souboji s klokanem vyšel z moře, měl strach, že se rozpadne; tak byl rozmlácený.

Ulovili párek černého ústříčnicka, jeho jasně červený zobák a nožky se vesele odrážely od temného těla. Minuli čejky, které přeletěly s nataženými běhy. César za nimi chtivě pokukoval. Dorozumívaly se v letu. Odletěly, což César člověku zazlíval. Dal to pohledem najevo. Co děláš, nevidíš? tázaly se oči důrazně.

Důkladně se pes zotavil až na lodi. Naturalist je opět vlídně přijal. Zamířil zpět do města. Slunce se odráželo od prken paluby a pěkně zahřívalo. Nebylo běhání. Když zapršelo, byl po ruce suchý úkryt. Častokrát učinil César revizi na zádi, kde se sušily klokaní kůže. Zdálo se, že pocituje tvrdé zadostiučinění. Připomínaly mu zkoušky, jež musel přestát. Při každém pohledu mu zatrnuly jizvy na hřbetě. V jeho očích nebyla špetka soucitu. Kangarúové dokázali, že přeceňují velikost a sílu těla proti chytrosti a vtípu. César si s nimi nemohl rozumět.

Mračna spěchají po hřbetu hory

Roku 1884 uskutečnili cestu zaměřující se tentokrát na sběr minerálů i rostlin; Rejšek chtěl založit rozsáhlý herbář. Cesta vedla po Jižním ostrově od východu k jihozápadu přes Berou úžinu – Dusky Sund. Pokračovala k Chalky Sundu – Křídové úžině.

Trojice Rejšek, César, Dobson se vydala tentokrát s podporou a pověřením novozélandské vlády státním parníkem Stella. Loď dovážela poštu a kotvila ve všech přístavech. To považoval Rejšek za výhodné. Jeho odborné styky byly rozsáhlé a hodilo se mu, že může všude vystoupit a vyřídit své záležitosti, aniž byl nucen brát s sebou těžká zavazadla.

Z Aucklandu pokračovali přes Wellington, starý dobrý Christchurch a Dunedin. Všude učinili přestávku, než se pustili k úžinám. Ve Wellingtonu, hlavním městě Nového Zélandu, měl Rejšek mnoho jednání s činiteli města. Cesta se neobešla bez řady povolení. Mnoho pověřovacích listů uložil badatel do tlumoku, spousta podpisů a razítek uvolňovala průchod krajinami. Mnoho žádostí a díky bylo třeba vyslovit. Dokazovalo to, že svět je všude stejný. V tomto smyslu mohl klidně zůstat doma. Ani zde neunikl dokladům, povolením nebo průjezdním lejstrům. Zazlíval úřadům zbytečné zdržování.

Všichni, s nimiž se setkal, si přáli získat pro svůj nebo veřejný zájem něco z Rejškových pokladů. Nemohl všem vyhovět a nastalo mnoho trpkosti a vysvětlování.

V Christchurchi obnovil Rejšek se psem staré známosti. Uskutečnili přátelská setkání. Podnikli také vycházku kolem Césarova rodiště. César očichal okolí a nepěkně se zachoval k hradbě ohrady. Bylo vidět, že místo poznává, leč k srdci mu nepřirostlo. Pokračoval v cestě bez ohlédnutí. Prošli alejí kolem domku Césarova dětství. Matka Hushová už tu nebyla. Něco však zůstalo; vzpomínka vrátila vůni pochoutek. Dlouho pobýli v muzeu. César srdečně zdravil Julia Haasta. Byl chválen a obdivován. Oba nesli stopy let a prožitků. U jezírka v botanické zahradě natáhl čenich do vzduchu.

Jak nepatrný zůstal pradávný zážitek! César už viděl jiné vody, poznal opravdová nebezpečí. Vyšel ze všech zkoušek nezlomen. Neměl důvodu truchlit pro uplynulá léta. To ponechával lidem. Co jeho roky naplňovalo, bylo současně smyslem života.

V Dunedinu se Dobson rozhodl obstarat si vlastního psa – pomocníka. Nemohl spoléhat na Césara. Nestačil by v úžinách pracovat pro dva lovce. Kromě toho se César trvale rozhodl nedbat asistenta. Dobson v něm nevzbudil respekt. Trpěl ho v partě, to bylo vše, co mohl pro něho učinit.

Dobson získal mladou fenu a přivedl ji ihned na Stellu. César je spatřil přes délku lodi. Začichal. Co přišlo do nosu, nebylo špatné. Přesto se neunáhnil v úsudku. Zabodl pohled kupředu a čekal strnulý a žádostivý. Navenek se neprojevil. Ani ocas nezapojil do myšlenek. Jediným hnutím nedal ohon najevo, co se v Césarovi odehrává. Neměl strach, že by pro něho nadcházelo nějaké nebezpečí. Nebál se konkurence. Jeho pozice byla pevná. Svazek s člověkem byl konečný. Neschvaloval pouze další společníky. Zkušenost ho poučila, že nejúspěšnější v lovu byli ve dvou.

Neznámý pes přišel blíž a César rozeznal samičku. Zůstal jako omráčený. Dokud nedorazili na místo a neproběhli se společně Berou úžinou, probíhali se po palubě a poznávali se vzájemně. Bylo to příjemné údobí. Nic rušivého nepřicházelo, naopak, lidé si je předcházeli a drobné pochoutky nebyly žádnou zvláštností. César byl každému vděčný a způsobně to projevil, ale vyhlížel zemi, k níž směřovali. Jakmile přistáli, vyběhl první z lodi a už se začal rozhlížet a shánět informace. Dostal novou odpovědnost, měl seznamovat s divočinou svou sličnou společnici.

Dalo se říci, že se zamiloval naráz. Léta mu nepřišlo na mysl, že, by mohl hodnotit psí druhy jinak než jako dobré či špatné partnery na lovu. Toto bylo něco jiného. Fena se kolem něho vrtěla, a jak ji k sobě Dobson přivolával, slyšel vždy znovu její jméno. Připadalo mu jako jeden z malých hladkých oblázků, s nimiž si někdy pro zábavu pohazoval. Nelly byla tak plavá a líbezná, že Césarovi srdce trnulo. Na první pohled ji obdivoval. Nemohl se nabažít čichání k její jemné srsti. Zblízka zjistil, že plavost je místy promíšena malými bílými

skvrnkami. Bořil nos do jejího hřbetu jako do peří. Přinášelo to štěstí, jaké dosud nepoznal. Nelly to věděla. Všimla si, jaký dojem vyvolala, a od první chvíle zneužívala své moci.

Rejšek doporučil Dobsonovi, aby výchovu fenky ponechal Césarovi. On si poradí s její neznalostí. Věděl, že César vezme výuku vážně a naučí ji všemu. Jenže fena se nechtěla podrobit výcviku, ať přicházel odkudkoli. Také ani jedenkrát neposlechla Dobsona. Rejšek jí nechtěl dávat příkazy, měl za to, že pes se má podrobovat jedinému pánovi. Zbýval César. Jenže Nelly vyvinula všechna kouzla, jimiž vládla, aby jí byl César podroben. Bez výčitek svědomí snědla jeho oběd, na nějž se nejmíc těšil. Hladový seděl pak a hleděl na ni. Dělal to z pouhé bujnosti, z touhy po moci, neboť jinak dostala dost svého. Bavilo ji však ukazovat se před Césarem. S lítostí si pes brzy uvědomil, že Nelly nemá pěknou povahu. Byla zlomyslná a trucovitá. Svému pánu prováděla schválnosti. Kradla, pronic zanic rozkousala věci.

Jednoho dne César zkoprnělý hrůzou přistihl Nelly, jak chytla a slupla ptáka, kterého Rejšek složil. Nevěděl co počít. V první chvíli myslel pouze na zájem pánův. Byl rozhodnut upozornit ho, jak daleko Dobsonova fena zašla ve své zvůli. Pak se zarazil a běžel za fenou. Snad se mylil. Možná že ji dost nepoučil, neporozuměla mu. Když k ní dobíhal, byla k němu obrácena zády. Srst jí voněla a něžný ocásek, kterému se César vždy podívoval, chvěl se činností. Něčím se zabývala. César zakňučel blahem, vida ji tak krásnou před sebou. Zapomněl na všechno. Zvedla k němu hlavu. Její pěkně modelovaná huba byla plná peří. César byl zděšený. Zatímco uvažoval o jejím prvním hříchu a jeho srdce ji omlouvalo, páchala další. Měla právě v práci nového ptáka, jednoho z těch, které člověk nejmíc sháněl.

Rána byla příliš prudká. Zničený César se posadil a třásl se. Jak to odůvodní člověku, který složil dva ptáky a nedostane jediného? César mu je nemůže přinést a co horšího, do očí se mu nemůže podívat. Rozhodl, že pán nesmí být dotčen ztrátou. Nesmí vědět, jak k ní došlo. Rozhněval by se na Nelly. Možná že by odraz toho hněvu padl i na něho. Odstrčil fenu a začal zahrabávat roztrhaného ptáka. Chtěla mu v tom zabránit a vrčela, ale nedal na ni. Odběhl pak a učinil stejně

s kostrou prvního Nellyna hříchu. Raději nechá chybu na sobě, než aby dal člověku přihlížet tak neodpustitelnému provinění.

„Dnes poprvé mi César selhal,“ pravil večer v chatě Rejšek asistentovi. „Složil jsem dva pěkné kousky. Víím, že zásahy byly přesné. Neaportoval ani jediného.“

César mu rozuměl a byl velmi smutný. Neměl žádné útěchy. Poučil se navíc, že o nějakém citu se nedalo u Nelly mluvit. Sledovala své a dostala, co chtěla. Naplňoval ji pocit vítězoslávy. Byla nejméně vhodným psem pro vážné úkoly cesty. César to věděl. Rejšek se divil, že si ji Dobson vybral. V městě by splnila svou úlohu, v terénu však nebyla k ničemu. Působila jen škodu. Zdržovala. Nebylo moci, která by ji zvládla, začínala být obtížná. Ale César ji miloval.

Škody, jež napáchala, rostly. Zůstávaly nenahraditelné. César se cítil pokořován svým citem. Škodila jeho člověku. Nevěděl, co si počít. Jeho život plnily dosud povinnosti k člověku. Teď přišla Nelly. Nevlídnost ke psům, jež ho dosud ovládala, učinila tuto jedinou výjimku. Nelly měla výsadu a zneužívala jí k pokořování Césarova. Shledal, že je proradná a lísá se ke každému.

Odtahoval Nelly z blízkosti ptáků. Naznačoval, že je nesmí trhat. Strkal do ní čenichem. Stavěl se jí do cesty a hlavně na vlastní práci ukazoval, jak správný lov vypadá. Nelly nechtěla nic vědět. Měla osobité pojetí života. Nějaký řád nebo povinnost nebrala na vědomí. Měla za to, že zamýšlený člověk s puškou i jeho pomocník, který se považoval za jejího pána, jsou proto tady, aby dodávali maso ptáků. Byla by uvítala, aby další člen výpravy, César, jí ptáky přinášel. Nechtěla se sama namáhat. Nic takového ovšem Césarovi nenapadlo. To vzbudilo u pošetilé feny domněnku, že César není chytrý pes. Dalo jí to podnět k ještě menšímu ohledu. Hleděla na něho šůry. Poznal to a upadl do sklíčenosti. Nechtěl si přiznat, že Nelly je hloupá a líná. Leč někdy to bývalo tak nápadné, že zapřít si to, sám by se musel považovat za hlupáka. Věděl, že před svým pánem něco skrývá. Vztah k němu ztratil na bezprostřednosti. Trpěl tím a chyběla mu vzájemná otevřenost.

Rejšek se zlobil, že dobrý pes je tak trýzněn. Pozoroval s účastí dojemnou psí romanci. Viděl, co se před ním snažil César namáhavě

zakrýt. Neušly mu nenahraditelné škody, které Nelly neustále působila. Byl rozmrzen. Vlastně byli všichni proti feně bezradní. Bylo třeba, aby César přidal na přísnosti. Ať dělal co dělal, nemohl se přimět zacházet s Nelly hrubě. Nedokázal víc než mírně ji volat k pořádku. Někdy na ni vyštěkl, leč nebylo v tom za mák zloby. A sem tam stiskl zuby její měkké ouško. Protože Nelly okamžitě vycítila, že César se přitom chvěje blažeností, ani jí nenapadlo považovat to za trest. Lichotivě na Césara pohlédla a dala se na pochod za ptáky svým plavným způsobem chůze. César se za ní pustil jako slepý. Předtím pohlédl omluvně a usouzeně na člověka. Byl sám sebou velmi nespokojený. Rejšek se bál pěkného ptáka složit, aby se nestal kořistí hltavé feny. Často se potulovala celé dny a bylo na Césarovi, aby ji hledal a přiváděl nazpět.

Cesarův vztah k člověku Ondřejovi a láska k tulačce Nelly se ocitly k příkrém rozporu. Nebylo možno srovnat je v Césarově srdci. Příímý Césarův pán byl vždy co slovo, to čin. Pes se řídil jeho vnitřním zákonem. Nebylo mezi nimi nesrovnalosti a neporozumění. Vše bylo rovné a jasné. Nelly byla rozená podvodnice. Že byla hezká a lichotivá, jen věc komplikovalo. César byl nešťastný. Poctivě si doznal, že prohnaná fena přinesla do jeho života půvab, jaký v mužném putování s člověkem nepoznal. Otáčel po ní oči, kamkoli se hnula. Současně toužil po starých časech prostých dráždivého vzrušení a zahanbujících skutečností. Nemohl schvalovat jednání Nelly. Sám nikdy jediného ptáčka nepromarnil. Prodíral se houštinami a způsobil si mnoho zranění jen proto, aby žádný kousek nepadl nazmar. Takový postoj k lovecké práci si Nelly nepřipouštěla. Často dokonce byla tak marnotratná, že část ptáka nechala ležet. Běžela klidně k dalšímu, aniž se ohlédla po zbytcích. Řádila přímo a César ji marně volal k pořádku. Naopak se zdálo, že jeho domluvy působí právě opačně. Nechávala po sobě spoušť. Césarovi dalo mnoho práce odklidit zahanbující stopy.

Aby psa nezarmoutil, nedal Ondřej najevo svůj stoupající hněv. Pak potkal fenu s kořistí. Přinášela si v hubě vzácného ptáka, který se nazýval pastor, v jazyce Maorů tui. Tu se na Nelly rozhněval doopravdy a neovládl se, před Césarovým očima ji uhodil, ale pak toho litoval. Bylo mu líto Césara. Seděl smutně na svém zadečku se

sklopenýma ušima. Jakmile se Rejšek od Nelly odvrátil, běžel k ní a něžně olízal místo, přes něž ji člověk přetáhl. Byl docela rozvrácený. Věděl, že fena zasluhuje trest. Současně však trpěl, když si měla své hříchy odpykat. Hubl. Ondřej si přál, aby nebyl Dobson fenu přivedl. Vnesla do pořádku ukázněných loveckých dnů něco, co do nich nepatřilo. César to rovněž cítil a poprvé v spolužití s člověkem nevěděl, jak se zachovat.

Rejšek hledal zcela ojedinelého ptáka chřástala novozélandského, Maoři mu říkali takate. Označili ho za tak vzácného, že bylo těžko ho získat. Upozornili na barvu ptáčka. Má kovově modrý fráček. Badatel ho pozná po červeném zobáku. Ondřej si však právě nepřál vysledovat chřástala. Nelly byla tvrdá škodná. Jednou ji viděl pronásledovat bezkřídlého ptáka podobného chřástalovi. Ulekl se a křikl povel na Césara. Pes fenu předběhl a položil se jí do cesty. Byl to jiný pták a Nelly ho nedostala. Klopýtla o Césara a zavrčela. Dokonce se po něm ohnala. Rozbolestněný pes odběhl a ukryl se do křoví.

Césarova láska byla odpouštějící a krásná, nešťastná a krátká. Jednoho dne Nelly zmizela. Prostě byla tatam. Jen César ji hledal. Tvrdě podezíral Dobsona. Neklid, jenž v něm asistent povždy vyvolával, proměnil se nyní v nenávisť. Sledoval stopu Nelly, kam jen mohl. Vrátil se sám, zoufalý a smutný. Ani pánův uklidňující hlas nebyl tentokrát dost silný utěšit Césarův smutek. Ničemnice byla pryč. Césarův bol zůstal.

Jakmile uviděl asistenta, ztratil César hlavu. Všechna dosavadní kázeň se vytratila z jeho vědomí. Vrhł se na něho se zuřivostí, jakou nikdy předtím neprojevil. Jediným skokem zabránil Rejšek neštěstí. Když pevně svíral psův obojek a cítil jeho tělo mezi sevřenými koleny, trásl se rozčilením. César jevil snahu znovu se na Dobsona vrhnout. Nato požádal Rejšek asistenta, aby odešel a nechal ho se psem samotného. Pomalu Césara uklidní.

Té noci bylo Dobsonovo lůžko v chatě prázdné. Opatřen spacím pytle, přenocoval asistent v přírodě. Ondřej použil vůči Césarovi veškeré své výmluvnosti. Pes se zdál být nakonec jako beránek, ale jednotlivé svaly těla sebou škubaly, oči měl podlité krví.

Příští ráno dostal lov obvyklý spád. Nelly se nevrátila. Jestliže ji na některých místech Césarovi nos připomněl, nedal to najevo. Zdál se být vyrovnán. Jakmile se objevil asistent, prožil Rejšek chvíli napětí. César ho však už nevzal na vědomí. S fenou zmizel pro něho na věčné časy i Dobson. Úzkostlivě se přidržoval Ondřeje. Byl jeho životem, záchranou v každé situaci. Kdykoli mu toho dne přinesl ptáka, zvedl k němu oči. A muž v nich pokaždé četl totéž: Nesmí nás opustit humor, můj pane. Bez něho jsme ztraceni.

V Dusky Sundu připadalo vše prastaré. Některé stromy vypadaly, jako by zde stály od stvoření světa. Jakmile se blížily k pevnině, uviděli, že některé vrůstají málem až do moře. Tyčily se nad hlubinami nebo vrhaly do moře stíny nezvykle vodorovného růstu.

Krajina stavěla vyzývavě na odiv svou nedotčenou divokost Vodního ptactva byly spousty. Rejšek si liboval dostatek dříví. Mohli zapalovat vysoké ohně. César se radoval z přemíry potoků čistých jako křišťál. Neodpustil si, aby z každého neochutnal. Všude si aspoň lízl, aby si neustále připomínal, že toho hlavního je dostatek. Na všech stranách padaly toky prudce z lesů dolů. Vrcholy stromů se dotýkaly jeden druhého přes rozsedliny skal. Pronikat do nitra země nebylo snadné. Bez Rejškovy sekery nebyli by pokročili o píd'. Lesy žily a umíraly svobodně. Stály nebo padaly podle úradku přírody. Zetlelé omezovaly postup dopředu, prorůstaly plevelí. Věk jim určil padnout, i zůstaly ležet na místě, kde přežily svůj živý čas. Ostatky jejich těl proměnily se v nový humus, staly se prstí dalších stromů, porůstaly mechy. Plazilo se po nich cizopasně rostlinstvo a mezi tím se pletly myrtovníky svěží jako jitro. Zeleň předváděla nespočetně odstínů.

Ohromné zálivy staly se přirozenými lovišti. Proti holým skálám stály jiné, porostlé stromy od hlavy až k patě.

Břeh byl místy strmý, ale jinde přecházel k vodě mírně a kose. S průsvitností závoje snášely se do něho malé vodopády. Nesly kořený pach lesů, z nichž překotně dopadaly k moři. César někdy neodolal a nechal si některým z nich máčet záda. Bylo to příjemné a vzrušující. Když ho pak slunce mateřsky sušilo, cítil se téměř hýčká. Velice mu vyhovoval pocit teplé péče. Jenže často přšelo. Ne že by to něco měnilo na tělesné situaci muže a psa. Většinou měli stejně

mokrou kůži. Ale déšť vždy způsobil, že všechno zšedlo a zasmušilo se. Zátoka stala se vskutku šerou. Na prosekávání houštin nebylo ani pomyslení. Všude bydlel smutek. Vytvářejíce dole jezera, řítily se přes hřbety skal tvrději obrovské vodopády. Jakmile déšť ustal, naplnila vzduch pára. Promočila oděv rychle a důkladněji než déšť sám. Jenže po dešti příroda oživila. Ptáci se dali znovu do zpěvu. Rejšek přesně rozeznával jednotlivé druhy. Césarův sluch zachytil nejzřetelněji vysoké pronikavé hlasy drozdů. Pak slunce začalo odhalovat duhové krůpěje. Záda skal ukázala čerstvě omyté mechy. Na nejvyšších vrcholech však držel sníh a led.

Muž a pes se vydávali daleko od chaty. Bývali vzdáleni den cesty. Počasí se proměňovalo náhle, bez přípravy nebo varování. Zažili nevídané bouře. Nebylo pak před živly úkrytu. Jednou našli útulek v skalní rozsedlině. Vítr je z ní málem vytáhl. Rejšek zkoušel nejprve úkryt v hlubině lesa. Zjistil, že ohromné stromy nedávají ochrany. Vrhají naopak svou vodu k zemi v znásobeném množství. Málem byli s Césarem utlučeni.

Z úkrytu viděli na moře. Sledovali, jak se dalo s bouří do rvačky. Blesky byly přiměřené obrovitému okolí, hlubiny odpovídaly zápasu širokými kanály vírů. Nad vodou vytvářel opar široké jícny, stahoval do nich sílu mraků. Spojily se v divoké smršti. K zemi dopadaly obří kroupy. Vítr neustále měnil směr. Nedalo se nic odhadnout. Hrom přehlušoval svými ranami hluk moře. Skály nezastrašeny ničím vracely klidně ozvěnu. Ondřej počítal. Nejméně desetkrát se opakovaly jednotlivé údery.

Muž a pes byli jako omráčeni. Schouleni druh ke druhu zůstali v rozsedlině do rána. Rejšek prohledal své kapsy a rozdělili si pár sucharů. Nemohli rozdělat oheň. Neměli teplé sousto. Promrzlí a hladoví nakrátko zdřímli. Probudili se ještě větším chladem. Po bource napadl sněh. Bylo ho tolik, že hory zůstaly zaváty.

Zcela vysílení brodili se dlouhé hodiny k dřevěnému útulku v zátocě. Nalezli tam rozrušeného Dobsona. Řekl, že málo důkladná chata zůstala ušetřena pouhým zázrakem. Stála v rozsedlině skály přilepena k jejímu boku. Pobřeží směřovalo k moři šikmo, takže tlak větru nebyl přímý. Vítr k chatě nemohl z žádné strany. Točil se zato vysoko nad ní, vrhaje dolů zvuky podobné vytí. Asistent byl úzkostí a samotou zcela vyčerpán.

Ze zbytků dřeva, jež zůstalo v chatě, a udrželo se proto suché, rozdělal Ondřej oheň. César přihlížel jeho snaze. Uvažoval, z které strany je lepší se postavit, aby mokré tělo dostalo část vlídného tepla. Navzdory pomalému plápolu měli brzy všichni horký čaj. Dodal jim lepší náladu.

César dostal svou konzervu. V mžiku byl s ní hotov. Pečlivě ji vylizoval. Cítil, že sousto přišlo v pravý čas. Mlátíl plechovkou o zem, aby z ní dostal vše, co měla. Zcela mu bylo lhostejné, že zvuk rozčiloval asistenta. Když s tím byl hotov, vyšplhal se na lavici vedle svého pána, který se už převlékl. Začalo z něho vycházet teplo. To právě César potřeboval. Sám byl dosud mokrý, i vyzval člověka prosebným pohledem. Dostal svou celtu. Žáda se pod ní začala vypařovat. Rychle se zahříval. Nos měl na pánově klíně. Bylo mu dobře. Přicházelo k němu tiché snění. Na nic si nemohl stěžovat. Ondřej srkal další nálož čaje a naslouchal zvuku asistentových stížností na Dusky Sund. Poslouchal na půl ucha. Nikoli pro

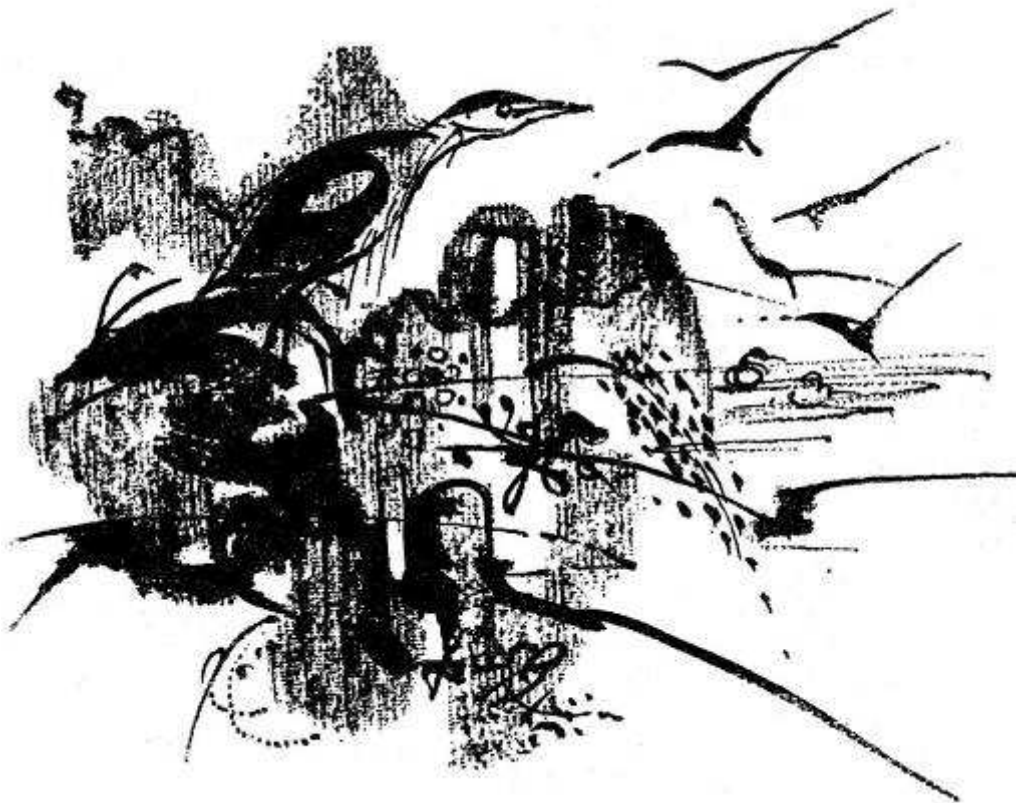
nedostatek pochopení, byl však zcela zmožen. Považoval tiché sezení v suchu a teple za dar a štěstí. Čaj mu vracel odvalu. Za dané situace bylo dostačující, co měl. Nechtěl si stěžovat. V tom byli se psem zajedno.

César nedovolil své mysli, aby, se zanášela těžkostmi, které minuly. Nejbližší jasné ráno neneslo nikdy stopu nepěkného dne předcházejícího. Moře ho tu zajímalo. Bylo plňoučké ryb. Vyskakovaly nad hladinu, aby se podívaly do světa, což jim César nikterak nezazlíval. Sám nalézal stále něco zajímavého. Někdy byl z toho celý rozlámaný. Nebyla maličkost prolézat hustými porosty, přeskakovat zetlelé trupy stromů nebo přecházet padlé kmeny jako po laně. Jakmile se pustil do porostu, zavřelo se nad ním kapradí. Trní útočilo na kůži. Obklíčilo ho křoví. Jeho ocasu se zachycovaly popínavé rostliny. Vše zarostlé, neproniknutelné a hlavně všeho neuvěřitelná spousta. Odvaha mu nikdy nechyběla, i pouštěl se do toho. Někdy si ale myslel, že už nemůže dál. Tu se na chvilku stočil do kotoučku a odpočinul si. Dřív mu taková věc vůbec nenapadla, ale zde se bez toho málem neobešel. Uvážil, zda by člověk taková zdržení schvaloval nebo nikoli. Raději to zatajil. Člověk by se možná domníval, že už mu nechce sloužit. Takovou křivdu by César nesnesl.

Po bouři bylo snadné lovit. Ukazovalo se mnoho ryb. Vyloučili z širokého potoka velkého raka a mnoho malých mřínků. Rejšek přitom sebral spoustu bludných kamének nefritu, snesených vodami z hor do údolí.

Denní jídla se přísunem ryb zlepšila. Bylo stále tolik práce, že úpravě potravy věnovali jen málo času. César soudil, že všechno bylo lepší než kumara. Nechápal, proč se teď pánovi v ní zalíbilo. Sladké brambory mu nikdy moc nechutnaly. Klidně by toto jídlo vynechal. Vzal je však jako každou potravu z rukou člověka. Co jedl Rejšek, chtěl také. Uznával, že maso je třeba něčím rozmnožit a vystřídat. Ondřej upravil zelí rostoucí zde zcela divoce. César to sice okusil, ale neschválil. Sbíráni takového druhu potravy považoval za zbytečnou námahu.

S horskými rostlinami bylo mnoho třídění. Pro Césara to byla příliš tichá podívaná. Mohl sedět vedle člověka a pozorovat jeho ruce opatrně lisující okvěti. Považoval to za nimračku, ale chvilku ho to bavilo. Často se zvedl a podupával nedočkavostí a touhou po pohyblivější práci. Člověk sám ho zajímal, pořádání herbáře mu nic neznamenalo. Co Ondřej ukládal mezi listy papíru, byla pro psa všední záležitost. Znal každý stonek a lísteček. Neustále se rostlinami prodíral. Kamkoli se rozběhl, něco rostlo a vůně toho nebylo lze se zbavit.

Ondřej uložil do herbáře větévky obrovitého dubu puriri s větvičkami dvojího druhu smrku: bílého kahikatea a černého matai.

V městě zanechal Rejšek první část svého herbáře. Obsahoval výjimečné druhy rostlin nasbírané na Severním ostrově. Srovnával je s odlišnými na jihu. Sever měl zvláštní cedr podobný modřínu, jehož objem měřil několik metrů. Koruna byla hustě obalená šiškami.

Vyskytoval se v mnoha odrůdách. V herbáři měl Rejšek rovněž slisovány snítky jasanu titoki, u jehož pat vyrůstala červená květina z čeledi ixor. Nalezl citrónové stromy tarata obklíčené akáciemi modrými jako šeřík. Posbíral i červený květ imortelky, nejkrásnější, jaký kdy spatřil. Litoval, že se nepodařilo udržet červeň květu stejně živou i po slisování. Květy vonného hibisku soutěžily na severu s vůní myrty. A všude vavřín karaka i keře manga s plody připomínajícími hrušku. Květy stromkovité kalamony zářily žlutí jako slunce. Mezi listy ocitly se též drobounké lístky smokvoně.

Sbírání minerálů zůstalo pro Césara nepochopitelnou podivností, Plavat při člunu naloženém kamením bylo pro něho méně radostné než provázet vodou náklad ptačích úlovků. Nepochopil, v čem spočívá smysl vozit kameny z místa na místo. Považoval to celkem za marnou jízdu. Jen kvůli člověku byl ochotný uznat, že na kamenech je něco dobrého. Aspoň pokud se po nich povaloval na pobřeží. Slunce je snadno zahřálo a činilo tím jejich tvrdost snesitelnou.

Uprostřed vyčerpávající námahy skličovala vážná starost. Poděšený Rejšek zjistil, že neklidný Dobson prolézá houštinami, mávaje přitom rukama a pronášeje rozčilené samomluvy.

Celý den neustali v práci, ale k večeru sedali spolu s Césarem často u moře. Našli si v cípu ostrova kout chráněný před vlnami. Sledovali paletu slunečního západu. Ptáci zpívali až do noci. Divoký obrys krajiny probouzel v člověku i zvířeti cosi pradávného, zneklidňujícího. Pro psa byly tyto večery zcela odlišné od dnů. Zmizela lehkomyšlnost dopolední, kdy se moře tříštilo na drobounké vlnky. Pes se mohl bezpečně brouzdat v některém mělkém výběžku a vysmívat se kachnám klevetnicím, jichž tu byla spousta.

César věděl, že odněkud z pozadí velké vodní plochy dorazili na toto odlehlé místo. Člověk hledíval do dálky za pás hladiny. Jeho oči dostávaly vzdálený výraz. César se vždy k němu úzkostlivě tiskl. Cítil, že za vodou je něco, nač člověk myslí a po čem se mu stýská. V tom byl bezmocný. A také jaksi opuštěný.

Písek byl promíšený skořápkami mušlí. Pes si musel dávat pozor, některé byly ostré. Připomněl si živé hlemýždě v bažinách severu.

Jejich domečky bývaly hladké a nehrozily nožkám. Při té příležitosti si také připomenul ropuchu liopelma. Také tam byla. Mnohokrát se s ní César nelibě střetl.

Při jednom sezení zahlédli velrybu. Chrlila vodu a nadýmala se nad hladinou. César natáhl krk a sledoval ohromné zvíře, které neznal. Velká zvířata mu byla jen podezřelá. Plula docela blízko. Uvažoval, má-li k ní doplavat, aby si ji prohlédl. Člověk mu úmysl poznal na nose a zákaz tu byl jedna dvě. Vyslovil své „fuj“ a bylo to.

Šplouchla kolem uhánějící treska. Měla nakvap. Pronásledoval ji žralok, i snažila se být rychlejší než on. Césara přepadla zvědavost. Člověk musel neustále opakovat výstrahu. Pes usoudil, že se tu prohánějí vodou samá škodlivá zvířata. Zanechal svých nápadů. Nerad by si způsobil malér z pouhé hlouposti. Díval se raději po sledích, dávných známých. Jejich rozměry nevyvolávaly opovržení ani ohavy. Blýskalo se tu sledů takové množství, že hledět na ně působilo mžitky před očima. Tyto ryby byly neškodné, to věděl César jistě. Poznal i jinak užitečnost sledů. Upečení a slupnutí pěkně zatepla přišli mu vždycky náramně k chuti. Modrým leskem odlišovala se mezi jejich stříbrem makrela. Zahlédli i osmiramenného měkkýše, hlavonožce wheke.

Hemžilo se tu také úhoři, říkalo se jim ngoio. Příležitostně skýtali kusy tučného masa. César si připomínkou toho olízl vousy.

Aby přivolal zpět pánovy myšlenky, zvedl se a předstíral úmysl prošplouchat se mořem. Tu se člověk okamžitě vzpamatoval. Náramně rázně a neprodleně vyslovil příkaz: „Zpátky.“ César se ochotně vrátil. Usedl na písek spokojen, že jsou s člověkem opět u sebe.

Z výšky přihlížely hemžení hlubin dva druhy mořské vlašťovky tara. Odlišovaly svou příslušnost barvou hrudi. Jednou se černá snášela níž k vodě a pak ji zas předešla bílá. Předbíhaly se a střídaly v rychlosti. Nebylo snadné sledovat je. Na ptačí rychlost César vždy hleděl zamyšleně. Někdy se na své unavené nožky díval skoro s výčitkou. Téměř jim zazlíval, že nemají rychlost ptačích křídel. S nosem nataženým k mrakům odhadoval vzdálenosti. Kdyby on byl ve vzduchu a ptáci dole, jak snadné bylo by dostat se jim na kůži!

Časem ovšem hleděl César na ptáky i útrpně. Stalo se jednou, že člověk položil pušku do trávy, tu se sneslo několik zpěváčků a bez plachosti hopkovali po hlavni. Neměli tušení, že se sbližují s nepřítelem. Něco přitom štěbetali, ale co bylo Césarovi po hloupé ptačí řeči, měl-li před očima pušku.

Stalo se, že César nebyl k vidění celé hodiny. Pak najednou stál před badatelem a lákal ho určitým směrem. Muž mu nejdříve nevěnoval dost pozornosti. Zahloubán do vysekávání cesty, nevnímal si psových pokynů. Potom však pochopil, že ho chce César někam odvést. Měl zkušenost, že nikdy nepobízí zbytečně. Pustil se za ním. César radostný, že byl pochopen, ubíhal napřed. Nožky se míhaly, mával ohonem jako kormidlem, trpělivě lezl houštinami. Ondřej skláněl dlouhé tělo, rukama rozhrnoval větve. Suché pruty šlehalo do tváře. Uhýbal, zvědavý, co mu pes ukáže. Uvědomil si, že César konal tuto cestu už jednou a nyní vede člověka k hotové věci. Po delším nepohodlném pochodu houština končila. César se zastavil a pohlédl vzhůru. Tohle jsem našel, oznamoval pohledem. Máš radost?

Stanuli před neznámou vodní plochou, jakýmsi okem mezi horami. Lemována ze všech stran porosty, vypadala mezi nimi hladina jako zrcadlo barev. Ondřej vykřikl překvapením. Nebylo pochybností, César stal se objevitelem. Pohlédl na psa s uznáním. César hleděl pyšně vzhůru. Čekal na svou odměnu. Chtěl slova uznání a radosti, laskavý dotek lidské ruky. Stál zde jako malá černá soška neúnavného snažení. Člověk se uznale projevil, César přijal svůj honorář.

Jezero bylo kouzelné. Barvy okolí v něm splynuly a daly mu novou podobu. Hladina vypadala jako jediný pestrý květ.

Pochválený César přihlížel, jak člověk narovnal srolovaný papír, který nosil při sobě a položil jej na trávu, rohy zatížil kameny. Na místě zakreslil do tvořící se mapy nový nález. „Césarovo jezero“, zapsal. K počtě čtyřnohého objevitele dostalo jezero jeho jméno. Neslo je i na všech pozdějších mapách. O tom César nevěděl. Rozeznal však přesně, že člověk je potěšen. Zatímco se muž oháněl tužkou, usedl na svůj nepokojný zadeček a sledoval let ptáků nad vodní plochou. Kroužili dlouhými tahy, měnili výšku, plachtily nad hladinou a obraceli se odvážně po křídlech. César hleděl dychtivě za

nimi. Uvažoval, jak se k ptákům dostat. Rád by udělal člověku další radost.

Nad hlavou mu rozhoupával větev malý bukač kaoriki. Srst se Césarovi chvěla. Cítil to. Vlastně se celý roztrásl vzrušením. Vztah k vznášejícím se ptákům byl prost jakéhokoli citu. Césarova lovecká chtivost nebrala ohledu. Dychtil člověku posloužit. Neměl potuchy, že ptáci lpějí na životě stejně jako on sám.

Když ukončil Ondřej záznam, objal volnou rukou psa. Postřehl jeho neklid. Zasmál se. „Krutý malý lovče,“ řekl Césarovi. Pes se k němu pevně přimkl. A tu si Rejšek všiml, že se mu kolem čenichu objevily šedé skvrny. V neustálém sledu činnosti zapomněl na čas. César stárnul.

Ondřej byl dojat. Hledě do Césarových upřímných očí, uvědomil si znovu všechnu jeho věrnost. Připomněl si, jak ochotně mu léta sloužil. Ušli spolu ohromný kus cesty. Vykonal velký díl práce. Na celý věk zůstanou zachována pro poučení lidí zvířata, která spolu ulovili a dodali muzeím. Plně si to uvědomil Rejšek v muzeu ve Wellingtonu, když hleděl na kolekci preparovaných ptáků, které sám dodal. Nedopočetl se už skutečného množství, jež zpracoval a předal na všechny strany. Ředitel muzea v hlavní městi vyslovil chválu: netajil se obdivem pro důkladné dílo, jež Rejšek koná. Ondřeje těšilo uznání. Nesl si je jako vzpruhu sil do další únavné práce.

Do Aucklandu vezli stále neklidnějšího Dobsona, který sledoval neznámou myšlenku. Nebylo s ním souvislé řeči. Lpěl na Rejškovi a držel se ho, za chvíli však utekl a dožadoval se samoty. Nebylo pochyb, že Dobsonův rozum není v pořádku. Rejšek tušil, že asistenta ztrácí navždy.

Na lodi připravil Dobson všem zlé hodiny. Lezl přes zábradlí a vrhal se do moře, odmítal jídlo. Byl posedlý pocitem strachu. Rejšek ho uklidnil. Tu začal asistent mluvit o další cestě a horečně spřádat plány. Pak se rozběhl znovu k zábradlí. Opakoval pokusy. Trojice společníků podávala obraz neklidu. Ondřej se obával nechat asistenta samotného, ten se ho zoufale přidržoval a César pátral úzkostlivě v pánově tváři po příčině věci.

Rejšek si sliboval, že se Dobson v městě zotaví, okřeje přirozenějšími podmínkami, nebude skličován zimou a vlhkem jako v Dusky a zbaví se drsného tlaku přírody.

V Aucklandu předal asistenta lékařům. Byl hluboce zarmoucen jeho nemocí. Naslouchal se smutkem Dobsonovu rozhodnutí nevzdat se společných cest. Dobson utíkal svých ochráncům. Hledal badatele na zakotvené lodi a sledoval ho po městě. Vypytał se lidí. Byl posedlý snahou zůstat s ním. Držel se jeho zdraví, jeho síly, o níž by se mohl opřít ve své slabosti a chorobě. Kam se hnul, zněl Rejškovi v uších nárek nemocného Dobsona, dožadujícího se, aby mohl znovu doprovázet přítele na cestách. Těžké bylo odmítat ho a ještě těžší představit si další cestu a její následky pro Dobsona, kdyby Rejšek svolil.

V té době dostal Ondřej zprávu, že jeho příznivec a ochránce Ferdinand Hochstetter zemřel. Vědomí, že začíná ztrácet přátele, naplňovalo ho slabostí a žalem. Jedinou útěchou byl César. Poznal pánův smutek a dělal, co mohl. Byl tichý, nepřekážel a nedomáhal se ničeho, i když byl teď zanedbáván a zapomenut. Čekal, v tom také byla jeho síla náklonnosti k člověku.

Člun uspěl, přáteli

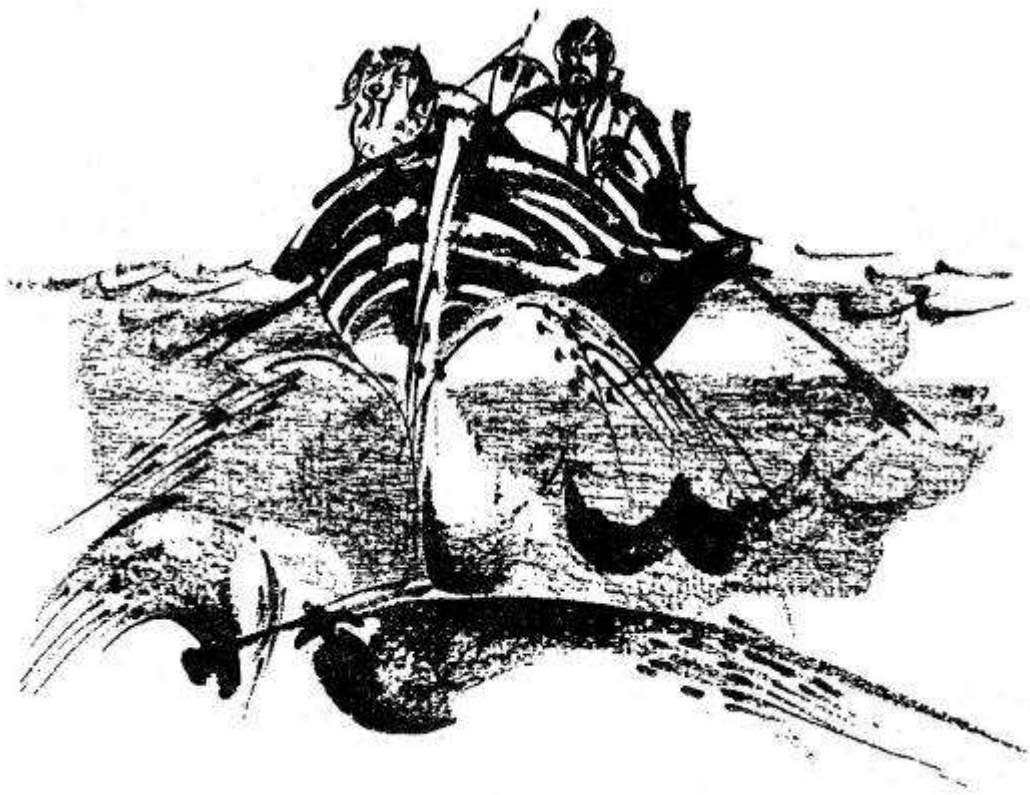
Také v Chalky Sundu pokrýval prales divoce rozeklané pohoří. Stupňovitě klesal k fjordu. Cesta po vrcholcích hor za jasných dnů v době rozkvetlého alpského rostlinstva byla velkolepá. Silná vůně vedla k trsům bledě růžových hvozdíků. Vzduch proudil ostrý a čirý. Hořec s kosatcem závodily o prvenství v modři. Ondřej pocíťoval novou sílu. Osvěžil se a omládl. Viděl, že Césarovi se daří stejně. V posledním čase měl o psa starost. César očividně slábl, unavil se snadněji než dříve a pomaleji nabýval ztracených sil.

Musel více odpočívát. O to čileji dával se pak na pochod. Vypadalo to, jako by si César byl jakéhosi upadání vědom a snažil se je zastřít. Někdy zkoušel Rejšek psí paměť. Vyslovoval jména

připomínající dřívější časy. César naslouchal a bylo vidět, že rozumí a pamatuje se, ale zestárl. Hleděl na člověka s výčitkou. „Jak je to, dávno, můj pane. Byl jsem mladý a hloupý. Ušel jsem dlouhý kus cesty.“ Oči hleděly do velké dálky. Jindy však ze sebe shodil léta a choval se jako štěně.

Koberec krajiny kolem nich stupňoval světla a stíny. Porosty vedly svou zeleň až k azurové obrubě oceánu. Zalesněný ostrov vklíňoval se do úžin, pobřeží černalo se lemem skal. Jejich ostré hroty obklopovaly obzor proti Křídové úžině, hlouběji v krajině se sněžné hory dotýkaly slunce.

Ondřejův zájem se soustředil na rozmanitosti hornin. Nalézal bohatou a krásnou zemi. Vedle surových rubínů objevil velké množství vyvřelých polodrahokamů. Sluje a údolí předvedly opět nový svět ptáků. Z ledovců prýštily chladné potůčky. Proudů vodopádů se půvabně tříštily.

Žádný dokonalý zážitek nemohl ovšem vymazat ze vzpomínek zlé časy. Paměť připomínala Dusky Sund. Boj o život spojil tam muže a psa v nerozlučitelné přátelství. Minulý pobyt byl poučením. Od dubna do října, jež byly dobou novozélandského podzimu a zimy, doléhaly nečas a bouře. Výpravu pronásledoval nezdár. Odpadl nešťastný Dobson. Ze sedmi měsíců putování zůstalo jen čtyřicet dnů suchých. Při stavbě člunu se Ondřej těžce zranil. Ve všem zůstával odkázán na Césara, který obstarával potravu.

Brzy byl jeden z obřích stromů sražen bouří a rozdrtil střechu chaty. Nato se Ondřej při preparování ptáků znovu otrávil arzenikem. Sled zlých událostí těžce drtil badatele. Jestliže ho množství nesnází nezlomilo, bylo to jen proto, že César mu pomáhal v každé nehodě jako opravdový rovnocenný druh.

V Chalky Sundu jednali, jako by nepočítali se zlými náhodami. První čas skutečně zůstal mírný. Jednoho dne vyjeli do úžiny směrem k ostrovu Resolution, Odvaha. Cestou vypukla zlá bouře. Opět padly na člun nepředstavitelné spousty vod. Muž a pes ujížděli na své skořápce před větrem přes vodopád vln. Ondřej vsadil na pouhé životy. Přes okraj lodi letěla z vaku část obsahu s nástroji a potravinami. Člunu se odlehčilo, mohl být udržen v rovnováze. César vše bedlivě sledoval. Celý den seděl v plavidle bez hnutí.

Pochopil, že sebemenší pohyb by přinesl oběma plavcům smrt. Teprve večer loď přistála zcela bez vlastní zásluhy. Jedna vlna, silnější než ostatní, rázným vzdušným vyhodila plavidlo na břeh.

Později Rejšek znovu vybavil člun. Chtěl tentokrát prokřížovat úžinu ze strany moře. Loď byla nářadím a zásobami doslova přecpána. Houkala se těžce na hladině. Pro Césara zbyl jen velmi těsný prostor. Nezdál se mu příliš. Nespokojeně očichával jeho rozměry, rád by se byl natáhl, nechtělo se mu tísnit se. Soudil, že trochu pohodlí po neustálé námaze nemohlo škodit. Pohled, který vyslal k člověku, planul otázkou. „Jak se vejdu do myší díry? Jsem pes!“ Člověk pobídl nastoupit a César přestal protestovat. Doufal, že cesta nebude nekonečná. Očima i nosem pátral po obloze. Nebe bylo jasné. Nic neukazovalo na zdržení bouří. Usadil se, zavrtěl a začal sledovat úsilí člověka dostat loď na volné moře. Dozírat považoval za

nutné. Stávalo se, že Ondřej nějakou drobnost přehlédl a pes mu to připomněl. Máloco jeho oku uniklo.

Plavili se jako obvykle. Člověk prohodil co chvíli slovo a pes natahoval uši. Mezitím stačil zvedat hlavu a sledovat směr ptáků. Potom se člověk odmlčel a počal se zabývat udicí, jaké používali v zátoce. César nechal lelkování. Hned si vzpomněl na ryby, které takto získali. Nebyla to sice zvířata, kterých by si příliš vážil, ale schvaloval tento způsob lovu. Přinášel rozličná překvapení.

Náhle mu začalo být nepříjemně. Nechal vzpomínání a snažil se odhadnout důvod svého nepohodlí. Lekl se a ostře zaštěkal. Člověk vyrušený z myšlenek zvedl hlavu a napomenul psa ke klidu. César zavrčel. Vstal a sunul se pomalu ze své štěrbiny, vrčel stále silněji. Nedbal příkazu přestat. „Lehni si!“ poručil Rejšek, ale Césarovi ani nenapadlo poslechnout. Snažil se naopak ještě větším neklidem dát člověku najevo, že má příčinu ke svému chování. Zlobil se na pánovu lehkomyšlnost. Vklínil ho mezi tlumoky a náradí a pranic nedbal jeho varování. Hleděl člověku pevně do tváře. Pak sklonil hlavu a stejně upřeně se zahleděl na dno člunu. Přiměl Ondřeje hledět stejným směrem. Ulevilo se mu, když člověk konečně pochopil, že něco není v pořádku. Rejšek se nahnul kupředu. Ihned postřehl, že dno je mokré a člun se plní vodou. Pochválil Césara, než začal spěšně vodu vylévat. Střídal své úsilí s veslováním. Jen zvolna se vraceli k pobřeží.

Ondřej dodatečně člun prohlédl. Objevil v boku velkou díru, Prudké přistání za minulé bouřlivé jízdy, mělo asi na trhlině podíl.

Uvědomil si, že to byl César, malý pes, kdo zachraňoval životy obou. Ondřejova vděčnost sílila.

V téže době začali pozorovat druh jeskynního papouška. Podnikli za ním obtížný výstup do zasněžených hor. Příkré stěny pokrýval led. Rejškovi nezbyvalo než vysekat do skály stupně. Bylo to pomalé a namáhavé. César, ostřílený dřívějšími výstupy, dal se klidně připoutat na společné lano k člověku. Žádný z obou horolezců nebral v úvahu vyčerpanost, kterou jejich svály nastřádaly a uchovaly. S obtížemi dosáhli třetiny určeného úkolu. César stoupal první a povytáhl vždy lano v pravý čas. Nožky se mu chvěly úsilím. Kdykoli o stupeň postoupili, otočil se a pohlédl dolů na Ondřeje. Tu se náhle

mezi ním a člověkem uvolnil plát ledu a sunul se dolů. César okamžitě věřil nebezpečí. Nerozmýšlel se a uskočil stranou na plošinu. Strhl tím člověka mimo dráhu ledu. Lano, zaklíněné v ostrém zubu útesu, se ještě více napnulo, vyklouzlo ze sevření a smeklo se do hladké úžlabiny. Hrot skály, který předtím hrozil zvolna přetnout provaz, stal se teď z nepřítele pomocníkem. Rejšek se ho chytil oběma rukama a vytáhl se vzhůru ke psu. Takto zachráněn si teprve uvědomil, v jak velkém byl nebezpečí. César je pochopil a odvrátil.

Seděli na kamenné plošině a hleděli dolů do propasti. Oba věděli, jak šťastně jim právě padla karta.

Byli v Chalky od ledna. Do konce června měli se psem zůstat na místě.

Psal se rok 1887. Ondřej počítal, že takto putují s Césarem již deset let. Zapomněl během té doby, že srdce, jež mu celé roky spěchalo věrně vstříc, tlouklo v jiné hrudi než lidské.

Pokračovali odvážní a neoblomní. Člověk vše naplánoval a dal pokyny. Pes úkoly prováděl a staral se o bezpečnost. V souhře cítili se jisti. Nevěřili, že by je cokoli mohlo rozdělit. Podnikali nebezpečné výstupy. Jednou došplhali po hřbetě hory k zamrzlému vodopádu. Lesklý a průsvitný klopil se ztuhlý proud, poprávaje slunci, aby v něm barevně rýsovalo svou podobu. Ondřej odhadl, že přechod přes zmrzlý sklon vody zkrátí o celé hodiny vzdálenost mezi dvěma útesy. To se mu zamlouvalo. Co ušetřil na cestě, mohl přidat na práci. Vodopád se zastavil nad propastí jako zkamenělý jazyk. Jícen strže zdál se proti němu černý. U kořene tvořil plošinu poprášenu sněhem, po níž se dalo přejít. Člověk se do toho opatrně pustil.

César šel Rejškovi v patách. Necítil se valně, měl nepříjemný dojem, že cíl je daleko. Příroda stvořila jeho nohy k rychlosti. Na kluzkém terénu mu sotva dovolila stát. Roztáhl drápky, aby se líp udržel, opřel se do nich, vratkost však sílila. Málem se překotil. Pohlédl vzhůru. Doufal, že člověk odvolá cestu, byl by se rád vrátil. Člověku to však ani nenapadlo. Těžké boty mu klouzaly. Mýlil se tentokrát, maje za to, že pes je svým vybavením ve výhodě. Tlapky

jsou měkké a lépe přilnou. Nenapadlo mu, že vydal zvíře nebezpečí. César zápasil, sílu těla vrazil do čtyř nohou. Zkusil opatrný krok, získal odvahu a pokusil se o další. Zatímco si všímal schopnosti předních nohou a odhadoval, kolika kroky přemůže nepřátelskou půdu, staly se zadní běhy spojenci té nejistoty a přestaly Césara poslouchat. Sjížděl pozpátku. Hned se opřel předními a brzdil plnou vahou. Soustředil se na zpětný pohyb. Nebylo to nic platné. Shledal, že se neudrží. Zakňučel. Když se Ondřej ohlédl, uviděl Césara dojíždět k okraji skály. Tam tvrdá hladkost končila, přecházejíc v cosi mnohem horšího. Prázdnota podrazila psu nohy. Učinil ve vzduchu přemet a zřítíl se do propasti. Člověk zachytil pohled úzkosti a výčitky. To bylo vše.

Zděšením se nemohl Rejšek chvíli pohnout. Vše nastalo v neuvěřitelné rychlosti. Nedbaje pak vlastní bezpečnosti, postoupil k okraji srázu. Hleděl dolů, marně pátraje po Césarových stopách. Volal. Potom sestoupil do údolí. Prohledával kousek po kousku. Umínil si najít psa stůj co stůj. Nechtěl se vzdát naděje. Pobíhal z místa na místo. Doufal, že se César zachytil v měkkém porostu. Teprve za úplné tmy si doznal, že se namáhá marně.

Viděl nesmyslnost svého úsilí. Krajina byla nepřehledná a spleť, srázy prudké. Propasti prorůstaly hustě rostlinstvem. Dna jimi nedohlédl. Nedalo se předpokládat, že by pes vyvážl. Když si to uvědomil, vytryskly Ondřejovi slzy. Vracel se k osamělé chatě v naprostém zoufalství. Pozbyl jediného druhu. Byl sám. Smutek z náhlé ztráty dobrého zvířete ho svíral. Vše ztratilo svůj význam. Ondřej pocíťoval nejbolestnější zármutek. Představoval si, kde leží rozbité Césarovo pilné tělo. Ani pohřbít je nemůže, jak se na přítele sluší. Nemohl jít a vyzvednout je. Nebylo jiné cesty do propasti než spadnout do ní. Uvědomil si, jak velkou zásluhu měl César na jeho radosti z putování a lovu. Na začátku i konci všeho snažení stála vždy psova ochotná postavička. Nemohl nalézt nic podobného tomuto společenství. Dal se zcela do služeb člověka. Rejšek si nedovedl představit příští dny bez Césara.

Široko daleko nebylo nikoho. Zůstávalo to stejné jako být sám na planetě. Bylo mu divně. Nebyl to strach, co pocíťoval. Jen pronikavý pocit samoty a smutek z ní. Poznal, jak zlé je být na zemi sám. V té chvíli prožil Ondřej cosi z Dobsonovy trýzně.

V chatě prováděl obvyklé úkony, aby se udržel v rovnováze. Uvařil si čaj, ale nemohl jej pít. Chtěl natřít kůži svých bot tukem, ale nechal toho. Neočistil pušku jako obvykle. Neustále myslel na chyby, jichž se dopustil. Nutil psa k neobvyklým výkonům. Věděl, že se z něho po námaze let pomaloučku vytrácí síla. Všiml si přece, že jeho nožky ztrácely dřívější skvělou pružnost. Zamanul si přemáhat nemožné a pes se trpělivě snažil mu vyhovět. Nečinit tak, byl by považoval za zradu na svém člověku.

Ondřej padl oblečený na kavalec s tváří zabořenou do houně a dovolil výčitkám, aby ho trýznily.

Potom vstal, vyšel před chatu a zvedl pušku. Krajinou se rozlehl výstřel. Orientace pro Césara, kdyby snad přece ještě žil. Hory vrátily přesnou ozvěnu. Ondřej zapálil svítilnu a pověsil ji na stěnu vchodu. César měl označenu cestu zpět. Kromě této záře nikde zvuku ani světla.

Noc spravedlivě rozložila svou temnotu, ani pták se neobrátil v hnízdě. Pravěký ráz osamělé končiny nocí sílil. Člověk usedl na kavalec a bláhově čekal. Na pracovním prkně stáli preparovaní ptáci.

Poslední Césarova práce. Lucerna zvenčí dávala chatě mírné šero. Vynořovaly se z něho jednotlivé obrysy. Ondřej je v duchu označoval maorskými jmény. Stál tu hnědý datel zvaný pipipi. S jakou odborností jej César přinesl! Drozd piopio ho dráždil svým hlasem. Byl umlčen i dodán s výrazem vítězoslávy. Šedá sýkora riroriro nečinila potíží živá ani mrtvá, stačilo ji běžně aportovat. Spadeno měl César na čírky. S tou šedou – tete – téměř přitančil. Černý tetřívěk wekapango prováděl na zemi podivné krkolomnosti. Bokoval a vzpínal se vždy psu před očima, i stal se předmětem rozsáhlých pozorování. Divokou husu takapu zvolna přibalancoval. Byla trochu velká do huby, dopravil ji mírně udýchaný. V pružné rychlosti dodal červenku pitoitoi. Ondřej si vzpomněl, že křepelkou koitareke a čermáčkem toutouwai toho dne končili. Jakmile je César položil, přiběhl k pánovi a domáhal se pochvaly.

Vedle otevřeného herbáře stál párek pštrosíků kivi, nevychovců v Césarových očích pro kousky, jaké mu tropili v botanické zahradě. Rejšek vstal, aby zavřel herbář. Ráno do něho vložil čerstvě slisované jablíčkovité plody malpighii a velký bílý kalich květu nazývaného trubač. César seděl vedle něho, když zpracovával zvláštní červený květ, který se podobal jemnému kartáči. Musel pracovat velmi opatrně s pinzetou, aby neporušil krásu květu, jednoho z mnoha, které visely z myrtovitého stromu.

Sklíčený a unavený Ondřej pohlédl na hodinky. Byly právě dvě s půlnoci. Zaslechl slabounký zvuk šelestu a škrábání jakoby z dálky přicházející. Přisuzoval jej své unavené mysli. Přesto nelenil, učinil pár kroků a otevřel dveře. Zpod záře lucerny vynořila se věrná, vyčerpaná tvář Césarova. Jakmile se k němu Rejšek sklonil, klesl mu pes k nohám. Vypadalo to, že vydal zbylou sílu pouze na to, aby u nohou drahého člověka vypustil duši. Kdyby nebylo zjevných ran na Césarově těle, byl by Ondřej v neskutečnosti osamělého přítmí skoro uvěřil, že k němu přichází tato duše sama. Zvedl Cesara, který obrátil k člověku zkrvavené oči a zavyl bolestí, jakmile se ho Ondřej dotkl. Položil horký nos do pánova vousu a chvěl se štěstím. Žádná bolest nemohla být větší než nebýt s ním. Byli opět pospolu. Radost konejšila utrpení. Ondřej ošetřil strašné rány. Pes trpělivě snášel bolest. Vydával chvílemi jen slabý zvuk, ne silnější než pípot ptáka.

Nespustil z člověka očí. Ondřej přemáhal lítost. César nebude dlouhé dny schopen se pohnout. Ale byl zde. Jeho oči vyhlížely z houně. Rejškovi vytryskly slzy. Padla na něho nesmírná únava. Zabořil tvář do Césarova krku a nechal ji tam. Ucítil prudce škusající tepnu. César byl živ. Úleva, že blízký přítel nezahynul, ale vrátil se, byť plný ran, a lítost z těchto zranění zbavily ho sil. Zůstal tak a bděli a zase spali horečně a neklidně. Neměli nic než jeden druhého.

S uzdraveným Césarem opustil Ondřej Chalky Sund. Naplnili člun sběrem. César pomohl naložit menší kusy. Odnášel věci v zubech, aby si dokázal, že je opět schopen práce. Připomněl si výkony uplynulých let. Kolikrát běžel sám celé hodiny od pánova tábora k zakotvenému člunu, aby v něm složil ulovené ptáky. Pustil vždy z huby opatrně na dno pytlík s kořistí. Sehnul se pak obratně nacvičeným pohybem a se zad sklouzl malý tlumok. Bývaly to bohatýrské časy. Pranic mu nevadilo, že za den opakoval cestu dvakrát i třikrát.

Teď byl rád, že opouštějí Křídovou zátoku. Zažili tam dosti zlého. Pustili se vzhůru k severu Jižního ostrova. Mířili k zátocce Paringa na, stejnojmenné řece. Měli před sebou téměř čtyři sta kilometrů. S nákladem bude cesta pomalá a zdlouhavá. Drželi se těsně při pobřeží. Z jedné strany nekonečná hladina, po pravici však se střídaly porosty s tak malebnou rozmanitostí, že Ondřejovi unikala slova obdivu. César si hověl na dně. I on byl chtivý nových obrazů. Otáčel hlavičku po zvláštnostech cesty. Jeho spokojenost vzrůstala. Měl dostatek místa pro čtyři natažené nožky, otep čerstvé trávy pod sebou, nemohl si přát více. Člověk myslel na psovo omlácené tělo a vystlal mu vonící lůžko. Bylo to sice nesportovní, avšak nadmíru pohodlné. César se chvílemi obrátil na bok, aby vyhověl tělu a natahoval nos vzhůru. Dozor nad pachy si ponechal.

Nebyl by strpěl, aby mu cokoli ušlo. Š významným pohledem olízl pánovi ruku. Znamenalo to, že oceňuje pozornost a je za ni vděčný. Současně však považuje za lepší příliš věc nezdůrazňovat.

Ptáci létali docela nízko. César je nesledoval. Tvářil se, že už nalovili dost a teď se věnují jeden druhému.

Brzy otevřel člověk ostrým nožem velkou konzervu. Jednotní v názoru na jakost jejího obsahu, s chutí společně pojedli. Vezli zásobičku sladké vody. Tučné sousto bylo třeba zapít. Mnohokrát přišlo pohlazení. Na citlivé místo za uchem nebylo zapomenuto. Chvilku si César hlasitě zdříml. Sečteno dohromady, nic jim nechybělo. Měl za nezbytné to sem tam zdůraznit. Zvedl vždy tlapku, položil na pánovo koleno a okamžik ji tam ponechal. Mezitím přehlédl zacelené rány na svém těle. Na kyčli zůstala velká jizva. Pečlivě olízal citlivé místo, zvučně přitom mlaskaje. Pak je vystavil slunci na příjemném loži z trávy. Byla měkká a vonná. Když se v ní chvilku točil, utvořil si pěkný důlek.

Cestou určoval Rejšek další plány. Do konce roku zůstanou na Parinze, pak spěšně proputují malé severní ostrůvky. Dotáhnou, na co dříve zapomněli. Odpočinou si v Dunedinu. Vystoupí na vulkán Ruapehu. Spatří opět jiné gejzíry. Pes musí být pozorný. Do všeho se žene. Setkají se s horkými toky, bude třeba opatrnosti. Uvidí jezero Rotorua. Potom uplynou smlouvy. Oba se rozloučí se Zélandem a pustí se po moři do pánovy vlasti. Seznámí s ní Césara, jak on vodil člověka po své domovině. Nastane nový život. César dostane paní. Pes nepochopil a polekal se. Opakuj to, prosily jeho oči. Chci ti porozumět. Ondřej věc vyložil zřetelněji. Žádný jiný pes a nikdo z lidí by nemohli rozumět dorozumívajícímu způsobu, jaký si muž a pes během let utvořili.

César odhadl, že jde o kohosi dalšího, kdo pevně patří k pánovi. Ocas s vrozeným přeháněním oznámil, že s člověkem je César ochotný pochodovat třebas na Měsíc.

Jakmile si všechno slíbili, umkli. César uvažoval o pánových zprávách. Samo sebou nerozuměl v podrobnostech. Pochopil však, že spolu odejdou někam, kde se pánovi líbí, a zůstanou tam. Nebyl proti ničemu, co znamenalo „spolu“. Byl si jist, že člověk už vybere něco zábavného. Utrmácený byl dost, sobě to mohl přiznat. Měl však podezření, že člověk to ví také. Tím líp, odpadne-li dřina. Činnost se jistě najde a to stačí. Nebál se budoucnosti.

Člověk pokuřoval cigáro ze slábnoucí zásoby došlé do Aucklandu před půl rokem z Rakouska. Uvažoval přitom o řadě smluv, prodlužujících léta na Novém Zélandě. Při první z nich neměl tušení

o složitosti úkolu. Myslel na listy opakovaného souhlasu z domova. Jak byla jeho žena trpělivá!

César vstal, jednu po druhé protáhl zadní nožky a chystal se kontrolovat zavazadla. Těsně vedle lodi vylétla nad hladinu veliká ryba, César po ní zlostně ňافل To by chybělo, aby něco z jejich bohatství shodila pod hladinu. Nechtěl se však rozčilovat přespříliš. Ve chvílích hněvu neuvažuješ, co se má a nemá. To přijde později a jsou z toho nepřijemnosti. O tom se přesvědčil s klokany. Odpočívaje, rozpomenul se na všechno.

Večer co večer připoutali člun a vystoupili na břeh, aby postavili stan a přesпали na pevné zemi.

Odpočinuti a s obnovenou silou dosáhli Paringy. Muž a pes cítili, že tichá cesta doplnila kouzlem soudržnosti uplynulá léta chvatu a práce.

Našli pohostinný dům. Byli očekáváni a uvítáni jako rovnocenná dvojice. Od farmy k farmě bylo o nich slyšet. Byli přáteli a společníky, významným celkem. Za společná léta stali se na ostrovech legendou o statečnosti a vytrvalé práci.

Obklopila je rodina farmáře Stephensona, rodiče, řada statných synů a jediná malá dcerka, desetiletá Marie.

César strpěl vychvalování a plácání po hřbetě. Podal packu, když to po něm chtěli, ale doopravdy byl zaujat jen dítětem. Po strážních a osamělosti v Chalky považoval za štěstí toto setkání. Ondřej si všiml, že děvče má oči jako srnka a řekl jí to. César se informoval jinak. Čichl k jezdecké botě Marie a ihned věděl, koho má před sebou. Mával nadšeně ohonem. Malá Marie byla bytost podle jeho vkusu. Voněla dálkami, všemi pachy, které zbožňoval. Byl zkušený, rozeznal na první čichnutí, že má před sebou odvážné srdce. Právě takový byl jeho pán.

Kůň Carly-Kadeřávek nosil Marii po krajině jako pták. V sedle připomínala chlapce. Neprojížděla se však z pouhé kratochvíle, měla pevný cíl. Farmy byly od sebe daleko vzdálené. Vzaly na sebe povinnost pomocných stanic. Služby, jež si prokazovaly, spočívaly především v dopravování pošty a dodávání zpráv. Poutníkům zaručovaly přístřeší a stravu. Půjčovaly koně a poskytovaly doprovod

k další stanici. Farmáři ulehčovali tak sobě i cizincům obtíže, jaké samozřejmě nastávaly v málo zalidněném území.

U Stephensonů vycvičili k této úloze Marii. Byla rozumná a rychlá. Poradila si ve všech okolnostech. Pravda, její práce byla současně zábavou. Vodit po známých končinách lidí a ukazovat jim krásy, které oni neznají, bylo vzrušující. To však nevěděla předem. Přesto se své činnosti chopila s chutí a ochotou, aby ulevila přetížené rodině. Stala se nejlepším staničním průvodcem po krajině.

Césarovi se pohyblivost malé Marie nesmírně zamlouvala. K velkému příteli přibyla malá přítelkyně. Dal najevo své sympatie. Poznal, že i ona si ho oblíbila. Rejšek a Stephensonova rodina sledovali s údivem, jak si dva různí druhové naráz porozuměli a obdivují jeden druhého. Vzbudilo to i trochu žárlivosti. Po každém návratu vyhledala Marie nejprve Césara, jestliže se už předtím on sám neodloučil od pána, aby jí pádil v ústrety. Byl tu i další, kdo sdílel přichylnost děvčete ke psu, kuň Carly. Zcela jiný kuň, než jaké César poznal, nízký a drobnější, se srstí šedé barvy, mírně zkadeřenou. Líbil se mu. Prohlédli si druh druhu a naráz tu byla náklonnost Carly sklonil šiji a ohmatal Césarovi záda hubou nadměru měkkou a mírnou. Jsi milý, daly najevo sametové oči. César olízl koňské kopýtko. Tak nesložité postoj ke koni dosud nepoznal. Byl tím vzrušen. Vědomí dalšího kamaráda hrálo. Brzy došlo dokonce k tomu, že se César projel na Kadeřávkově hřbetě. Letěli jako vichřice. Marie držela Césara před sedlem. Pravicí stačila svírat uzdu. Zůstali jediným tělesem, jednou tak společně dopravili poštovní pytel k vzdálené stanici. Dostalo se jim pochvaly. Césarovi třepaly uši kolem hlavy a v uších se mu proháněl vítr. Bylo to velkolepé. Sotva se vrátili, spěchal to sdělit svému člověku. Současně mu dal najevo, jak se mu po něm stýskalo. Rozradován hleděl Ondřejovi do očí. Svaly měl dosud roztřesené jízdou. Byl jako elektrizován. Život se mu líbil. Aby to dokázal, předvedl několik krkolomných skoků, běhaje rozpustile od jednoho ke druhému.

Rejšek se pustil na Parinze do důkladného zakreslování. Krajina byla dřív obydlena než zmapována a on spěšně doplňoval, na co bylo zapomenuto. Lovili méně. Nebýt Marie a jejich vzájemné náklonnosti, byl by se César leckdy nudil. Příliš uvykl nepřetržité

činnosti. Doprovázel Ondřeje do terénu, pozoruje nevraživě roli papíru pod pánovou paží. Nebavilo ho to. Jedině nutnost být s ním dovedla způsobit, že trpělivě vyčkával. Jednou dokonce učinil ústupek své dobré vůli a propůjčil se k dosti nedůstojné akci.

Dělal to nerad. Usedl na jeden konec papíru, jež se neustále kroutil a zdržoval člověka v práci. Pohledem lekoval po okolí. Připadalo mu to zdouhavé. Ohlédl se přes rameno, aby sledoval postup práce. Člověk rozmazával po papíře své nesmyslné čáry. Všiml si opovržení na Césarově nose a smál se mu.

César strnul opět ve své pozici zády k člověku. Nejsem víc než těžítka, jako by měl napsáno na neochotném hřbetě. Zakroutil hlavičkou. Srst se mu chvěla. Zdálo se mu, že zaslechl divoký dusot Kadeřávka a známý mlaskot jazyka o patro, kterým Marie poháněla koně k rychlejšímu klusu. Vyštěkl, aby na sebe upozornil. Věděl, že ho Marie nemine a on bude vysvobozen z nečinnosti. Projedou se spolu. Nevlídně pokukoval po ptácích. Měl jim za zlé, že mu svobodně krouží nad hlavou. Podle jeho názoru měli být v pánově tornišře. Litoval času. V pomalé práci se zdouhavě vlekl. Byl by dovedl projevit své mínění důrazněji, ale nemohl. Všiml si, že jeho člověk bývá teď smutný. I nyní chvílemi ustal v záznamu a dotkl se prsty určitého bodu na své hlavě. Dělal to často. Blízko místa dávného zranění lebky na ostrově Taranga měl malý hrbolek, jakýsi nádorek, působící mu už dlouho bolest. César vstal, aby místo osobně ohledal. Sedící Ondřej strpěl aby jeho hlavu očichal starostlivý nos Césarův. Setrval chvilenu na bolavém místě. Nato znovu usedl a uvažoval o tom, co našel. Papír se mezitím samočinně zaroloval. César naslouchal šustění. Vstal a sedl si na roli. Dal tak najevo, že s ní nadále nepočítají. Člověk zůstával zasmušilý. Césara to rozlaďovalo. Pozoroval Ondřeje, když sáhl do kapsy, aby vyňal list došlý dnes z Christchurch. Marie jej ráno přivezla. Julius Haast zval v něm neodkladně Rejška do města. Zdálo se mu, že v Haastově dopisu zní zvláštní naléhavost. Rozhodl se vypravit ihned na cestu.

Rejšek ponechal neklidného psa péči Stephensonových. César byl poděšený, nechtěl zůstat sám. I když byl ujištěn, že pán se vrátí rychle zpět, a třem posledním slovům jasně rozuměl, zůstal zdrcen. Oči měl plné úzkosti. Kam jedeš beze mne? ptaly se naléhavě Rejška.

Když přijela Stella, aby člověka odvezla, byl pes na pokraji zoufalství. Běžel při Ondřejovi k lodnímu můstku. Do poslední chvíle doufal, že se pán rozmyslí a zákaz změní v příkaz doprovodu. Zůstal zklamán. Nepochopil, že jen ohled brání Ondřejovi vzít ho sebou do města. Nechtěl unavovat psa pro krátkou návštěvu. Co se mnou bude? dotazovaly se žluté zřítelnice. Nemohl se hněvat na člověka, nedokázal to, moři však zazlíval, že člověka odnášelo. Znovu se ho na okamžik zmocnila dávná nevěle k vodě. Stále se pokoušela něco mu provést. Cítil se v té chvíli bezmocný. Nechtěl uvěřit, že tentokrát by na něho vyžrála a odnesla mu navždy člověka.

Když byla jeho nejistota téměř nesnesitelná, přičítala se Marie. Dorazila na Kadeřávkovi ke břehu. Z nozder zvířete vyrážel horký dech. Šilhal po Césarovi.

Rejšek zvedl Césara a vyzvedl ho na koně. Marie psa objala levicí. Přitiskl se k ní. Stáli a čekali, až loď odrazila a začala vrývat do hladiny kostrbatou čáru své dráhy. Na břehu zůstalo jedolité sousoší. Na Césarově nose se rys zármutku a prosby sjednotil do výrazu odevzdanosti. Marie volala Rejškovi na pozdrav. Carly mhouřil dlouhá víčka ve vzpomínce na ohnivou jízdu. Jakmile daly nohy jezdce nový povel, napřímil se a vyrazil. César na jeho zádech naslouchal Mariiným slovům útěchy. Její ruka mu lichotila. Voněla senem a koňským potem.

César byl by se rád otočil za lodí, ale nešlo to. Nechtělo se mu spadnout. Kromě toho bylo neobyčejně milé naslouchat přátelskému hlasu. Obrátil krk a vděčně olízl Mariinu bradu. Bylo mu teď mnohem lépe, ale rozhodl se dál truchlit. Dávalo to záruku, že hlas útěchy neumlkne. Ujišťoval ho totiž ten hlas, že pán se rychle vrátí.

Rejšek tu byl opravdu brzy. Ani ho ještě César nečekal, nebyl doma. Ondřej žasl. Nestalo se dosud, že by ho pes nevítal do nepřičetnosti rozechvělý jeho návratem. Teď zůstali s Marií na vyjíždě. Na farmě Ondřeje ujistili, že se César od děvčete na krok neodloučil.

Nikdy se Rejšek nedozvěděl, co od něho potřeboval Julius Haast. Jakmile Stella dorazila do Christchurche a Ondřej spěchal do Canterburského muzea, oznámili mu, že Haast je mrtev.

Ztráceli se jeden po druhém. Pln smutku si Ondřej uvědomil, že jeho zélandský svět se rozpadá. Těžko bylo uvěřit, že umkl nabádavý hlas Julia Haasta, kterým dovedl Ondřeje vždy znovu přesvědčit o nutnosti další smlouvy. Přátelé odcházeli. Ferdinand Hochstetter, jehož zásahem stanul v této zemi a prožil krásná i tvrdá léta, zemřel první. Také dobrá vdova Hushová už nežila, jak se nedávno doslechl. Slzy mu vstupovaly do očí při pomýšlení na žalostnou sudbu Dobsonovu. Jeho život byl krátký. Nyní ode šel Julius Haast a zúžil Rejškův kruh. Kvapně se vracel na Paringu, kde čekal největší přítel, César. Tomu byl věru zavázán. Jak věrně se s ním trmácel! Při věrnosti pomyslel Ondřej s něhou na svou ženu, k níž se brzo vrátí. Předvede jí Césara. Léta čekala na jeho návrat. Vlastně byl pro ni takovým námořníkem, kterého nic nepřidrží u krhu. To mu připomnělo Jollyho řečeného Bambitka v jeho mokrém loži na dně oceánu.

Hlava ho bolela. Rozlítostněný se stal citlivějším. Co dříve s rozhodností přemáhal, stalo se náhle nesnesitelným. Měl nepříjemný pocit, že se události začínají řídit.

Rád se vracel do chaty, kterou zbudovali na zeleném pahorku mezi zátokou Paringa a Stephensonovou farmou. Volný prostor dovoľoval větru burácet nebo plížit se kolem stavení, jak mu jen libo. Moře se před očima široce rozvalovalo. Pohlcovalo svébytně obzor v celé šíři. Vysoké vlny se někdy vzpínaly k mrakům. Široký rozhled se zamlouval Césarovi. Vzdálený hlas vody ho někdy probouzel, hukot moře rozdmýchal vždy znovu ohýnek dobrodružnosti v psově srdci. Vedle něho hluboký dech pánova spánku tišil neklid a dával pocit bezpečí a jistoty trvalé náklonnosti. Natahoval hlavu blíž tomuto zvuku. Naslouchal mu spokojeně, dokud sám znovu neusnul.

Čekaje na Césarův návrat, světil se Rejšek účastné farmářově ženě se svými potížemi. Paní Stephensonová prohlédla jeho hlavu. Ostrý výčnělek ve vlastech se zvětšil. Navrhla, že ho zbaví útrap. Sama provede malou operaci. Divil se. Žena na jejím místě musí ovládat všechno, řekla. Rozhodli se podniknout věc ihned. Připravila potřebné a pustila se do toho. Jakmile rozřízla ostříhanou kůži, našla volný odštěpek kosti. Vězel blízko citlivé jizvy po proražení a zacelené lebeční kosti. Poznala, jak velké bylo tenkrát zranění hlavy. Lebka se obešla bez ztraceného kousku, který zůstal mimo a nahradila ztrátu jizvou.

Jakmile byla hlava ovázána a Ondřejovi doporučeno ulehnot, vřítíl se nadšený César. Prohlédl a očichal člověka. Uvědomil si, že něco není v pořádku a zplihl. Ulehl Ondřejovi k nohám a hleděl mu do tváře. Nalezl v ní neobvyklý rys, člověk byl unaven a zarmoucený. Na Césarově čele skládala se kůže v kolmé vrásky. Měl potvrzeno své. Kdykoli nebyl pán s ním, stalo se něco zlého.

Odebrali se do své chýše. Usedli na práh a nechali večeru, aby předvedl postup svého stmívání. S temnotou dostavily se vteřiny nevšedního ticha. Hvězdy se chvěly. V podrostu vytrvale úpěl pták. V přírodě se začalo cosi dít. Nebe se rozsvítilo. Obrovskou rychlostí rozběhlo se po obloze rudé kolo. Noc vzplanula ohněm jeho záře. Ztratilo se mezi kopci. Ozvala se rána, řada menších výbuchů, pár vzdálených prsknutí a konec.

Kdesi na opačné straně začínal vychládat spadlý meteor. Modré a žluté oči, v nichž se před okamžikem odrazilo ohnivé světlo, pohlédly na sebe. Snad si chtěly ověřit, že vše bylo skutečností.

Během noci padl na kopce sníh. Vzduch byl řídký a svěží. Ovzduší jiskřilo. Ptáci lákali. Ondřej vzal pušku a pustili se vzhůru. Cestou potkávali Stephensonův dobytek, který táhl z náhorní pastviny do ohrady v údolí, kde čekala usušená píce.

Ondřej pozoroval Césara. Pes věšel hlavu a vypadal unavený. Několikrát klopýtl a zastavoval se, aby nabral dech. Jakmile nebyl člověk v dohledu, schouli se na zem a odpočíval. Nahoru dorazil jen s přemáháním. Stál tam a rozhlížel se s malým zájmem. Na dobrácké tváři ležel stín. Pohlédl na člověka. Co mám dělat? dotazovaly se upřímné oči. Není mi dobře. Věřil, že člověk odstraní každou nesnáz. Neměl nejmenší chuti do lovu. Zachtělo se mu být nazpět v chýši, složit tíhu těla na všechny čtyři a věnovat se jedině pánovu hlasu. Cítil, že svět se s ním točí. Nejdřív se jen tak houpal. Pak se začal otáčet stále rychleji. Před očima se položila mlha. Svět byl rozmazaný a nejasný. Potom z ničeho nic bledl a zmizel. Hrál si se psem na podivnou schovávanou. Obraz světa zmizel a za nic nemohl César rozeznat jeho obrysy. Začal být netrpělivý. Kam zmizel svět? Potáhl se neproniknutelnou temnotou, nebyl tu. César nemohl rozeznat ani člověka. Byl zde, slyšel ho dýchat, cítil ho nosem. Obrátil po člověku oči, kam mu čenich určil, aby dostal vysvětlení, ale neviděl ho.

Rejšek pozoroval psovu nevolnost. Sklonil se k němu, aby ho v závratí podepřel. Měl za to, že jde o nevolnost z únavy. Jenže César, který byl s přírodou sžitý, dobře poznal, čeho se na něm v té chvíli dopustila. Vše bylo rychlé a nepatrné, sotva k postřehnutí. Oslepl. Zvedl znovu hlavu a zoufale zavyl. Věděl, že svět tu zůstal, leč on už nesmí vidět jeho tvář. Schýlil čelo a začal polekaně vyčichávat člověkovu stopu.

Jako pravěký pastýř slabou ovečku v náručí, snesl Ondřej Césara do údolí. Byl zdrcen. Čas, jež nebere ohled k citům, zabránil společné budoucnosti. Myslel na to, jak malá a vetchá schránka stačí pojmut nejšlechtnější srdce.

Doma našel jen malou Marii. Před tímto dítětem se nestyděl Ondřej za slzy žalu. Společně uklidnili poděšené zvíře. Čichal k oběma střídavě a vydával lítostivé kňučení. Můj pane, jak zlé je, že tě nevidím.

Césarův dosavadní život byl ztracen. Všechno naráz skončilo. Nastalo čekání na pánovy návraty. César se k nim napjatě soustředil. Hlavu nataženou mezi tlapkami, ležel před chýší. Život si teď říkal čich a sluch. Dva vjemy rýsovaly tvářnost věcí. Kdykoli mu prozradily pánovu blízkost, vstal. To si uložil. Nožky se chvěly, než utvrdil rovnováhu. Očichal pánovy úlovky. Ocas neztratil nic ze své pružnosti. S uznáním a radostí schvaloval pánovu práci.

Ačkoli pozbyl nenahraditelného druha na lovu, přece zůstalo Ondřejovi štěstí těchto návratů. Vědomí, že bude na prahu očekáván věrnou malou bytostí, těšilo Ondřeje po celý den práce.

Malá Marie mírnila Césarovu samotu. Čekal na ni. Očichal její ruce, kdykoli se vrátila z projížďky. Ponechala mu dlaně vonící sedlem a vyprávěla o uplynulé jízdě a ptáčích. S nakloněnou hlavičkou naslouchal slovům. Cítil z vlasů dítěte vůni vzduchu. Bolestně mu připomínala cesty s člověkem. Rád by se byl na nich znovu podílel.

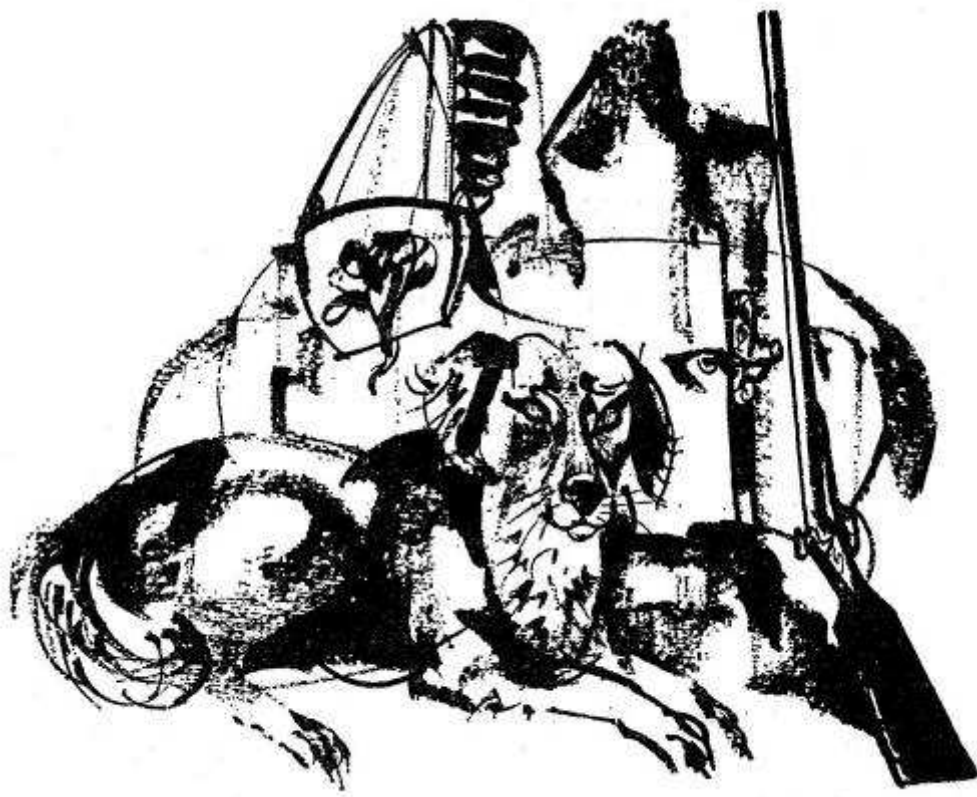
Ondřej rozuměl jeho touze. Za jedné jasné noci vystoupil s Césarem v náruči nahoru k salaši. Měsíc svítil si na šero lenošící pod keři. Kladl na záda stínů své bílé světlo. Proměnil krajinu v tajemný bledý svět. S nosem na řemeni pušky tiskl se pes k mužově hrudi. Chvěl se vděčností a láskou. Nahoře bylo ticho a sladce. César byl šťastný. Člověk tu byl jen pro něho. Nezáleželo na čase. Noc ubíhala a oni zůstávali.

Náhle melodický zvuk podobný slabounkému bubnování porušil samotu. Ondřej postavil Césara. Byl vzrušen. Jediný pták měl tento hlas. Jedině notornis, chrástal novozélandský, se takto ozýval. Nedosažitelný vzácný pták! Považovali ho všichni za vyhynulý druh. Léta lovů dala pouhé tři exempláře. Zvuk se ztrácel, přibližoval a měnil směr i výšku. Vířil a pohrával si s napětím dvou lovců. Krajina se naplnila tím zvukem. Nebylo už rozeznat, odkud přichází. César se napřímil. Zmizela slabost a zmrzačení. V pohybech vzplanula dávná

síla. Skočil do křoví. Ondřej zvedl pušku. Zvuk se však ztratil. Notornis, kovově modrý pták s červeným zobáčkem, nevzlétl.

Brzy obdržel Rejšek list kapitána vládního parníku Stella. Oznamoval datum zastávky na Parinze. Naloží badatele a dopraví ho k malému ptačímu ostrůvku na pokraji ledového moře. Tak bylo smluveno. Ostrov se hemžil tučňáky, albatrosy a buňňáky. Ondřejovi nastával další úkol. Jakou radost mohl přinést Césarovi. César by však nebyl snesl namáhavou cestu bouřným mořem. Musel zůstat. Nastávalo nejkrutější loučení, jaké si dovedl Ondřej představit. Jak těžké bylo jeho srdce!

Stephensonova rodina se nabídla, že bude o Césara pečovat. Měli ho rádi. Oceňovali jeho velkolepé vlastnosti. Marie na něm lpěla. Společně mu ulehčí ztrátu jediného člověka.

Ondřej předstíral, že jde o krátké loučení. Aby to potvrdil, nechal v chatě část náradí, svůj oděv a pušku. Bude to pro Césara útěchou i příslibem. César naslouchal Ondřejovým slovům. Zvedal hlavičku vzhůru, kde tušil člověkovu tvář. Jeho moudrost neselhávala. Věděl, že není dál člověku nic platný. Náklonnost mu velela nepřekážet. Byl tichý a hluboce smutný.

Napjatě přijal rozloučení. V očích, které k člověku obrátil, nebylo už důmyslu. Nebylo však prázdno v jejich mrtvém zření, ležela tam strnulá beznadějnost. Zřítelnice připomínaly Rejškovi dlouhou historii o lásce, úsilí a o věrnosti, základních pilířích života. Cítil drahého člověka blízko. Položil nos na jeho tvář a tlumeně sténal. Byl konec. César to věděl.

„Whakatane – jednej jako muž,“ to si možná Ondřej opakoval, když s hlasitým vzlykotem vyběhl z místnosti. Bylo mu, jako by zabil největšího přítele. Jak rád by byl zůstal. Odejel však, protože byl vázán smlouvou a smlouva je jako zákon, třeba ji plnit.

Malá Marie Stephensonová dala a dodržela slib. Pravidelně psala Ondřejovi. Měl zprávy stále čerstvé. Věděl o Césarovi. Jak málo mu to však připadalo proti letům společného života a práce. Psala, že pes koná každodenní cestu k chýši, aby ulehl do zanechaných věcí. S nosem zabořeným do pánovy kazajky prožívá své štěstí.

Pozdější list oznamoval, že César je stále slabší. Aby ho potěšila, odváží psa k chýši na svém sedle.

Když leden 1889 přijal vlastnosti evropského července a na Paringu padla vedra, odeslala Marie poslední list. César byl mrtev. Nemohl bez člověka žít. Věděl, že se nevrátí. Nic ho nevázalo. Nemusel čekat, byl volný, mohl odejít.

Césarův člověk nezapomněl nikdy. Znovu dal psu ožít ve svých záznamech, z jejichž motivů vzniklo toto vyprávění.

Zbývá rozloučit se slovy Ondřeje Rejška:

„César byl jen pes. Jeho život byl přesto skvělý a jeho duše tak velká a dobrotivá jako u velmi mála lidí.“

AOTEAROA NEBOLI ZEMĚ DLOUHÉHO BÍLÉHO MRAKU

Odkud se na Nový Zéland dostali jeho poslední známí praobyvatelé, Maoři, zdali tam zabloudili z melanéských nebo z polynéských ostrovů nebo dokonce až odněkud z Jižní Ameriky, zdáli je tam v kocábkách zahnalý mořské proudy nebo se tam na dlouhých veslicích z tisícikilometrové dálky sami vypravili, zdali to bylo koncem prvního tisíciletí nebo později, o tom jsou různé dohady.

Jisté se zdá jen to, že odloučení od světa po staletí žili Maoři nerušeně ve své nové vlasti, kterou nazývali Aotearoa (tj. země Dlouhého bílého mraku). Zprvu snad lovili ohromné až čtyřmetrové bezkřídlé ptáky-běžce moa, když je pak vyhubili, z nedostatku jiné kořisti se živili rybářstvím a zemědělstvím.

O jejich životě, myšlenkovém světě, kmenovém zřízení těch dávných dob se zachovaly jen neurčité zprávy v ústním podání. Zřetelněji mluví dochované umělecké předměty, ze dřeva vyřezávané kánoe, malované sošky, nástroje, zbraně, ozdoby z mušlí, korálů a nefritu. Při ustavičných kmenových půtkách se Maoři v průběhu věku naučili neurvalému způsobu válčení, běžnému u kanibalů.

To poznal na vlastní kůži holandský mořeplavec Abel Janszoon Tasman, objevitel Tasmánie, který ve čtyřicátých letech 17. století první zahlédl neznámou zemi a zmapoval její západní pobřeží. Domníval se mylně, že je snad součástí předpokládané pevniny Staatenlandu, prostírající se od jihoamerické Ohňové země k jižnímu cípu Afriky. V dalším století však zjistili jeho krajané, že žádná taková pevnina neexistuje, a Tasmanem zahlédnuté souostroví pojmenovali po jedné nizozemské provincii Nový Zéland.

Po Tasmanových trpkých zkušenostech s bojovnými Maory ze zátoky Vražedníků přes sto let si Evropané netroufali na Nový Zéland vstoupit. Teprve r. 1769 ho celý obeplul a pobřeží zběžně probádal anglický mořeplavec James Cook.

První osadníci se uchytili na pobřeží Jižního ostrova. Byli to námořníci zběhlí z obchodních a velrybářských lodí, stíhaní bankrotáři a podvodníci, kriminálníci a všelijací jiní ztroskotanci v

životě. Většinou se tam táhli z blízké Austrálie, zejména z té části, zvané Nový Jižní Wales, kam vyvázela Anglie těžké zločince. K nim pak přibyli na Novém Zélandě další dobrodruzi, spekulanti, zlatokopi. Později tam hledali obživu také zchudlí, ožebračení, nezaměstnaní horníci, dřevorubci, rolníci, řemeslníci a hrstka lidumilných lékařů, misionářů, reformátorů, společenských snílků ze zámoří.

Zprvu udržovala na Novém Zélandě jakési zdání klidu, pořádku a bezpečnosti Austrálie, a to ze sobeckých zájmů o tamější přírodní bohatství, o rybolov, o dříví, o zemědělské plodiny a o průmyslové suroviny, zejména vzácná vlákna.

Teprve r. 1840 se Anglie odhodlala zabrat Nový Zéland pro sebe. Stalo se to v poslední chvíli, za několik dní po zahoru přijela zabírat souostroví francouzská korveta, ale odplula s nepořízenou.

Do nové kolonie se ponejvíce z Anglie hrnuli další přistěhovalci, toužící po půdě. Z třenic s domorodými Maory, kteří se bránili prodeji pozemků, propukaly od třicátých do osmdesátých let nové a nové krvavé války, v nichž zahynulo mnoho Maorů a oba hlavní ostrovy byly nadlouho zpustošeny.

Po vybědnutí z bídy a hladu devadesátých let nastalo období rozkvětu, přerušené jen dvěma světovými válkami, v nichž odlehlý Nový Zéland, věrný mateřské zemi, přinášel velmi těžké oběti na životech.

V r. 1907 pak silně demokraticky smýšlející Nový Zéland, společná vlast bělošských osadníků i domorodých Maorů, občansky i hospodářsky konečně rovnoprávných s přistěhovalci, stál se samostatným a svěřádným dominiem ve svazku Britského společenství národů.

Co vkročili Evropané na Nový Zéland, nepřestala je okouzlovat zvláštnost tamější přírody. Kromě psů, před dávnými časy přivezených od Maorů, z původních savců tam našli jenom netopyry a krysy. Zato narazili na triasovou, jinde dávno vyhynulou tříokou ještěrku tuataru, na pozůstatky čeledi bezkřídlých ptáků-běžců, jako je kivi, na papoušky kea a kaka, proměněné v dravce, na zpěvavého kosa tui neboli pastora, na zvonohlásku kokorimako, na laločníka huia, na pestrobarevného holuba kuku a jiné ptáky, jací se jinde na

světě nenajdou. Naproti tomu zas marně hledali lesní zvěř i *pernacto*, ovce, krávy, koně, prasata – to všechno tam bylo až později dovezeno a zdomácnělo. Náš cestovatel Josef Kořenský o tom pěkně napsal: „Z celé zvířeny Nového Zélandu vane dech starobylých časů a v příslušnicích jejích zračí se tolik záhad přírodovědeckých, že jich ani důvtip nejbystřejších přírodozkumců nedovede vysvětlit.“

Stejný podiv podnes vzbuzuje původní novozélandská květena, asi ze tří čtvrtin jedinečná, jaká se jinde nevyskytuje nebo aspoň ne v té podobě: některé naše květiny tam bují jako keře a stromy, hojně kapradiny, některé z nich, pérovité, pnou se do výše vedle arekových palem a lepostí i vzrůsností závodí s nádhernými kordylinami a mohutnými damaroněmi. Roste tam léčivé balmínové houšti a v mnoha odrůdách se vyskytuje lenovník, poskytující hledaná pevná vlákna na tkaniny a pletiva.

V příběhu našeho krajana Ondřeje Rejška, který v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století zdárně působil na Novém Zélandě a v doprovodu věrného psa Césara konal výzkumné výpravy, je zachyceno leccos z novozélandských přírodních zvláštností. Autorce se podařilo názorně podat rozdíl mezi mírným pobřežím a veléhorským sopečným vnitrozemím s fjordy, jezery, gejztry a ledovci. S nemalým porozuměním i soucitem vylíčila srážku dravého pionýrského pudu osadníků s bezelstnou důvěřivostí Maorů, ustrnulých na předhistorickém stupni života, a v té zaostalosti neschopných ubránit rodnou půdu. Rejškovy výpravy do neprobádaného nitra obou hlavních ostrovů i na několik menších neobydlených ostrůvků za vzácnou kořistí sběratelskou tvoří v autorčině podání pásma pestrých a napínavých dobrodružství, při nichž šlo často o život.

V knize je řeč o jiném našem krajanovi, který působil na Novém Zélandě, malíři Bohumíru Lindauerovi, rodáku z Plzně.

Za zmínku stojí, že před Lindauerem a Rejškem tam r. 1864 jako zlatokop přibyl neúmorný světoběžník po všech světadílech a nenapravitelný rebelant, Čeněk Paclt, dobrodružný syn usedlého turnovského obchodníka s drahokamy. Paclt procestoval celý Nový Zéland od jihu k severu, po půl roce se nakrátko vrátil do vlasti, ale

brzo odtamtud zase prchl, tentokrát do jižní Afriky hledat diamanty. Setkal se také s cestovatelem Emilem Holubem. Po čtyřicetiletém bludném putování po světě tam v poměrně vysokém věku všemi zapomenut zemřel.

Rejškovy drobné studie geologické, ornitologické a etnografické, o nichž je v knize zmínka, jsou pro nás tím cennější, že – ač psány jinojazyčně – jsou jediným vědeckým a literárním výtěžkem zkušeností krajana, který byl v těch končinách delší dobu usazen.

Naproti tomu o Austrálii máme zachováno svědectví hned tří našich vystěhovalců. První jsou články a dopisy Josefa Poláka, druhé jsou rukopisné Topičovy paměti, zpracované Jaromírem Johnem v knize Australská dobrodružství Aloise Topiče, třetí zápisky Čeňka Paclta.

Z našich cestovatelů první zavítal na Nový Zéland někdy kolem r. 1900 Josef Kořenský. Svůj spíše turistický než badatelský zájezd podrobně vypsál ve dvou zábavně poučných vyprávěních pro mládež, Na jihu Nového Zélandu a Na sever Nového Zélandu. Cestopisné črty o Novém Zélandě otiskoval v časopisech cestovatel Josef Ladislav Erben, po léta usazený v Austrálii. Ve dvacátých letech pak procestoval Nový Zéland zeměpisec Jiří V. Daneš; poznatky z badatelské cesty pojal do knihy Tři léta při Tichém oceáně.

A ještě na závěr zmínku o jedné novozélandské rodačce, která mi přiblížila svou rodnou zemi a zlákala mě k tomu, abych s jejím dílem seznámil naše čtenáře. Je to představitelka novější novozélandské literatury, Katherine Mansfieldová, původem z Wellingtonu. V pavučinově jemných a křehkých črtách a povídkách se ráda vracela do dětských let. Vzpomínala na ně s láskou, steskem a dojetím. V mistrovských obrázcích, jejichž středem je často sama v postavě mladičké Kezie, zachytila kouzlo té daleké podivuhodné země tak působivě a vrývavě, že jsem při překládání mnohdy zatoužil aspoň jednou jedinkrát se na Nový Zéland podívat. Víím, že se toho nedočkám, a je mi smutno.

Kdyby to nebylo tam k protinožcům tak ukrutně daleko...

Aloys Skoumal

Maorský slovníček živočichů a rostlin

- harakeke – běžně lenovník (*Phormium Forst*)
horopito – divoký pepř (*Daphne mezereum*)
huia – laločník (*Heterolocha acutirostris*)
kahikatea – tzv. bílý smrk (*Podocarpus dacrydioides*)
kakapo – loupeživý papoušek (*Nestor notabilis meridionalis Finsh*)
kaoriki – tzv. malý bukač (*Ixobrychus minutus*)
karakā – tzv. vavříň (*Corynocarpus laevigatus*)
karearea – pochop (*Circus gouldy*)
karoro – racek dominikán (*Larus dominicanus*)
kea – jeskynní soví papoušek (*Stringops habroptylus*)
kiwipukupuku – malý slukovitý pštros (*Abteryx Orvenii*)
kiwiroa – velký slukovitý pštros (*Apteryx Haasti*)
koekoea – kukačka tahitská (*Urodynamis taitensis*)
koitareke – novozélandská křepelka (*Coturnix novaeseelandiae*)
kokako – modrá vrána (*Callaeas cinerea Wils*)
korari – písečná koliha (*Pterodroma inexpectata*)
korimako, též kokorimako, makomako – zvonohlásek či zvonečkový pták (*Antornis melanura*)
matai – tzv. černý smrk (*Podocarpus spicatus*)
miro – tzv. železný strom (*Podocarpus ferrugineus*)
miromiro toitoi – skřivan s bílou hrudí (*Petroica toitoi*)
ngoio (nečti g) tuna – tichomořský úhoř (*Opichthys serpens*)
parera – šedá kachna (*Anas superciliosa*)
pepeke – novozélandská ropucha (*Liopelma Hochst*)
piopio – australský drozd (*Turnagra austr.*)
pipipi – Finshův datel (*Finschia novaeseelandiae*)
puriri – novozélandský dub (*Vitex lucens*)
putangitangi – rajská kachna (*Tadorna varietaga*)
rata – tzv. balmínová myrta obou ostrovů (*Metrosideros*)
rimu – tzv. východní borovice (*Dacrydium cupressinum*)
riroriro – šedá sýkora (*Gerygone tgata*)
rupe – polynéský holub (*Hemiphaga novaeseelandiae*)
ruru – novozélandská sova (*Athéné čili Ninox novaeseelandiae*)

takapu – divoká husa (*Morus serrator*, též *Anser cinereus*)
takate – novozélandský chřástal (*Notornis Hochst*)
takateroa – obrovský chřástal (*Ocydromus troglodytes*)
tara – mořská vlaštovka (*Chlidornias albostrata*)
tarata – tzv. citrovník (*Pittosporum eugenioides*)
tete – šedá čírka (*Anas gibberifrons*)
titoki – jasan (*Alectryon excelsum*)
torea – ústřičník (*Haematopus picatus*)
toutouwai – jižní čermáček (*Miro australis*)
tuatara – trojoká ještěrka (*Hatteria punctata* Cray, též *Sphenodon punctatus*)
tui – pastor (*Prothemadera novaeseelandiae*)
tutu matu – druh písečné kolihy (*Numenius phacopus*)
weka – lesní kur zv. maorský kohoutek (*Tetrao maori*, též *Gallus gallus*)
wekapango – černý tetřívěk (*Callirallus australis*)
wheke (wh čti f) – osmiramenný hlavonožec (*Octopus*)
whio (wh čti f) – modrá kachna (*Hymenolaimus malacorhynchus*)

VYSVĚTLIVKY

Strana

- 8 *Ondřej Rejšek*, syn českého celníka a rakouské matky, narodil se r. 1845 v Káfermarktu v Horních Rakousích. Vlastními silami, svým nadáním a houževnatou pílí, dopracoval se k tomu, že se z konzervátora přírodnin stal všestranným přírodovědcem. Na Novém Zélandě působil r. 1877-1889. Za tohoto pobytu nasbíral velké množství rostlin i nerostů a především získal nejrozličnější, dnes již i vyhynulé druhy ptáků. Vším tím obohatil zvláště přírodovědné muzeum ve Vídni. Zde se pak dosud vyskytuje 14 tisíc kusů z Rejškova sběru. Mimo to dodal přírodniny také několika muzeím na Novém Zélandě, muzeu Francisco-Carolinu v Linci a přírodovědeckému muzeu v Londýně. Rejšek vydal dále několik publikací ornitologických (o ptácích), antropologických (z vědy o člověku) a národopisných. Vynikající novozélandský zoolog Walter L. Buller hojně použil Rejškových znalostí ornitologických. Rejšek byl za ně čestně odměněn tím, že byl jmenován členem Linnéovy vědecké společnosti v Londýně a za své znalosti ostatní dále členem vědecké Antropologické společnosti ve Vídni. Svůj všestranný vědecký zájem stále rozšiřoval, takže nakonec se činně účastnil i archeologických vykopávek poblíž Lince, kde zemřel r. 1902.
- 12 Nadpis kapitoly „*Po světě rozhlížím se*“ je úsloví jedné z polynéských básní ze souostroví Tuamotu, které se nazývají „Tápání“ („Nanao“).
- 14 *Julius von Haast* narodil se r. 1822 a zemřel r. 1887. Původně prodavač v obchodě s přírodninami v Německu, byl později profesorem geologie a ředitelem Canterburského muzea v Christchurchi na Novém Zélandě. Mimo jiné zabýval se hledáním pozůstatků bezkřídlého ptáka moa, což

znamenal v jazyce Maorů „velký pták“. Moa dosahoval totiž až 31/2 metru výšky. V novozélandské říši ptáků žilo jich velmi mnoho, pokud oba novozélandské ostrovy nebyly obydleny lidmi, tj. do 11. století n. l. Maoři, praobyvatelé Nového Zélandu, kteří sem přibyli ze střední Polynésie, houfně lovíli bezbranné ptáky, takže koncem 17. století moa zcela vyhynul.

- 23 *Maori* jsou větví rozvojového národa polynéského, jenž obývá ostrovy v Tichém oceáně již 3000 let. Podle svého libozvučného jazyka jsou příbuzní s Indonésany. Tělesně se částečně podobají Evropanům, avšak podstatně se od nich lišili svou původní kulturou. Maorský lid námořníku a zemědělců byl tvrdě postižen v 19. století evropským kolonialismem. Proto za Rejškova pobytu na Novém Zélandě zbylo sotva 60 tisíc Maorů. Nyní zvýšil se jejich počet na více než 210 tisíc. Dá se očekávat, že i jinak dojde brzy ke všestrannému rozvoji maorských poměrů.
- 37 „*Pták obléhá zemi*“ (polynésky „Henua rere te manu“) je verš básně z Velikonočního ostrova, která začíná slovy „Vstupuje na oblohu“ („Ka tu i te ragi“).
- 59 Se zřetelem k chlapeckému zájmu použila autorka knihy *maorských výrazů* pro ptáky a rostliny podle nejnovějšího maorského slovníku A. W. Reeda.
- 59 „*Třpytivě černý...*“ sloky použity z maorské písně „Dívčí tanec“ („Haka na te hine“).
- 60 „*Cesta je volná*“ volá se hostovi v ústrety na polynéských ostrovech Tonga. „Chystejte výpravu...“ – ze samoánských veslařských písní zvaných polynésky „Tui va'a“.
- 68 *Tetování* je domnělá ozdoba lidské kůže tím, že se do ní vpichují barevné obrazce.

- 70 Rejšek zabýval se také národopisem a i po této stránce získal na Novém Zélandě *cennou kořist* tj. starobylé výrobky Maorů z přírodního materiálu, protože Maoři neutilizovali kovů. Např. umné dřevořezby bůžků zvaných tiki (tj. předkové) s očima ze skořápek mušlí (papapa) a kamenné náradí, především zbraně opatřené ostřím z rybí kosti a jiné.
- 72 *Maorský pes*, zvaný maorsky kuri a přírodopisně *Canis meridionalis* (jižní pes), byl menší postavy, se žlutavou srstí, místní polynéská odrůda domácího psa (*Canis familiaris*). Pes provázel člověka již před více než deseti tisíci léty. Také v Polynésii nacházejí se velmi dávné obrazy psa, ryté na skálách. Pes ve staré době pomáhal člověku lovit (v Egyptě chrt) i hlídat (doga u Sumerů). V moderní době spolupracuje s člověkem i v jeho kulturní činnosti a často mu pro ni věnuje též vlastní život. Nepřímo učinil tak i César. Proto Maoři ještě v našem století si vyprávěli o tomto „velkém psu“ (kararáhé, zkráceně káro), o němž řekli pamětníci: „kahore te kuri, te tangata nga kiri te kuri – to není pes, to je člověk v psí kůži.“
- 74 Rejškovi *přátelé*, jako vídeňský geolog Ferdinand Hochstetter (1829-1884), Josef Pasetti a Josef Andreas Thurnheim (1827-1904) a jiní podporovatelé přírodních výzkumů.
- 78 Malý ostrov *Taranga*, maorsky „Křovinatá“, má jméno po matce Máuiho, řeka maorských bájí. Po něm je maorsky nazýván i Severní ostrov Nového Zélandu – Te Ika a Maui, což znamená „Máuiho ryba“.
- 79 „*Odvaha je přídí plavidla*“ je polynéské pořekadlo z Markéz.
- 83 „*Blesky jiskřivé...*“ – vyňato ze žalozpěvu nad padlým náčelníkem Maorů jménem Huhu („Te Huhu tangi“ – Píseň Huhova).

- 90 Nyní se nalézají pouze čtyři exempláře vyhynulého ptáka *Pogonornis cincta* zvaného *tiora*, a to ve dvou muzeích na Novém Zélandě, v Londýně a ve Vídni.
- 96 „*V zemi, co štědře rodí kumaru*“ – věta z maorské „Písně o Hinemoi“ („He waita i te Hinemoa“).
Kumara je tzv. sladký brambor.
Matutaere Tamhiao, syn Potataūv, vladařil nad samosprávným územím Maorů do r. 1887. Za svůj životní úkol pokládal mírové soužití svého národa s britskými okupanty, aby Maoři nevyhynuli stálými boji. Zemřel na chřipku r. 1894.
- 107 *Dům porad* (maorsky runanga), červený (whare kúra), stával na prostranství (marae), které bylo vyhrazeno pro slavnosti.
- 105 *Pakeha*, maorský výraz znamenající na začátku 19. století „běloch“, později „cizinec-přítel Maorů“. Za pakehu byl považován jako první z Čechů malíř Bohumír Lindauer, narozený v Plzni r. 1839 a zesnulý na Novém Zélandě r. 1926. Lindauer přibyl na Nový Zéland 4 léta před Rejškem a od té doby téměř nepřetržitě portrétoval Maory. Jeho dílo, chloubou aucklandské galerie, uchovává kulturně cenné vzpomínky na maorskou minulost. Několik obrazů je také ve sbírkách Náprstkova muzea v Praze.
- 109 „*Dál vlny moře dmou se, klesají*“ – verš z „Písně Huhovy“.
- 119 Na ostrůvku *Kawau* zřídil náčelník novozélandské správy George Grey chráněné přírodní území, kam přesadil klokany (kangarú) z Austrálie. Grey jakožto přítel Maorů a průkopník jejich národopisu objednal rozličné předměty z Rejškova sběru, které věnoval muzeu v Kapském Městě.
- 127 „*Mračna spěchají po hřbetu hory*“ – z polynéské básně na Samoi „O le solo’ava“.

142 „*Člun uspěl...*“ (o tona waka mutu) je verš z maorské lyrické skladby „E hine aku“ („Dceruško“).

Vysvětlivkami opatřil a autorčinu práci přehlédl po odborné stránce dr. Vladimír Kadlec, člen novozélandské Polynesian Society.

OBSAH

Muž a pes	7
Po světě rozhlížím se.....	12
Pták obléhá zemi	37
Chystejte výpravu.....	45
Cesta je volná	60
Odvaha je přídí plavidla	79
V zemi, co štědře rodí kumaru	96
Dál vlny moře dmou se, klesají.....	109
Mračna spěchají po hřbetu hory	127
Člun uspěl, příteli	142
Doslov	162
Maorský slovníček	166
Vysvětlivky	168

KNIHY ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Řídí Eva Dolejšová

Svazek 96

Marie M. Kadlecová

MUŽ A PES

Ilustroval Jiří Krásl. Doslov napsal Aloys Skoumal, vysvětlivky dr. Vladimír Kadlec. Vydalo jako svou 3168. publikaci Státní nakladatelství dětské knihy, n. p., v Praze roku 1967. Odpovědná redaktorka Alena Benešová. Výtvarný redaktor Jan Žbánek.

Z nové sazby písma Tschörtner vysadila a s 29 ilustracemi v textu vytiskla Stráž, tiskařské závody, n. p., Vimperk. 10,71 AA (text 8,83, ilustrace 1,88), 11.30 VA. D-10*70321

Náklad 25 000 výtisků. 1. vydání

13-109-67   14/64   Vázaný výtisk 17 Kčs   305/14/8,6-5